

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ
ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ АКАДЕМИЯСИ**

**РЕСПУБЛИКА ИЖРО ЭТУВЧИ ҲОКИМИЯТ
ОРГАНЛАРИ, ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ,
ХЎЖАЛИК БИРЛАШМАЛАРИ РАҲБАРЛАРИ
ВА ЎРИНБОСАРЛАРИНИНГ СОҲАДАГИ
ПРОФЕССИОНАЛ БИЛИМ ҲАМДА
КЎНИКМАЛАРИНИ ОШИРИШ ЮЗАСИДАН
ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА**

УЎК: 352.071(575.1)

КБК: 66.3(5Ў)12

Р 32

Республика ижро этувчи ҳокимият органлари, тижорат банклари, хўжалик бирлашмалари раҳбарлари ва ўринбосарларининг соҳадаги профессионал билим ҳамда кўникмаларини ошириш юзасидан ўқув-амалий қўлланма. Тошкент. «Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2023 йил. – 368 б.

ISBN 978-9910-9691-3-3

УЎК: 352.071(575.1)

КБК: 66.3(5Ў)12

Нашр учун масъул ишчи гуруҳи:

Ғ.Ғ. Мирзаев, А.Ш. Бекмуродов, О.А. Хасанов

Тузувчилар:

Р.А. Гулямов, М.М. Камилов, С.С. Сафаев, О.А. Хакимов, Б.Т. Турабов, С.С. Абдуллаев, С.С. Саййид, Ш.Т. Қудратхўжа, А.Б. Қиличов, А.Э. Рахимов, Ф.Ф. Абляров, Р.А. Маманов, Б.Б. Алимов, Ф.А. Азизов, Ж.Ж. Жумаев, Х.Т. Азизов, С.А. Саттаров, Н.Я. Хамрахуджаев, У.У. Пардаев, Б.Ш. Каримов, Ш.У. Усмонов.

ISBN 978-9910-9691-3-3

© «Адолат» миллий ҳуқуқий
ахборот маркази, 2023 йил

МУНДАРИЖА

Кириш.....	5
Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг халқаро майдонда Ўзбекистон имижини юксалтириш борасидаги ташаббуслари.....	7
Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар	26
Худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини самарали амалга оширишда вазирликлар ва идораларнинг маҳаллий ҳокимликлар билан ўзаро ҳамкорлигини мустаҳкамлаш йўллари	56
Ўзбекистоннинг ташқи сиёсий стратегияси. Ҳозирги замондаги геосиёсий жараёнлар ҳамда уларга нисбатан Ўзбекистоннинг муносабати	86
Ўзбекистонда давлат кадрлар сиёсатини амалга ошириш, давлат хизматчилари салоҳиятини ошириш, кадрлар захирасини шакллантиришда давлат органлари ва ташкилотлари олдида турган асосий вазифалар	106
Ўзбекистон Республикасида хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, оилаларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий муҳитни соғломлаштириш бўйича манзилли ишларни ташкил этиш тартиб-таомиллари.....	128
Ёшлар билан самарали ишлаш тизимини ташкил этишдаги устувор вазифалар	145
«Ижтимоий давлат» тамойили асосида маҳалла даражасида аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш tizimini ташкил этиш механизмлари.....	163
Аҳоли қалбида юртимизда амалга оширилаётган ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, «Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари» фояси асосида жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш масалалари.....	179
Жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжихатлик муҳитини шакллантириш масалалари	198
Миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш йўллари	215
Давлат хизматида жамоатчилик билан алоқалар ва медиа саводхонлик. Халқ кўзида давлат хизматчиси имижини ошириш йўллари	228

Давлат органлари ва ташкилотлари томонидан бюджет интизомига риоя этилишини таъминлашнинг устувор йўналишлари	247
«Обод хонадон — обод кўча — обод маҳалла» мезонларининг мазмун-моҳияти, ушбу мезонлар асосида маҳаллаларда олиб борилаётган ишлар	275
Ўзбекистон барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш йўлида.....	296
Раҳбар кадрларнинг профессионал компетенцияларига оид халқаро талаблар ва тавсиялар: кадрлар салоҳиятини ривожлантиришнинг халқаро таълим дастурлари имкониятлари	314
Ўзбек миллий мумтоз ва замонавий адабиёти — давлат хизматчиларида ватанга садоқат фидойилик ва халққа хизмат қилиш каби хислатларни шакллантириш манбаи сифатида	340

КИРИШ

Мамлакатимиз олдида турган глобал ўзгаришлар ва юксалиш даврида янги сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, ҳуқуқий воқеаликни ҳар томонлама чуқур англаш масаласи айниқса долзарб бўлиб бормоқда. Мамлакатимиз тараққиёти, унинг халқаро миқёсдаги нуфузини мустаҳкамлаш ва аҳоли фаровонлигини таъминлаш бошқарув ходимларидан нафақат юксак касб маҳоратини, балки замонавий тенденция ва муаммоларни чуқур англашни ҳам талаб этади. Шу нуқтаи назардан, Ўзбекистон Республикаси Президенти

Ш.М. Мирзиёев томонидан **давлат хизматчиларининг профессионал билим ва кўникмаларини оширишга** юксак талаблар қўйилган бўлиб, ушбу талаблар орқали мамлакатимиз тараққиётининг янги уфқларини кўра билиши ва бу орқали юксалишга эришиши назарда тутилган.

Мазкур ўқув-амалий қўлланма давлат бошқарувининг турли йўналишлари бўйича раҳбарлар ва уларнинг ўринбосарларининг малакасини оширишга қаратилган кенг қамровли дастурнинг бир қисmini ўзида акс эттириб, унда Ўзбекистонни барқарор ривожлантириш ҳамда **«Ўзбекистон – 2030» стратегиясининг устувор йўналишлари, асосий ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ислохотлари** акс эттирувчи материаллар жамланган.

Президентимизнинг ҳудудларга ташрифлари, видеоселектор ва аҳоли билан учрашувлари акс эттирилган ушбу ўқув-амалий қўлланма мамлакатимиз раҳбарияти олдида турган долзарб ва истиқболдаги вазифаларнинг таҳлили, уларни ҳал этишнинг амалий усуллари келтирилганлиги билан аҳамиятли ҳисобланади.

Ушбу ўқув-амалий қўлланмада нафақат назарий таълим бериш, балки давлат сиёсатини самарали амалга ошириш учун зарур бўлган амалий кўникмаларни шакллантиришга кўмаклашиш ҳам назарда тутилган.

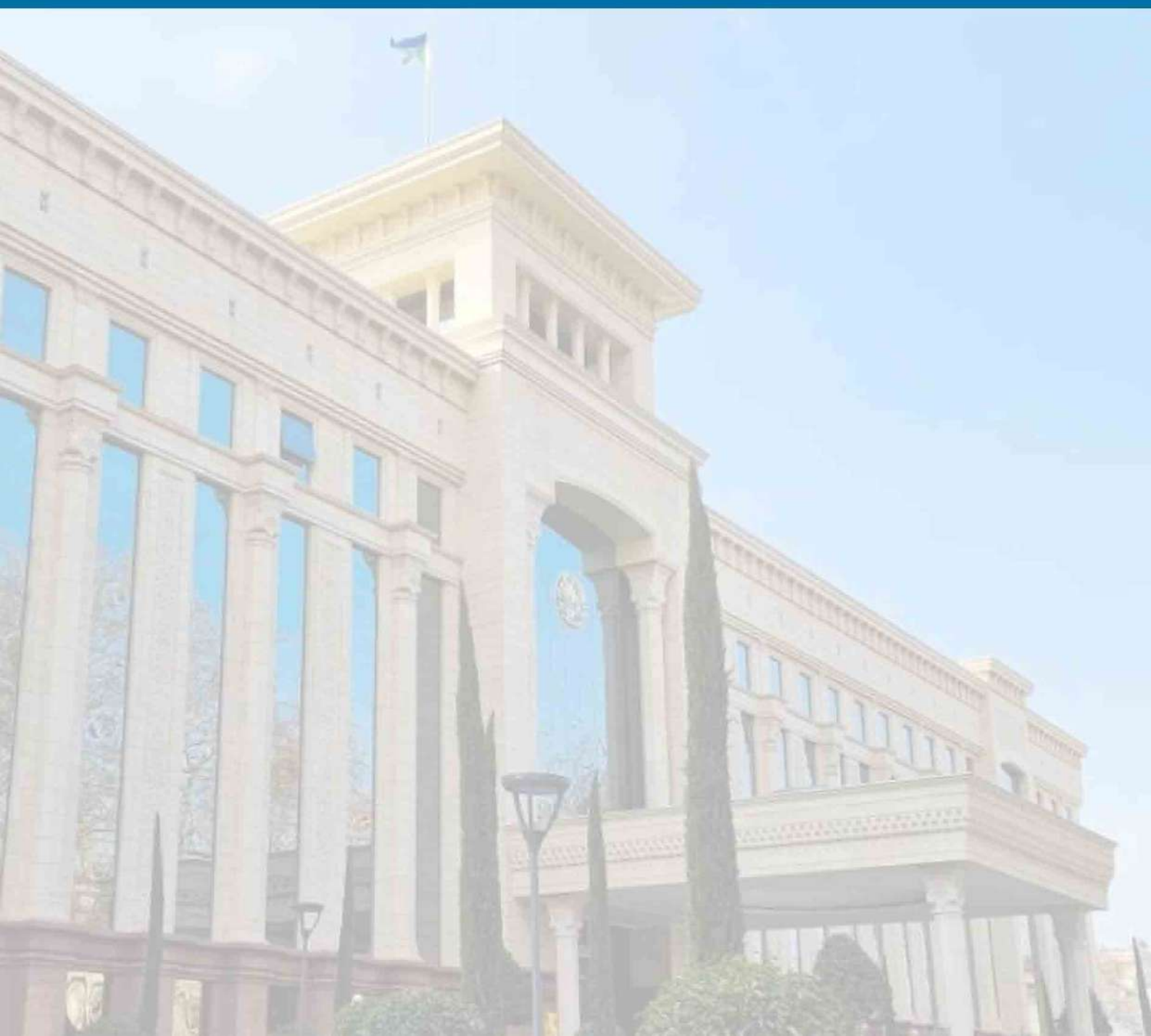
Бугунги кунда Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамиятини англаш, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев томонидан олиб борилаётган давлат сиёсати самарадорлигини таъминлаш, аҳоли фаровонлиги, юрт тинчлиги ва тараққиётига дахлдорлик туйғуларини юксалтириш, раҳбарларнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий, маънавий-маърифий билимларини янада ошириш, уларда инсон қадрини улуғлаш, Ватанга садоқат ва миллий қадриятларга ҳурмат каби фазилатларни янада кучайтириш бўйича раҳбар кадрларнинг шахсий масъулияти ва жавобгарлигини ошириш, уларда вазифаларни садоқат билан бажариш кўникмаларини ривожлантириш устувор вазифа этиб белгиланди.

Мазкур ўқув-амалий қўлланмада давлат бошқаруви фаолиятининг қонунийлигини таъминлаш, раҳбар кадрлар ўртасида шахсий жавобгарлик ва дахлдорлик ҳиссини ошириш, бошқарувнинг замонавий ва самарали усулларини татбиқ этиш, давлат хизматчилари ўртасида «ҳалоллик вакцинаси»ни жорий қилиш масалалари, маҳаллабай ишлаш бўйича янги тизимнинг мазмун-моҳияти ва уни амалга оширишда республика ижро этувчи ҳокимият органлари, хўжалик бирлашмалари ва республика тижорат банкларининг раҳбарлари олдида турган асосий вазифалар, **«Обод хонадон — Обод кўча — Обод маҳалла»** мезонларининг мазмун ва моҳиятини тушунтириш, маҳаллаларда ҳамжиҳатлик, аҳиллик муҳитини яратиш, урф-одатлар, қадриятларни сақлаб қолишда кўмаклашиш каби масалалар баён қилинган.

Мазкур ўқув-амалий қўлланма вазирликлар, қўмиталар, агентликлар ва инспекциялар, тижорат банклари ва хўжалик бирлашмалари биринчи раҳбарлари ва уларнинг ўринбосарлари учун мўлжалланган.

Умид қиламизки, ушбу ўқув-амалий қўлланма Янги Ўзбекистонни барпо этишга ўз ҳиссасини қўшадиган малакали кадрлар тайёрлашда таянч манба бўлиб хизмат қилади.

**Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат
Мирзиёевнинг халқаро майдонда Ўзбекистон
имижини юксалтириш борасидаги ташаббуслари**

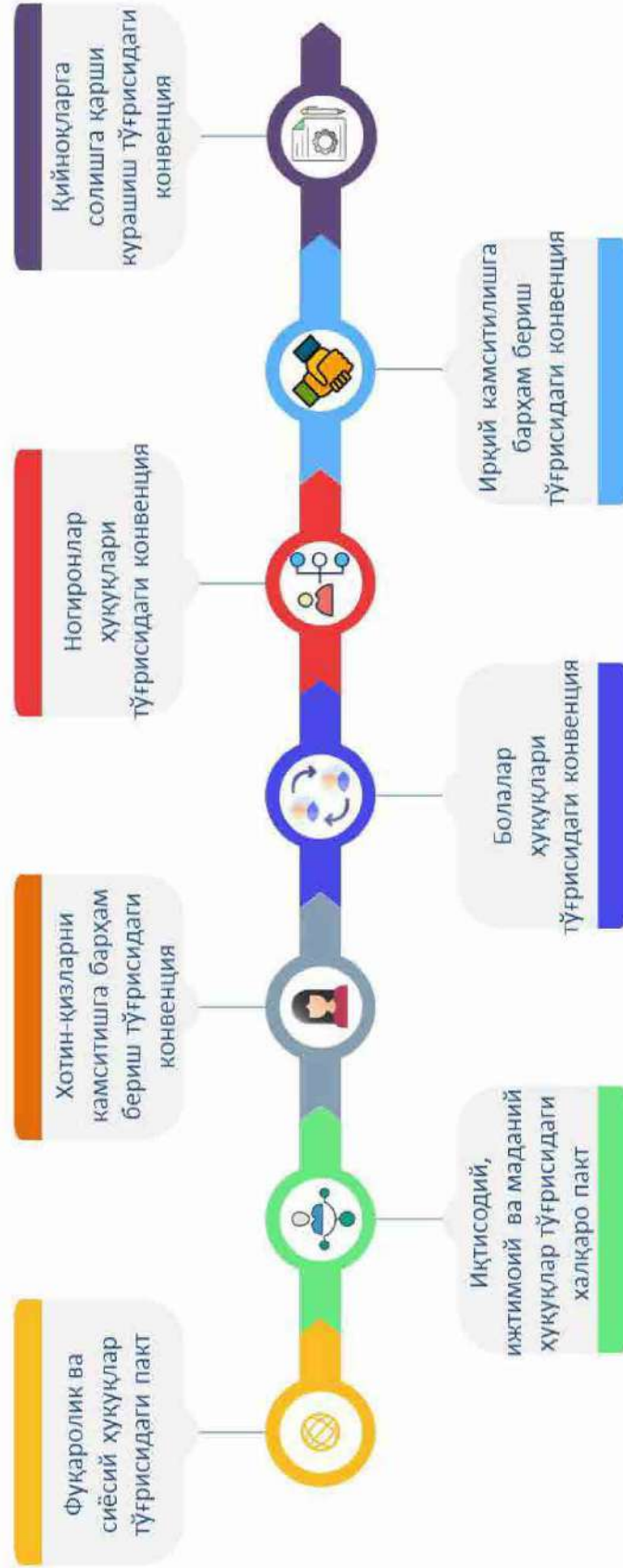
Ўзбекистон БМТнинг тўлақонли аъзоси

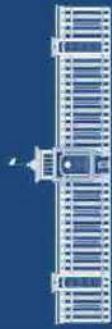

- БМТ ва унинг институтлари билан ўзаро ҳамкорлик
- 140 та қўшма дастур ва лойиҳалар
- Жами қиймати **\$174,59** млн бўлган **137** та лойиҳа

БМТнинг асосий конвенциялари

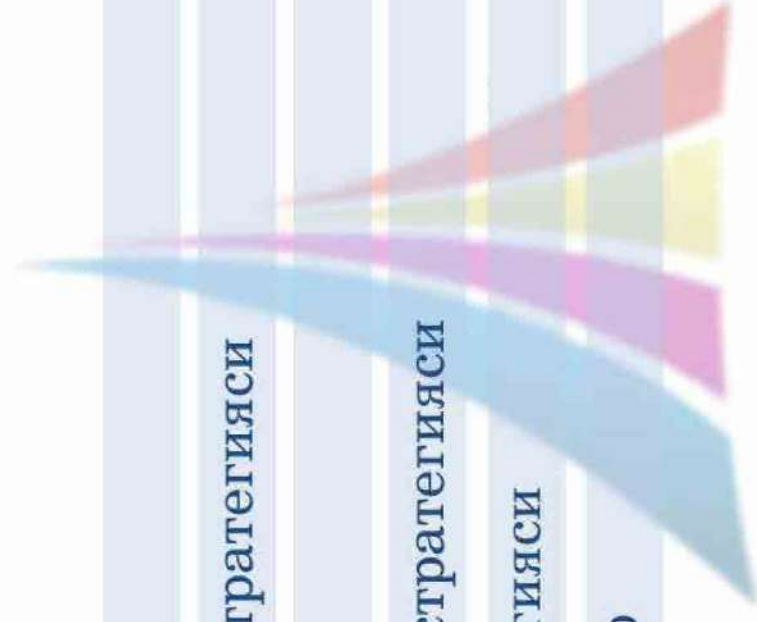

Қабул қилинган ҳужжатлар

ЎЗБЕКИСТОН | 2030
СТРАТЕГИЯСИ

- Ҳаракатлар стратегияси
- Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси
- «Ўзбекистон – 2030» стратегияси
- Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий стратегияси
- Гендер тенгликка эришиш стратегияси
- Қонунлар, фармонлар ва қарорлар

Президентнинг БМТ минбарларидан нутқлари

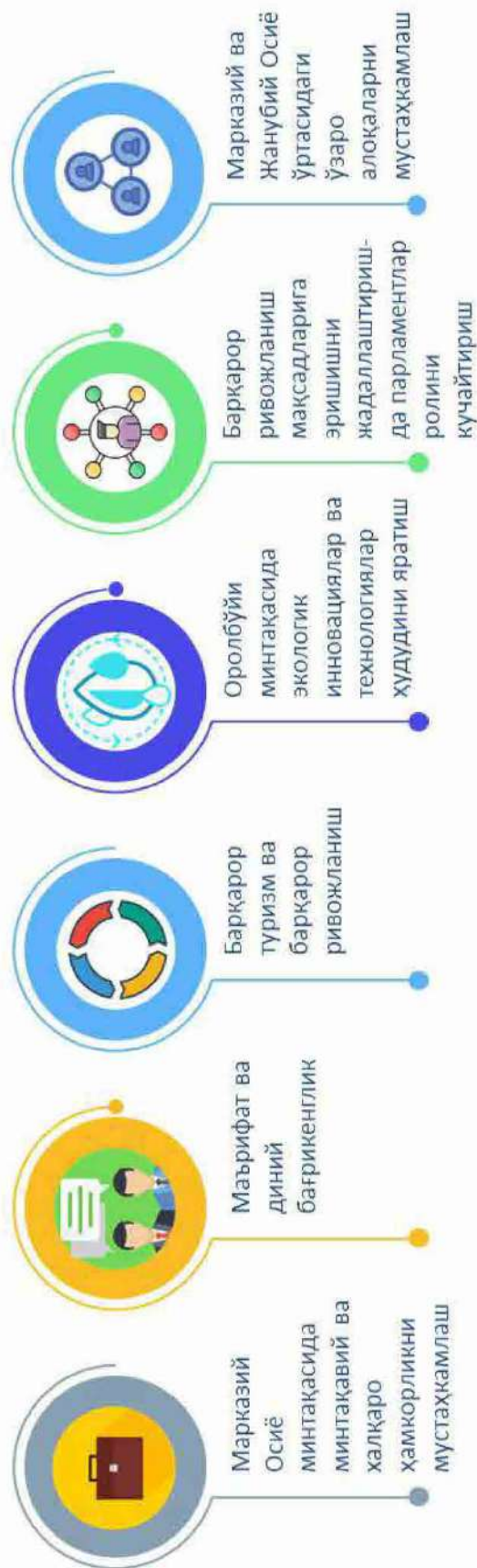
Бош Ассамблеянинг 72, 75, 76 ва 78-сессияларида
нутқ

Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши 46-сессияси
юқори даражадаги сегментида иштирок

Ўзбекистон ташаббуси билан қабул қилинган БМТ Бош ассамблеясининг резолюциялари

БМТ доирасидаги долзарб ташаббуслар

Тарихда илк бор Ўзбекистон БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгашининг 2020-2023 йилларда аъзоси сифатида сайланди. Ўзбекистон бошқа давлатларда инсон ҳуқуқлари ҳимоясини таъминланишига доир назоратни олиб бориш имкониятига эга бўлди

Халқаро платформаларда иштирок

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги

Шанхай ҳамкорлик ташкилоти

Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти

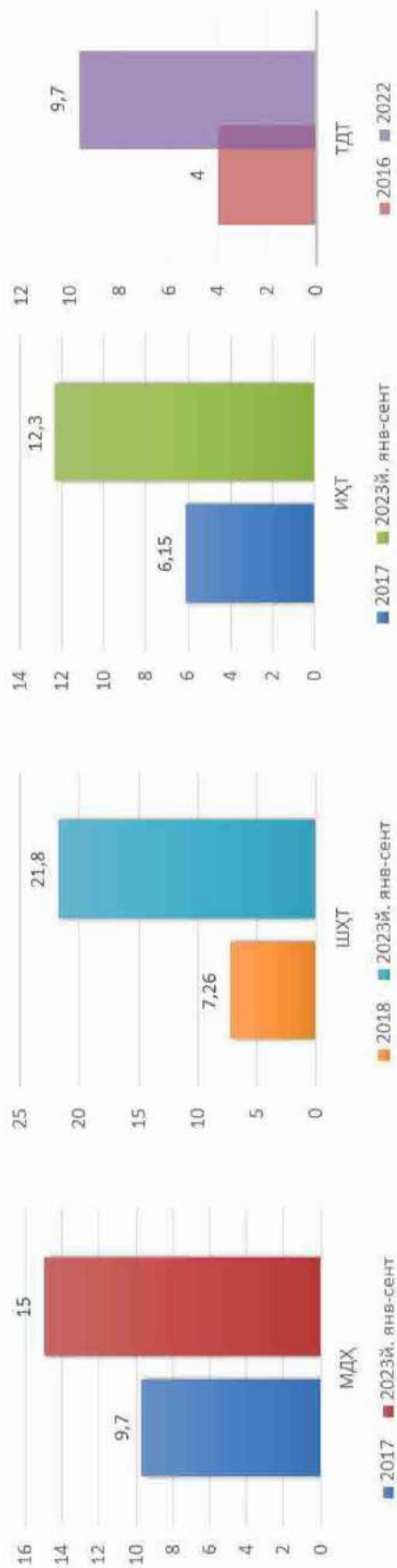

Туркий давлатлар ташкилоти

Товар айырбошлаш ҳажми

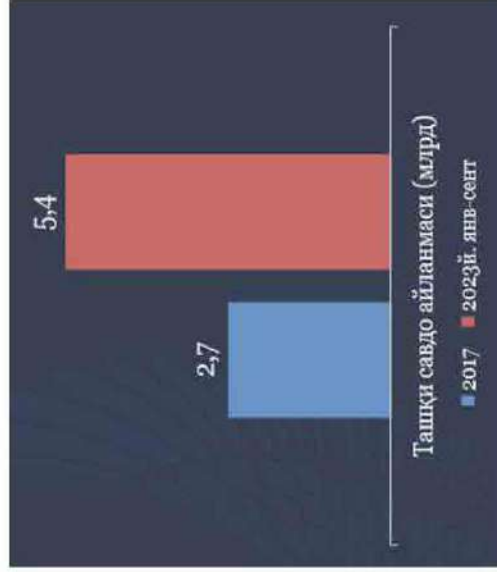
*млрд АҚШ долл

Марказий Осиё

- Маслаҳат учрашувлари
- Парламентлараро форум
- Етакчи аёллар мулоқоти
- Минтақалараро мулоқотнинг жадаллашуви

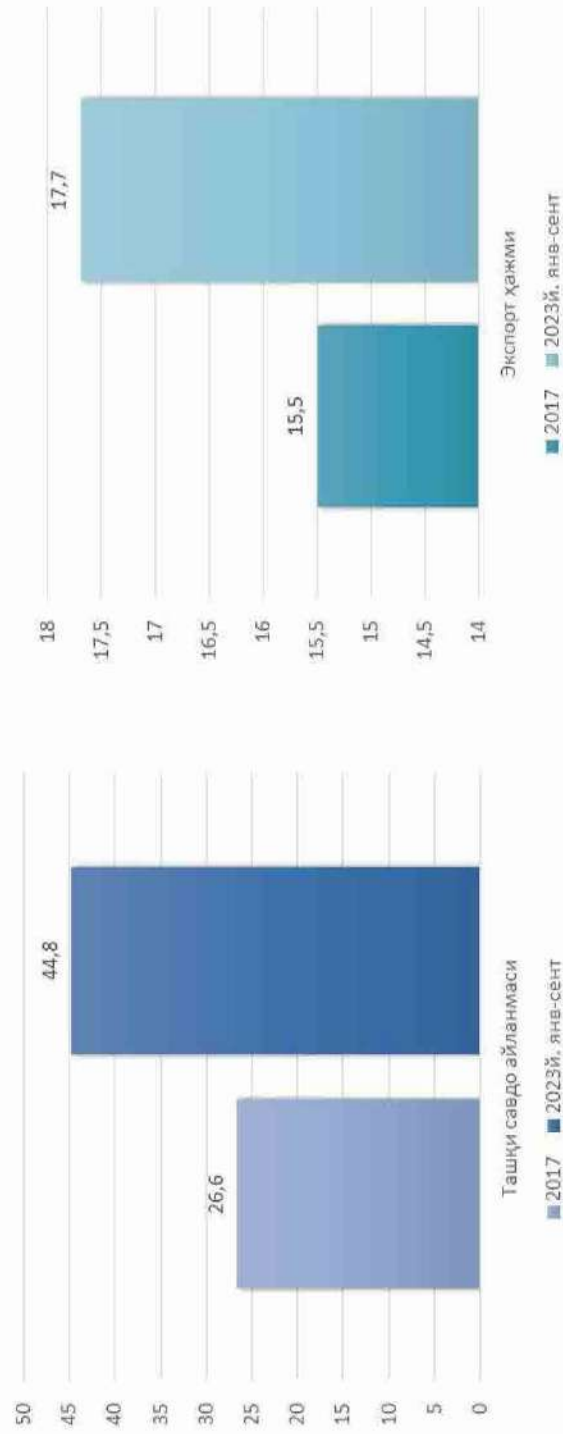

Ўзбекистон ва ҳорижий давлатлар ўртасидаги муносабатларнинг ривожланиши

- Ҳорижий давлатлар билан муносабатлар
- Дипломатик ва консуллик ваколатхоналари
- Олий даражадаги ташрифлар

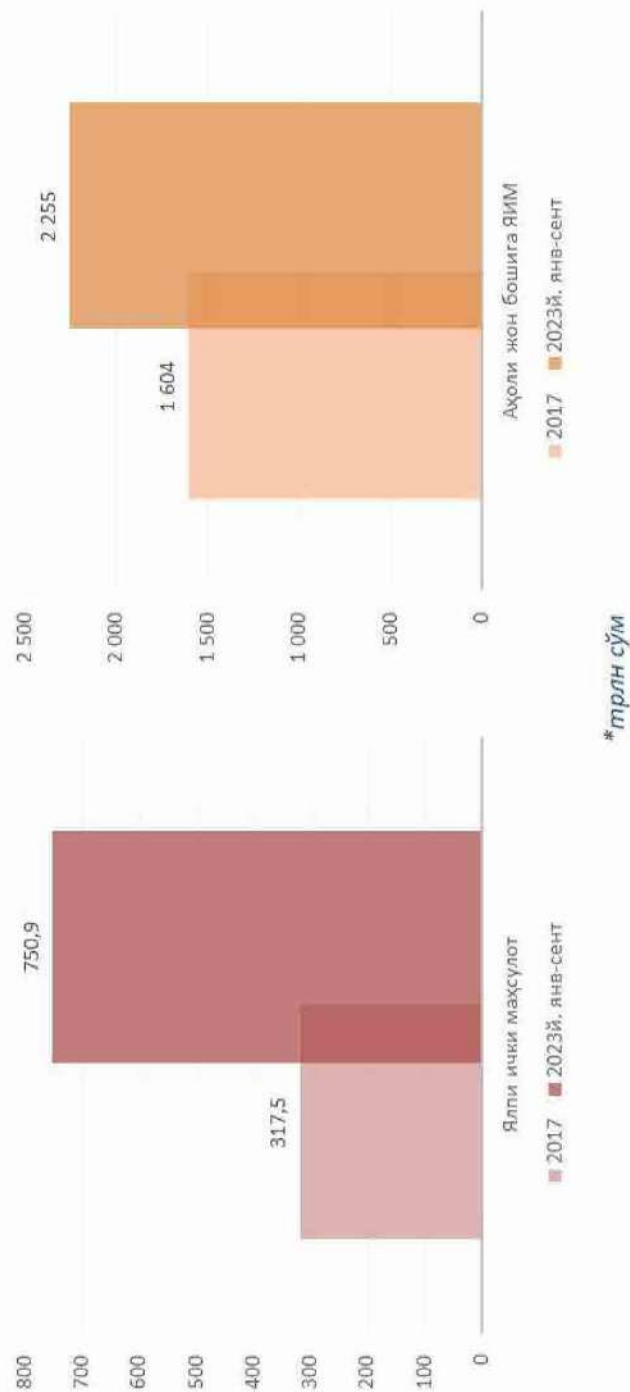
Халқаро ҳамкорлик жадаллашувининг ижтимоий-иқтисодий соҳаларга кўрсатаётган ижобий таъсири

*млрд. АҚШ долл.

Халқаро хамкорлик жадаллашувининг ижтимоий-иқтисодий соҳаларга кўрсатаётган ижобий таъсири

Халқаро рейтинг кўрсаткичларида ижобий натижалар

Мамлакатимиз
учун устувор
бўлган **24 та**
халқаро
рейтингларда
«ижобий»
натижалар

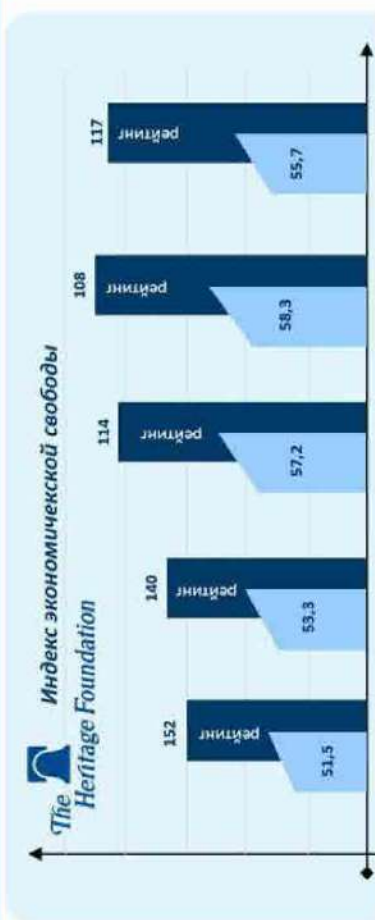
Ўзбекистон Очиқ
маълумотлар
рейтингида **195 та**
мамлакат орасида 70
балл билан жаҳонда
30-ўринни, Марказий
Осиёда 1-ўринни
эгаллади.

БМТ томонидан
юритиладиган
Электрон ҳукуматни
ривожлантириш
рейтингида
18 поғонага
кўтарилиб
69-ўринни эгаллади.

Халқаро рейтинг кўрсаткичларида ижобий натижалар

EASTERN EUROPE AND CENTRAL ASIA

UZBEKISTAN

Score

31/100

[What does the CPI score mean?](#)

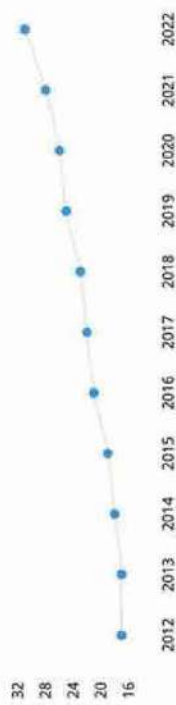
Rank

126/180

Score change

↑ +3 since 2021

Score changes 2012 - 2022

Халқаро рейтинг кўрсаткичларида ижобий натижалар

Uzbekistan ranking in the Global Innovation Index 2023

> Uzbekistan ranks **82nd**
among the 132 economies
featured in the GII 2023.

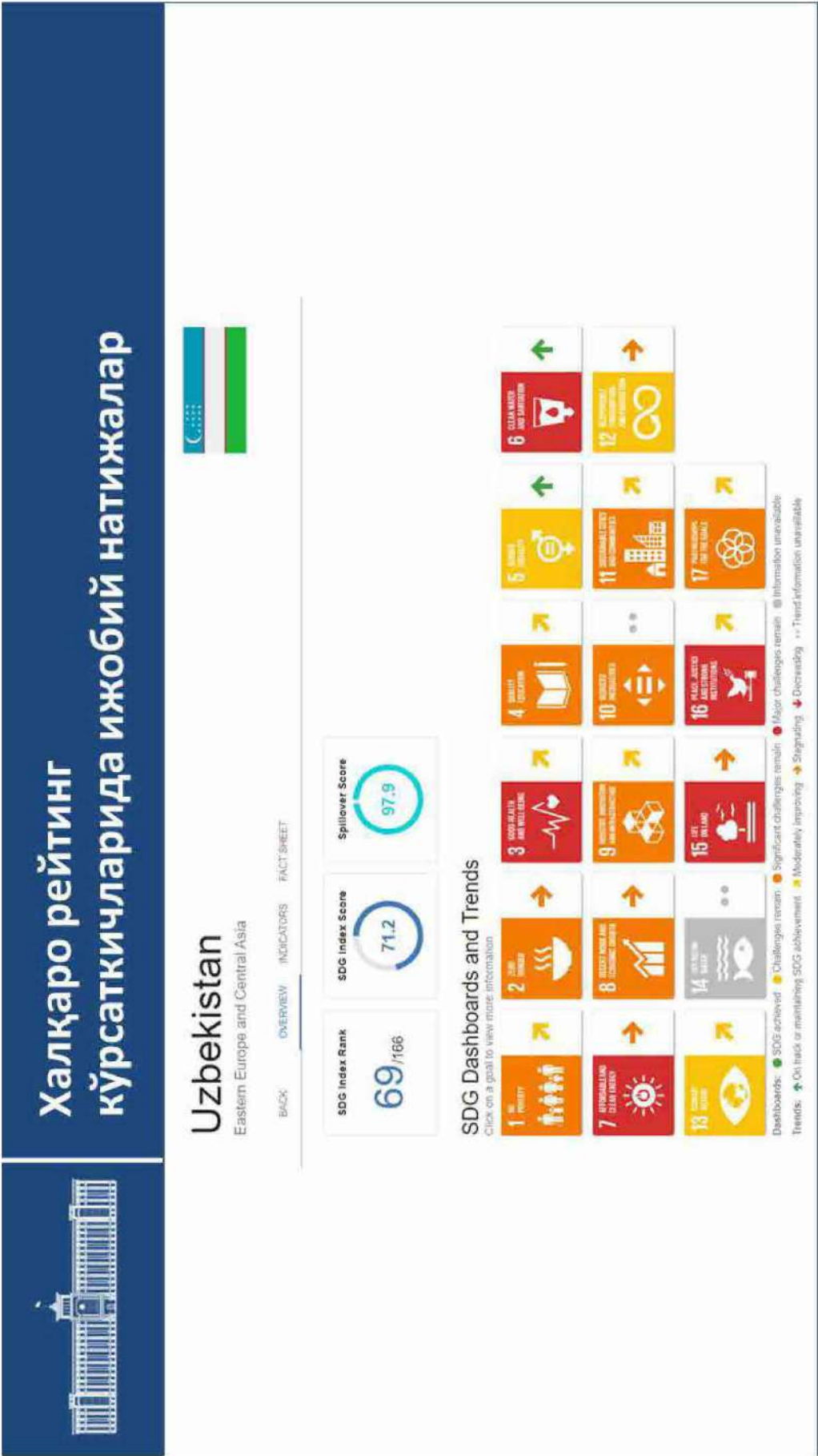

> Uzbekistan ranks
10th among the 37
lower-middle-income
group economies.

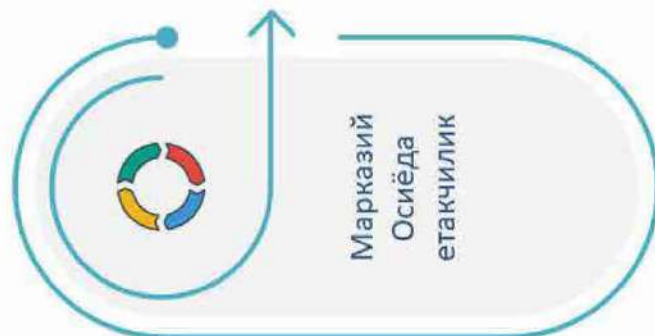
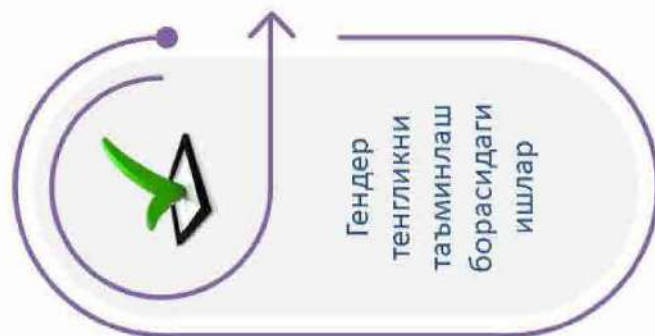
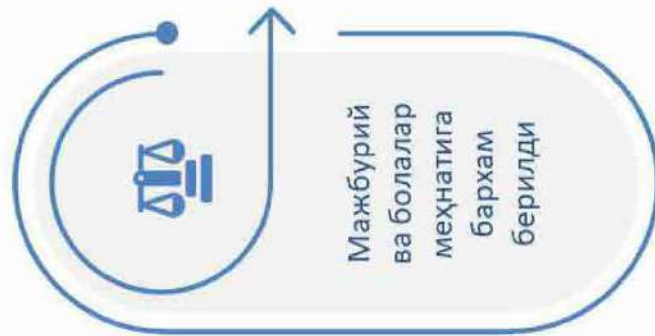
> Uzbekistan ranks **4th**
among the 10
economies in Central
and Southern Asia.

Ўзбекистоннинг жаҳон миқёсида нуфузининг ошиши

Президентнинг халқаро эътирофи

- МДҲ Фахрий нишони
- Туркий дунёнинг олий ордени

Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар

2023 йил юртимиз ҳаётида кенг қўламли ислохотлар ва сиёсий тадбирларга бой бўлмоқда.

Сўнгги йилларда мамлакатимиз Президентининг ташаббуси билан ишлаб чиқилиб, қабул қилинган 2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича **Ҳаракатлар стратегияси** ҳамда **2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси** доирасида амалга оширилаётган ислохотлар натижасида Ўзбекистоннинг **сиёсий-ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий қиёфаси тубдан ўзгарди**, жамиятимизга **янги муносабатлар** кириб келди.

Ўзбекистон тараққиётининг янги босқичида мамлакатимизда олиб борилаётган улкан ислохотлар ва **янги ланишларнинг конституциявий асосларини** мустаҳкамлаш, ислохотларга мос **янги конституциявий-ҳуқуқий маконни** яратиш заруратини юзага келтирди.

Ана шундай **ҳаётий заруратлардан** келиб чиқиб, юртимиз ва халқимизнинг эртанги фаровон ҳаёти учун мустаҳкам ҳуқуқий асос ҳамда ишончли кафолат яратиш, **«инсон қадри учун»** деган эзгу ғояни амалда қарор топтириш мақсадида кенг қўламли **конституциявий ислохотлар** амалга оширилди.

Ватанимиз тақдири ва келажаги учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлган конституциявий ислохотларни самарали амалга ошириш масаласи **Давлат раҳбарининг доимий диққат эътиборида** бўлиб келди.

Президентимиз **Конституциявий комиссия** аъзолари ва парламент вакиллари билан **бир неча маротаба** учрашиб, кенг жамоатчиликнинг хоҳиш ва истакларидан келиб чиқиб, Конституцияни такомиллаштириш, унда мамлакатимизнинг узоқ муддатли **тараққиёт стратегияси** ва **янги давр мақсадларини** тўлиқ акс эттириш юзасидан муҳим **таклифлар** ва **ташаббусларни** билдирдилар.

Учрашувларда Давлатимиз раҳбари қатор таклифларни илгари суриш билан бирга **2 та** муҳим масалага ҳам алоҳида эътибор қаратдилар. Яъни, Конституциявий қонун лойиҳасини **умумхалқ муҳокамасига қўйиш** ва уни **референдум ўтказиш** йўли билан қабул қилиш таклифини билдирдилар.

Маълумки, Конституциявий қонун ҳам бошқа қонунлар сингари **парламент томонидан қабул қилиниши мумкин эди.**

Лекин мамлакатимиз Президентининг сиёсий иродаси билан давлат аҳамиятига молик ушбу **стратегик масалани референдум орқали** ҳал этишга, яъни **халқ танлови**га ҳавола этишга қарор қилинди.

Албатта, ушбу ташаббус Бош қомусимизнинг том маънода **халқимиз хоҳиш-иродасининг ифодаси – ҳақиқий халқ Конституцияси** бўлишини таъминлади, десак тўғри бўлади.

Шу йилнинг **30 апрель** куни бўлиб ўтган умумхалқ **референдумида** халқимиз ўзининг юксак сиёсий онги, ҳуқуқий маданияти ва дунёқарабини намоён этиб, **биринчи марта** Ўзбекистон Республикасининг **янги таҳрирдаги Конституциясини** қабул қилди.

Референдумда **халқимиз ўз келажаги**, мамлакатимиз **эртаси учун** овоз берди. Тинчлик ва инсон қадрини чуқур англайдиган эл-юртимиз **демократия, эркинлик** ва **тенглик, ижтимоий адолат** ва **бирдамлик** ғояларига **садоқатини** яна бир бор амалда тасдиқлади. Таъбир жоиз бўлса, конституциявий ислохотлар жараёнида биз юртдошларимизнинг **ҳамкорлигини ва хайрихоҳлигини доимо ҳис қилиб турдик.**

Бўлиб ўтган референдумда **90** фоиздан кўп фуқароларимиз янги таҳрирдаги Конституцияни қабул қилишни **ёқлаб овоз берганлиги** амалга оширилаётган ислохотларнинг халқимиз томонидан қўллаб-қувватлаш билан бирга, **одамларимизни эртанги кунга ишончини яққол** кўрсатиб берди.

Халқимиз янги таҳрирдаги Конституцияни қўллаб-қувватлаш орқали давлатимиздан ва **унинг тимсолида давлат ҳокимияти органларидан** халқ манфаати йўлида хизмат қилиш учун **қай даражада ва услубда ишлашимиз** кераклигини кўрсатиб берди.

Бош қомусимиз том маънода **халқ танлови** асосида қабул қилинди.

Конституция сиёсий ва ҳуқуқий ҳаётимизнинг ўзига хос **кўзгусидир**. Унда фуқаронинг ҳуқуқий мақоми, жамият ва давлат тузумининг энг асосий таркибий қисмлари ифода этилади. Реал ҳаётдаги йирик ўзгаришлар **«конституциявий кўзгуда»** намоён бўлади.

Янги таҳрирдаги Конституцияга киритилган **нормаларни 4 тоифага** бўлиш мумкин:

Биринчиси, ҳуқуқий бўшлиқларни тўлдириш мақсадида киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар.

Масалан, аввалги Конституциянинг **25-моддасида** «ҳеч ким қонунга асосланмаган ҳолда ҳибсга олиниши ёки қамоқда сақланиши мумкин эмас»лиги кўрсатилган эди.

Конституцияда нафақат **«ҳибсга олиниши ёки қамоқда сақланиши, балки ҳеч ким қонунга асосланмаган ҳолда ушлаб турилиши, қамоққа олиниши ёки унинг озодлиги бошқача тарзда чекланиши ҳам мумкин эмас»**лиги мустаҳкамланди.

Ёки **айбсизлик презумпциясига** янада аниқлик киритилганлигини мисол сифатида айтишимиз мумкин.

Хусусан, аввалги Конституциямизнинг **26-моддасида** шахснинг иши судда кўриб чиқилиб, унинг айби аниқланмагунча у айбдор ҳисобланмаслиги белгиланган бўлса, эндиликда **(28-моддада)** суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланмагунча у **айбсиз ҳисобланиши** белгиланди.

Шунингдек, олдинги Конституциянинг **41-моддасида** «ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга»лиги кўрсатилган бўлса-да, фуқароларнинг бундай ҳуқуқларини таъминлаш қоидалари аниқ очиб берилмаган эди.

Шунинг учун янги таҳрирдаги Конституциянинг **50-моддаси** билан ҳар ким нафақат таълим олиш ҳуқуқига эга эканлиги, балки давлатнинг узлуксиз таълим тизими, унинг ҳар хил турлари ва шакллари, давлат ва нодавлат таълим ташкилотлари ривожланишини таъминлаши, давлат мактабгача таълим ва тарбияни ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиши белгилаб қўйилди.

Иккинчиси, соҳавий қонунларимизда мавжуд айрим нормалар конституциявий даражада мустаҳкамланди.

Масалан, Жиноят кодексида ўлим жазосининг йўқлиги барчага аён. Шундай бўлса-да, Конституциямизнинг **25-моддасида Ўзбекистонда ўлим жазоси тақиқланиши белгиланди.** Бу билан инсоннинг асосий фундаментал ҳуқуқлари Конституциявий даражада мустаҳкамланди. Эндиликда улардан воз кечиб ёки орқага қайтиб бўлмайди.

Яна бир мисол. Жиноят-процессуал кодексида ушлаб туриш муддати шахс амалда ушланган пайтдан эътиборан кўпи билан **48 соатни** ташкил этиши белгиланган эди.

Янги таҳрирдаги Конституциянинг **27-моддаси** билан шахс суднинг қарорисиз **48 соатдан ортиқ муддат ушлаб турилиши** мумкин эмаслиги мустаҳкамлаб қўйилди.

Учинчиси, Конституциямизга қўплаб концептуал янги нормалар киритилди.

Масалан, **20-моддада** инсоннинг давлат органлари билан ўзаро муносабатларда юзага келадиган қонунчиликдаги барча зиддиятлар ва ноаниқликлар инсон фойдасига талқин этилиши кафолатланди.

28-моддада гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбсизлигини исботлаши шарт эмас ва исталган вақтда сукут сақлаш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкинлиги белгилаб қўйилди.

98-моддада сайлов ҳуқуқига эга бўлган, **100 минг нафардан кам бўлмаган фуқаролар, Олий Мажлис Сенати, Инсон ҳуқуқлари бўйича вакил (омбудсман), Марказий сайлов комиссияси қонунчилик таклифларини қонунчилик ташаббуси тартибида Олий Мажлис Қонунчилик палатасига киритишга ҳақли** эканликлари белгиланди.

Яъни, ҳалқимизга **ислохотларнинг ташаббускори** сифатида давлат ва жамият ишларини бошқаришдаги иштирокини янада кенгайтиришга қаратилган **қонунчилик таклифи** билан чиқиш ҳуқуқи берилди.

120-моддада вилоят, туман, шаҳар ҳокими лавозимини эгаллаб турган шахс бир вақтнинг ўзида **ҳалқ депутатлари Кенгашининг раиси лавозимини эгаллаши мумкин эмаслиги** белгилаб қўйилди.

Тўртинчиси, Конституциямиз матнида лингвистик экспертиза хулосаси асосида таҳририй тузатишлар киритилди.

Бунда, муқаддимадан тортиб ҳар бир модданинг матни адабий тил, имло, услубий, грамматик ва орфография қоидаларига мос бўлиши, атамаларнинг тўғри қўлланилиши таъминланди.

Янги таҳрирдаги Конституциянинг **1-моддасида** давлатнинг **3 та** муҳим хусусияти белгиланди. Яъни, Ўзбекистон – суверен, демократик, ҳуқуқий, ижтимоий ва дунёвий давлат деб мустаҳкамланди.

Айтиш жоизки, Давлатимиз раҳбари «**ҳуқуқий давлат**», «**ижтимоий давлат**» тамойилларига **содда тилда аниқ** қилиб **таъриф** бердилар. Хусусан:

Ҳуқуқий давлат – бу демократик тамойиллар асосида қабул қилинган қонунлар олдида барча тенг ва ҳисобдор бўлган, ҳеч ким қонундан устун турмайдиган давлатдир. Президентимиз таъкидлаганидек, «**фақат ҳуқуқий давлат шароитидагина инсоннинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, кадр-қимматини тўлиқ таъминлаш, том маънода халқпарвар бошқарув тизимини шакллантириш мумкин**». Шунунга назарда, янги таҳрирдаги Конституцияда «**Ўзбекистон – ҳуқуқий давлат**» деган ғоя мустаҳкамлаб қўйилди.

Ижтимоий давлат – бу ҳар бир инсон учун **ижтимоий тенглик** ва **адолат принциплари** асосида муносиб яшаш шароитларини яратиб берадиган, ижтимоий тафовутларни камайтириш, мухтожларга ёрдам бериш бўйича самарали сиёсат олиб борадиган **давлат моделидир**.

Давлатимиз раҳбари «**инсон кадри**» тушунчаси «**ижтимоий давлат**» тушунчаси билан чамбарчас боғлиқдир. Ушбу ғоянинг туб негизида ҳам **аввало инсон қадрини улуғлаш**, инсонга хизмат қилишдек олижаноб мақсад мужассамдир», деб таъкидлаган эдилар.

Ижтимоий давлат тушунчасига **биринчи марта** шундай ҳамма тушунадиган тилда аниқ таъриф берилди.

Янги таҳрирдаги Конституция Конституцияда **давлатнинг ижтимоий соҳадаги мажбуриятлари** билан боғлиқ нормалар 3 баробарга кўпайтирилиб, ижтимоий давлат моделини амалга ошириш механизмлари белгиланди.

Яъни, сифатли **таълим**, кафолатли **тиббий хизмат** кўрсатиш, муносиб **меҳнат** шароити ва адолатли **иш ҳақи**, **пенсия** ва **нафақалар**, **ижтимоий ёрдам** ва хизматлар тизимини яратиш, аҳолининг **уй-жойли бўлишини** таъминлаш каби **давлатнинг мажбуриятлари** кучайтирилди.

Дунёвий давлат – диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган, **давлат бошқаруви диний қоидалар билан эмас, Конституция ва қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинадиган** давлат ҳисобланади.

Дунёвий давлат **виждон** ва **этиқод эркинлигининг** мавжудлиги, давлатнинг жамият ҳаётида фуқаролар томонидан этиқод қилинаётган динларга тенг ва бирдек бетараф муносабатда бўлиши ҳамда **ҳеч қайси диннинг давлат дини сифатида ўрнатилмаслиги** билан тавсифланади.

Дунёвий давлатда **дин давлатдан ва сиёсатдан ажратилса-да, жамиятдан ажратилмайди**, балки инсонларнинг маънавий ва руҳий камолотга эришишининг омили бўлиб ҳисобланади.

Умуман айтганда янги таҳрирдаги Конституция **миллий давлатчилик тараққиётининг тарихий муҳим босқичида** жамият ва давлатни янада ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгилаб, Янги **Ўзбекистоннинг стратегик мақсадларини** рўёбга чиқаришнинг сиёсий-ҳуқуқий асосларини яратиб берди.

Конституциянинг **тўғридан-тўғри** амал қилиши ва ягона ҳуқуқий маконнинг асосини ташкил этиши, **инсон ҳуқуқ ва эркинликлари** қонунларнинг, давлат органлари ҳамда барча даражадаги мансабдор **шахслар фаолиятининг моҳияти** ва мазмунини ифодалаши қатъий белгиланди.

Айни пайтда барча даражадаги **давлат органлари** ва идораларда, **вакиллик органларида, нодавлат нотижорат** ташкилотларда, умуман барча соҳа ҳамда

тармоқларда янги таҳрирдаги Бош қомусимиз асосида мутлақо янгича иш услублари жорий этилмоқда.

Ҳақиқатдан ҳам, янги таҳрирдаги Конституция билан:

- Ўзбекистонда **янги ижтимоий-сиёсий муҳит** шаклланди;
- давлат ўзига улкан ижтимоий-иқтисодий **мажбуриятлар** олди;
- давлат ўзини **ижтимоий давлат** сифатида эълон қилди;
- инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишнинг **мутлақо янги механизмлари** жорий қилинди;
- давлат ҳокимиятини ташкил этишнинг **самарали янги модели** жорий қилинмоқда.

Таъкидлаш лозимки, **галдаги муҳим вазифа** янги таҳрирдаги Конституцияни **сўзсиз ва тўлиқ** амалга ошириш, унда мустаҳкамланган **устувор принципларни** Янги Ўзбекистон воясига ҳамоҳанг тарзда рўёбга чиқариш, давлат органларининг фаолиятини янгича конституциявий-ҳуқуқий шароитларда йўлга қўйишдан иборатдир.

Шу боис барча даражадаги вакиллик органлари, ижро этувчи ҳокимият органлари, барча ташкилотлар янги таҳрирдаги Конституциядан **ўзларининг ўрнини топишлари керак** бўлади.

Халқимиз ўз ҳаётида **халқ Конституцияси руҳини** яққол ҳис этиб туришини таъминлашга қаратилган амалий ишларни, чора-тадбирларни кутмоқда.

Янги таҳрирдаги Бош қомусимиз барчамизга **жуда катта масъулият** юклайди.

Бу борадаги ишларни тўғри ва янада самарали ташкил этиш мақсадида мамлакатимиз Президенти томонидан 2023 йил 8 май куни имзоланган «Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясини амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-67-сонли **Фармон ўз вақтида қабул қилинганлигини** алоҳида таъкидламоқчиман.

Ушбу Фармон янги таҳрирдаги Бош қомусимизни **ҳаётга жорий** этиш ва **ижросини** таъминлашдек **ғоят муҳим, стратегик вазифани жадаллик** билан амалга оширишда **дастуриламал** бўлмоқда.

Мазкур ҳужжатда Конституциямизда акс этган **янги нормаларни амалиётда тўлақонли ўз ифодасини топиш** тартиблари аниқ баён этилгани бу борадаги ишларни тизимли ташкил этишга хизмат қилмоқда.

Фармон билан **Давлат раҳбари раислигида Янги таҳрирдаги Конституцияни амалга ошириш бўйича Давлат комиссияси** тузилди.

Қайд этиш лозимки, Бош қомусимизни ҳаётга изчил татбиқ этишга қаратилган **чора-тадбирларни ўз вақтида ва сифатли** амалга оширилишини таъминлашда **ушбу Комиссия** муҳим аҳамият касб этмоқда.

Бундан ташқари, янги таҳрирдаги Конституцияни амалга ошириш бўйича **5 та экспертлик кенгаши** тузилгани ҳамда Фармон билан тасдиқланган **Чора-тадбирлар дастурида 100 га яқин аниқ тадбирлар** белгилангани Конституциядаги суверен, демократик, ҳуқуқий, ижтимоий ва дунёвий давлат принципларини изчил амалга ошириш имконини бермоқда.

Шу ўринда яна бир долзарб масалага эътиборингизни қаратмоқчиман. **Мазкур Фармоннинг 2-бандига кўра:**

давлат органлари ва ташкилотларининг **раҳбарлари** янги таҳрирдаги Конституцияни амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар ижросини ўз вақтида таъминлаш учун **шахсан жавобгар** ҳисобланиши;

янги тахрирдаги Конституция **олий юридик кучга эга** эканлигидан келиб чикиб, давлат органлари ва ташкилотлари, шу жумладан, суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида **тўғридан-тўғри ва сўзсиз қўлланилиши**;

янги тахрирдаги Конституция нормаларини уларни амалга ошириш учун бошқа қонунчилик ҳужжатларининг **мавжуд эмаслиги** ёки қонунчиликка Конституцияга мувофиқ ўзгартириш ва қўшимчалар **киритилмаганлиги важи** билан қўллашни **рад этиш қатъиян тақиқланиши** белгиланган.

Айтиш керакки, янги тахрирдаги Конституциянинг моҳияти ва аҳамиятини кенг жамоатчиликка етказиш, **миллий қонунчилигимизни Бош қомусимиздаги янги нормалар асосида такомиллаштириш** ҳамда **мувофиқлаштириш** борасида парламент томонидан тизимли чоралар кўрилмоқда. Жумладан:

– шу йил **15 май** куни Қонунчилик палатаси **Кенгашининг қарори** билан **«Йўл харитаси»** тасдиқланди.

Унда парламент палаталари фаолиятига доир қонунчиликни янги тахрирдаги Конституцияга **мувофиқлаштириш**, Бош қомусимизнинг **мазмун-моҳиятини аҳоли ўртасида, халқаро тадбирлар** ҳамда **учрашувлар** доирасида тарғиб қилиш, оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда **кенг ёритишга** қаратилган қатор муҳим вазифалар белгилаб олинди;

– жорий йил **6 ноябрь** куни Олий Мажлис палаталари Кенгашларининг «Қонунчиликни янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқлаштириш бўйича чора-тадбирлар дастурини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қўшма қарори қабул қилинди.

Қўшма қарор билан тасдиқланган **чора-тадбирлар дастурида миллий қонунчиликни** янги тахрирдаги Конституция талаблари асосида такомиллаштириш борасида **аниқ вазифалар** белгилаб олинди.

Ўтган даврда Қонунчилик палатаси депутатлари томонидан Конституциядан келиб чикиб, **қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи** асосида **4 та қонун лойиҳаси** ишлаб чиқилиб, парламент муҳокамасига киритилди. Масалан:

1) «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига сайлов ва референдум ўтказиш тартибини янада такомиллаштиришга қаратилган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Конституциявий қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди.

2) «Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодексига ўзгартиришлар киритиш тўғрисида» қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Ушбу лойиҳалар билан **аралаш сайлов тизимини жорий этиш**, сиёсий партиялар томонидан депутатликка **номзодлар** кўрсатилаётганда **аёллар сонининг** энг кам миқдорини номзодлар умумий сонининг **30 фоизидан 40 фоизига** ошириш белгиланди.

3) «Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Қонун билан парламент палаталарининг янги тахрирдаги Конституцияда белгиланган **мутлақ ваколатларини** ҳамда **парламент назоратини** амалга оширишнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришни, **қонунчилик таклифларини**

илгари суриш тартибини ва **қонунларни қабул қилишнинг янги тартибини** амалдаги қонунчиликда белгилаш назарда тутилмоқда.

Юқорида айтиб ўтилган қонун лойиҳалари фуқароларнинг фикр-мулоҳазалари ва таклифларини олиш мақсадида **Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамаси портали** (www.regulation.gov.uz) ҳамда Қонунчилик палатасининг **расмий веб-сайти** орқали жамоатчилик муҳокамасидан ўтказилган.

Янги таҳрирдаги Конституциядан келиб чиқиб, Давлат раҳбари **ҳуқуқий-меъёрий базани янгилаш бўйича** олдимизда кенг кўламли ишлар турганини қайд этиб ўтдилар.

Шу боисдан энг аввало, барча қонунчилик ҳужжатларини тўлиқ **хатловдан** ўтказишимиз, **қонунчилик** жараёнини янада такомиллаштиришимиз лозим, деб ҳисоблайман.

Албатта янги таҳрирдаги Конституциянинг ҳаётга татбиқ этилиши Янги Ўзбекистоннинг ўз олдига қўйган устувор мақсадларини амалга оширишга, жамиятни янада **тараққий** эттиришга, фуқароларнинг **эркинликлари, ҳуқуқлари** ва **қонуний** манфаатлари **тўлақонли таъминланишига** хизмат қилади.

Бу борадаги ишларни **ўз вақтида ва самарали амалга оширилишини таъминлаш** ҳар биримиздан **катта масъулият** талаб этади.

Албатта ушбу йўналишларда амалга ошириладиган ишларимиз мамлакатимиз тараққиётини янада жадаллаштиришга, Ватанимизнинг **демократик қиёфасини** тубдан янгилашга хизмат қилиши шубҳасиз.

Шу жиҳатдан бугунги семинар барчамиз учун фойдали бўлади, деб ўйлайман.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Ўзбекистон тараққиётининг янги
босқичида мамлакатимизда олиб
борилаётган **улкан ислохотлар** ва
янги ланишларнинг конституциявий
асосларини мустаҳкамлаш,
ислохотларга мос янги
конституциявий-ҳуқуқий маконни
яратиш зарурати юзага келди.

Қолаверса, ҳеч бир давлатда **идеал**
ҳужжат ёки **қонуннинг ўзи йўқ.**
Мамлакатларнинг тараққий этиши,
одамлар турмуш тарзи, онгу
тафаккурининг ўзгариб бориши
Конституция ва **қонунларни** ҳам
такомиллаштиришни
тақозо қилади.

Ана шундай ҳаётий заруратдан келиб чиқиб, юртимиз ва халқимизнинг эртанги
фаровон ҳаёти учун мустаҳкам ҳуқуқий асос ҳамда ишончли кафолат яратиш, **«инсон**
қадри учун» деган эзгу ғояни амалда қарор топтириш мақсадида кенг қўламли
конституциявий ислохотлар амалга оширилди.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Ватанимиз тақдири ва келажаги учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлган
конституциявий ислохотларни самарали амалга ошириш масаласи

Давлат раҳбарининг доимий диққат эътиборида бўлиб келди

Давлатимиз раҳбари Конституциявий комиссия аъзолари ҳамда парламент
вакиллари билан **бир неча мартаба** учрашдилар.

Уларда қатор таклиф ва ташаббусларни илгари суриш билан бирга
Конституциявий қонун лойиҳасини **умумхалқ муҳокамасига қўйиш** ва уни
референдум ўтказиш йўли билан қабул қилиш таклифини билдирдилар

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Шу йилнинг **30 апрель** кuni бўлиб ўтган умумхалқ референдумида
халқимиз ўзининг юксак сиёсий онги, ҳуқуқий маданияти ва
дунёқарашини намоён этиб, **биринчи марта Ўзбекистон
Республикасининг янги таҳрирдаги Конституциясини
қабул қилди.**

Бўлиб ўтган референдумда **90 фоиздан кўп**
фуқароларимиз янги таҳрирдаги Конституцияни
қабул қилишни ёқлаб овоз берганлиги амалга
оширилаётган ислохотларнинг халқимиз томонидан
қўллаб-қувватлаш билан бирга, одамларимизни
эртанги кунга ишончини яққол кўрсатиб берди.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Бош қомусимиз том маънода

халқ танлови асосида

қабул қилинди.

Конституция **сиёсий** ва **ҳуқуқий ҳаётимизнинг ўзига хос кўзгусидир**. Унда фуқаронинг ҳуқуқий мақоми, жамият ва давлат тузумининг энг асосий таркибий қисмлари ифода этилади. Реал ҳаётдаги йирик ўзгаришлар **«конституциявий кўзгуда»** намоён бўлади.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Конституциямизга киритилган нормаларни **4 тоифага** бўлиш мумкин:

Биринчиси, ҳуқуқий бўшлиқларни тўлдириш мақсадида **киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар**

Масалан,

аввалги Конституциянинг
25-моддасида «**ҳеч ким**
қонунга асосланмаган
ҳолда ҳибсга олиниши ёки
қамоқда сақланиши мумкин
эмас»лиги кўрсатилган эди.

Янги таҳрирдаги Конституцияда
нафақат «**ҳибсга олиниши ёки**
қамоқда сақланиши, балки ҳеч ким
қонунга асосланмаган ҳолда ушлаб
турилиши, қамоққа олиниши ёки
унинг озодлиги бошқача тарзда
чекланиши ҳам мумкин эмас»лиги
мустаҳкамланди.

**«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»**

Олдинги Конституция

26-моддасида шахснинг иши судда
қўриб чиқилиб, унинг айби
аниқланмагунча у айбдор
ҳисобланмаслиги белгиланган эди.

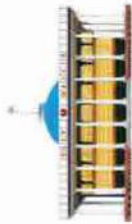
Янги тахрирдаги Конституция

28-моддасида суднинг қонуний
қучга кирган ҳукми билан
аниқланмагунча у айбсиз
ҳисобланиши белгиланди.

41-моддасида «ҳар ким билим олиш
ҳуқуқига эга»лиги кўрсатилган
бўлса-да, фуқароларнинг бундай
ҳуқуқларини таъминлаш қоидалари
аниқ очиб берилмаган эди.

50-моддасида ҳар ким нафақат таълим
олиш ҳуқуқига эга эканлиги, балки
давлатнинг узлуксиз таълим тизими,
унинг ҳар хил турлари ва шакллари,
давлат ва нодавлат таълим ташкилотлари
ривожланишини таъминлаши, давлат
мактабгача таълим ва тарбияни
ривожлантириш учун шарт-шароитлар
яратиши белгилаб қўйилди.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Иккинчиси, соҳавий қонунларимизда мавжуд айрим нормалар конституциявий даражада мустаҳкамланди

Масалан,

Жиноят кодексида ўлим жазосининг йўқлиги барчага аён. Шундай бўлсада, янгилананётган Конституциямизнинг **25-моддаси**да Ўзбекистонда ўлим жазоси тақиқланиши белгиланди. Бу билан инсоннинг асосий фундаментал ҳуқуқлари Конституциявий даражада мустаҳкамланди.

Янги таҳрирдаги Конституциянинг **27-моддаси** билан шахс суднинг қарорисиз **48 соатдан ортиқ** муддат ушлаб турилиши мумкин эмаслиги мустаҳкамлаб қўйилди.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Учинчиси, Конституциямизга кўплаб концептуал янги нормалар киритилди

Масалан,

- **20-моддада** инсоннинг давлат органлари билан ўзаро муносабатларда юзага келадиган қонунчиликдаги барча зиддиятлар ва ноаниқликлар инсон фойдасига талқин этилиши кафолатланди.
- **28-моддада** гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбсизлигини исботлаши шарт эмас ва исталган вақтда суқут сақлаш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкинлиги белгилаб қўйилди.
- **98-моддада** сайлов ҳуқуқига эга бўлган, 100 минг нафардан кам бўлмаган фуқаролар, Сенат, Инсон ҳуқуқлари бўйича вакил (омбудсман), Марказий сайлов комиссияси қонунчилик тақлифларини қонунчилик ташаббуси тартибида Олий Мажлис Қонунчилик палатасига киритишга ҳақли эканликлари белгиланди.
- **120-моддада** вилоят, туман, шаҳар ҳокими лавозимини эгаллаб турган шахс **бир вақтнинг ўзида** халқ депутатлари Кенгашининг раиси лавозимини эгаллаши мумкин эмаслиги белгилаб қўйилди.

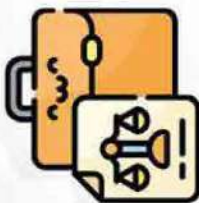

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Тўртинчиси, Конституциямиз матнига лингвистик экспертиза хулосаси асосида таҳририй тузатишлар киритилди

Бунда, муқаддимадан тортиб ҳар бир модданинг матни **адабий тил, имло, услубий, грамматик** ва **орфография** қоидаларига мос бўлиши, **атамаларнинг тўғри қўлланилиши** таъминланди.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 1-моддасида давлатнинг 3 та муҳим хусусияти белгиланди.

Яъни, Ўзбекистон — суверен, демократик, ҳуқуқий,
ижтимоий ва дунёвий давлат деб мустаҳкамланди.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Хуқуқий давлат

бу демократик таъиниллар асосида қабул қилинган қонунлар олдида барча **тенг** ва **ҳисобдор** бўлган, **ҳеч ким қонундан устун турмайдиган** давлатдир. Президентимиз таъкидлаганидек, «**фақат хуқуқий давлат шароитидагина инсоннинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, кадр-қиммати**ни тўлиқ таъминлаш, том маънода **халқпарвар бошқарув тизимини шакллантириш мумкин**». Шу нуктаи назарда, янги таҳрирдаги Конституцияда «Ўзбекистон – хуқуқий давлат» деган ғоя мустаҳкамлаб қўйилди.

«Янги таъхирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Ижтимоий давлат

бу ҳар бир инсон учун **ижтимоий тенглик** ва **адолат принциплари** асосида муносиб яшаш шароитларини яратиб берадиган, ижтимоий тафовутларни камайтириш, муҳтожларга ёрдам бериш бўйича **самарали сиёсат олиб борадиган давлат** моделидир.

Сифатли таълим, кафолатли тиббий хизмат кўрсатиш, муносиб меҳнат шaroити ва адолатли иш ҳақи, пенсия ва нафақалар, ижтимоий ёрдам ва хизматлар тизимини яратиш, аҳолининг уй-жойли бўлишини таъминлаш каби **давлатнинг мажбуриятлари** кучайтирилди

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Дунёвий давлат

диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган, **давлат бошқаруви диний қоидалар билан эмас, Конституция ва қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинадиган** давлат ҳисобланади.

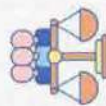
Дунёвий давлат **виждон** ва **эътиқод эркинлигининг** мавжудлиги, давлатнинг жамият ҳаётида фуқаролар томонидан эътиқод қилинаётган динларга тенг ва бирдек бетараф муносабатда бўлиши ҳамда **ҳеч қайси диннинг давлат дини сифатида ўрнатилмаслиги** билан тавсифланади.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг
мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича
биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Янги тахрирдаги Конституция билан:

мамлакатда янги ижтимоий-сиёсий муҳит шаклланди;

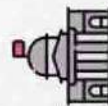
давлат ўзига улкан ижтимоий-иқтисодий мажбуриятлар олди;

давлат ўзини ижтимоий давлат сифатида эълон қилди;

инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишнинг мутлақо
янги механизмлари жорий қилинди;

давлат ҳокимиятини ташкил этишнинг самарали янги модели
жорий қилинмоқда.

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

«Бугун биз тарихнинг янада масъулиятли ва ҳал қилувчи палласида турибмиз. Мамлакатимиз тараққиётида мутлақо янги даврга қадам қўймоқдамиз. Чунки, янгиланган Конституциямизни қабул қилиш билан биз Учинчи Ренессанс учун ҳуқуқий пойдевор яратдик. Бугун халқимиз интилаётган ана шу буюк мақсадни амалга оширишга муносиб ҳисса қўшаман, деган ҳар бир юрдошимиз, аввало ушбу пойдеворга таяниб, ҳаракат қилиши лозим».

Шавкат МИРЗИЁЕВ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлис
палаталари аъзолари, сиёсий партиялар ва жамоатчилик
вакиллари билан учрашувдаги нутқидан (08.05.2023)

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясини амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-67-сонли **Фармон** билан:

Давлат раҳбари раислигида

Янги таҳрирдаги

Конституцияни амалга ошириш бўйича **Давлат**

комиссияси тузилди

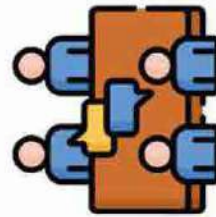
Янги таҳрирдаги

Конституцияни амалга

ошириш бўйича **5 та**

экспертлик кенгаши

тузилди

Фармон билан тасдиқланган

Чора-тадбирлар дастурида

100 га яқин аниқ тадбирлар

белгиланди

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

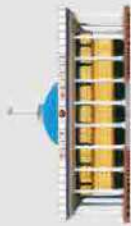

ПФ–67-сонли **Фармон**нинг **2-бандига** мувофиқ:

❁ давлат органлари ва ташкилотларининг раҳбарлари янги таҳрирдаги Конституцияни амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар ижросини ўз вақтида таъминлаш учун **шахсан жавобгар ҳисобланиши**;

❁ янги таҳрирдаги Конституция **олий юридик кучга эга** эканлигидан келиб чиқиб, давлат органлари ва ташкилотлари, шу жумладан, суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида **тўғридан-тўғри ва сўзсиз қўлланилиши**;

❁ янги таҳрирдаги Конституция нормаларини уларни амалга ошириш учун бошқа қонунчилик ҳужжатларининг **мавжуд эмаслиги** ёки қонунчиликка Конституцияга мувофиқ ўзгартириш ва қўшимчалар **киритилмаганлиги важи** билан қўллашни **рад этиш қатъиян тақиқланиши** белгиланган.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Янги тахрирдаги Конституциянинг моҳияти ва аҳамиятини кенг жамоатчиликка етказиш, **миллий қонунчилигимизни Бош қомусимиздаги янги нормалар асосида такомиллаштириш** ҳамда **мувофиқлаштириш** борасида парламент томонидан тизимли чоралар кўрилмоқда:

1

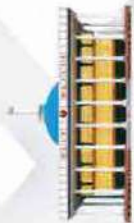
Шу йил 15 май куни Қонунчилик палатаси Қенгашининг қарори билан «Йўл харитаси» тасдиқланди.

Унда парламент палаталари фаолиятига доир қонунчиликни янги тахрирдаги Конституцияга **мувофиқлаштириш**, Бош қомусимизнинг **мазмун-моҳиятини аҳоли ўртасида, халқаро тадбирлар** ҳамда учрашувлар доирасида тарғиб қилиш, оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда **кенг ёритишга** қаратилган қатор муҳим вазифалар белгилаб олинди.

2

Жорий йил 6 ноябрь куни Олий Мажлис палаталари Кенгашларининг «Қонунчиликни янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқлаштириш бўйича чора-тадбирлар дастурини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қўшма қарори қабул қилинди.

Қўшма қарор билан тасдиқланган **чора-тадбирлар дастурида миллий қонунчиликни** янги тахрирдаги Конституция талаблари асосида такомиллаштириш борасида **аниқ вазифалар** белгилаб олинди.

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

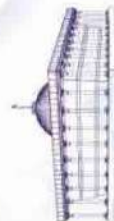

Ўтган даврда Қонунчилик палатаси депутатлари томонидан Конституциядан келиб чиқиб, **қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи** асосида **4-та** қонун лойиҳаси ишлаб чиқилиб, парламент муҳокамасига киритилди. Масалан:

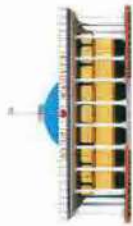
«Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига сайлов ва референдум ўтказиш тартибини янада такомиллаштиришга қаратилган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Конституциявий қонун лойиҳаси;

«Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодексига ўзгартиришлар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси;

«Янги тахрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси.

20

«Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти, уни амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар»

Барча даражадаги **вакиллик органлари, ижро этувчи ҳокимият органлари**, ҳамма **ташкилотлар** янги таҳрирдаги Конституциядан ўзларининг ўрнини топишлари керак.

Халқимиз ўз ҳаётида халқ Конституцияси руҳини яққол ҳис этиб туришини таъминлашга қаратилган **амалий ишларни, чора-тадбирларни** кутмоқда.

**Янги таҳрирдаги Бош қомусимиз
барчамизга жуда катта масъулият юклайди.**

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Янги таҳрирдаги Конституциянинг 1-моддасига кўра Ўзбекистон – бошқарувнинг республика шаклига эга бўлган қандай давлат ҳисобланади?

- А) суверен, демократик давлат
- Б) суверен , демократик, ҳуқуқий, ижтимоий ва дунёвий давлат
- В) суверен , демократик, ижтимоий ва дунёвий давлат
- Г) Тўғри жавоб йўқ

2. Конституциявий ислохотларни амалга ошириш ташаббуси қайси сиёсий партияларнинг Қонунчилик палатасидаги фракциялари томонидан илгари сурилган?

- А) ЎзЛиДеП фракцияси, «Адолат» СДП фракцияси
- Б) «Миллий тикланиш» ДП фракцияси, ЎзЛиДеП фракцияси
- В) ХДП фракцияси, Экологик партия фракцияси
- Г) Тўғри жавоб йўқ

3. Янги таҳрирдаги Конституция референдум асосида бевосита халқ томонидан қабул қилиниб, тўғридан-тўғри амалга кирадиган илк Асосий қонун ҳисобланади. Қонун халқ томонидан кўпчилик овоз билан маъқулланса, бу Қонун Президент томонидан имзоланадими?

- А) Ҳа, имзоланади
- Б) Йўқ, тўғридан-тўғри қабул қилинган ҳисобланади
- В) Бундай тартиб мавжуд эмас
- Г) Тўғри жавоб йўқ

4. Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳар кимга қачондан бошлаб тегишли бўлади ?

- А) тузилганидан бошлаб
- Б) баловат ёшига етганидан бошлаб
- В) фуқаролик паспортини олганидан бошлаб
- Г) Тўғри жавоб йўқ

5. Инсон билан давлат органларининг ўзаро муносабатларида юзага келадиган қонунчиликдаги барча зиддиятлар ва ноаниқликлар... .

- А) инсон фойдасига талқин этилади.
- Б) қонунда кўрсатилган бўлса ҳал этилади.
- В) суд қарори мавжуд бўлса ҳал этилади.
- Г) Тўғри жавоб йўқ

6. Янги таҳрирдаги Конституциянинг 98-моддасига мувофиқ қонунчилик таклифларини қонунчилик ташаббуси тартибида Олий Мажлис Қонунчилик палатасига киритиш кимлар ҳақли этиб белгиланган?

А) Ўзбекистон Республикасининг сайлов ҳуқуқига эга бўлган ўн минг нафардан кам бўлмаган фуқаролар, Бола ҳуқуқлари бўйича вакил (болалар омбудсмани), Инсон ҳуқуқлари бўйича вакил (омбудсман), Марказий сайлов комиссияси

Б) Ўзбекистон Республикасининг сайлов ҳуқуқига эга бўлган юз минг нафардан кам бўлмаган фуқаролар, Олий Мажлис Сенати, Инсон ҳуқуқлари бўйича вакил (омбудсман), Марказий сайлов комиссияси

В) Олий Мажлис Сенати, Судьялар олий Кенгаши, Инсон ҳуқуқлари бўйича вакил (омбудсман), Бола ҳуқуқлари бўйича вакил (болалар омбудсмани), Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси

Г) Тўғри жавоб йўқ

7. Янги таҳрирдаги Конституцияда давлат органлари томонидан инсонга нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқий таъсир чоралари қайси принципга асосланиши ва қонунларда назарда тутилган мақсадларга эришиш учун етарли бўлиши керак ?

А) Бевоситалик

Б) Билвоситалик

В) Мутаносиблик

Г) Тўғри жавоб йўқ

8. Янги таҳрирдаги Конституциямизнинг 27-моддасига шахсни ушлаш чоғида унга тушунарли тилда унинг ҳуқуқлари ва ушлаб туриш асослари тушунтирилиши шарт деган норма қайси қоидага асосан киритилган ?

А) Миранда қоидаси

Б) Хабеас корпус қоидаси

В) Барчаси жавоблар тўғри

Г) Тўғри жавоб йўқ

9. Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ижро этилиши устидан назорат қайси орган томонидан амалга оширилади?

А) Олий Мажлис Сенати

Б) Олий Мажлис Қонунчилик палатаси

В) Олий Мажлис палаталари

Г) Тўғри жавоб йўқ

10. Янги таҳрирдаги Конституцияга мувофиқ қайси мансабдор шахслар сурункасига икки муддатдан ортиқ сайланиши (тайинланиши) мумкин эмас.

А) Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Сенат раиси, Қонунчилик палатаси Спикери, Конституциявий суд раиси, Олий суд раиси ва раис ўринбосари, Судьялар олий кенгаши раиси ва раис ўринбосари, Бош прокурор, Марказий сайлов комиссияси раиси

Б) Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Сенат раиси, Қонунчилик палатаси Спикери, Олий суд раиси ва раис ўринбосари, Судьялар олий кенгаши раиси ва раис ўринбосари, Бош прокурор, Марказий сайлов комиссияси раиси

В) Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Сенат раиси, Қонунчилик палатаси Спикери, Олий суд раиси ва раис ўринбосари, Судьялар олий кенгаши раиси ва раис ўринбосари, Бош прокурор, Ҳисоб палатаси раиси, Марказий сайлов комиссияси раиси

Г) Тўғри жавоб йўқ

11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясини амалга ошириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони қачон имзоланган?

- А) 2023 йил 15 май
- Б) 2023 йил 8 май
- В) 2023 йил 30 май
- Г) Тўғри жавоб йўқ

12. Янги таҳрирдаги Конституцияга кўра республика коррупцияга қарши курашиш органининг раҳбари ва республика монополияга қарши органининг раҳбари қайси орган томонидан сайланади?

- А) Олий Мажлис палаталари
- Б) Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
- В) Олий Мажлис Сенати
- Г) Тўғри жавоб йўқ

Худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини самарали амалга оширишда вазирликлар ва идораларнинг маҳаллий ҳокимликлар билан ўзаро ҳамкорлигини мустаҳкамлаш йўллари

Кириш

Ҳаммамизга маълумки, иқтисодиётимизнинг тараққий топиши ва республикаимиз аҳолиси фаровонлигини таъминлашнинг муҳим омилларидан бири бу республикаимиз худудларининг ижтимоий-иқтисодий салоҳияти ва ундан самарали фойдаланишдир.

Чунки, худудларда барқарор ривожланиш кўрсаткичларига эришишни кўзда тутмасдан туриб, миллий иқтисодиётни ривожлантириш ва унинг рақобатбардошлигини таъминлаш ҳақида фикр билдириш нотўғри ҳисобланади.

Республикаимизнинг ҳар бир худуди ўзига хос. Бир вилоят ичидаги туманларнинг имкониятлари ҳам бир-бирига ўхшамайди. Шу боис, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар иқтисодиётини ривожлантириш масалалари алоҳида, манзилли тарзда муҳокама қилиб борилмоқда.

Давлатимиз раҳбари жойларга чиқиб, аҳоли билан мулоқот қилган ҳолда, белгиланаётган чора-тадбирларнинг долзарб ва амалий бўлишига катта эътибор қаратмоқда. Худудларга оид ҳар бир масалани аниқ туман, қишлоқ, маҳалла, соҳа ва корхона кесимида, муаммонинг энг чуқур илдизигача тушиб, уни ҳал қилиш зарурлигини уқтирмоқда.

Шунга кўра, дастурлар ишлаб чиқишни ҳам ҳар бир маҳалладан бошлаш, қайси маҳаллада қайси йўналишни ривожлантириш, бунга қанча маблағ ажратиш кераклигини аниқ кўрсатиш талаб этилади.

I. Худудий дастурларни ишлаб чиқишга оид тавсиялар

Худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини (кейинги ўринларда – Дастур) самарали амалга ошириш тўғрисида гапиришдан аввал худудий дастурларни қандай шакллантириш кераклиги ҳақида ҳам гапириб ўтмоқчиман.

Худудий дастур – туман (шаҳар)ларнинг салоҳияти, ички имкониятлари ва захираларини ўз ичига олган мақсадли ва манзилли ҳужжат ҳисобланади. Хусусан,

- чуқур таҳлил асосида туман(шаҳар)да мавжуд табиий ва иқтисодий салоҳиятни баҳолаш;

- ички ва ташқи бозорларда янги сегментларни эгаллаш учун туман (шаҳар)нинг мавжуд рақобат устунликларини аниқлаш;

- маҳаллий ҳокимият бошчилигида туман(шаҳар) ташкилотлари, жамоатчилик ва аҳолининг ижтимоий ва иқтисодий масалаларга муносабати, таклиф ва тавсияларини ўрганиш;

- лойиҳаларни амалга ошириш учун ресурслар ва аниқ ижрочиларни аниқлаш;
- лойиҳаларнинг иқтисодий самарадорлигини аниқлаш;
- лойиҳаларни ҳудуд жиҳатидан оқилона жойлаштириш ва бошқалар аниқроқ айтиб ўтиш мумкин.

II. Ҳудудий дастурларнинг асосий вазифалари ва тамойиллари

Ҳудудий дастурларнинг асосий вазифалари нималардан иборат бўлиши лозим?

Биринчидан, ижтимоий-иқтисодий ривожланишда ҳудудларaro тафовутларни камайтириш;

Бунда, биринчи навбатда қўшни туманларнинг ривожланишида эришилган натижалари ва мавжуд имкониятларидан самарали фойдаланиш ҳисобга олиниши алоҳида вазифа сифатида қаралиши лозим.

Иккинчидан, туман (шаҳар) иқтисодиётининг ўзига хослиги ва ихтисослашуви, мавжуд салоҳияти, алоҳида ривожланган тармоқларни инobatга олган ҳолда драйвер соҳаларни белгилаш.

Учинчидан, туман (шаҳар)нинг табиий, моддий ва меҳнат ресурсларидан максимал даражада тўлиқ ва самарали фойдаланиш ва бошқалар.

Юқорида айтиб ўтилган вазифаларни амалга оширишда Дастурларни ишлаб чиқишнинг **қуйидаги асосий тамойилларига эътибор қаратиш лозим:**

Туман (шаҳар)нинг маҳаллий ресурслар ва табиий-иқтисодий салоҳиятини ҳисобга олган ҳолда, амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг ижтимоий ва экологик оқибатлари, тармоқлар ва соҳалар бўйича ўзаро боғлиқлиги ва мувофиқлигини таъминлаш;

- қўшни туманлар ва чегара ҳудудлари имкониятларини сафарбар қилиш;
- ҳокимиятнинг марказий, тармоқ ва ҳудудий органлари фаолиятини мувофиқлаштириш;

- ҳудудларни комплекс ривожлантиришда давлат-хусусий сектор ҳамкорлигини таъминлаш;

- ижтимоий соҳа ва аҳоли турмуш даражасини мувозанатли ривожлантириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини ошириш учун шарт-шароитлар яратиш.

III. Ҳудудий дастурларни ишлаб чиқиш босқичлари

Вазифаларни амалга ошириш учун айтиб ўтилган тамойилларни ҳисобга олган ҳолда ҳудудий дастурларни ишлаб чиқишда қуйидаги босқичларни амалга ошириш зарур бўлади:

1-босқич: ташкилий босқич;

2-босқич: маълумотларни йиғиш ва қайта ишлаш босқичи;

3-босқич: маълумотлар асосида SWOT-таҳлил ишлаб чиқиш босқичи;

4-босқич: ҳудудни ривожлантиришнинг асосий йўналишларини белгилаш босқичи.

5-босқич: инвестицион лойиҳалар рўйхатини тузиш;

6-босқич: мақсадли кўрсаткичларни белгилаш.

IV. Дастурни амалга ошириш механизмлари ҳамда вазирликлар ва идораларнинг вазифалари

Ишлаб чиқилган дастур қабул қилингандан сўнг кейинги асосий эътибор қаратилиши лозим бўлган жиҳат – дастурни самарали амалга ошириш механизмидир.

Дастурни амалга ошириш учун:

- самарали мониторинг тизимини шакллантириш;
- алоҳида лойиҳаларга молиявий ресурсларни жалб этиш ва рағбатлантириш;
- устувор лойиҳаларни ҳал этишда имтиёз ва преференцияларни (республика даражасида) жорий этиш;
- ҳудудий бошқарувнинг самарали тизимини яратиш ва ҳудудий статистикани такомиллаштиришга қаратилган кадрлар ва ахборот билан таъминлаш;
- вазирлик ва идоралар билан маҳаллий ҳокимият органларининг ўзаро ҳамкорлиги ва масъулиятини кучайтириш лозим.

Бу борада дастурни қабул қилиниши билан бовлиқ ҳужжатда юқоридаги тадбирлар кўзда тутилиши ҳамда масъуллар аниқ белгилаб қўйилиши лозим.

Ушбу дастурлар асосида қуйидаги мақсадларга эришиш белгиланган.

ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолининг, хусусан, хотин-қизлар, ёшлар ва кам таъминланган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш орқали уларнинг даромадлари ва турмуш даражасини ошириш;

кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни янада ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш ҳамда бўш турган бино ва иншоотлар ҳамда ер майдонларидан самарали фойдаланиш;

янги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш, мавжуд ишлаб чиқариш қувватларини кенгайтириш ва модернизация қилиш бўйича қўшимча инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш;

саноат, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмларини кўпайтириш, хизмат кўрсатиш ва туризм соҳасини жадал ривожлантириш орқали солиқ тушумларининг барқарорлигини таъминлашга эришиш;

муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, аҳолининг тоза ичимлик суви, табиий газ, электр ва иссиқлик энергияси билан таъминланганлик даражасини ошириш;

йўл бўйи инфратузилмасини ривожлантириш, замонавий қиёфадаги туман марказини барпо этиш ҳамда ободонлаштириш ишларини жадаллаштиришга қаратилган.

Мисол учун Дастурларни самарали амалга оширишда бир нечта вазирликлар ва идораларнинг вазифаларини санаб ўтаман:

Иқтисодиёт ва молия вазирлиги:

1. Дастурни шакллантириш, ижросини таъминлаш ва мониторингини юритишда ҳокимликлар ҳамда вазирлик ва идоралар фаолиятини мувофиқлаштиради;

2. Тадбиркорлик муҳитини яхшилаш ва тадбиркорлик фаолияти учун қулай шарт шароитлар яратишда иштирок этади ва бу йўналишдаги чора-тадбирлар ижросини мувофиқлаштиради;

3. Дастурда белгиланган чора-тадбирлар амалга оширилиши юзасидан эришилган натижалар ва мақсадли кўрсаткичларни мониторинг қилади.

Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги:

1. Салоҳиятли инвесторларга тадбиркорлик фаолияти учун қулай шарт шароитлар яратган ҳолда инвестицион лойиҳалар ишга туширилишини доимий назорат қилади.

2. Маҳаллий ҳокимлик ва тармоқ корхоналари (“Ўзбекнефтгаз”, “Ўзсаноатқурилишматериаллари”, “Ўзэлтехсаноат”, “Ўзтўқимачилик саноати”, “Ўзчармсаноат”, Фармацевтика тармоқларини ривожлантириш агентлиги, Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ва бошқалар) билан биргаликда лойиҳаларни бошланишидан тортиб уларни ишга тушгунга қадар жараёнда уларга ҳамкор-ёрдамчи вазифасини бажаради;

3. Экспорт прогнозлари кўрсаткичлари бажарилишини таъминлашда тадбиркорларга ҳар томонлама кўмаклашади.

Тоғ-кон саноати ва геология вазирлиги:

Геология-қидирув ишларини амалга ошириш орқали янги фойдали қазилма конларини аниқлайди, уларни аукцион савдоларига чиқаради ҳамда салоҳиятли тадбиркорларни жалб этган ҳолда инвестицион лойиҳаларни амалга оширишга кўмаклашади;

Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги:

1. Дастурда яратилиши назарда тутилган янги иш ўринлари ҳисобига аҳолининг бандлигини таъминлаш чораларини кўради;

2. Маҳаллалар ихтисослашуви ва аҳоли кўникмасидан келиб чиқиб, драйвер соҳаларни ривожлантиришга, аҳолини юқори даромадли ва меҳнат бозорида талабгор касбларга ўқитишга ҳамда ушбу соҳаларда аҳолини даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлашга кўмаклашади;

3. Аҳолига узоқ муддатли ижарага берилган ер майдонларида **“бир контур-бир маҳсулот”** тамойили асосида кооперациялар ташкил этиб, сердаромад ва экспортбоп маҳсулотлар етиштиришни йўлга қўяди;

4. Маҳаллаларда микролойиҳаларни ташкил этади.

Давлат активларини бошқариш ва Кадастр агентликлари:

Дастур доирасида ҳудудларда бўш турган бино, иншоот ва ер майдонларидан самарали фойдаланишни йўлга қўйиш мақсадида, уларни аниқлаб, аукцион савдоларига чиқаришга ҳамда иқтисодий оборотга киритишга ҳокимликларга кўмаклашади.

Тижорат банклари, жумладан, Бизнесни ривожлантириш банки:

1. Салоҳиятли тадбиркорлар билан ҳамкорликда уларга кредит маҳсулотлари тақдим этиш орқали истиқболли бизнес лойиҳаларни амалга оширишда кўмаклашади.

2. Оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида аҳолини тадбиркорликка кенг жалб қилишда ҳамда уларни босқичма-босқич микролойиҳа-кичик бизнес-ўрта бизнес вакилига айланишда иштирок этади.

“Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” АЖ:

Дастурга киритилган кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектларига молиявий хизматлар кўрсатиш, Дастур доирасида амалга оширилиши режалаштирилган янги лойиҳаларни хизматлар ипотекаси асосида тадбиркорлик субъектларига сотиш, лойиҳаолди улуш киритиш ҳамда ишлаб чиқариш ва хизматлар лойиҳаларига бошқа молиявий кўмакларни кўрсатиш каби тадбирларни амалга оширади.

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги:

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади.

Хусусан, қишлоқ хўжалиги ерларидан самарали фойдаланиш, юқори ҳосил берувчи янги навларни яратиш, қишлоқ хўжалиги ерларининг деградациясининг

олдини олиш, қишлоқ хўжалигига илм ва инновацияни жорий этиш орқали янги иш ўринларини яратиш ҳамда аҳоли бандлигини таъминлаш.

Сув хўжалиги вазирлиги:

1. Ирригация ва мелиорация объектларининг доимий ва барқарор ишлашини таъминлаш;

2. Сув ресурсларидан оқилона фойдаланишни ташкил этиш орқали барқарор сув таъминотини таъминлаш.

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Маданият вазирлиги, Спорт вазирлиги:

Аҳолининг ижтимоий инфратузилма объектларига бўлган талабини ўрганиш ва таҳлил қилиш асосида уларни ташкил этиш (хусусан давлат шериклик асосида).

Таълим, соғлиқни сақлаш, спорт ва бошқа ижтимоий йўналишлар бўйича аҳолига сифатли хизматни амалга оширилишини ташкил этиш.

Солиқ қўмитаси:

1. Солиқчи-тадбиркорга кўмакчи тамойили асосида тадбиркорларга амалий кўмак кўрсатиш орқали янги қувват ва иш ўринларини ташкил этиш ҳамда натижада Давлат бюджети даромадларини оширишда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари билан ҳамкорлик қилади;

2. Тадбиркорларни “хуфиёна иқтисод”дан чиқариш бўйича кенг тарғибот ва тушунтириш ишларини амалга оширади.

Автомобиль йўллари қўмитаси, “Худудий электр тармоқлари”, “Худудгазтаъминот” ва “Ўзсувтаъминот” АЖ:

Инфратузилма лойиҳаларини амалга оширади.

Жумладан маҳаллий ҳокимият органларининг вазифалари қуйидагилардан иборат:

Ҳокимлар – ишлаб чиқилган Дастурни ижросини таъминлашда барча ҳоким ўринбосарлари фаолиятини мувофиқлаштиради ва доимий назоратини олиб боради;

Ҳокимнинг биринчи ўринбосари – ишлаб чиқилган Дастурни ҳар бир банди ижросини таъминлаш бўйича масъул бўлади.

Бунда, иқтисодий ўсишни таъминлаш, камбағалликни қисқартириш, янги иш ўринларини яратиш, тадбиркорликни ривожлантириш ҳамда солиқ ва бюджет тушумлари оширилишини таъминлайди;

Ҳокимнинг ўринбосари – Инвестициялар, саноат ва ташқи савдо бошқармаси бошлиғи – инвестиция муҳити яхшиланиши, инвесторлар ҳамда инвестициялар, айниқса, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар кенг жалб этилиши ҳамда экспорт салоҳияти оширилиши, кичик саноат зоналари ривожлантирилиши ҳамда Дастурга киритилган лойиҳаларнинг бажарилиши бўйича кунлик мониторинг олиб боради;

Ҳокимнинг қишлоқ ва сув хўжалиги масалалари бўйича ўринбосари – қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан самарали фойдаланилиши, фойдаланишдан чиқиб кетган ерларнинг ўзлаштирилиши, мева-сабзавотчилик, чорвачилик ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ривожлантирилишни таъминлайди;

Ҳокимнинг қурилиш, коммуникациялар, коммунал хўжалик, экология ва кўкаламзорлаштириш масалалари бўйича ўринбосари – муҳандислик - коммуникация ва йўл инфратузилмаси объектларини қуриш, реконструкция қилиш ва мукамал таъмирлаш тадбирларини ўз вақтида ва сифатли амалга оширилишини таъминлайди;

Ҳокимининг туризм, маданият, маданий мерос ва оммавий коммуникациялар масалалари бўйича ўринбосари – Дастур доирасида ҳудудда туризм жадал ривожлантирилиши, ҳудуднинг туристик салоҳиятидан самарали фойдаланилиши, туризм инфратузилмаси яхшиланиши, ички ва зиёрат туризми ривожлантирилиши, янги туризм маҳсулотлари яратилиши юзасидан масъул бўлади.

V. Ҳудудларни ривожлантириш мақсадида тадбиркорлик фаолияти учун қулай шарт-шароитлар яратиш борасида амалга оширилаётган тадбирлар.

Хабарларинг бор Ҳурматли Президентимиз томонларидан охириги ойларда тадбиркорликни ривожлантириш катта ислохотларни амалга ошириш лозимлиги бўйича топшириқлар бўлди.

Биргина жорий ойда тасдиқланган қарорларга асосан **микромолиявий хизматлар** оммабоплигини ошириш, **Бизнесни ривожлантириш банки** ва **“Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси”** акциядорлик жамияти ташкил этилди.

“Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” акциядорлик жамиятини ташкил этишнинг сабаби нимада эди???

Чунки ҳозирги кунда лойиҳаларни молиялаштириш учун Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармасининг фаолияти бизнесга йўналтирилмаганлиги, унинг бюджет маблағларига боғлиқлигини орттирмакда. Бугунги кунга қадар бюджетдан **2,7 трлн сўм** ажратилган ва бу даромадлар таркибида **73 фоиз**ни ташкил этади. Эндиликда ушбу компания **мустақил равишда маблағларни жалб қилади.**

Микромолиявий хизматлар

2024 йил 1 январдан бошлаб қуйидагилар жорий этилди:

а) микроқарзнинг энг юқори миқдори **50 млн сўмдан 100 млн сўмга** оширилди;
б) базавий банк хизматларини кўрсатувчи микромолия банклари ташкил этилади; микромолия банкларининг устав капиталининг энг кам миқдори **50 млрд сўм** қилиб белгиланади (тижорат банклари учун **500 млрд. сўм**, микромолия ташкилотлари учун **2 млрд. сўм**);

в) микромолия ташкилотларига:

– **норезидентлардан хорижий валютада қарз жалб қилиш** ва юридик шахсларга **хорижий валютада хизматлар кўрсатишга** рухсат берилди;

– лицензия асосида тўлов ташкилоти фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқи тақдим этилди;

– жисмоний шахс бўлган таъсисчиларидан ҳозиргидан кўра **икки баробар кўпроқ қарз маблағлари жалб қилиш** имконияти берилди (*амалда улушнинг (акциянинг) номинал қийматидан ошмаслиги лозим*);

– **кичик тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш учун** тижорат банкларидан ресурс жалб этганда **Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармасининг кафилиги** тақдим этилади.

Бундан ташқари, даромади расмий бўлмаган шахслар учун ўзини ўзи банд қилиш ва оилавий бизнеснинг янги йўналишларини топишга қўмаклашиш ҳамда қишлоқ хўжалиги соҳасида банд бўлган қатламлар учун АТБ “Микрокредитбанк” томонидан хорижий инвесторлар иштирокида устав капитали **30 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган янги рақамли микромолия ташкилотини ташкил этиш белгиланди.

Бизнесни ривожлантириш банки

БРБ тадбиркорлар фаолиятини йўлга қўйиш ва кенгайтиришга масъул бўлади ва бунинг учун халқаро молия ташкилотларидан **600 млн доллар** жалб қилинади ва **300 млн доллар** евробонд чиқарилади;

2023-2026 йилларда “Кичик бизнесни узлуксиз қўллаб-қувватлаш” дастурини амалга ошириш учун **6 трлн сўм** ва **1,0 млрд доллардан** ошиқ маблағлар йўналтирилади.

2023 йил 1 октябрдан бошлаб Дастурда иштирок этувчи кичик тадбиркорлик субъектларини молиявий ва консултантив қўллаб-қувватлаш чоралари белгиланди.

“Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” акциядорлик жамияти

2024 йил 1 мартдан бошлаб:

а) **ўрта тадбиркорлик субъектларининг** ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш лойиҳаларига:

лойиҳа қийматининг **15 фоизи**, бироқ устав капиталининг **20 фоизи** ёки **3 миллиард сўмдан** ортиқ бўлмаган миқдорда ташаббускорнинг устав капиталига кўчмас мулк объектлари, асбоб-ускуналар ва бошқа кўринишдаги **активлар шаклида улуш киритиш**;

кўчмас мулк ва асбоб-ускуналарнинг **70 фоизи**, бироқ **10 миллиард сўмдан** ортиқ бўлмаган миқдорда мулк сотиб олиш ва етти йилгача муддатга қарздорлик қолдиғига Марказий банкнинг асосий ставкасидан **4 фоизлик** пункт юқори ставкада йиллик фоиз ҳисоблаш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш шарти билан хизматлар ипотекаси асосида ташаббускорга бериш;

б) **кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектларининг** лойиҳаларига:

кредит (лизинг) ажратиш учун тижорат банклари, микромолия ва лизинг ташкилотларига миллий ва хорижий валютада молиявий ресурсларни жойлаштириш;

тижорат банклари, микромолия ва лизинг ташкилотлари томонидан миллий ва хорижий валютада ажратиладиган кредит, лизинг, банк кафолати ва аккредитивларга умумий қиймати **5 миллиард сўмдан** ошмаган миқдорда кафиллик тақдим этиш;

Компания маблағларидан фойдаланиш бўйича тижорат банклари билан тузиладиган воситачилик шартномаларига асосан белгиланган лимит ҳамда умумий миқдор ва шартлар доирасида кредитлар бўйича кафиллик (портфель кафиллиги) тақдим этиш;

в) **2024-2026 йилларда кичик тадбиркорлик субъектларига** Марказий банк асосий ставкасидан **4 фоизлик** пункт юқори ва асосий ставканинг **1,75** бараваридан ошмаган ставкада миллий валютада **5 миллиард сўмгача** ажратиладиган кредитлар бўйича асосий ставканинг **40 фоизигача** миқдорда уч йилдан ортиқ бўлмаган муддатга компенсация тақдим этиш.

Иқтисодиёт ва молия вазирлиги Компанияга **ўн йил муддатга беш йиллик** имтиёзли давр билан жами **1,2 триллион сўм** миқдорида фоизсиз бюджет ссудаси ажратади.

Давлат Раҳбарининг жорий йил 16-17 ноябрь кунлари Сурхондарё вилоятига ташрифида Музработ туманида экспортбоп кўкат маҳсулотлари етиштириш ҳамда Термиз туманида замонавий агрологистика марказини ташкил этиш топширилди.

Ушбу лойиҳа 2022 йилда Россия Федерациясининг “Лето” компанияси билан ҳамкорликда:

Музработ тумани захирасидаги **198,5 гектар** экин ерда экспортбоп кўкат маҳсулотлари (брокколи, руккола, қизил райхон, ялпиз (мята), розмарин) етиштириш лойиҳаси (қиймати 70 млн доллар) бошланган;

“Bless S.R.” МЧЖ томонидан 2022 йилда **12,7 млн доллар**, 2023 йил 9 ойида **11,5 млн доллар**, жами **24,2 млн доллар** инвестиция жалб этилган.

Мазкур лойиҳани амалга оширишда бир нечта вазирлик ва идораларнинг ўзаро ҳамкорликдаги фаолияти зарур бўлади, хусусан:

- **Хукумат комиссияси** Сурхондарё вилоятидаги қишлоқ хўжалигига мўлжалланган жами **12,1 гектар** суғориладиган ер участкаларини ер фондининг бошқа тоифасига ўтказиш тўғрисида таклиф ишлаб чиқади;

- **Сурхондарё вилояти ҳокимлиги, Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Кадастр агентлиги** билан ўзаро ҳамкорликда қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрни тўлиқ қоплаб берилишини таъминлайди;

- **Кадастр агентлиги Қишлоқ хўжалиги вазирлиги** билан биргаликда ер ресурсларининг ҳолати тўғрисидаги миллий ҳисоботга тегишли ўзгартиришлар киритади;

- **Сурхондарё вилояти ҳокимлиги ва Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги** биргаликда Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 21 сентябрдаги 592-сон қарори билан белгиланган тартибда мазкур лойиҳанинг инвестиция мажбуриятлари ижросини ойма-ой мониторинг қилиб боради белгиланган муддатларда фойдаланишга топширилмаган тақдирда тегишли чоралар кўриш бўйича Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритади.

Шунингдек, мазкур тажрибани (брокколи, руккола, қизил райхон, ялпиз (мята), розмарин етиштириш) маҳаллий деҳқонлар томонидан ўзлаштирилишини рағбатлантириш мақсадида Сурхондарё вилоятининг **5 тадан** ортиқ туманида **1200 гектар** ер майдони **1 гектарлик** лотлар билан ижара ҳуқуқини сотиш асосида аукцион савдоларига чиқарилади.

Ушбу масалага Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги ва ҳоким ёрдамчилари ҳам масъул бўлади.

Ер муносабатларини тартибга солиш

Яқинда 21 ноябр куни Ҳурматли Президентимиз раҳбарлигида ўтказилган видеоселектор йиғилишида **2,4 млн та ноқонуний ёки кадастр рўйхатидан ўтмаган бино ва иншоотларнинг** қурилгани кўрсатиб ўтилди.

1. Аҳоли томонидан уй жойлар ноқонуний қурилишининг асосий сабабларидан бири ўтган йилларда уй-жой қуриш учун аҳоли талабига мос равишда ер участкалари аукцион савдоларига чиқарилмаганлиги ҳисобланади.

Бу бир томонидан туман ва шаҳарларнинг шаҳарсозлик ҳужжатлари билан етарли даражада қамраб олинмаганлиги (ўртача 30 фоиз қамраб олинган) билан ҳам боғлиқ.

2. Ҳисоб-китобларга кўра уй-жойга бўлган йиллик эҳтиёж республика бўйича камида **100 минг** тадан кўпроқни ташкил этади.

*Шу билан бирга республика аҳолиси 2030 йилга бориб **41 млн**, 2040 йилга бориб **49 млн**, 2050 йилга келиб эса **58 млн** кишига етиши прогноз қилинмоқда (ўсиш – **1,6 марта**).*

Бу эса ўз навбатида республика ҳудудларида урбанизация жараёнини тезлашишга олиб келади. Ҳозирги кунда **300 мингдан кўп** аҳолига эга туман ва шаҳарлар сони **15 тани** ташкил этаётган бўлса, **2030** йилга бориб – **34 та**, **2040** йил – **56 та**, **2050** йилга бориб – **88 тага** етиши кутилмоқда.

3. Йилига **300 мингга** яқин янги оилалар қурилмоқда ва ушбу рақам йилдан йилга ошиб бораверади ва келгуси 10-15 йил ичида **500 мингга** етади.

Бу эса келажакда уй жойга бўлган эҳтиёжни **қўшимча** йилига **300 мингга** кўпайишига ёки ҳозирда йилига қурилатган уй-жой фонди 15 млн м³ ўрнига , келгусида бу 40-50 млн м³ га етиши мумкин.

Шундан келиб чиқиб, масъул вазирлик ва идоралар томонидан:

а) Маҳаллий ҳокимликлар билан биргаликда аҳоли ўсишини ва эҳтиёжини ҳисоб-китоб қилган ҳолда, уй-жойлар, жумладан яқка тартибдаги уй-жойлар қуриш учун ер участкаларини аукционга чиқаришни кўпайтириш. Бунда:

биринчи навбатда аҳолиси 300 мингдан юқори туман ва шаҳарлар ҳокимлари жорий йил якунига қадар мавжуд ерларни аукционга чиқариш чораларини кўриш;

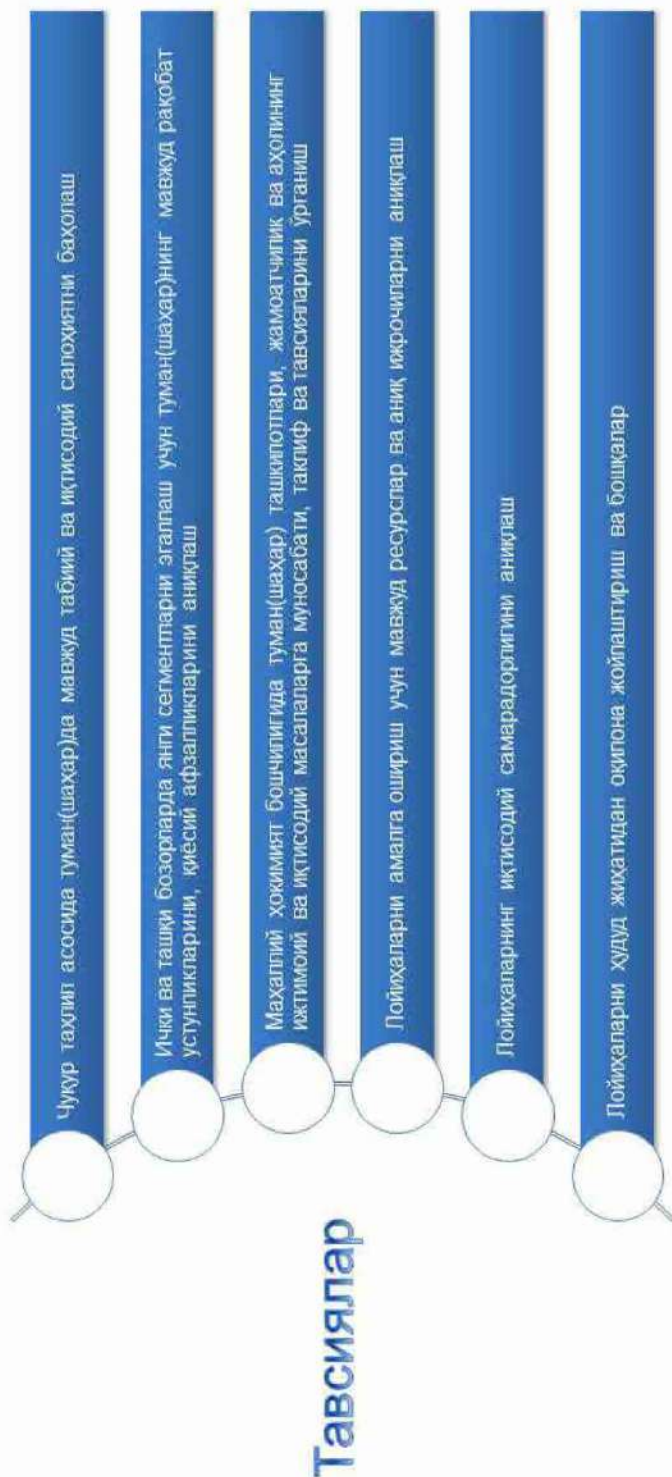
кейинги йиллар учун барча туманлар ва шаҳарлар ҳокимлари инфратузилмани ҳисобга олган ҳолда уй жой қуриш бўйича ўрта муддатли (2 ёки 3 йиллик) манзилли дастурни ишлаб чиқиши;

ер участкаларини аукционда сотишдан маҳаллий бюджетларга тушадиган маблағларнинг бир қисмини уй жой қуриш учун ҳудудларни шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқишга йўналтириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Бундан ташқари, **қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер майдонларини аниқлаб уларни** мастер режаларга мувофиқ лойиҳа концепциялари асосида тад-биркорлик фаолиятини ташкил учун аукцион савдолари орқали ажратиш амалиётини жорий этиш таклиф этилади. Мазкур амалиёт жорий этилиши ер майдонларининг бозор жозибадорлигини оширишга ва иқтисодий оборотга киритилишига хизмат қилади.

Туман (шаҳар)да ҳудудий дастурларни ишлаб чиқишга оид тавсиялар

Ҳудудий дастур — мақсадли ва манзилли ҳужжат бўлиб, туман (шаҳар)нинг салоҳияти, ички имкониятлари ва заҳираларини ўз ичига олган мақсадли ва манзилли ҳужжат бўлиши керак.

Худудий дастурларнинг асосий вазифалари

Иқтисодий ва ижтимоий ривожланишда ҳудудларaro тафовуtларни камайтириш;

Туман (шаҳар) иқтисодиётининг таркибий муtаносиблигини таъминлаш;

Туман (шаҳар)нинг табиий, моддий ва меҳнат ресурсларидан тўлиқ ва самарали фойдаланиш ва бошқалар

Дастурларни ишлаб чиқишнинг асосий тамойиллари

Туман (шаҳар)нинг маҳаллий ресурслар ва табиий-иқтисодий салоҳиятини ҳисобга олган ҳолда, амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг ижтимоий ва экологик оқибатлари, тармоқлар ва соҳалар бўйича ўзаро боғлиқлиги ва мувофиқлигини таъминлаш;

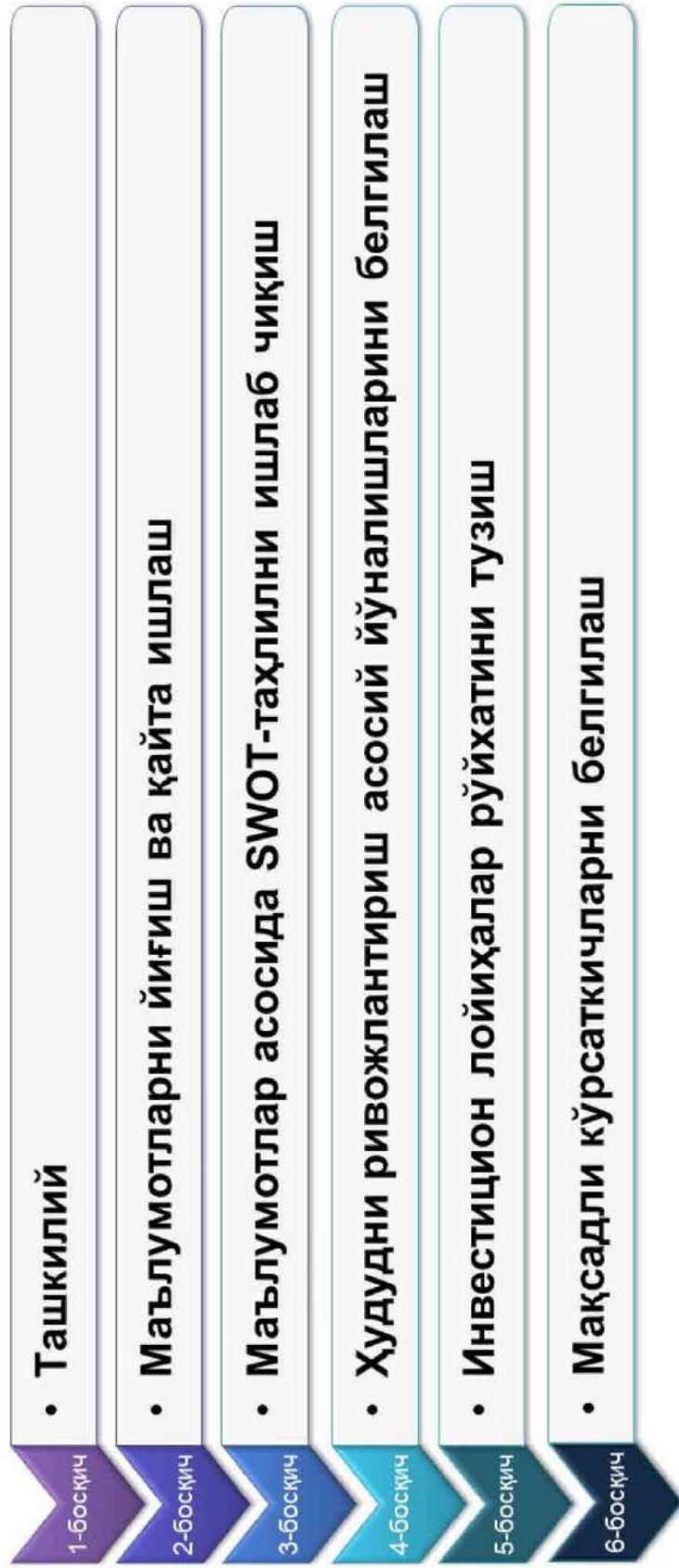
Қўшни туманлар ва чегара ҳудудлари имкониятларини сафарбар қилиш;

Ҳокимиятнинг марказий, тармоқ ва ҳудудий органлари фаолиятини мувофиқлаштириш;

Ҳудудларни комплекс ривожлантиришда давлат-хусусий сектор ҳамкорлигини таъминлаш;

Ижтимоий соҳа ва аҳоли турмуш даражасини мувозанатли ривожлантириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини ошириш учун шарт-шароитлар яратиш.

Худудий дастурларни ишлаб чиқиш босқичлари

Дастурни амалга ошириш механизмлари

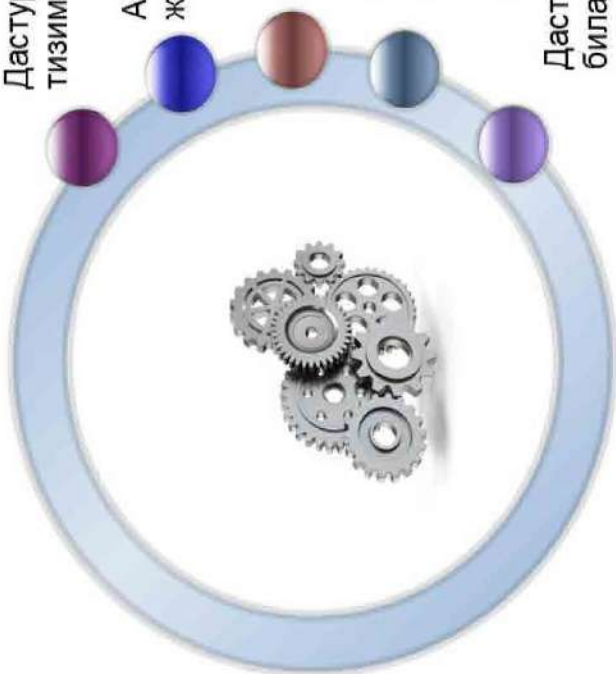
Дастурни амалга ошириш учун самарали мониторинг тизимини шакллантириш;

Алохида лойиҳаларга молиявий ресурсларни жалб этиш ва рағбатлантириш;

Устувор лойиҳаларни ҳал этишда имтиёз ва преференцияларни (республика даражасида) жорий этиш;

Худудий бошқарувнинг самарали тизимини яратиш ва худудий статистикани такомиллаштиришга қаратилган кадрлар ва ахборот билан таъминлаш;

Дастурни амалга оширишда вазирлик ва идоралар билан маҳаллий ҳокимият органларининг ўзаро ҳамкорлиги ва масъулиятини кучайтириш.

Худудий дастурлар кўзланган устувор мақсадлар

- худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолининг, хусусан, хотин-қизлар, ёшлар ва кам таъминланган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш орқали уларнинг даромадлари ва турмуш даражасини ошириш;
- кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни янада ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш ҳамда бўш турган бино ва иншоотлар ҳамда ер майдонларидан самарали фойдаланиш;
- янги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш, мавжуд ишлаб чиқариш қувватларини кенгайтириш ва модернизация қилиш бўйича кўшимча инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш;
- sanoat, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмларини кўпайтириш, хизмат кўрсатиш ва туризм соҳасини жадал ривожлантириш орқали солиқ тушумларининг барқарорлигини таъминлашга эришиш;
- муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, аҳолининг тоза ичимлик суви, табиий газ, электр ва иссиқлик энергияси билан таъминланганлик даражасини ошириш;
- йўл бўйи инфратузилмасини ривожлантириш, замонавий қиёфадаги туман марказини барпо этиш ҳамда ободонлаштириш ишларини жадаллаштиришга қаратилган.

Дастурларни самарали амалга оширишда вазирликлар ва идораларнинг маҳаллий ҳокимликлар билан ўзаро ҳамкорлиги

Иқтисодиёт ва молия вазирлиги

1. Дастурни шакллантириш, ихросини таъминлаш ва мониторингини юритишда ҳокимликлар ҳамда вазирлик ва идоралар фаолиятини мувофиқлаштирилади;
2. Тадбиркорлик муҳитини яхшилаш ва тадбиркорлик фаолияти учун қулай шарт шaroитлар яратишда иштирок этади;
3. Дастурда белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш юзасидан натижа ва мақсадли кўрсаткичлар асосида мониторинг олиб боради.

Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги

1. Сабохиятлн инвесторларга тадбиркорлик фаолияти учун қулай шарт шaroитлар яратган ҳолда инвестицион лойиҳалар ишга туширилишини доимий назорат қилади.
2. Маҳаллий ҳокимлик ва тармоқ корхоналари («Ўзбекнефтгаз», «Ўзсаноатқурилишматериаллари», «Ўзэлтехсаноат», «Ўзтўқимачилик саноати», «Ўзарисаноат», Фармацевтика тармоқларини ривожлантириш агентлиги, Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ва бошқалар) билан биргаликда лойиҳаларни бошланишидан тортиб уларни ишга тушгунга қадар жараёнда уларга ҳамкор-ёрдамчи вазифасини бажаради;
3. Экспорт прогнозлар кўрсаткичлари бажарилишини таъминлашда тадбиркорларга ҳар томонлама кўмаклашади.

Тоғ-кон саноати ва геология вазирлиги

Геология-қидирув ишларини амалга ошириш орқали янги фойдали қазилма конларини аниқлайди, уларни аукцион савдопарига чиқаради ҳамда сабохиятлн тадбиркорларни жалб этган ҳолда инвестицион лойиҳаларни амалга оширишга кўмаклашади

Дастурларни самарали амалга оширишда вазирликлар ва идораларнинг маҳаллий ҳокимликлар билан ўзаро ҳамкорлиги

Қамбағалликни
қисқартириш ва
бандлик вазирлиги,
Маҳаллабай ишлаш
ва тadbиркорликни
ривожлантириш
агентлиги

1. Дастурда яратилиши назарда тутилган янги иш ўринлари ҳисобига аҳолининг бандлигини таъминлаш чораларини кўради;
2. Маҳаллапар ихтисослашуви ва аҳоли кўникмасидан келиб чиқиб, драйвер соҳаларни ривожлантиришга, аҳолини юқори даромадли ва меҳнат бозорида талабгор касопларга ўқитишга ҳамда ушбу соҳаларда аҳолини даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлашга кўмаклашади;
3. Аҳолига узоқ муддатли ижарага берилган ер майдонларида «**бир контур-бир маҳсулот**» тамойили асосида кооперациялар ташкил этиб, сердаромад ва экспортдоп маҳсулотлар етиштиришни йўлга қўяди;
4. Маҳаллапарда микролойҳаларни ташкил этади.

Давлат активларини
бошқариш ва Кадастр
агентликлари

Дастур доирасида ҳудудларда бўш турган бино, иншоот ва ер майдонларидан самарали фойдаланишни йўлга қўйиш мақсадида, уларни аниқлаб, аукцион савдоларига чиқаришга ҳамда иқтисодий оборотга киритишга ҳокимликларга кўмаклашади.

Тижорат банклари,
жумладан, Бизнесни
ривожлантириш
банки,
«Тadbиркорликни
ривожлантириш
компанияси» АЖ

1. Сапохиятли тadbиркорлар билан ҳамкорликда уларга кредит маҳсулотлари тақдим этиш орқали истиқболли бизнес лойиҳаларни амалга оширишда кўмаклашади.
2. Оилавий тadbиркорлик дастурлари доирасида аҳолини тadbиркорликка кенг жалб қилишда ҳамда уларни босқичма-босқич микролойҳа, кичик бизнес, ўрта бизнес вакилига айланишда иштирок этади.
3. Дастурга киритилган кичик ва ўрта тadbиркорлик субъектларига молиявий хизматлар кўрсатиш ҳамда Дастур доирасида амалга оширилиши режалаштирилган янги лойиҳаларни хизматлар ипотекаси асосида тadbиркорлик субъектларига сотиш каби тadbирларни амалга оширади.

Дастурларни самарали амалга оширишда вазирликлар ва идораларнинг маҳаллий ҳокимликлар билан ўзаро ҳамкорлиги

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади.
Хусусан, қишлоқ хўжалиги ерларидан самарали фойдаланиш, юқори ҳосил берувчи янги навларни яратиш, қишлоқ хўжалиги ерларининг деградациясининг олдини олиш, қишлоқ хўжалигига илм ва инновацияни жорий этиш орқали янги иш ўринларини яратиш ҳамда аҳоли бандлигини таъминлаш.

Сув хўжалиги вазирлиги

1. Ирригация ва мелиорация объектларининг доимий ва барқарор ишлашини таъминлаш.
2. Сув ресурсларидан оқилона фойдаланишни ташкил этиш орқали барқарор сув таъминотини таъминлаш.

Автомобиль йўллари қўмитаси, «Худудий электр тармоқлари», «Худудгазтаъминот» ва «Ўзсувтаъминот» АЖ

Инфратузилма лойиҳаларини амалга оширади.

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Маданият вазирлиги, Спорт вазирлиги

Аҳолининг ижтимоий инфратузилма объектларига бўлган талабини ўрганиш ва таҳлил қилиш асосида уларни ташкил этиш (хусусан давлат шериклик асосида).
Таълим, соғлиқни сақлаш, спорт ва бошқа ижтимоий йўналишлар бўйича аҳолига сифатли хизматни амалга оширилишини ташкил этиш.

Дастурларни амалга оширишда ҳудудий органлари вазифалари:

Ҳокимнинг биринчи ўринбосари

Ишлаб чиқилган Дастурни ҳар бир банди ижросини таъминлаш бўйича масъул бўлади

Ҳокимнинг инвестициялар, бўйича ўринбосари

Инвестиция муҳити яхшиланиши, инвесторлар ҳамда инвестицияларни жалб этади ҳамда Дастур доирасида пойтахтар бажарилишини кунлик мониторингни олиб боради

Ҳокимнинг қурилиш масаласи бўйича ўринбосари

Муҳандислик коммуникация ва йўл инфратузилмаси объектларини қуриш, реконструкция қилиш ва мукаммал таъмирлаш тадбирларини ўз вақтида ва сифатли амалга оширилишини таъминлайди

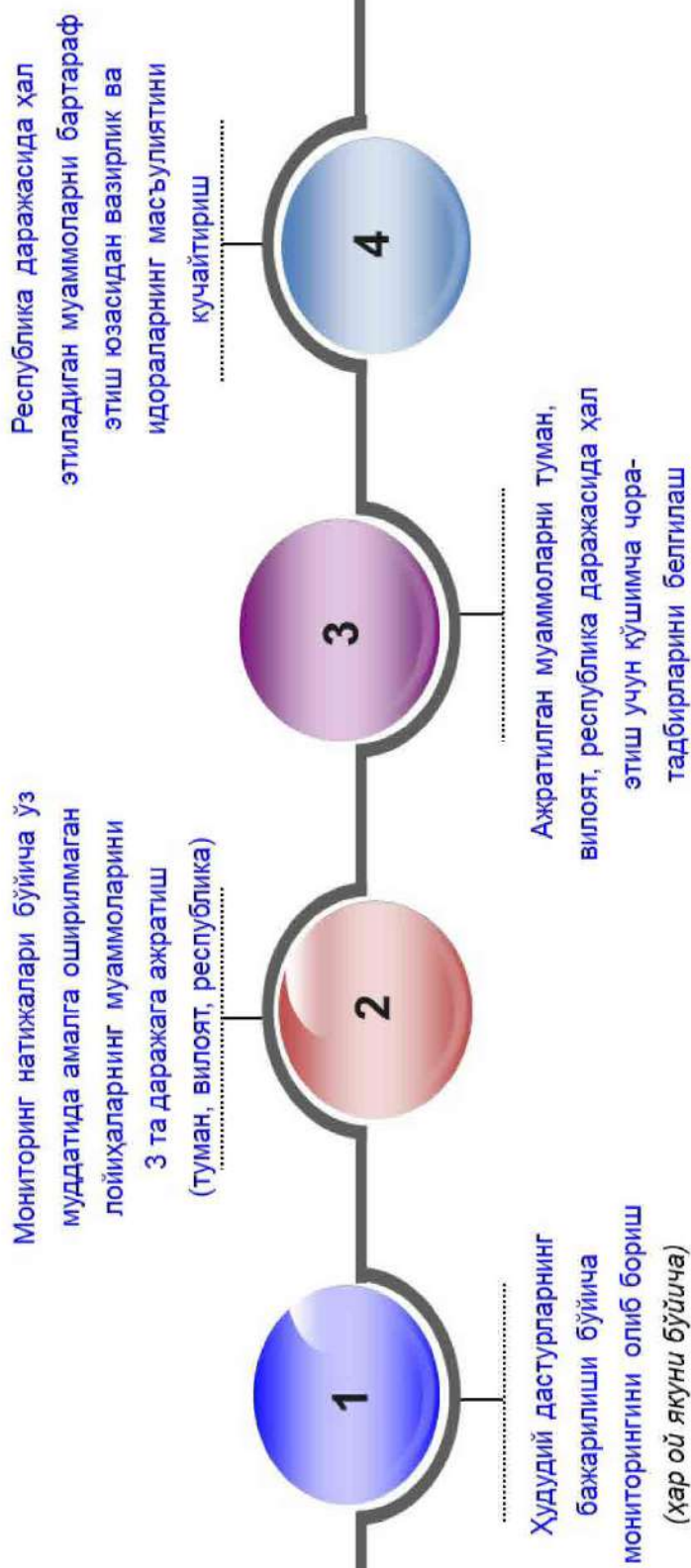
Ҳокимнинг туризм масалалари бўйича ўринбосари

Дастур доирасида туризм жадал ривожлантирилиши, туризм инфратузилмаси яхшиланиши, янги туризм маҳсулотлари яратилиши юзасидан масъул бўлади.

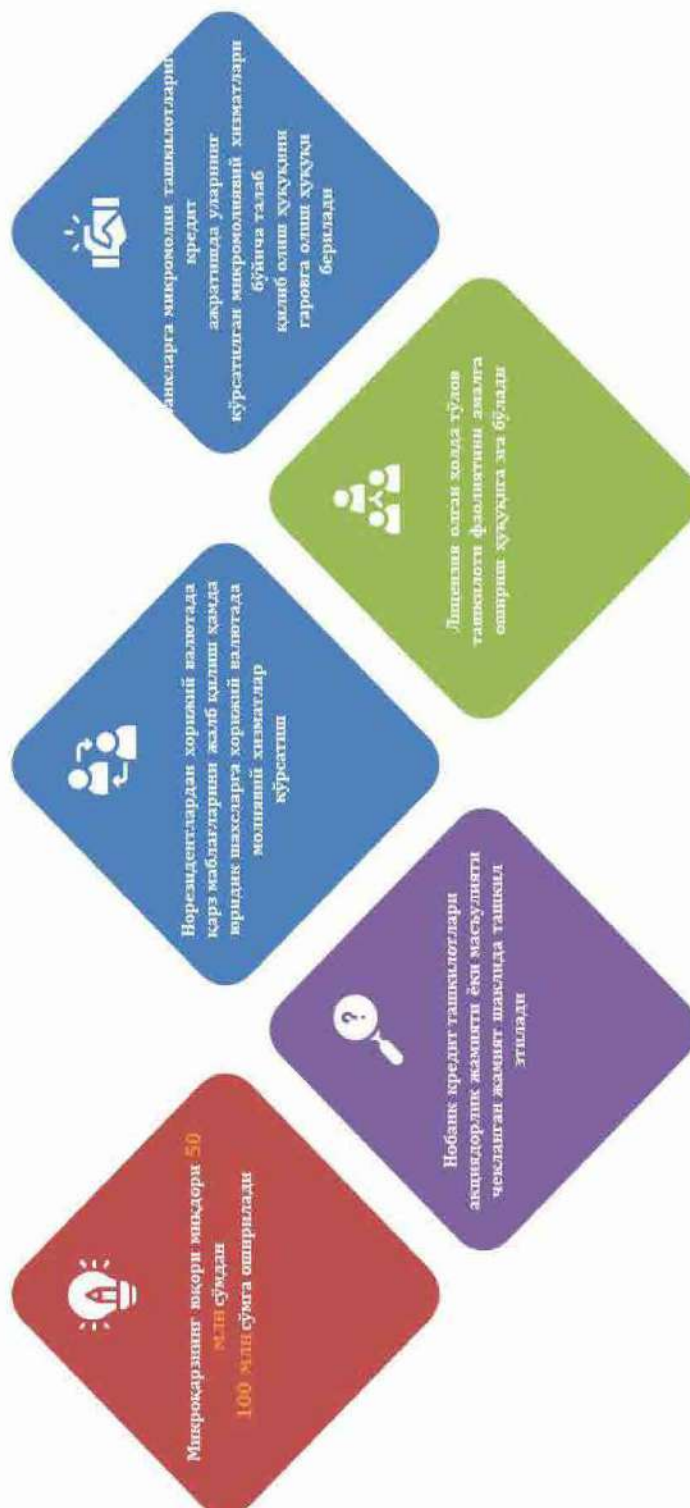
Ҳокимнинг қишлоқ ва сув ҳўжалиги масаласи бўйича ўринбосари

қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ерлардан самарали фойдаланилиши, фойдаланишдан чиқиб кетган ерларнинг ўзлаштирилиши, мева-сабзавотчилик, чорвачилик ҳамда қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштириш ривожлантирилишини таъминлайди

Худудий дастурлардаги лойиҳаларни ўз муддатида ва сифатли бажариш, муаммоларни аниқлаш ва бартараф этиш

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ПҚ-364-СОН ФАРМОНИГА АСОСАН АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ИШЛАР

2024 йил 1 январдан бошлаб: ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ДАСТУРЛАРИ ДОИРАСИДА ОЛДИН АЖРАТИЛГАН КРЕДИТЛАРНИНГ ҚАЙТАРИЛГАН ҚИСМИДАН

Кичик тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш учун
1 трлн сўм маблағларни микромолия ташкилотларига
жойлаштириш

Ваколатли банклар томонидан микромолия хизматлари
кўрсатишга 2 трлн сўм маблағлар йўналтирилишига рухсат
этилди

2024 йил 1 январга қадар микромолия ташкилотлари томонидан исломий молиялаштиришга оид хизматлар кўрсатишнинг норматив-ҳуқуқий базасини ишлаб чиқиши

14% +4%

ГАРОВ ТАЛАБИ ПАСАЙТИРИЛГАН

150
МЛН
СҮМГАЧА

ХАР ЙИЛДА СЎНДИРИШ ШАРТИ БИЛАН ГАРОВ
ТАЛАБИ ПАСАЙТИРИЛГАН 3 ЙИЛЛИК РЕВОЛЬВЕР

100 МЛН СҮМГАЧА

2 йил
имтиёзли
давр

ФАОЛИЯТНИ КЕНГАЙТИРИШГА

1-1,5 МЛРД
СҮМГАЧА

7
ЙИЛ
ИМТИЁЗЛИ
МУДДАТГА
ДАВР

14% **+4%**

МБ СТАВКАСИ

БҮЛИБ ТҮЛАШ ШАРТИ БИЛАН

1.5 МЛРД
СҮМГАЧА

2 йил имтиёзли давр

7 йил давомида қайта сотиб олиш

Грант маблағлари: «Юқори технологик стартап» лойиҳаларига 2 млрд.сўмгача
Инновацион ривожланиш агентлиги маблағлари ҳисобидан

1.5

2 **ЙИЛ**
ИМТИЁЗЛИ
ДАВР

ЛОЙИХЛАРГА УЛУШ КИРИТИШ

1 млрд сумгаца

20% ГАЧА 7 ИЛ МУДДАТГА

ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КОМПАНИЯСИ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

**МИКРО, КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИНИ
МОЛИЯВИЙ ҚўЛЛАБ – ҚўВВАТЛАШНИ
КЕНГАЙТИРИШ**

2024-2025 йилларда **20** минг тадбиркорга ёрдам
кўрсатилади

**«ЯШИЛ» ВА ЭНЕРГИЯ ТЕЖОВЧИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ҲАМДА ҚАЙТА ТИҚЛАНУВЧИ ЭНЕРГИЯ
МАНБАЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШГА ҚўМАҚЛАШИШ**

2024 йилда **4** минг та лойиҳа амалга оширилади

**КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИНИ
ЎРТА БИЗНЕСГА ЎТИШНИ РАЎБАТЛАНТИРИШ**

Кафиллик ёрдами кенгайтирилмоқда ва
кредит ресурс ёрдами жорий этилмоқда

**МИКРО, КИЧИК ВА ЎРТА ТАДБИРКОРЛИК
СУБЪЕКТЛАРИ БИЛАН ҲАМКОР СИФАТИДА ИШ
ЮРИТИШ**

**ЎРТА БИЗНЕСНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА
ЯНГИЧА МОЛИЯВИЙ ИНСТРУМЕНТЛАРНИ
ЖОРИЙ ЭТИБ БОРИШ**

**ХАЛҚАРО РЕЙТИНГ КўРСАТКИЧЛАРИГА ЭРИШИШ ВА
ХАЛҚАРО МОЛИЯ ИНСТИТУТЛАРИНИНГ
МАБЛАГЛАРИНИ Тўғридан-тўғри ЖАЛБ ҚИЛИШ**

2026 йилдан бошлаб йилига **30** млн доллар жалб этилади

**КИЧИК БИЗНЕСНИ - ЎРТА БИЗНЕСГА ЎТҚАЗИШ ОРҚАЛИ
МОЛИЯЛАШТИРИШ
УЗЛУКСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ**

**ХАЛҚАРО ВА МИЛЛИЙ КАПИТАЛ БОЗОРЛАРИДА
АКЦИЯ ВА ОБЛИГАЦИЯ ЧИҚАРИШ ОРҚАЛИ
МАБЛАГЛАРИНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ**

2025 йилдан бошлаб **300** млрдгача маблағ жалб этилади

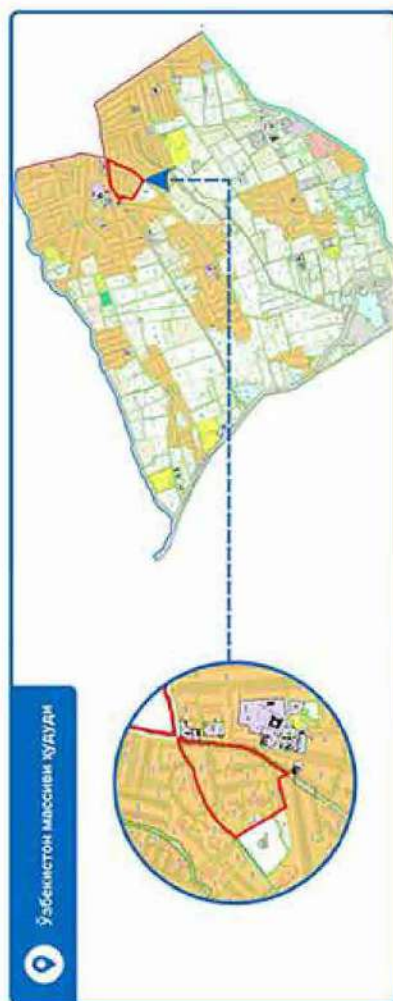
МУЗРАБОТ ТУМАНИДА «БЛЕСС С.Р.» МСНЈ ТОМОНИДАН ИССИҚХОНА, АГРОЛОГИСТИКА МАРКАЗИ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАХСУЛОТЛАРИНИ ЕТИШТИРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ БЎЙИЧА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ИШЛАР

ҚИШЛОҚ ХҲҲЖАЛИГИ ЕРЛАРИ ТОНИФАСИДА ҲИСОБИ ЮРИТИБ КЕЛИНГАН АҲОЛИ ПУНКТЛАРИ ЕРЛАРИ

Хоразм вилояти Хазрасп тумани
Ўзбекистон массиви

Ўзбекистон массиви ҳудуди

Туман ҳомиёни 22.10.2002 йилдаги
551-сонли қарори билан фуқароларга
томорқа хўжалиги учун ажратилган

А | Ечимни қўллаётган масала

Узоқ йиллар давомида собиқ колхоз, совхоз ерларидан аҳолига уй-жой қуриш учун **817,1** минг гектар ер майдонлари ажратилган бўлиб бугунги кунга қадар ушбу ерлар ҳисоботларда қишлоқ хўжалиги тоифасида юритиб келинмоқда

Ер ҳисоботини тўғри юритиш мақсадида ушбу ерларни аҳоли пунктлари тоифасига ўтказиш лозим бўлмоқда

Таклиф

- 1 Қишлоқ хўжалиги тоифасидаги аҳоли пунктлари чегараларига аниқлик киритиб, эгаллик ҳужжатлари мавжуд ер участкалари ва ички йўллари аҳоли пункти ерлари тоифасига ўтказиш
- 2 Ер ҳисоботини юритишнинг янги тартиби лойиҳасида топширигини асосан ҳокимликлар алмашганда, ерларни ҳолати бўйича ҳисоботни халқ депутатлари Кенгашларига топшириш механизми киритилди

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ҳудудий дастурларнинг асосий вазифаси нимадан иборат?

- А) туман (шаҳар)нинг табиий, моддий ва меҳнат ресурсларидан максимал даражада фойдаланиш;
- Б) туманнинг мавжуд қиёсий афзалликлари аниқлаш ҳамда лойиҳаларнинг ресурслари ва аниқ ижрочиларини аниқлаш;
- В) лойиҳаларнинг иқтисодий самарадорлигини аниқлаш;
- Г) Ҳудудни ривожлантириш бўйича масъул бўлган идоралар вакилларида иборат ишчи гуруҳларни шакллантириш.

2. Ҳудудий дастурларни ишлаб чиқиш нечта босқичдан иборат?

- А) 4 та;
- Б) 3 та;
- В) 5 та;
- Г) 7 та.

3. Маълумотларни йиғиш ва қайта ишлаш босқичига тегишли жараёнларни аниқланг?

- А) маълумотлар манбаси бўйича ахборот йиғиш ва қайта ишлаш, материалларни жамлаш ва тизимлаштириш;
- Б) ТИГ аъзолари томонидан интервьюлар ва сўровномалар ўтказиш учун жадвалларни тайёрлаш;
- В) солиштирма ва стратегик таҳлил ўтказиш ҳамда SWOT-таҳлилни шакллантириш;
- Г) алоҳида лойиҳаларга молиявий ресурсларни жалб этиш ва рағбатлантириш.

4. Дастурни амалга ошириш механизмларидан бири кўрсатилган жавоблар вариантини аниқланг?

- А) устувор лойиҳаларни ҳал этишда имтиёз ва преференцияларни (республика даражасида) жорий этиш;
- Б) хизмат кўрсатиш ва туризм соҳасини ривожлантириш;
- В) кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни ривожлантириш ва ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш;
- Г) хотин-қизлар, ёшлар ва кам таъминланган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш.

5. Дастурларни амалга оширишда қурилиш бўлимининг вазифаларидан бирини кўрсатинг?

- А) қурилиш ишларини амалдаги меъёрлар асосида бажарилишини таъминлаш билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш;
- Б) бўш турган бино ва иншоотлар негизида амалга оширилаётган лойиҳалар устидан тизимли мониторинг олиб бориш;
- В) лойиҳаларни электр ва газ тармоқларига улаш;
- Г) лойиҳалар доирасида маҳаллий бюджетга қўшимча тушадиган даромадларини ҳисоб-китоб қилиш.

6. Муддатида амалга оширилмаган лойиҳаларнинг муаммолари қандай даражаларга ажратилади?

- А) Туман, вилоят, республика даражаларига;
- Б) Кичик, ўрта, йирик даражаларга;
- В) марказлашган ва марказлашмаган даражаларга;
- Г) ижтимоий, иқтисодий, ҳудудий даражаларга.

7. Ҳудудий дастур нимани ўз ичига олади?

А) Мақсадли ва манзилли ҳужжат бўлиб, туман (шаҳар)нинг салоҳияти, ички имкониятлари ва захираларини ўз ичига олади.

Б) Ҳудуддаги хизмат кўрсатиш ва туризм соҳасини ривожлантириш йўналишларини;

В) Алоҳида ҳудудларга имтиёзлар ва преференциялар бериш ва ҳудудларни мавжуд салоҳияти асосида ривожлантириш йўналишларини;

Г) Ҳудудларни ижтимоий, иқтисодий ривожлантириш вазифаларини.

8. Ҳудудларaro ривожланишнинг табақалашувини қисқартиришнинг амалда қандай механизмлари бор?

А) Алоҳида ҳудудларга имтиёзлар ва преференциялар бериш ва ҳудудларни мавжуд салоҳияти асосида ривожлантириш;

Б) Хизмат кўрсатиш ва туризм соҳасини ривожлантириш;

В) Кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни ривожлантириш ва ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш;

Г) Хотин-қизлар, ёшлар ва кам таъминланган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш.

9. Дастурларни самарали амалга оширишда Иқтисодиёт ва молия вазирлигининг асосий вазифаси нимадан иборат?

А) марказлашган манбалар ҳисобидан белгиланган лойиҳаларни молиялаштириш ҳамда доимий назорат қилиш;

Б) маҳаллий ҳокимлик билан ҳамкорликда лойиҳаларни ишга туширишдаги муаммоларни ўрганиш;

В) алоҳида ҳудудларга имтиёзлар ва преференциялар бериш;

Г) хотин-қизлар, ёшлар ва кам таъминланган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш.

10. Дастурдаги марказлашмаган манбалар (ташаббускор маблағлари, банк кредитлари, хорижий инвестициялар) ҳисобидан амалга оширилиши назарда тутилган лойиҳалар ишга туширилишини доимий назорат қилиш қайси орган томонидан амалга оширилади?

А) Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги;

Б) Иқтисодиёт ва молия вазирлиги;

В) Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги;

Г) Маҳаллий ҳокимият органлари.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсий стратегияси. Ҳозирги замондаги геосиёсий жараёнлар ҳамда уларга нисбатан Ўзбекистоннинг муносабати

Мухтарам Президентимизнинг қатор нутқида мамлакатимиз ташқи сиёсатининг **янги мафкурасини** белгиланди, **янги даврини** очилди.

Бугун янгиланган Ўзбекистон дипломатиясига **прагматизм**, ҳамма йўналишларда **очиқлик, душман кўпайтириш эмас, дўст орттириш хос** бўлмоқда.

Тан олайлик: 2016 йилгача давр мобайнида, **субъектив ёндашувлар** сабаб, ташқи сиёсатимиз **кети берк кўчага** кириб қолган эди. Марказий Осиёнинг сув ва энергетика, экология, трансмиллий таҳдидларга қарши курашиш, этник диаспоралар ҳолати, транспорт йўлларида айрилиб қолганлик каби миллий манфаатларимиз билан боғлиқ энг **долзарб муаммолар** ечими топилмайдиган ҳолатга келган эди.

Демократик ислохотларни амалга ошириш, иқтисодий ўзгаришлар билан боғлиқ тизимли муаммолар натижасида мамлакат **ўта салбий халқаро имижга** эга эди.

2016 охирида юртбошимиз топшириғи билан ўтказилган таҳлил шуни кўрсатдики, катта **инвестиция салоҳиятига** қарамасдан, мамлакат хорижий инвестицияларни жалб қилиш бўйича минтақада сўнгги ўринни эгаллади.

Шу шароитда ташқи сиёсатни танг вазиятдан олиб чиқиб кетиш ва ўзбек дипломатиясини тубдан қайта қуриш учун Президентимиз бевосита раҳбарлигида **фавқулодда чора-тадбирлар** амалга оширилди.

Вазирлик ва элчихоналар фаолияти характери ва мазмуни тубдан ўзгарди, ташқи сиёсатда илгари кузатилмаган **ташаббускорлик ва қатъиятлик** пайдо бўлди. Дипломатиямиз **иқтисодий масалаларга** ургу бера бошлади, элчихоналаримиз мамлакат ҳудудлари билан ишлашга киришдилар.

Натижада, тарихан қисқа даврда Ўзбекистон дипломатияси йирик ютуқларга эришди.

Мамлакатимизнинг **халқаро обрўси ва таъсири** орти. Бунинг мисоллари кўп. Ўзбекистон раҳбари дунёда янги формациядаги ва катта обрў қозонган **халқаро арбоб** сифатида тан олинди. Барча **қўшниларимиз, анъанавий ҳамкорларимиз** билан муносабатлар ривож топди. Айни вақтда саноати **ривожланган давлатлар** ва **халқаро ташкилотлар** билан алоқалар илгари ҳеч қачон кузатилмаган поғонага кўтарилди.

Шу жумладан, тарихимизда биринчи мартаба халқаро **парламент мулоқоти** салмоқли ўрин олмоқда. Бугунги кунда Олий Мажлисда **43 та парламентлараро тузилма** фаолият юритмоқда.

Сўнгги беш йилда иқтисодиёт **24 фоизга ўсди**, ялпи ички маҳсулот 2017 йилдаги **53 миллиард** доллардан **82 миллиард** долларга кўтарилди. Инфляция аста-секин, лекин изчил равишда бир хонали даражага тушмоқда.

Иқтисодиётда маълум **ижобий таркибий** ўзгаришлар кузатилмоқда: қўшилган қиймат ишлаб чиқариш сезиларли даражада ошди. Саноатнинг улуши **10 фоизга** ошиб, ялпи ички маҳсулотдаги **34 фоиздан** ошди. Шу билан бирга, қишлоқ хўжалигининг улуши **31 фоиздан 25 фоизгача** камайди. Шу билан бирга, либераллаштириш натижасида бу соҳа жадал ривожланади.

Хорижий инвестициялар 2017 йилдаги **2,4 миллиард** доллардан ўтган йили **11,1 миллиард** долларга етиб, **4,6 баробар** ошди.

Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш энг муҳим масала эди. Тадбиркорлик фаолиятини **лицензиялаш** асоси бекор қилинди, бюрократик тўсиқлар бартараф этилди, текширувлар тақикланди.

Ўзбекистон Heritage Foundation ва The Wall Street ҳамкорлигида эълон қилинган **Иқтисодий эркинлик индексида 44 баллга** яшиланди.

Жаҳон банки ўзининг “Бизнес юритиш” йиллик ҳисоботида мамлакатни энг ислохотчи **20 та давлат** рўйхатига киритган.

Натижада кейинги **беш йилда** кичик бизнес субъектлари сони икки барабар ошди. Ҳозир Ўзбекистонда **ярим миллиондан** ортиқ кичик ва ўрта бизнес субъектлари мавжуд.

Мамлакатнинг экспорт салоҳияти беш йил ичида **30 миллиард** долларгача ошади. Айни пайтда экспортдаги хомашё улуши ҳозирги **46 фоиздан 23 фоизга** қисқаради, тайёр маҳсулот ҳажми эса **2,5 баробар** ортади.

Шу билан бирга, дунёда **вазият шиддат** билан ўзгариб бормоқда.

Дунё чуқур тизимли **инқирозда**. Бунинг сабаблари кўп – **пандемия** ва у билан боғлиқ **иқтисодий бўҳрон**, халқаро ҳуқуқий ва сиёсий **тизимнинг издан** чиқиши, инсоният **экологик ҳалокат** ёқасига келиб қолишидир.

Ўзбекистоннинг **асосий ҳамкорларининг** ривожига **нобарқарорлик** хос бўлмоқда.

Асосий эътиборни ички масалаларга қаратиш зарурати туфайли дунёнинг етакчи давлатларининг аксарияти ўрта муддатли истиқболда **беқарор ҳамкор** бўлиб қолади. Бу АҚШ ва кўпгина Европа мамлакатларига тегишли.

Мамлакатимизнинг **стратегик шериклари** ўртасидаги ўзаро муносабатларда **конфронтацион потенциални** ниҳоятда ортиб бориб, қарама-қаршилиқ кескинлашиб бормоқда. Бу АҚШ – Россия, Россия – Евроиттифок, Туркия – Ғарб, Ҳиндистон – Хитой, Покистон – Ҳиндистон, Эрон – Араб дунёси ўртасидаги можароларга тааллуқли.

Афғонистондаги вазият ҳали-бери ечимини топмаслиги аниқ.

Сўнгги йиллардаги инқирозлар янги саноат революцияси, иқтисодий национализмнинг кучайиши ва барқарорлик императиви натижасида юзага келган халқаро ишлаб чиқариш тизимида аллақачон юзага келган муаммоларни янада кучайтирди.

2009–2019 йилларда глобал тўғридан-тўғри инвестициялар йилига ўртача 6 фоизга ўсиб, 1,5 трлн долларни ташкил этган бўлса, 2020 йилда улар 35 фоизга

камайиб, 1 трлн долларни ташкил этди, бу ўн йил аввал жаҳон молиявий инқирозидан кейинги энг паст кўрсаткичдан анча паст.

Ривожланаётган мамлакатларда COVID-19 пандемияси айниқса янги саноат корхоналари ва янги инфратузилма лойиҳаларига инвестициялар киритилишига каттик таъсир кўрсатди. Ушбу мамлакатларда янги корхоналарга инвестициялар миқдори 42 фоизга камайди.

Халқаро инвестициялар оқимининг қисқариши БРМ учун муҳим бўлган тармоқларга киритиладиган инвестицияларга таъсир қилди. Хусусан, саноат ва уй хўжаликларини сув билан таъминлаш ва санитарияга халқаро хусусий инвестициялар 67 фоизга, соғлиқни сақлашга 54 фоизга, инфратузилма тармоқларига (транспорт, энергия ишлаб чиқариш ва тақсимлаш) 54 фоизга, озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва қишлоқ хўжалигига 49 фоизга, таълим соҳасига 35 фоизга камайди.

Бирок COVID-19 тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар оқимини тубдан ўзгартирувчи ягона омил эмас. Янги саноат инқилоби, сиёсатда иқтисодий миллатчилик ва барқарорлик тенденциялари кучайиши 2030 йилгача бўлган ўн йилликда халқаро ишлаб чиқариш конфигурацияси учун кенг қамровли оқибатларга олиб келади. Халқаро ишлаб чиқаришдаги умумий тенденция қиймат яратиш занжирини қисқартиришга, кўшилган қиймат тўпланишини кучайтиришга ва жисмоний ишлаб чиқариш активларига халқаро инвестицияларни камайитиришга қаратилган. Бу ривожланаётган мамлакатлар учун катта таҳдид яратади ва тўғридан-тўғри инвестициялар учун рақобатнинг кучайишига олиб келади.

Янги шароитларда тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилиш имкониятларидан фойдаланиш ривожлантириш стратегиясини ўзгартиришни талаб қилади.

Сўнгги йилларда инвестиция муҳитини яхшилаш бўйича амалга оширилаётган ислохотлар натижасида тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳажми сезиларли даражада ошганига қарамай, аҳоли жон бошига тўғри келадиган тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар суммаси бўйича мамлакатимиз МДХ давлатлари орасида охириги ўринлардан бирини эгаллаб турибди.

Янги таҳдидларга жавоб бериш учун Ўзбекистонга тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар оқимини рағбатлантириш ва қайта йўналтириш учун дадил, инновацион ёндашувлар керак. Мавжуд муаммоларни ҳал қилишга қаратилган энг муҳим чора-тадбирлар қуйидагилардир:

1. Инвестиция муҳитини яхшилаш. Энг аввало, барча хўжалик юритувчи субъектлар учун рақобатбардош ва тенг шароитлар яратиш, банк тизимини ислох қилиш ва молия бозорини ривожлантириш, хусусийлаштириш ва давлатнинг иқтисодиётдаги ролини камайитириш, аҳолига кўрсатилаётган хизматлар сифатини ошириш муҳим аҳамиятга эга. Айнан давлатнинг иқтисодиётдаги ролини пасайтириш ва иқтисодиётни тартибга солишнинг бозор воситаларини кенг жорий этиш коррупцияга қарши курашишда асосий воситага айланиши керак. Экспорт-импорт операциялари механизмларини халқаро меъёр ва стандартларга мувофиқлаштириш, мамлакатимизнинг ЖСТга аъзо бўлиши, инфратузилмани, шу жумладан, логистикани ривожлантириш, хўжалик юритувчи субъектларни электр энергияси, газ ва сув билан узлуксиз таъминлаш муҳим аҳамиятга эга.

2. Рақамли рақобатбардошликка эътибор қаратиш, бу кучли рақамли инфратузилма, рақамли саводли ишчи кучи ва технология компаниялари учун динамик муҳит билан белгиланади. Ушбу элементлар тегишли институционал,

ҳуқуқий ва меъёрий база билан қўллаб-қувватланиши, шу жумладан ушбу соҳага қайта инвестиция қилиш рағбатлантирилиши керак.

3. “Яшил” ўсишни таъминлаш учун тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни рағбатлантириш. Иқлим учун хавфсиз инфратузилма, шу жумладан қайта тикланадиган энергия, энергия самарадорлиги, сувни тозалаш ва тақсимлаш тизимлари, транспорт ва уй-жой қурилиши, шунингдек, табиий ресурсларни сақлаш ва улардан самарали фойдаланиш ҳамда чиқиндиларни бошқариш каби соҳаларга кўпроқ инвестиция киритиш зарур.

4. Кичик ва ўрта корхоналарни қўллаб-қувватлаш ҳамда уларни минтақавий ва глобал қиймат занжирларига қўшиш. Кичик ва ўрта корхоналарга тўғридан-тўғри инвестицияларни жалб қилиш ва қиймат занжири билан боғлиқ бўлган тўғридан-тўғри инвестицияларни рағбатлантириш бўйича саъй-ҳаракатларни кучайтириш зарур.

5. Инсон капитали сифатини ошириш. Мамлакатнинг юқори малакали кадрлар билан таъминланганлиги юқори технологияли маҳсулотлар ишлаб чиқаришда мамлакатнинг қиёсий устунлигини яратади. Шу сабабли ўрта ва узоқ муддатли истиқболда иқтисодиётнинг юқори технологияли тармоқларига, айниқса, хизмат кўрсатиш соҳасига тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб этиш имконияти бевосита таълим тизимини ислоҳ қилиш, мактабгача таълимдан тортиб олий ва олий ва умр бўйи узлуксиз таълим олиш тизими тўғридан-тўғри боғлиқ бўлади, бу эса кадрлар тайёрлаш сифати ва инсон капиталини белгилаб беради.

Шу каби омиллар **замонавий халқаро муносабатлар характери**ни тубдан ўзгаришига олиб келмоқда ва ташқи сиёсий муассасалар фаолиятини кескин ўзгартиришини талаб қилади.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсати ва дипломатияси, Ташқи ишлар вазирлиги аппарати ва унинг хориждаги муассасалари бугун ушбу принципаал янги шароитда самарали ишлашга қай даражада тайёр?

Бугун бизда Ўзбекистонга бевосита таъсир кўрсатадиган жаҳон тараққиётининг узоқ муддатли тенденциялари ҳақида яхлит тасаввур мавжуд эмас. Ташқи ишлар вазирлигининг қайта кўриб чиқилиши ёки Ўзбекистонга мослаштирилиши мумкин бўлган инновацион ғояларни импорт қилиш борасидаги фаолиятида аниқлик йўқ.

Сўнги уч йил мобайнида, авваламбор Давлат Раҳбарининг шахсий ҳаракатлари натижасида Ватанимиз **халқаро обрўйи** мислсиз равишда ўзгарди. Аммо **мамлакат бренди**ги, яъни у ҳақидаги таассуротини хорижда шакллантириш, ишончга сазовор ҳамкор сифатидаги имиджини яратишдир билан тизимли фаолият олиб бора олаётганимиз дея олмаймиз.

Олдимизда турган мураккаб, дипломатияда **фундаментал ислохотларни** амалга ошириш соҳада **инсон капиталини** ривожлантиришни талаб қилади.

Президентимиз нутқида таъкидланганидек, асосий муаммо, **кадрлар тайёрлаш** даражаси қониқарли эмаслигидир.

Ўрта муддатли истиқболда мамлакатимиз ташқи сиёсатининг устувор йўналишлари қандай?

Биринчидан, минтақадаги мавжуд ижобий тенденцияларни мустаҳкамлаш, Марказий Осиёда ўзаро ишончни мустаҳкамлаш ва ҳамкорликни ривожлантириш жараёни бардавом бўлишини таъминлаш.

Иккинчидан, Афғонистоннинг Марказий Осиёдаги умумий минтақавий жараёнларда фаол иштирокини давом эттириш ниҳоятда муҳим. Афғон халқи икки

авлоддан бери тинчлик нималигини билмайди. У тинчлик ва фаровонликка муносиб. Ташқаридан аралашувсиз фақат афгон халқининг ўзи ўз мамлакати тақдирини ҳал қилиши мумкин ва керак, деб ҳисоблаймиз. Умуммиллий мурасага эришиш ва сиёсий кучларнинг бутун қўламини ифодаловчи ҳукуматни шакллантириш ушбу мамлакатда узоқ муддатли тинчлик натижаси бўлиши мумкин.

Афғонистонни халқаро ҳамжамиятнинг диққат марказида сақлаш муҳим. Биз ўтмишдаги хатоларни такрорламаслигимиз ва бошидан кўп машаққатларни ўтказган бу мамлакатни ўз тақдирига ташлаб қўймаслигимиз керак.

Афғонистонда стратегик иқтисодий ва инфратузилмавий лойиҳаларни амалга оширишни давом эттириш зарур. Бу нафақат бутун минтақанинг жаҳон иқтисодий муносабатларида иштирок этиш салоҳиятини оширади, балки Афғонистондаги тинчлик жараёнига ҳисса қўшиш учун янги имкониятлар очиб беради.

Учинчидан, дипломатияда атроф муҳит масаласига устувор аҳамият бериш керак. Унинг мазмун-моҳияти атроф муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида халқаро ташаббусларни илгари суриш ва кўп томонлама дастурларни амалга ошириш, дунё ва минтақанинг тобора кучайиб бораётган экологик муаммоларини ҳал этишдан иборат.

Экологик муаммолар антропоген хусусиятга эга. Улар инсон томонидан яратилган ва шунинг учун инсоният томонидан ҳал қилиниши мумкин ва ҳал қилиниши керак; уларни сиз ва мен учун ҳеч ким ҳал қилиб бермайди.

Олимларнинг фикрича, Марказий Осиё географик жихатдан “сайёра иқлими лабораторияси” эканлигини, унинг Евроосиёнинг улкан ҳудудида иқлимнинг шаклланишига таъсир кўрсатишини инобатга олиб, вазиятга таъсир кўрсатиш ғоялари илгари сурилиши бу ерда глобал миқёсда ўлчанади.

Марказий Осиёда глобал иссиқ суръатлари дунё бўйича ўртача кўрсаткичдан икки барабар юқори.

Минтақада ошиб бораётган сув ресурслари танқислиги ўткир муаммо бўлиб, уни биргаликда ҳал қилиш зарур.

Оролбўйи ҳудуди экологик фалокатнинг ўчоғига айланди. Ишончим комилки, Орол денгизи муаммоси умумжаҳон, бутун сайёра миқёсидаги муаммо сифатида таснифланиши керак.

Тўртинчидан, халқаро муносабатлар моҳиятида туб ўзгаришлар рўй бераётганини барчамиз англаб турибмиз. Жаҳондаги тартибнинг ҳозирги кўп марказлилиги ривожланиш учун бошқа парадигмани талаб қилади.

Бу халқаро ташкилотлар фаолияти тамойилларини қайта кўриб чиқиш заруратини кун тартибига қўймоқда. Глобаллашув шароитида барқарор ривожланиш хавфига қарши курашишдаги саъй-ҳаракатларимизни бирлаштиришнинг аҳамияти ортиб бормоқда. Бунда етакчи роль, шубҳасиз, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ва минтақавий кўп томонлама тузилмаларга тегишли бўлиши керак.

It was Dag Hammarskjöld, the tragic second UN secretary general, who had it best. The United Nations, he said, “was created not to lead mankind to heaven but to save humanity from hell”.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган халқчил ислоҳотлар жамиятимизда катта умидларни уйғотди. Бу сиёсат юртдошларимиз томонидан қўллаб-қувватланмоқда ва халқаро миқёсда ниҳоятда юқори баҳоланяпти.

Ишонч билан айтамиз: мамлакатимиз дипломатлари уни ҳаётга татбиқ этишда ўз ўрнини топадилар, мамлакатимиз манфаатларини халқаро миқёсда илгари суриш учун тинмай ҳаракат қиладилар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ЯНГИЛАНГАН ТАШҚИ СИЁСИЙ
ФАОЛИЯТИНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

Ўзбекистон Республикасининг янгиланган ташқи сиёсий фаолиятининг асослари

Янги Ўзбекистоннинг г вужудга келиши	Президентимиз ташаббуси билан бошланган довюрак ўзгаришлар	Ўзликни англаш, ҳақ- ҳуқуқни таниш	учинчи Ренессанс асосларини барпо этиш	дунёга очиқлик
---	---	---	---	-------------------

Бугун янгиланган Ўзбекистоннинг ташқи сиёсати айнан очиқлик ва ташқи алоқаларнинг ҳамма йўналишларида, Ғарб-у Шарқ, Жануб-у Шимол, барчасини бирдек ривожлантиришга қаратилган.

Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик йилларида амалга оширилган ташқи сиёсатининг муҳим омиллари:

фавқулодда мураккаб халқаро вазият шароитида мамлакат суверенитетини мустаҳкамлаш ва давлат мустақиллигини сақлаб қолиш

мамлакатнинг хавфсизлигини таъминлаш

миллий манфаатларни хорижда ҳимоя қилиш

барқарор ривожланиш

Ташқи сиёсий ва иқтисодий фаолиятни амалга ошириш учун зарур бўлган ташкилий ва ҳуқуқий шароитлар яратилди

Ўзбекистон
Республикасининг
2016-йилгача
шаклланган ташқи
сиёсатининг моҳияти
қўйидагилардан
иборат:

- минтақадаги яқин қўшнилар, жумладан, Афғонистонга нисбатан ташқи сиёсий йўналиш шакллантирилмади;
- сув-энергетика, трансмиллий таҳдидларга қарши кураш, этник диаспоралар аҳволи, транспорт изоляцияси каби муаммоларни ҳал қилиш музлатиб қўйилди;
- тизимли муаммолар натижасида мамлакатнинг халқаро миқёсдаги салбий имиджи шаклланди;
- аҳоли жон бошига тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилиш бўйича Ўзбекистон минтақада охириги ўринни эгаллади.

Ўзбекистон Республикасининг янгиланган ташқи сиёсатининг моҳияти:

Марказий Осиёда
янги сиёсий муҳит
яратиш бўйича
комплекс чора-
тадбирларни
амалга оширилди;

БМТда муҳим
ташаббусларлар
илгари сурилди
(Республика
ташаббуси билан
5 та резолюция
қабул қилинди);

Афғонистондаги
можарони ҳал
қилиш бўйича
фаол ҳамкорлик
олиб борилди;

манфаатлар
тўқнашуви
мавжуд бўлган
муаммолар
юзасидан қўшни
давлатлар билан
мулоқотга тайёр
эканликда
намоён бўлади.

**Минтақавий
мавқеъга
эга давлат
мақоми**

олинмокда;
янги
стратегик

р
имкониятла
яратилмоқда

Узбекистон
инг халқаро
маъсулияти
ортмоқда

Ўзбекистонни
нг янгиланган

ташқи
сиёсат
туфайл

Марказий
Осиё ва

**бошқа йирик
минтақалар**

билан
ҳамкорлиги
янги поғона
кўтарилди;

Ислохотлар
натижасида
давлатимизни

ОШДИ
ТАЪСИРИНИ
НУФУЗИ ВА
НГ ХАЛҚАРО

Афғонистондаги барча ички кучлар

“Марказий билан
Осиё руҳи” бевосита
ибораси мулоқот
пайдо ўрнатилди;
бўлди;

“Марказий
Осиё руҳи”
ибораси
пайдо
бўлди;

Ўзбекистон Республикасининг янгиланган ташқи сиёсатининг мақсади қуйидагилардан иборат: :

- давлат мустақиллиги, суверенитети ва ҳудудий яхлитлигини мустаҳкамлаш
- мамлакатимизнинг миллий манфаатларини халқаро майдонда ҳимоя қилиш
- Марказий Осиёни барқарор ривожланиш ҳудудига айлантириш;
- минтақада ишонч, ўзаро ҳурмат ва яхши қўшничилик муҳитини шакллантириш;
- Марказий Осиё минтақасида хорижий инвесторлар учун ягона, сиғимли бозор вужудга келтириш.

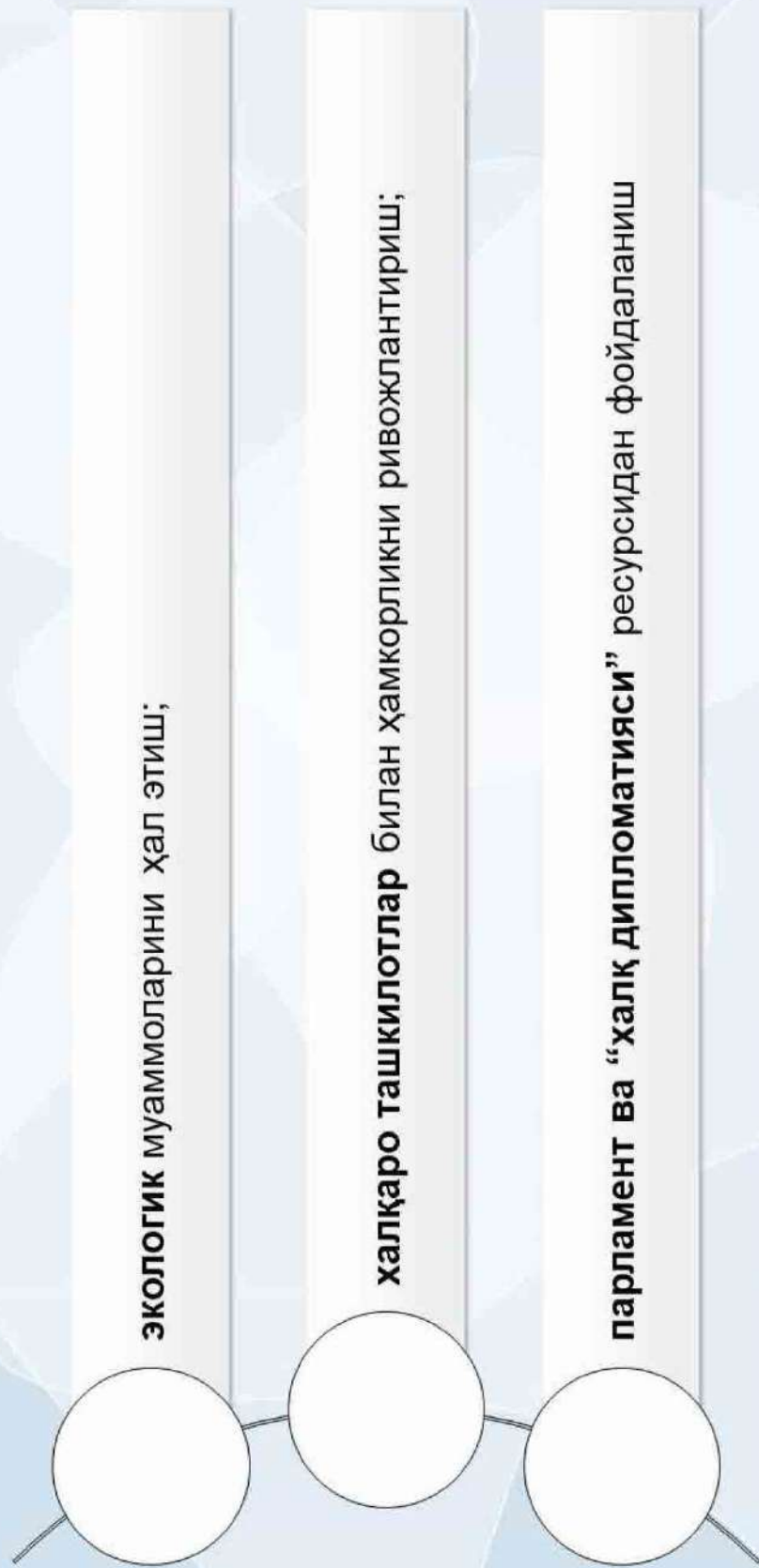
Ўзбекистон Республикасининг янгиланган ташқи сиёсатининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- жамият ва иқтисодиётни **модернизация** қилиш учун қулай ташқи сиёсий шарт-шароитларни шакллантириш;
- **Марказий Осиё** минтақаси давлатлари орасида ўзаро ишончни чуқурлаштириш бўйича фаол минтақавий сиёсат олиб бориш;
- минтақавий ва жаҳон кучлари билан мувозанатли **стратегик шериклик** тизимини шакллантириш;

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг устувор йўналишлари

Марказий Осиёда геосийёсий мувозанатни сақлаш;	превентив дипломатия чораларидан тизимли фойдаланиш;	инвестицияла р, технологиялар ва илғор билимларни жалб қилиш;	алоқаларини изчил диверсификация қилиш.
саноати давлатлар ҳамкорликни ривожлантириш	ривожланган билан		
анъанавий стратегик шериклар билан ҳамкорликни ривожлантириш			

Ўрта муддатли истиқболда Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг
устувор йўналишлари

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг асосий тамойлари

тенгҳуқуқлилик ва давлатларнинг
суверенитетини ҳурмат қилиш;

ҳудудий яхлитлик ;

куч ишлатмаслик ёки куч билан таҳдид
қилмаслик;

ўз хавфсизлигини бошқа давлатлар
хавфсизлиги ҳисобига мустаҳкамлашга йўл
қўймаслик

ҳалқаро ҳуқуқнинг умумётироф этилган
нормаларининг миллий нормалардан
устунлиги;

изчил прагматизм

ҳарбий-сиёсий блокларга қўшилмаслик, ўз
ҳудудида ҳарбий базалар яратилишга йўл
қўймаслик

Ҳарбий соҳадаги миллий манфаатлар қўйидагилардан
ибрат:

- мудофаа қобилиятини таъминлаш;
- Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини
ишончли ҳимоя қилиш ва унинг Давлат чегараларини
қўриқлаш;
- ривожланган давлатлар билан хавфсизлик ва ҳарбий-
техникавий ҳамкорликни ривожлантириш;
- ҳарбий можаролардан тийилиш ва уларнинг олдини олиш.

Ўзбекистон ташқи сиёсатини амалга ошириш механизмлари
Ўзбекистон Республикасида ягона ташқи сиёсат амалга оширилади.

Ўзбекистон
Республикаси
Президенти
мамлакат
ташқи сиёсий
фаолиятига
умумий
рахбарлик
қилади

Олий Мажлиси
ўзининг мамлакат
ташқи сиёсий
фаолиятининг
йўналишларига
оид қонун
ҳужжатларини
ишлаб чиқади, ва
қбул қилади

Ташқи ишлар
вазирлиги
мамлакатнинг
ташқи сиёсий ва
ташқи иқтисодий
йўналишини
амалга оширишда
марказий бўғини
ҳисобланади

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Янгиланган ўзбек дипломатиясининг асосий хусусиятлари нималардан иборат?

- А) Агрессия ва изоляция.
- Б) Прагматизм, очиқлик, муросага келиш қобилияти.
- В) Идеализм ва махфийлик.
- Г) Ташқи сиёсатда фақат стратегик ҳамкорлар билан алоқаларни яхшилашга эътибор қаратмоқ.

2. Ўзбек дипломатияси нуқтаи назаридан Марказий Осиёнинг қайси муаммолари энг долзарб ҳисобланади?

- А) Космик хавфсизлик муаммолари.
- Б) В. Миллий қадриятлардаги фарқ.
- В) Сув ва энергетика, экология, трансмиллий таҳдидларга қарши кураш, этник диаспоралар ҳолати.
- Г) минтақада етакчилик учун кураш.

3. Ўзбекистон халқаро муносабатларида қандай янги ҳодиса юз берди?

- А) Халқаро муносабатларда ҳарбий фаоллик кучайди.
- Б) Халқаро муносабатларда изоляционизм тамойили қўлланилиши бошланди.
- В) Халқаро парламент мулоқоти йўлга қўйилди.
- Г) Стратегик ҳамкор бўлмаган давлатлар билан ташқи алоқалар рад этилди.

4. Охирги беш йил ичида иқтисодиёт неча фоизга ўсди?

- А) 15%
- Б) 24%
- В) 50%
- Г) 18%

5. 2017-йилдан бери хорижий инвестициялар қанчага ошди?

- А) 3 мартага
- Б) 4 мартага
- В) 5 мартага
- Г) 2 мартага

6. “Превентив дипломатия” атамасига тўғри таъриф берилган вариантни белгиланг.

- А) Халқаро низоларни ҳарбий йўл билан ҳал қилиш.
- Б) Дипломатик усуллар ёрдамида юзага келиши мумкин бўлган можароларнинг фаол олдини олиш.
- В) Ҳарбий иттифоқларни ривожлантириш.
- Г) Можаро бошланганидан кейин уни фаол тугатиш.

7. Превентив дипломатиянинг асосий мақсади нима?

- А) Бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашиш.
- Б) Урушга олдиндан тайёргарлик кўриш.

- В) Можаролар авж олишидан олдин уларнинг олдини олиш.
- Г) Хавфсизликни таъминлаш учун ҳарбий блокларни яратиш.

8. Халқ дипломатияси нима?

- А) Давлатлар ўртасидаги дипломатик муносабатлар.
- Б) Давлат органлари иштирокисиз халқларнинг ўзаро ҳамкорлиги.
- В) Уруш бўлаётган жойларда одамларга ҳарбий ёрдам.
- Г) Фақат маданий алмашинувлар.

9. Ўрта муддатли истиқболда Ўзбекистон учун қайси соҳалар устувор ҳисобланади?

- А) Халқаро ташкилотлар билан алоқаларни ривожлантириш.
- Б) Экологик муаммоларни ҳал қилиш.
- В) Парламент дипломатияси ресурсидан фойдаланиш.
- Г) Юқоридагиларнинг барчаси.

10. Ўзбекистон ташқи сиёсатида қандай тамойиллар асосий ҳисобланади?

- А) Тенг ҳуқуқлилиқ ҳамда давлатларнинг суверенитети ва ҳудудий яхлитлигини ҳурмат қилиш.
- Б) Фақат изчил прагматизм.
- В) Ҳарбий-сиёсий блокларга қўшилиш.
- Г) Можароларни ҳал қилишда фаол иштирок этиш.

Ўзбекистонда давлат кадрлар сиёсатини амалга ошириш, давлат хизматчилари салоҳиятини ошириш, кадрлар захирасини шакллантиришда давлат органлари ва ташкилотлари олдида турган асосий вазифалар

I. ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

Юртимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг пировард мақсади инсон кадри устувор бўлган жамият ва халқпарвар давлат барпо этиш, халқимиз учун обод ва фаровон ҳаёт қуриш, илғор ривожланган мамлакатлар сафидан мустаҳкам ўрин эгаллашдир. Ислохотларнинг самараси, авваламбор, юксак маънавиятли, креатив фикрловчи, ватанимизга содиқ навқирон кадрларга, яъни давлат фуқаролик хизматчиларига бевосита дахлдор.

Бунда, Президентимиз томонидан 2022 йил 8 августда «Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида»ги Қонунни имзоланиши 30 йилдан бери кейинга сурилиб келинган муҳим масаланинг ўз ечимини топишига олиб келди. Бу эса мазкур соҳадаги чора-тадбирларнинг ҳуқуқий пойдевори бўлиб, давлат бошқаруви тизимида кадрлар сиёсатини трансформация қилиш ва янги босқичга кўтариш учун муҳим дастуруламал бўлади.

Ушбу Қонун давлат фуқаролик хизматчиларининг ҳуқуқий мақомини белгилаб, улар фаолиятини ягона қоидалар асосида тартибга солади.

Ўзбекистонда **100 минг нафарга яқин давлат фуқаролик хизматчиси** фаолият юритмоқда

Қонун билан қуйидагилар белгиланди:

- ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи умумий қоидалар;
- давлат органларининг асосий вазифа ва ваколатлари;
- хизматчиларнинг мақоми, ҳуқуқ ва мажбуриятлари, ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимоясининг кафолатлари;
- хизматга кириш, уни ўташ ва тугатиш асослари;
- коррупциянинг олдини олиш чоралари.

Шунингдек, Қонун билан **халққа хизмат қилиш – давлат фуқаролик хизматининг асосий принципи** этиб белгиланди.

Ўз навбатида, Давлат фуқаролик хизматчисининг қуйидаги ҳуқуқлари Қонун билан ҳимоя қилинади:

- ўз вақтида ва тўлиқ ҳажмда иш ҳақи олиш;
- касбий компетенциялари ва алоҳида хизматлари учун рағбатлантирилиш;
- мунтазам равишда малакасини ошириб бориш;

- белгиланган тартибда дам олиш;
- ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиниш, давлат пенсия таъминотини олиш;
- **давлат органи раҳбариятининг ноқонуний топшириқ ва талабларини бажаришдан бош тортиш;**
- коррупциявий ҳолат тўғрисида хабар берган тақдирда давлат ҳимояси билан таъминланиш;
- ўзининг шаъни, кадр-қиммати ва ишчанлик обрўсининг ҳурмат қилиниши.

II. ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АГЕНТЛИГИ: ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ СОҲАСИДАГИ МАХСУС ВАКОЛАТЛИ ОРГАН

Давлат фуқаролик хизмати масалалари бўйича давлат органлари ва ташкилотларида ягона кадрлар сиёсатини олиб бориш, ходимларни самарали бошқариш ва инсон ресурсларини ривожлантириш, малакали кадрлар захирасини рақобат асосида шакллантириш мақсадида 2019 йилда **Президент ҳузурида** Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ташкил этилди.

Ўтган 4 йил мобайнида **Агентлик томонидан:**

инсон ресурсларини ривожлантиришнинг яхлит тизими яратилди;

10 дан ортиқ ОТМларда HR-мутахассисларни тайёрлаш йўналишлари очилди;

давлат фуқаролик хизматидаги вакансияларнинг ягона очиқ портали **vacancy.**

argos.uz фаолияти йўлга қўйилди;

Миллий кадрлар захирасини шакллантириш ва юритишнинг электрон тизими жорий қилинди;

туман (шаҳар) ҳоким ўринбосарлари фаолияти самарадорлигини **samaradorlik.uz** электрон платформасида ҳар ярим йилда баҳолаш тизими жорий этилди;

250 дан зиёд ўқув курслари орқали давлат фуқаролик хизматчиларининг малакаси оширилди (2023 йилда 10 минг нафар давлат фуқаролик хизматчилари ўқувларда қатнашди);

ilm.argos.uz – масофавий таълим портали ишга туширилди (платформада 670 дан ортиқ видеоматериал, 240 дан ортиқ электрон адабиёт жойлаштирилди. Тизимда 70 000 нафар давлат фуқаролик хизматчилари рўйхатдан ўтган);

Давлат фуқаролик хизматчиларини компетенциялар асосида баҳолаш тизими жорий этилди;

«Давлат фуқаролик хизмати ягона электрон ахборот-таҳлил тизими» дастурий-аппарат комплекси ишлаб чиқилди;

Давлат хизматчиларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва улар учун шарт-шароитлар яратиш мақсадида 174 та **комплекс** ўрганиш ва **мониторинг ўтказилди;**

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан Давлат фуқаролик хизматчилари одоб-ахлоқининг намунавий қоидалари тасдиқланди;

Вазирлар Маҳкамасининг «Республика ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларида инсон ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори қабул қилинди;

баҳолаш, мониторинг, меҳнат шартномаси ва расмий тадбирларда совға олишни тартибга солиш бўйича 4 та идоравий ҳужжатлар қабул қилинди;

1 та қонун лойиҳаси, 3 та Президент ҳужжатлари ва 4 та ВМҚ лойиҳаси тайёрланди ҳамда Президент Администрацияси ва Вазирлар Маҳкамасига киритилди.

III. ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИНИ ЭГАЛЛАШНИНГ ОЧИҚ ТАНЛОВ ТИЗИМИ

Юртимизда очик мустақил танлов асосида кадрларни танлаб олиш масаласига устувор вазифа сифатида қаралмоқда. Айнан шу мақсадда, тажриба-синов тариқасида Давлат фуқаролик хизматчилари вакант лавозимлари ягона очик портали «**vacancy.argos.uz**» ишлаб чиқилган эди. Ушбу портал давлат органларидаги вакант лавозимларни муносиб кадрлар билан тўлдириш учун «ягона дарча» тамойили асосида фаолият кўрсатади. Портал интерактив бўлиши билан бир қаторда номзодлар учун кўплаб қулайликларни тақдим этади. Масалан, танловда иштирок этиш истагида бўлган номзод бир йўла давлат органининг учтагача бўш иш ўрни учун ариза топшириши мумкин. Ариза юбориладиган ташкилотлар сони эса чекланмаган.

Хусусан, давлат органларига ишга киришнинг **эски тизимини** кўриб чиқадиган бўлсак, унда вакант лавозимлар очик эълон қилинмаган, ишга кирувчи фуқародан **16 та ҳужжатнинг қоғоз шакли** талаб қилинган, фуқаролар синовсиз ишга қабул қилинган, ишга кириш **3-5 ой** вақт талаб қилган, лавозимларнинг **25-30 %** вакант сақланган (қисқартиришлардан ҳимоя учун), ишга кириш тўғрисидаги аризаларга муносабат билдирилмаган.

Давлат фуқаролик хизматчилари вакант лавозимлари ягона очик портали ишга туширилиши билан қуйидаги **ижобий натижаларга эришилди**:

- вакансиялар **vacancy.argos.uz** – ягона очик порталида эълон қилинади;
- қоғоз шаклида бирорта ҳужжат талаб этилмайди;
- вакансия пайдо бўлса автоматик тарзда сайтда кўринади;
- номзодлар комиссия томонидан баҳоланади;
- номзод **3 босқичли танловдан** сўнг ишга қабул қилинади;
- танлов синовлари барча учун ягона тартибга мувофиқ ўтказилади;
- битта вакант ўрин **20-25 кунда** ёпилади;
- вакансиялар даражаси ўртача **8-10 %**ни ташкил этади;
- номзод аризасига **3 кун** ичида асослантирилган жавоб юборилади;

Ушбу тизим кўплаб давлат органларида синовдан муваффақиятли ўтказилди, тизимдан фойдаланишга ҳам иш берувчилар, ҳам номзодлар ўрганди. Хусусан, ҳозирда **68 та** вазирлик ва идоралар ҳамда барча (208 та) туман ва шаҳар ҳокимликларида **155 мингдан** ортиқ очик танловлар эълон қилинган. Танловларда **1,8 млндан ортиқ** номзод иштирок этган бўлса, шундан **53,3 минг** нафари муносиб деб топилиб, давлат фуқаролик хизматида ишга қабул қилинди. Танлов ҳолибларининг **18 100** нафари 30 ёшгача бўлганлар, **17 628** нафари аёллар, **9 400** нафари давлат хизматида биринчи маротаба қабул қилинганлар ташкил этади.

Шунингдек, танлов ҳолибларининг **15 992** нафари ташкилотнинг ўз тизимидан, **35 100** нафар танлов ҳолиби бир тизимдан бошқасига ўтган бўлса, **21 минг** нафар танлов ҳолиби ОТМларнинг охириги **5 йиллик** битирувчиси ҳисобланади.

IV. ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ

Ўзбекистон Республикасининг Давлат фуқаролик хизмати тўғрисидаги қонунига кўра Давлат фуқаролик хизматчисининг шахсий ҳужжатлари тўплами электрон шаклда юритилиши белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг жорий йил 24 майдаги ПФ-76-сонли Фармонида 2023 йил август ойдан бошлаб бюрократик тўсиқларга

чек қўйиш ҳамда инсон омилини қисқартириш мақсадида вазирлик ва идораларнинг кадрлар билан ишлаш йўналишидаги фаолиятини ягона автоматлаштирилган тизим **«hrm.argos.uz» платформаси** орқали юритилиши белгиланди.

Шунга кўра, жорий йилнинг 22 сентябр куни Вазирлар Маҳкамасининг *«Республика ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларида инсон ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»*ги 492-сонли қарори қабул қилинди. Қарор билан *«Республика ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларида инсон ресурсларини бошқаришга оид маълумотлар ва ҳужжатларни «hrm.argos.uz» электрон платформасида шакллантириш ва юритиш тартиби тўғрисида»*ги НИЗОМ тасдиқланди.

Платформа **Давлат фуқаролик хизматчилари вакант лавозимларининг ягона очиқ портали – vacancy.argos.uz** ҳамда **Ягона миллий меҳнат тизими – my.mehnat.uz** электрон дастурлари билан интеграллашган ҳамда кадрларга оид қуйидаги ҳужжатлар автоматик юборилади:

my.mehnat.uz тизимига – давлат органи тузилмаси, меҳнат шартномалари, қўшимча битимлар, вакансиялар тўғрисидаги маълумотлар

edo.ijro.uz тизимига – ички идоравий ҳужжат (буйруқ, қарор ва фармойиш) ларни ижрога қаратиш учун

UzASBO тизимига – иш ҳақи ва бошқа тўловларни тўлаш учун зарур маълумотлар

Бунинг **натижасида** давлат органлари ва ташкилотларининг инсон ресурсларини ривожлантириш бўлинмалари **бюрократия ва ортиқча қоғозбозликдан холи бўлган қуйидаги қулайликларга эга** бўладилар:

– вакант лавозимларни эълон қилишдан тортиб, ишга қабул қилиш натижалари бўйича ҳужжатларни расмийлаштиришгача бўлган жараёнлар тўлиқ электрон тарзда амалга оширилади;

– таркибий тузилма, штатлар, лавозимлар ва ходимлар тўғрисидаги маълумотлар ягона электрон базага жамланган ҳолда ахборот тўпланади ва унга ишлов берилади;

– ходимлар давомати ва иш вақти ҳисоби табели, шунингдек, хизмат сафари, меҳнат таътили, меҳнатга лаёқатсизлик даври электрон шаклда қайд этиб борилади;

– кадрларга оид иш юритув ҳужжатлари электрон рақамли имзо билан тасдиқланган ҳолда фақат тизим орқали электрон шаклда қабул қилинади ва юритилади;

– ходимларнинг иш фаолияти самарадорлигини автоматик баҳолаш ва уларни масофавий малакасини оширишга эришилади;

– кадрлар бўйича маълумотларнинг электрон архиви юритилади.

Шунингдек, тизимнинг яна бир самарали томони бугунги кунда давлат фуқаролик хизматидаги **ягона умумий ҳисоботини юритиш** ҳамда кадрлар сиёсатини олиб боришда умумий режалаштириш имкониятини беради.

Дастур тўлиқ жорий қилинганда:

I. Вакант лавозимлар мониторинг қилинади

II. Тузилмалар, штатлар, бўлинма ва штатлар, ходимлар тўғрисидаги маълумотлар ягона базада тўпланади

III. Ходимлар давомати, табели, хизмат сафари, меҳнат таътили, меҳнатга лаёқатсизлик даври электрон қайд этилади

IV. Кадрларга оид ҳужжатлар ЭРИ билан тасдиқланган ҳолда фақат тизим орқали қабул қилинади

V. Ходимлар фаолияти самарадорлигини баҳолаш имконияти яратилади (samaradorlik.uz)

VI. Автоматик шаклланган маълумотларни таҳлил қилиш вақти 70% га қисқаради

VII. Қўғоз сарфи 90% га қисқаради.

V. КАДРЛАР БЎЛИНМАЛАРИ РЕЙТИНГИ ЮЗАСИДАН:

Рейтинг натижалари жорий йил 9 ойи якунлари бўйича эълон қилинади. **11 та индекатордан** иборат рейтингда энг **асосий критерия бу – танловларни ўз вақтида ва тўғри ташкил этиш ҳамда hgm.argos.uz платформасини тўлдириш** этиб белгиланди.

Рейтингда энг юқори натижа қайд этган **ТОП-10 та вазирлик ва идора HR раҳбари хорижий стажировка дастурларига қўшилади.** Ўзларингиз гувоҳ, Агентлик ваъдаларини бажариб келмоқда, орангиздан **20 га яқин «кадровик»лар илғор хорижий давлатларга бориб келишди.**

«Қониқарсиз» натижа кўрсатган энг қуйидаги 10 та вазирлик ва идора раҳбарига тегишли кўрсатма хати ҳамда HR соҳасини қайта кўриб чиқишга қаратилган тавсиялар юборилади.

Рейтинг натижаларини жорий йил охирида **эълон қилиш** кўзда тутилган. Бу сафар вазирликларнинг рейтингдаги ўрни **«яшил», «сарик» ва «қизил»** рангларга ажратилиб, **барча оммавий ахборот воситалари орқали эълон қилинади.**

II. ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АГЕНТЛИГИ: ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ СОҲАСИДАГИ МАХСУС ВАКОЛАТЛИ ОРГАН

2019 Президент
хузурида
ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ
АГЕНТЛИГИ ТАШКИЛ
ЭТИЛДИ

Агентлик томонидан инсон ресурсларини
ривожлантириш ва бошқаришнинг яхлит
тизими яратилди

10 ОТМларда HR-мутахассисларни
тайёрлаш йўналишлари очилди

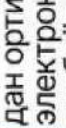
VACANCY.ARGOS.UZ
давлат фуқаролик хизматидаги
вакансияларнинг ягона очиқ
портали фаолияти йўлга
қўйилди

ILM.ARGOS.UZ
масофавий таълим
портали ишга
туширилди

ПЛАТФОРМАДА

670 дан ортқ
видеоматериал

240 дан ортқ
электрон
адабиёт

ZAXIRA.ARGOS.UZ
Миллий кадрлар захирасини
шакллантириш ва юритишнинг
электрон тизими жорий қилинди

ТИЗИМДА

нафар давлат
фуқаролик
хизматчилари

SAMARADORLIK.UZ
сектор раҳбарлари фаолияти
самарадорлигини электрон
платформасида ҳар ярим йилда
баҳолаш тизими жорий этилди

2023 10 минг нафар давлат фуқаролик
хизматчиларининг малакаси
оширилди

Давлат фуқаролик хизматчиларини
компетенциялар асосида баҳолаш
тизими жорий этилди

III. ИШГА КИРИШНИНГ ТАНЛОВ ТИЗИМИ: МУАММОЛАР

ЭСКИ ТИЗИМ

- Вакант лавозимлар очик эълон қилинмаган
- Ишга кирувчи фуқародан 16 та ҳужжатнинг қоғоз шакли талаб қилинган
- Фуқаролар синовсиз ишга қабул қилинган
- Ишга кириш 3-5 ой вақт талаб қилган
- Лавозимларнинг 25-30 % вакант сақланган (қисқартиришлардан ҳимоя учун)
- Ишга кириш тўғрисидаги аризаларга муносабат билдирилмаган

ЯНГИ ТИЗИМ

- Вакансиялар vacancy.argos.uz — ягона очик порталида эълон қилинади
- Қоғоз шаклида бирорта ҳужжат талаб этилмайди
- Вакансия пайдо бўлса автоматик таразда сайтда кўринади

ПОРТАЛГА УЛАНГАН ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ СОНИ

68 ТА вазирлик
ва идоралар

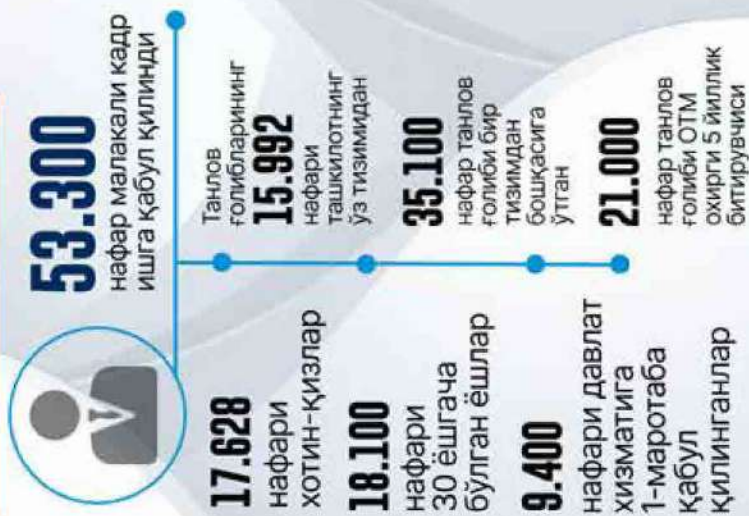
222 ТА ҳоким-
ликлар

- Номзодлар комиссия томонидан баҳоланади
- Номзод аризасига 3 кун ичида асослангирилган жавоб юборилади
- Номзод 3 босқичли танловдан сўнг ишга қабул қилинади
- Танлов синовлари барча учун ягона тартибга мувофиқ ўтказилади
- Битта вакант ўрин 20-25 кунда ёпилади
- Вакансиялар даражаси ўртача 8-10 %ни ташкил этади

ПОРТАЛ ОРҚАЛИ

- 155 000 дан ортиқ танлов ўтказилди
- 1,8 млн.дан ортиқ номзод танловда қатнашди
- Номзодларнинг 25 % — 400 000 нафари хотин-қизлар

III. ИШГА КИРИШНИНГ ТАНЛОВ ТИЗИМИ: МУАММОЛАР

ЭНГ Кўп танлов ўтказган вазирлик ва идоралар

ЭНГ кам танлов ўтказган вазирлик ва идоралар

IV. ДАВЛАТ ХИЗМАТИДА ГЕНДЕР МАСАЛАЛАРИ

241 РАХБАРЛИК
ЛАВОЗИМЛАРИДА
ФАОЛИЯТ
ЮРИТАЁТГАН
ХОТИН-ҚИЗЛАР

2 нафари — раҳбар
(вазир, қўмита раиси)

9 нафари раҳбар ўринбосари
(вазир, раис ва директор
ўринбосарлари)

14 нафари — ҚР Вазирлар
Кенгаши Раиси, вилоятлар
ва Тошкент шаҳар ҳокимининг
ўринбосарлари

4 нафари — туман
(шаҳар) ҳокими

212 нафари — туман (шаҳар)
ҳокимининг ўринбосарлари

Давлат фуқаролик хизматчилари
вакант лавозимлари ягона очиқ
портали орқали ўтказилган
танловларда жами номзод

1 млн **860** минг

Танловлар натижасига кўра,
давлат хизматига қабул
қилинган

52.800 нафар
ғолибнинг

Вилоятлар ҳокими ўринбосарлари ҳамда туман ва шаҳар ҳокими
лавозимлари учун шакллантирилган кадрлар захираси таркибига
57 нафар, вазирлик ва идораларнинг раҳбар ўринбосари лавозимлари
учун кадрлар захираси таркибига эса **17 нафар** хотин-қизлар киритилган.

Салоҳиятли
кадрлар
резерви → **1.000** →
нафарга яқин

номзодларнинг
нафари
105 хотин-қизлар

20% —
370 минг

ХОТИН-ҚИЗЛАР
ТАШКИЛ ЭТАДИ

33% —
16.800

нафари
ХОТИН-ҚИЗЛАР

IV. ДАВЛАТ ХИЗМАТИДА ГЕНДЕР МАСАЛАЛАРИ

2018 йилдан буён “Эл-юрт умиди”
жамғармаси кўмагида

 344 нафар

хотин-қизлар илғор хорижий
давлатларга тахсил олиш
учун юборилган.

263 нафари — малака ошириш
дастури бўйича

68 нафари — стажировка
ўташ дастури бўйича

18 нафари — магистратура
таълим дастури бўйича

5 нафари — докторантура
таълим дастури бўйича

2022 **78** нафар хотин-қизлар
таълим олиш учун
хорижга юборилган

“НRM” ТИЗИМИДАГИ МАЪЛУМОТЛАРГА КўРА, ВАЗИРЛИК ВА ИДОРАЛАРДА ХОТИН-ҚИЗЛАР УЛУШИ ҚУЙИДАГИЧА

V. КАДРЛАР ИШИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ

Давлат органлари ва ташкилотларида кадрларга оид ҳужжатлар ва маълумотлар

HRM.ARGOS.UZ

дастурида шакллантирилади ва юритилади

Ушбу электрон ахборот тизимининг асосий принциплари

коррупцияга тоқатсизлик

тизимлилиқ

хавфсиз экотизим

22.09
2023

“HRM” ДАСТУРИНИ
ЖОРИЙ ЭТИШ БЎЙИЧА
ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ
ҚАРОРИ ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

492-сон

КАДРЛАРГА ОИД ҲУЖЖАТЛАР
АВТОМАТИК ЮБОРИЛАДИ

my.mehnat.uz

давлат органи
тузилмаси, меҳнат
шартномалари,
қўшимча битимлар,
вакансиялар
туғрисидаги
маълумотлар

edo.iipro.uz

ички идоравий
ҳужжат (буйруқ,
қарор ва
фармойиш)ларни
ижрога қаратиш
учун

UzASBO

иш ҳақи ва бошқа тўлов-
ларни тўлаш учун зарур
маълумотлар

ЭСКИ КАДРЛАР БЎЛИМИ

4 та функцияга эга иш
ҳажми тақсимооти бўлган

30 % ҳужжатларни
расмийлаштириш

15 % ишга қабул қилиш
ва бўшатиш

15 % ходимларни бошқа
лавозимга ўтказиш

40 % ҳисобот тайёрлаш
ва юбориш

ЯНГИ HR MANAGER

10 га яқин функция — фақат
инсон ресурсларини
ривожлантиришга
қаратилган

hmr.argos.uz дастури
ҳисоботларни автоматик
шакллантиради

HR бўлинмалари иқтисод
қилинган **40 % иш ҳажмини**
ҳам ходимларни
ривожлантиришга сарфлайди

V. КАДРЛАР ИШИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ

ЯНГИ HR

БЎЛИНМАЛАРИ
ФУНКЦИЯ ВА
ВАЗИФАЛАРИ

ДАСТУР ТЎЛИҚ ЖОРИЙ ҚИЛИНГАНДА

VI. “ЭЛ-ЮРТ УМИДИ” ЖАМҒАРМАСИ: ОРТДА ҚОЛАЁТГАН ЙЎНАЛИШЛАР

2018-2023

1.781 стипендиатлар
нафарга дунёнинг **45** га
яқин давлатларида
яқин таҳсил олишди

1.277
нафари

Ўзбекистонга қайтиб
давлат бошқаруви
органларида фаолият
юритмоқда

504 стипендиат глобал
академик рейтингда
нафар **ТОП 300** таликка

 кирган универси-
тетларда таҳсил
олишмоқда

ТАЪЛИМ СОҲАЛАРИ КЕСИМИДА

96 нафар	ижтимоий ва ҳуқ атворга мансуб фанлар	17 нафар	ишлаб чиқариш ва ишлов бериш
76 нафар	ахборот-коммуникация технологиялари	16 нафар	тиллар
52 нафар	ҳуқуқ	12 нафар	архитектура ва қурилиш
49 нафар	муҳандислик	10 нафар	биологик ва турдош фанлар
44 нафар	таълим	10 нафар	хизмат кўрсатиш соҳаси
31 нафар	соғлиқни сақлаш	8 нафар	санъат
27 нафар	бизнес ва бошқарув	5 нафар	қишлоқ хўжалиги, ўрмон хўжалиги ва балиқ хўжалиги
24 нафар	физика ва табиий фанлар	4 нафар	журналистика ва ахборот
20 нафар	математика ва статистика	3 нафар	транспорт хизматлари

ЭЪТИБОР БЕРИНГ

энг зарур — хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиги, транспорт
ҳамда журналистика ва ахборот каби соҳаларда
стипендиатлар сони жуда озчиликни ташкил этмоқда.

VI. “ЭЛ-ЮРТ УМИДИ” ЖАМҒАРМАСИ: ОРТДА ҚОЛАЁТГАН ЙЎНАЛИШЛАР

2023 й. 500

ўринга мўлжалланган
1-стипендия танлови
эълон қилинди.

БИРОҚ, АЖРАТИЛГАН
КВОТАЛАР ТЎЛМАДИ

БАКАЛАВРИАТ

75 ўрин 53 таси тўлди
(70,6 %)

МАГИСТРАТУРА

275 ўрин 82 таси тўлди
(30 %)

ДОКТОРАНТУРА

150 ўрин 20 таси тўлди
(13,3 %)

60 та ўрин Президент Фармонида мувофиқ
хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш учун
мақсадли равишда ажратилмоқда.

2023 й. СТИПЕНДИАТЛАРИ ЭНГ КАМ ТАНЛОВИДА БУЛГАН ЙЎНАЛИШЛАР

санъат
3 НАФАР

журналистика
ва ахборот
3 НАФАР

ирригация ва
мелиорация
3 НАФАР

хизмат
кўрсатиш
ва транспорт
3 НАФАР

атроф-муҳит
муҳофазаси
1 НАФАР

“Ветеринария” таълим
соҳасига ажратилган
ўринлар талабгорлар
йўқлиги сабабли
ажратилган квоталар
буш қолган

СТИПЕНДИЯЛАР ТАНЛОВИДА ФАОЛИЯТИ “ҚОНИҚАРЛИ” ТАШКИЛОТЛАР

- Иқтисодиёт ва
молия вазирлиги
- Адлия
вазирлиги
- Рақамли
технологиялар
вазирлиги
- Марказий
банк

НОМЗОДЛАРНИ ЖАЛЕ ҚИЛИШ “ҚОНИҚАРСИЗ” ТАШКИЛОТЛАР

- Маданият
вазирлиги
- Сув хўжалиги
вазирлиги
- Экология, атроф-муҳитни муҳофаза
қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги
- Ахборот ва оммавий коммуникациялар
агентлиги
- Транспорт вазирлиги

VII. ВАЗИРЛИК ВА ИДОРАЛАР РЕЙТИНГИ

ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АГЕНТЛИГИ
давлат фуқаролик хизмати соҳасидаги ваколатли орган сифатида ҳар йили давлат органлари ва ташкилотларининг инсон ресурсларини ривожлантириш ва бошқариш соҳасидаги фаолиятини баҳолаб боради.

Баҳолаш натижаларига кўра, давлат органлари ва ташкилотларининг **РЕЙТИНГИ ЭЪЛОН ҚИЛИНАДИ**

БАҲОЛАШНИНГ АСОСИЙ ИНДИКАТОРЛАРИ

вакансиялар даражаси

қўнимсизлик даражаси

инсон капиталини ривожлантириш коэффициенти

ҳодимларнинг юқори малака даражаси кўрсаткичи (PhD, DSc)

гендер тенглигини таъминлаш

ТОП-500 талик рўйхатига киритилган хорижий ОТМларни таъминлаган ҳодимлар сони

ёшларнинг улуши

hgm.argos.uz тизими рўйхатдан ўтказиш даражаси

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Давлат фуқаролик хизматчиларининг Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этиши ким томонидан назорат қилинади?

А) Давлат органи ва ташкилотининг инсон ресурсларини бошқариш бўлинмалари ёки одоб-ахлоқ комиссиялари, махсус ваколатли орган

Б) Давлат органи ва ташкилоти раҳбари Касаба уюшма қўмитаси Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги

В) Одоб-ахлоқ комиссияси аъзолари ва кадрлар бўлими ходимлари

Г) Давлат органи ва ташкилотининг инсон ресурсларини бошқариш бўлинмалари ёки одоб-ахлоқ комиссиялари, Касаба уюшма қўмитаси бошланғич ташкилоти

2. Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этмаганлик учун Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан давлат хизматчиларига қанда ахлоқий таъсир чоралари қўлланилади?

А) Огоҳлантириш, уэр сўраш ёки расмий уэрнома келтиришни талаб қилиш, давлат органлари ва ташкилотларининг коллегиал йиғилишларида танбех бериш

Б) Огоҳлантириш, ҳайфсан, уэр сўраш ёки расмий уэрнома келтиришни талаб қилиш, давлат органлари ва ташкилотларининг коллегиал йиғилишларида танбех бериш

В) Огоҳлантириш, ҳайфсан, ўртача ойлик иш ҳақининг ўттиз фоизидан кўп бўлмаган миқдорда жарима, малака даражасини пасайтириш

Г) Огоҳлантириш, давлат фуқаролик хизмати лавозимини пасайтириш, эгаллаб турган давлат фуқаролик хизмати лавозимидан озод қилиш

3. Давлат хизматчиларининг иш жойида ташқи кўриниши ва кийиниш услубига оид қўшимча талаблар қайси меъёрий ҳужжатларда белгиланиши мумкин?

А) Идоравий одоб-ахлоқ қоидалари ҳамда ички меҳнат тартибида

Б) Меҳнат шартномасида

В) Жамоа келишувида

Г) Ташкилот низомида

4. Одоб-ахлоқ қоидаларида раҳбарлар мажбуриятлари тўғри кўрсатилган жавобни белгиланг?

А) Бўйсунувидаги давлат хизматчиларига профессионализм, ҳалоллик, холислик ва адолатлиликда ўрнатилган бўлиш

Б) Меҳнат жамоасида ишчанлик муҳитини шакллантириш ва уни мустаҳкамлашга кўмаклашиш

В) Меҳнат ва ижро интизоми, ички тартиб қоидаларига, шунингдек, телефонда сўзлашиш ва кийиниш маданиятига қатъий риоя этиш

Г) Фуқаролар ва ҳамкасбларининг шаъни ва қадр-қимматига доғ туширувчи маълумотлар, тухмат, ифво ва уйдирмаларни тарқатмаслик

5. Давлат хизматчилари томонидан Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этмаганлик ҳолати юзасидан қандай таъсир чоралари қўлланилади?

- А) Ахлоқий, интизомий
- Б) Ахлоқий, интизомий, маъмурий
- В) Ахлоқий, маъмурий, жиноий
- Г) Ахлоқий, маъмурий

6. Давлат хизматчиси қўшимча қайси меҳнат фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга?

- А) Педагогик, илмий ва ижодий фаолият
- Б) Тадбиркорлик фаолияти
- В) Меҳнат фаолиятининг ҳақ тўланадиган барча йўналишлари билан
- Г) Барча жавоблар тўғри

7. Давлат фуқаролик хизмати лавозимлари қандай гуруҳларга бўлинади?

- А) Сиёсий, бошқарув, ёрдамчи
- Б) Сиёсий, маъмурий, ёрдамчи
- В) Бошқарув, маъмурий, хизмат кўрсатувчи
- Г) Сиёсий, бошқарув, хизмат кўрсатувчи

8. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси бу – ...

- А) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи
- Б) Давлат фуқаролик хизматчилари томонидан риоя этилиши шарт бўлган одоб-ахлоқ нормалари мажмуи
- В) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар ва кўникмалар йиғиндиси
- Г) Давлат фуқаролик хизматчилари томонидан амалга оширилиши мажбурий бўлган касбий вазифалар мажмуи

9. Давлат фуқаролик хизматини ўташ билан боғлиқ чекловлар қайсилар?

- А) Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш, чет давлат фуқаролигини олиш, ўзининг ваколатларини сиёсий партияларнинг, бошқа жамоат бирлашмаларининг ва улар органларининг манфаатларини кўзлаб амалга ошириш
- Б) Педагогик, илмий ва ижодий фаолият билан шуғулланиш, имтиёзлар, преференциялар ёки афзалликлардан ўз хизмат мавқеи билан боғлиқ ҳолда фойдаланиш
- В) Таълим олиш муносабати билан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида ҳисобварақлар очиш, хорижда кўчмас мулкка эга бўлиш
- Г) Стажировка ўташ ва чет элга хизмат сафарига бориш, тадбиркорлик субъектларининг муассиси бўлиш

10. Давлат фуқаролик хизматчисининг мажбуриятлари тўғри кўрсатилган жавобни белгиланг.

- А) Манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслиги, беғараз ва холис бўлиши, ўзининг касбий компетенциясини мунтазам равишда ошириб бориши

Б) Ўзининг шахсий ҳужжатлари тўпламини тегишли давлат органига тақдим этиш, давлат фуқаролик хизматини ўташ билан боғлиқ бўлган чекловларга риоя этиши

В) Давлат фуқаролик хизматини ўташ билан боғлиқ бўлган тартибларга риоя этиши, давлат сирларини ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотларни муҳофаза қилиш тўғрисидаги талабларга риоя этиш

Г) Қонунда белгиланган муддатларда ва тартибда даромадлари ва мол-мулки тўғрисидаги декларацияни тақдим этиши, ўзининг малакасини мунтазам равишда ошириб бориш

11. Миллий кадрлар захираси бу — ...

А) Давлат фуқаролик хизматчиларининг раҳбарлик лавозимларини малакали кадрлар билан тўлдириш мақсадида давлат фуқаролик хизматчиларини марказлаштирилган ҳолда саралаб олиш, тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва узлуксиз малакасини ошириш тизимидир.

Б) Давлат фуқаролик хизматчиларининг раҳбарлик лавозимларини малакали кадрлар билан тўлдириш мақсадида давлат фуқаролик хизматчиларини марказлаштирилган ҳолда саралаб олиш ҳамда тайёрлаш тизимидир.

В) Давлат фуқаролик хизматчиларининг раҳбарлик лавозимларини малакали кадрлар билан тўлдириш мақсадида давлат фуқаролик хизматчиларини марказлаштирилган ҳолда тайёрлаш ва қайта тайёрлаш тизимидир.

Г) Давлат фуқаролик хизматчиларининг раҳбарлик лавозимларини малакали кадрлар билан тўлдириш мақсадида давлат фуқаролик хизматчиларини узлуксиз малакасини ошириш тизимидир.

12. Давлат фуқаролик хизмати лавозимларининг қайси гуруҳига кирувчи давлат фуқаролик хизматчилари билан меҳнат шартномаси тузилмайди?

А) Сиёсий гуруҳи

Б) Бошқарув гуруҳи

В) Ёрдамчи гуруҳи

Г) Барча гуруҳлар

13. Давлат фуқаролик хизматчисининг интизомий жавобгарликка тортилиши унга рағбатлантириш чораларини қўлланишини бекор қиладими?

А) Рағбатлантириш чораларини бекор қилмайди

Б) Интизомий жавобгарликка тортилиши унга рағбатлантириш чораларини бекор қилади

В) Хизмат текширувини хулосасига кўра

Г) Давлат органи раҳбари томонидан интизомий жавобгарликка тортилган Давлат фуқаролик хизматчисининг рағбатлантириш чораларини бекор қилиши мумкин

14. Давлат фуқаролик хизматчисига давомийлиги неча календарь кунидан кам бўлмаган йиллик асосий таътил берилади?

А) 27 календарь кунидан

Б) 30 календарь кунидан

В) 21 календарь кунидан

Г) 15 календарь кунидан

15. Давлат фуқаролик хизматчисини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш қайси тартибда қўлланилади

А) Меҳнат таътили ва ижтимоий таътиллار бериш, ҳаёти ва соғлиғини мажбурий суғурта қилиш, давлат пенсия таъминоти

Б) Фуқаронинг яшаш шароити ва имкониятларига кўра ёрдам кўрсатилади

В) Оилавий аҳволига кўра ёрдам кўрсатилади

Г) Фуқаролик хизматчилиги натижадорлигига кўра

16. Давлат фуқаролик хизмати лавозимларининг давлат реестри қайси ташкилот томонидан тасдиқланади?

А) Президент

Б) Вазирлар Маҳкамаси

В) Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги

Г) Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги

17. Давлат органлари ва ташкилотларида кадрларга оид ҳужжатлар ва маълумотлар қайси дастурда шакллантирилади ва юритилади?

А) hrm.argos.uz

Б) edo.ijro.uz

В) my.mehnat.uz

Г) vacancy.argos.uz

18. hrm.argos.uz электрон ахборот тизимининг асосий принципини кўрсатинг.

А) Барчаси

Б) Коррупцияга тоқатсизлик

В) Тизимлилик

Г) Хавфсиз экотизим

19. samaradorlik.uz автоматлаштирилган ахборот тизими — бу ...

А) Бошқарувнинг турли даражадаги раҳбарлари фаолиятининг самарадорлигини баҳолашнинг ягона автоматлаштирилган ахборот тизими

Б) Давлат органларидаги вакант лавозимларни эгаллаш бўйича танловларни амалга ошириш бўйича марказлашган ягона электрон тизими

В) Давлат органларининг инсон ресурсларини бошқаришга оид маълумотлар ва ҳужжатларни шакллантириш ва юритиш учун электрон платформадаги саҳифаси

Г) Ахборот ресурслари, технологиялар ва алоқа воситаларининг ташкилий жиҳатдан тартибга солинган мажмуи бўлиб, меҳнат шартномалари ва ходимларнинг иш стажига оид маълумотларни тўплаш, сақлаш ва қайта ишлаш бўйича ахборот тизими

20. Янги HR бўлинмалари функция ва вазифалари тўғри кўрсатилган жавобни танланг.

А) Иқтидорли кадрларни излаш, ходимларни танлаш, кадрларни ривожлантириш ва ўқитиш

Б) Иқтидорли кадрларни излаш, ходимларни танлаш, юридик хулоса бериш

В) Иқтидорли кадрларни излаш, ходимларни танлаш, иш ҳақларини ҳисобини юритиш

Г) Иқтидорли кадрларни излаш, ходимларни танлаш, ходимлар билан меҳнат шартномасини бекор қилиш

21. vacancy.argos.uz — бу ...

А) Давлат органларидаги вакант лавозимларни эгаллаш бўйича танловларни амалга ошириш бўйича марказлашган ягона электрон тизими

В) бошқарувнинг турли даражадаги раҳбарлари фаолиятининг самарадорлигини баҳолашнинг ягона автоматлаштирилган ахборот тизими

Г) Давлат органларининг инсон ресурсларини бошқаришга оид маълумотлар ва ҳужжатларни шакллантириш ва юритиш учун электрон платформадаги саҳифаси

Д) Ахборот ресурслари, технологиялар ва алоқа воситаларининг ташкилий жиҳатдан тартибга солинган мажмуи бўлиб, меҳнат шартномалари ва ходимларнинг иш стажига оид маълумотларни тўплаш, сақлаш ва қайта ишлаш бўйича ахборот тизими

22. “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонунда давлат фуқаролик хизматчиларининг ҳуқуқлари тўғри кўрсатилган жавобни танланг.

А) Ўз вақтида ва тўлиқ ҳажмда иш ҳақи олиш, мунтазам равишда малакасини ошириб бориш, белгиланган тартибда дам олиш, ноқонуний топшириқ ва талабларни бажаришдан бош тортиш

Б) Ўз вақтида ва тўлиқ ҳажмда иш ҳақи олиш, мунтазам равишда малакасини ошириб бориш, белгиланган тартибда дам олиш, педагогик, илмий ва ижодий фаолият билан шуғулланиш

В) Ўз вақтида ва тўлиқ ҳажмда иш ҳақи олиш, мунтазам равишда малакасини ошириб бориш, давлат пенсия таъминотини олиш, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш

Г) ўз вақтида ва тўлиқ ҳажмда иш ҳақи олиш, ноқонуний топшириқ ва талабларни бажаришдан бош тортиш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида ҳисобварақлар очишга ва уларга эга бўлиш

23. Давлат органларининг инсон ресурсларини бошқаришга оид фаолиятини hrm.argos.uz электрон платформада юритиш бўйича Низом талабларига риоя қилиниши учун шахсий масъулият кимга юклатилади?

А) Давлат органи раҳбари

Б) Инсон ресурсларини ривожлантириш ва бошқариш бўлинмаси раҳбари

В) Комплаэнс-назорат бўлими раҳбари

Г) Юридик бўлим раҳбари

24. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 37-моддасига мувофиқ, ...

А) Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари давлат хизматига киришда тенг ҳуқуққа эгадирлар

Б) Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари жамият ва давлат ишларини бошқаришда бевосита ҳамда ўз вакиллари орқали иштирок этиш ҳуқуқига эга

В) Фуқаролар ўз ижтимоий фаолликларини Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ митинглар, йиғилишлар ва намойишлар шаклида амалга ошириш ҳуқуқига эга

Г) Ўзбекистон Республикаси фуқаролари қасаба уюшмаларига, сиёсий партияларга ва бошқа жамоат бирлашмаларига уюшиш, оммавий ҳаракатларда иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар

Ўзбекистон Республикасида хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, оилаларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий муҳитни соғломлаштириш бўйича манзилли ишларни ташкил этиш тартиб-таомиллари

Бугунги кунда мамлакатимизда кенг қамровли ислохотларни ҳаётга татбиқ этишда аёлларнинг ўрни беқиёсдир.

Хурматли юртбошимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, бундай марраларга эришишда оилада, меҳнат жамоаларида, умуман, жамиятимизда энг катта бойлигимиз бўлган тинчлик ва барқарорлик, ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат муҳитини сақлаш ва мустаҳкамлашда юртимиз хотин-қизларининг донолиги, сабр-қаноат ва матонати, шукроналик, оилага садоқат каби ибратли хусусиятлари ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлди.

2023 йил 30 апрель куни бўлиб ўтган умумхалқ референдумида халқимиз ўзининг юксак сиёсий онги, ҳуқуқий маданияти ва дунёқарашини намоён этиб, янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясини қабул қилди. Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси давлатчилик, ижтимоий-сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ва суд-ҳуқуқ соҳаларини бундан кейин ҳам барқарор ривожлантириш учун мустаҳкам замин яратди.

Янгиланган Конституциямиз мазмун-моҳияти ва **«Ўзбекистон – 2030»** стратегиясининг асосий устувор йўналишлари доирасида белгиланган туб ислохотлар ҳақида вазирлик ва идоралар ўз **«йўл хариталари»**ни ишлаб чиқиб амалга оширишмоқда.

Хусусан, мамлакатимизда хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш йўналишида 100га яқин норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

Бунда, хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини кенгайтиришни назарда тутувчи БМТнинг барқарор ривожланиш мақсадлари, **Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисидаги Конвенция (CEDAW), Пекин Ҳаракатлар платформаси** каби халқаро ва миллий ҳуқуқий ҳужжатлар аёллар манфаатларини қамраб олган.

Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, оилаларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий муҳитни соғломлаштириш бўйича манзилли ишларни ташкил этишда бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан вазирлик ва идораларнинг вазифалари белгилаб берилган.

1. 2023 йил 11 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг «ЎЗБЕКИСТОН – 2030» стратегияси тўғрисидаги 158-сон Фармони ва 300-сон қарори бўйича.

Стратегияда **5 та** йўналиш, **100 та** мақсад, **118 та** норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқиш ва **195 та** чора-тадбирлар белгилаб берилган.

Гендер тенгликни таъминлаш, оила ва хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш йўналишида **25** ва **26**-мақсадларда жами **14** та топшириқ белгиланган, шундан **10** таси амалий чора-тадбирлар бўлса, **4** тасида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилиш белгиланган.

Бевосита йўналишлардан келиб чиқиб, **2030 йилгача** эришиладиган **мақсадлар этиб қуйидаги самарадорлик кўрсаткичлари белгиланган.**

Биринчидан, барча вазирлик ва идораларда гендер тенгликни таъминлаш сиёсатини давом эттириш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш орқали бошқарув лавозимларидаги хотин-қизлар улушини **30 фоизга** ошириш.

Бунда, ҳар бир вазирликда вазир ўринбосари аёл киши бўлиши белгиланган. Шундан келиб чиқиб, вазирликлар ушбу гендер тенгликка риоя қилиши лозим бўлади.

Олий маълумотли хотин-қизлар улушини **50 фоизга** етказиш.

Жамиятда хотин-қизларга **тазйиқ ва зўравонликка нисбатан мурасасизлик** муҳитини яратиш, хотин-қизларнинг **ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини** таъминлаш.

«Аёллар дафтари» билан манзилли ишлашнинг шаффоф механизминини яратиш, мазкур ишлар бўйича жамоатчилик назоратини ўрнатиш.

Ижрочи ташкилотлар: Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Оила ва хотин-қизлар қўмитаси, Ички ишлар вазирлиги, Статистика агентлиги.

Иккинчидан, нуронийларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш.

Ҳар йили **1 миллиондан** ортиқ нуронийлар учун республика бўйлаб диққатга сазовор жойлар, қадимий обидалар, зиёратгоҳлар ва юртимизнинг сўлим гўшаларига саёхатлар ташкил этиш.

Бунда, Туризм қўмитаси томонидан барча вазирлик ва идораларда меҳнат қилаётган кекса ёшдаги ходимларни ушбу тадбирга жалб этиш чорасини кўриш керак.

Нуронийларни қўллаб-қувватлаш дастурлари доирасида амалга ошириладиган тадбирлар қамровини **камида 30 фоизгача** ошириш;

Соғлом ва фаол кексаликни таъминлаш. Катта ёшдаги аҳоли орасида жисмоний фаол аҳоли улушини **2 баробар** ошириш вазифалари белгилаб берилган.

Учинчидан, халқ билан мулоқотни янада кенгайтириш орқали **аҳоли муаммоларини аниқлаш ва ҳал этиш** тизимининг самарадорлигини ошириш. Бунда, мурожаатларнинг камида **80 фоизи** маҳаллий даражада қаноатлантирилишини таъминлаш;

ҳудудларда мавжуд ижтимоий-иқтисодий муаммоларни **маҳалланинг ўзида ҳал қиладиган халқчил тизим** яратиш бўйича вазирлик ва идоралар томонидан аниқ чоралар белгилаб олинди.

Бунда барча вазирлик ва идоралар соҳага тааллуқлилиги бўйича вертикал тизим асосида бўлаётган мурожаатларни ҳал этиш чорасини таъминлаши зарур. Маълумки, жойларда бўлаётган мурожаатларнинг деярли **80-85 фоизи** ҳудуднинг ўзида ҳал этилади. Шунинг учун ҳам вазирлик ва идораларга бўлаётган мурожаатларни ўз вақтида ҳал қилиш ва назоратга олиш қуйи тизимдан марказий аппаратгача бўлаётган мурожаатларнинг сонини камайишига хизмат қилади.

Мухтарам Президентимиз томонидан **2024 йил 1 январдан бошлаб** хотин-қизларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, уларга **ўз салоҳиятини тўлақонли рўёбга чиқариши** учун қўшимча шарт-шароитларни яратиш мақсадида овир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизларни **қайта касбга тайёрлаш харажатларини** давлат томонидан қоплаб берилишини алоҳида таъкидлаш мумкин.

Шунингдек, **эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳларни олдини олиш, туғишлар ўртасидаги** мақбул ораликқа риоя қилиш, ирсий касалликлар профилактикаси долзарблигини аҳоли ўртасида кенг тарғиб қилиш белгиланган.

Бунда:

Биринчи, Соғлиқни сақлаш, Адлия, Мактабгача ва мактаб таълими вазирликлари ва Оила ва хотин-қизлар қўмитаси билан биргаликда ФХДЁ органларида **«Ёш келин куёвлар мактаби»** фаолиятини олиб бориш ва уларни махсус курслардан тўлиқ ўтишини таъминлаш лозим бўлади;

Иккинчи, мактабларда, маҳалла ва оилаларда ўсмир йигитлар ва уларнинг оталари, шунингдек, вояга етмаган қизлар ва уларнинг оналари билан қариндошлар орасидаги ҳамда **эрта никоҳ ва ҳомиладорликнинг салбий оқибатлари бўйича** алоҳида давра суҳбатларини ташкил этиш;

Учинчи, Адлия вазирлиги ва Оила ва хотин-қизлар қўмитаси томонидан **эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳларни олдини олиш, туғишлар ўртасидаги мақбул ораликқа риоя қилиш, ирсий касалликлар профилактикаси масалалари** бўйича тарқатма материаллар (флайер, буклет), видео материал ва роликлар тайёрлаш, оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқларда намойишини ташкил қилиш ва ижросини назоратга олиш.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги эҳтиёжманд **2,7 минг** нафар хотин-қизларга давлат томонидан **махсус жарроҳлик амалиётини ўтказиши**;

барча вазирлик ва идораларда бошқарув лавозимларидаги хотин-қизлар улушини **29,6 фоизга** етказиш;

олий таълимдаги талабалар орасида хотин-қизлар улушини **49,2 фоизга** ошириш;

47,0 минг нафар хотин-қизларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фаол фойдаланишига эришиш;

1,3 минг нафар нуронийлар республиканинг **тарихий шаҳарлар, қадимий обидалар, зиёратгоҳлар ва юртимизнинг сўлим гўшаларига** саёҳатларини ташкил этиш лозим бўлади.

Бунинг учун вазирлик ва идоралар шулардан келиб чиқиб ўзларининг вазифаларини бугундан белгилаб олиши керак бўлади.

2. «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нуронийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2022 йил 7 мартдаги ПФ–87-сон Фармони ижросини таъминлаш бўйича.

Ушбу Фармонни амалга оширишда Қўмита томонидан вазирлик ва идоралар билан ҳамкорликда ишлашнинг тизимли **рақамлаштириш** услуби жорий этилди.

Республикаимизнинг **17 млн. нафардан** зиёд хотин-қизлари ҳақида тўлиқ маълумотларни қамраб олган **«Xotin-qizlar.uz»** платформаси яратилди. **Ички ишлар, Мактабгача ва мактаб таълими, Давлат хизматларини ривожлантириш агентлигининг «Электрон ҳукумат»** тизимининг идоралараро интеграциялашув платформасига уланди.

Ҳамкорликда **17 та** йўналиш ва **138 та** маълумот базасини ўз ичига олган **«Хотин-қизлар баланси»** яратилди.

Таълим муассасаларида, маҳаллаларда **«Қизларжон»** клублари иши такомиллаштирилди. Зулфия номидаги давлат мукофотида ўтказилган саралаш босқичларида **8,5 минг нафардан** ортиқ қизлар иштирок этди.

2023 йил Зулфия номидаги давлат мукофоти комиссияси томонидан **364 нафар** номзодларнинг ҳужжатлари кўриб чиқилди. **28 нафар** сараланган номзодларга давлат мукофоти топширилди.

«Мўътабар аёл» кўкрак нишони билан тақдирлаш Республика комиссиясига вазирлик ва идоралардан ҳамда жойлардан **900 га яқин** ҳужжатлар келиб тушди. Комиссия томонидан кўриб чиқилиб, турли соҳаларда етакчи, фидойи аёллардан **314 нафари** тақдирланди.

2022-2023 йилнинг шу даврида давомида **872 мингдан** зиёд, шундан **340 мингдан** ортиғи бандлик органлари томонидан хотин-қизлар бандлиги таъминланди.

250 мингдан зиёд аёллар, шундан **110 594 нафари** бандлик органлари томонидан, шундан **90 179 нафари** Хотин-қизлар тадбиркорлик марказларида, **49 982 нафари** нодавлат таълим муассасаларида касб-хунар ва тадбиркорликка ўқитилди;

аёллар тадбиркорлиги дастурлари доирасида **233 мингдан** зиёд **аёлларга 4,7 трлн. сўм** кредит, **39 мингдан** зиёдига **163,6 млрд сўм** субсидия ажратилди.

103 мингга яқин хотин-қизлар тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтди, улар томонидан **200 мингдан ортиқ** янги иш ўрин яратилди.

Аёллар тадбиркорлиги дастурлари доирасида **187 599 нафар аёлларга 3,223 трлн. сўм** кредит, **27 мингдан** зиёдига **118,5 млрд. сўм** субсидия ажратилди.

Мана шу ишларни амалга ошириш тегишли вазирлик ва идораларнинг ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатига боғлиқ бўлди:

Гендер тенгликни таъминлаш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш йўналишида.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг **2022 йил 23 августдаги** Фармонида асосан Жаҳон банкининг **«Аёллар, бизнес ва қонун»** индекси Ўзбекистон Республикаси учун **устувор бўлган халқаро рейтинг ва индекслар рўйхатига киритилди** ва унга масъул давлат органи этиб, **Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси белгиланди.**

Хотин-қизлар масалаларида ягона ёндашув асосида вазирлик ва идоралар фаолиятини самарали ташкил этиш ва мувофиқлаштириш мақсадида **Хотин-қизларнинг жамиятдаги ролини ошириш, гендер тенглик ва оила масалалари бўйича республика комиссияси** тузилди.

Комиссиянинг ишчи органи сифатида **Оила ва хотин-қизлар қўмитаси** белгиланди. Давлат ва жамият ҳаётига дахлдор бўлган қарорларни қабул қилиш жараёнида хотин-қизларнинг иштироки сезиларли даражада ортди. Натижада уларнинг бошқарув соҳаларидаги улуши **35 фоизга**, тадбиркорлик соҳасида **37 фоизга**, сиёсий партияларда **46 фоизга** етди.

«Гендер-мадад» электрон ҳуқуқий маслаҳат платформаси ҳамда унинг **мобил иловаси** ишга туширилди.

«Давлат бошқарувида хотин-қизлар фаоллигини ошириш дастури» ишлаб чиқилди.

Шунингдек, давлат бошқарувининг турли соҳаларида фаолият олиб бораётган раҳбарлик салоҳияти ва қобилиятига эга бўлган **25 055 нафар** хотин-қизлардан захира кадрлар шакллантирилди. Уларнинг **100 нафари** Давлат бошқарув академиясида ўқитилди. **10 нафари** раҳбарлик лавозимларига тайинланди.

Жорий йилда сиёсий партияларда фаолият юритаётган хотин-қизларни лавозимларга тавсия этишга қаратилган **«ижтимоий лифт»** тизими яратилди. Натижада сиёсий партияларда фаолият юритаётган ташаббускор **28 нафар** раҳбар хотин-қизлар сараланиб, миллий кадрлар захирасига киритилди.

3. «Аёллар, бизнес ва қонун индекси»нинг 2023 йилги ҳисоботидан келиб чиқиб амалга ошириладиган ишлар тўғрисида

Жаҳон банкининг 2023 йил учун (маълумотлар 2022 йил якуни билан таҳлил этилган) **Аёллар, бизнес ва қонун индекси** бўйича ҳисоботи ўрганиб чиқилди.

Индекс хотин-қизларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва гендер тенглик масалаларини **8 та** индикаторга (*эркин ҳаракат, мулкка эгалик қилиш, ишга жойлашиш, меҳнатга ҳақ тўлаш, оила, ота-оналик қилиш, тадбиркорлик ҳамда пенсия таъминоти*) асосан ўрганади.

Хусусан, мазкур индексда 2021-йилда мамлакатимиз **70,6 балл** билан, 190 та давлат орасидан 134-ўринни эгаллаган бўлса, 2023-йилда **70,6 балл** билан **5 поғона** пастлаган (139-ўрин).

Индекснинг **8 та** индикатори (максимал балл – 100) бўйича Ўзбекистон кўрсаткичлари 2021 йилдан буён қуйидагиларни ташкил этмоқда:

Эркин ҳаракат	Ишга жойлашиш	Меҳнатга ҳақ тўлаш	Оила	Ота-оналик қилиш	Бизнес	Мулкка эгалик	Пенсия	Жами
100	50	25	80	60	100	100	50	70.6 балл

Мамлакатимиз индекснинг «Меҳнатга ҳақ тўлаш» (25 балл), «Ишга жойлашиш» (50 балл), «Пенсия» (50 балл), «Ота-оналик қилиш» (60 балл) ва «Оила» (80 балл) индикаторларида паст натижа қайд этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 2 июндаги ПФ-6003-сон Фармонида **Аёллар, бизнес ва қонун индекси**нинг **8 та** индикаторига вазирлик ва идоралар масъул этиб белгиланган. Хусусан,

1) **Эркин ҳаракат** индикаторига – Оила ва хотин-қизлар қўмитаси, Ички ишлар вазирлиги,

2) **Ишга жойлашиш** индикаторига – Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги,

3) **Меҳнатга ҳақ тўлаш** индикаторига – Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги,

4) **Оила** индикаторига – Оила ва хотин-қизлар қўмитаси;

5) **Ота-оналик қилиш** индикаторига – Касаба уюшмалари федерацияси ва Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги,

6) **Бизнес индикаторига** – Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги;

7) **Мулкка эгалик** индикаторига – Адлия вазирлиги,

8) **Пенсия индикаторига** – Молия вазирлиги ҳузуридаги Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси масъул этиб белгиланган.

Таҳлилларга кўра Мазкур ҳисобот 2021 йилнинг 2 октябридан 2022 йилнинг 1 октябрга қадар амалда бўлган Қонунчиликдаги мавжуд нормалар асосида шакллантирилган.

Ўтган 1 йил давомида мамлакатимизда халқаро рейтингларда Ўзбекистон ўрнини юқорига кўтариш бўйича **сезиларли ислохотлар амалга оширилди.**

Хусусан, амалга оширилган энг катта ислохотлардан бири, сал кам **30 йил** олдин қабул қилинган, мамлакатимизнинг меҳнат муносабатларини тартибга солишдаги энг асосий ҳужжат ҳисобланадиган **Меҳнат кодекси** 2022 йил 28 октябрда **Янги таҳрирда** қабул қилинди. Унга кўра:

- меҳнат ҳуқуқларининг тенглиги, меҳнат ва машғулотлар соҳасида камситишни тақиқлаш;

- меҳнат эркинлиги ва мажбурий меҳнатни тақиқлаш;

- меҳнат соҳасидаги ижтимоий шериклик;

- меҳнат ҳуқуқлари таъминланишининг ва меҳнат мажбуриятлари бажарилишининг кафолатланганлиги;

- ходимнинг ҳуқуқий ҳолати ёмонлашишига йўл қўйилмаслиги;

- айниқса хотин-қизларнинг меҳнат муносабатларида, меҳнатга ҳақ тўлаш каби масалаларда эркаклар қатори бир хил муносабатда бўлиши бўйича нормалар батафсил ёритилди.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 12 апрелдаги **ЎРҚ-829-сон** Қонуни билан охириги пайтларда бутун дунёда, шу жумладан, мамлакатимизда яна бир энг долзарб муаммоли масалалардан бири бўлиб келаётган, **хотин-қизлар ва болалар ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини тазйиқ ва зўравонликдан ишончли ҳимоя қилишнинг институционал ҳамда ҳуқуқий асосларини тубдан такомиллаштириш** бўйича алоҳида нормалар татбиқ этилди, мавжудлари бўйича жазо чоралари кучайтирилди. Унга кўра:

Ўзбекистон Бош прокуратураси Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш бўйича республика идоралараро комиссиясининг **ягона мувофиқлаштирувчи органи** сифатида белгиланди;

Жиноят кодексига **Оилавий (маиший) зўравонлик** ҳамда **Шахснинг шаънини ва кадр-қимматини камситувчи** ҳамда **инсон ҳаётининг сир тутиладиган томонларини акс эттирувчи маълумотларни ошкор қилиш** бўйича алоҳида моддалар киритилди;

Маъмурий жавобгарлик кодексига **Шаҳвоний шилқимлик қилиш** ҳамда **Оилавий (маиший) зўравонлик** бўйича ҳам алоҳида моддалар жорий қилинди.

4. 2019 йил 2-сентябрда қабул қилинган «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида» ЎРҚ-562-сон Қонунини амалга ошириш йўналишида.

Маълумки, ушбу қонунни амалга оширишда Давлат органларининг хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларни таъминлаш соҳасидаги ваколатлари белгилаб берилган.

Хусусан:

хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларни таъминлаш соҳасидаги давлат дастурларини, миллий ҳаракатлар режаларини ва стратегияларни ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда иштирок этади;

жинс бўйича бевосита ва билвосита камситишга олиб келиши мумкин бўлган ҳоллар тўғрисидаги статистик маълумотларни ва ахборотни мунтазам равишда йиғишни ҳамда таҳлил қилишни таъминлайди;

жисмоний ва юридик шахсларнинг хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларнинг бузилишига доир мурожаатларини кўриб чиқади ҳамда уларни тиклаш бўйича чоралар кўради;

хотин-қизлар ва эркакларнинг тенглигини таъминлаш масалалари юзасидан кадрларнинг касбий тайёргарлиги тизимини такомиллаштириш бўйича тегишли чоралар кўради ҳамда бунга кўмаклашади;

хотин-қизлар ва эркаклар касбий ва оилавий мажбуриятларни бирга бажариши учун шарт-шароитлар яратади, шу жумладан, ҳам оналарга, ҳам оталарга бола парвариши учун таътил бериш орқали шарт-шароитлар яратади;

меҳнат бозорида хотин-қизлар ва эркакларнинг тенглигини илгари суриш, ишга жойлаштириш учун ўқитиш ҳамда шароитлар яратиш юзасидан хусусий сектор билан ҳамкорликни ривожлантиради.

5. 2019 йил 2-сентябрда қабул қилинган «Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги ЎРҚ-561-сон Қонунини амалга ошириш йўналишида:

Ушбу қонун ижросини таъминлашда мутасадди вазирлик ва идораларнинг асосий вазифалари қуйидагилар этиб белгилаб белгиланган. Хусусан:

Ички ишлар органлари:

хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларни ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

тазйиқ ва зўравонликнинг олдини олиш, шу жумладан, уларнинг сабабларини ҳамда шарт-шароитларини аниқлаш ва бартараф этиш чораларини кўради, хотин-қизларга тазйиқ ўтказаётган ва уларга нисбатан зўравонлик содир этган шахслар билан мунтазам асосда профилактика ишларини олиб боради;

Меҳнат органлари:

хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларни ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

ишга жойлаштирилмаган хотин-қизларни ҳисобга олиш, уларнинг бандлигини таъминлаш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади;

Таълим муассасалари:

хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурлар ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

хотин-қизларни мажбурий меҳнатга ва ғайриижтимоий хулқ-атворга жалб қилиш ҳоллари аниқланганлигига доир фактлар тўғрисида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга хабар қилади;

Соғлиқни сақлаш тизими:

хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларни ва қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда иштирок этади;

тазйиқ ва зўравонликдан жабрланувчиларга ҳамда уларнинг болаларига, шу жумладан аёлларни реабилитация қилиш ва мослаштириш марказларига келтирилган тазйиқ ва зўравонликдан жабрланувчиларга ҳамда уларнинг болаларига бирламчи тиббий ёрдам кўрсатиш, уларни тиббий кўрикдан ўтказиш, шунингдек, тазйиқ ва зўравонликдан жабрланувчиларни бепул даволаш чора-тадбирларини амалга оширади.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

Вазирлик ва идораларнинг хотин-қизлар ва оилани қўллаб-қувватлаш соҳаси бўйича вазифалари белгиланган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, оилаларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий муҳитни соғломлаштириш бўйича манзилли ишларни ташкил этиш белгиланган берилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

БИРИНЧИ

2023 йил 11 сентябрь кунги «ЎЗБЕКИСТОН – 2030» стратегияси тўғрисидаги 158-сон Фармони ва 300-сон қарори

ИККИНЧИ

2022 йил 7 мартдаги «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нуронийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-87-сон Фармони

УЧИНЧИ

«Аёллар, бизнес ва қонун индекси»нинг 2023 йилги ҳисоботида келиб чиқиб амалга оширилаётган ишлар

ТўРТИНЧИ

2019 йил 2-сентябрда қабул қилинган «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида»ги ЎРҚ-562-сон Қонуни

БЕШИНЧИ

2019 йил 2-сентябрда қабул қилинган «Хотин-қизларни таъзиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги ЎРҚ-561-сон Қонуни

«ЎЗБЕКИСТОН – 2030» стратегияси
тўғрисидаги 158-сон Фармони

1

Барча вазирлик ва идораларда гендер тенгликни таъминлаш сиёсатини давом эттириш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш орқали бошқарув лавозимларидаги хотин-қизлар улушини **30 фоизга ошириш**

2

Олий маълумотли хотин-қизлар улушини **50 фоизга етказиш**.

3

Жамиятда хотин-қизларга **тазйиқ ва зўравонликка нисбатан муросасизлик муҳитини яратиш**, хотин-қизларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш.

4

«Аёллар дафтари» билан манзили ишлашнинг шаффоф механизмини яратиш, мазкур ишлар бўйича жамоатчилик назоратини ўрнатиш.

2023 йил 11 сентябрь куни «ЎЗБЕКИСТОН – 2030»
стратегияси тўғрисидаги 300-сон қарори бўйича

1

Соғлиқни сақлаш, Адлия, Мактабгача ва мактаб таълими вазирликлари ва Оила ва хотин-қизлар кўмитаси билан биргаликда ФХДЕ органларида «Еш келин куёвлар мактаби» фаолиятини олиб бориш ва уларни махсус курслардан тўлиқ ўтишини таъминлаш

2

Мактабларда, маҳалла ва оилаларда ўсмир йигитлар ва уларнинг оталари, шунингдек, вояга етмаган қизлар ва уларнинг оналари билан қариндошлар орасидаги ҳамда **эрта никоҳ ва ҳомиладорлиkning салбий оқибатлари** бўйича алоҳида давра суҳбатларини ташкил этиш

3

Туғишлар орасидаги **мақбул оралиққа** риоя қилишнинг афзалликлари ва **замонавий чоралари** тўғрисида оилаларда еш келинчак ва унинг оила аъзолари билан биргаликда индивидуал суҳбатлар ўтказиш

4

Соғлиқни сақлаш **вазирлиги** эҳтиёжманд 2,7 минг нафар хотин-қизларга давлат томонидан махсус жарроҳлик амалиётини ўтказиши

«Айлар, бизнес ва юмун индексининг 2023 йилга ҳисоботидан келиб чиқиб аналгга оширилган ишлар

1) **Эркин ҳаракат индикаторига** – Оида ва хотин-қизлар кўмитаси, Ички ишлар вазирлиги,

2) **Ишга жойлашиш индикаторига** – Камбағалликни қосқартриш ва бандлик вазирлиги,

3) **Меҳнатга ҳақ тўлаш индикаторига** – Камбағалликни қосқартриш ва бандлик вазирлиги,

4) **Оида индикаторига** – Оида ва хотин-қизлар кўмитаси;

5) **Ота-оналик қилиш индикаторига** – Касаба уошмалари федерацияси ва Камбағалликни қосқартриш ва бандлик вазирлиги,

6) **Бизнес индикаторига** – Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги;

7) **Муллка эгаллик индикаторига** – Адлия вазирлиги,

8) **Пенсия индикаторига** – Молия вазирлиги ҳузуридаги Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси масмўл этиб белгиланган.

2019 йил 2-сентябрда қабул қилинган УРҚ-502-сон Қонунини йуналишида

Барча вазирлик ва идоралар:

✓ хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларини таъминлаш соҳасидаги давлат дастурларини, миллий ҳаракатлар режаларини ва стратегияларини ишлаб чиқиш ҳамда аналгга оширишда иштирок этади;

✓ жинс бўйича бевосита ва билаосита камситишга олиб келиши мумкин бўлган ҳоллар тўғрисидаги статистик маълумотларини ва ахборотини муноалам равишда йиғишни ҳамда таҳлил қилишни таъминлайди;

✓ жинсқоний ва юридик шахсларнинг хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларининг бўлишини доир мурожаатларини кўриб чиқади ҳамда уларни тиклаш бўйича чоралар кўради;

✓ хотин-қизлар ва эркакларнинг тенгланини таъминлаш масалалари юзасидан кадрларнинг касбий тайёртарлиги тизимини тақомиллаштириш бўйича тегишли чоралар кўради ҳамда бунга кўмаклашади;

✓ хотин-қизлар ва эркаклар касбий ва оилавий мажбуриятларини бирга бажариши учун шарт-шароитлар яратади, шу жумладан, ҳам оналарга, ҳам оталарга бола парварини учун таъғия берши орқали шарт-шароитлар яратади;

УРҚ-501-сон Қонунини аналгга ошириш йуналишида:

✓ хотин-қизларини таъғия ва эўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларини ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва аналгга оширишда иштирок этиш;

✓ хотин-қизларини таъғия ва эўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларини ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва аналгга оширишда иштирок этиш;

✓ хотин-қизларини таъғия ва эўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларини ҳамда қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва аналгга оширишда иштирок этиш;

✓ хотин-қизларини таъғия ва эўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги давлат дастурларини, ҳудудий дастурларини ва қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқиш ҳамда аналгга оширишда иштирок этиш;

«АЁЛЛАР, БИЗНЕС ВА ҚОНУН» индекснинг 2021-2023 йй. ҳисоботларида **Ўзбекистон 190** та давлатлар орасида **70,6** балл қайд этган ҳолда ўзгаришсиз қолиб келмоқда. *Ўзбекистон «Иш жойи» ва «Пенсия» кўрсаткичида 50 балл, «Ойлик тўлов» кўрсаткичида 25 балл билан паст натижа кўрсатган.*

«ГЛОБАЛ АЁЛЛАР, ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК» индекснинг бўйича дунё мамлакатлари орасида **74-ўринни** эгаллаган. Аёлларнинг бандлиги (48,7%), Аёлларнинг молиявий хизматлардан фойдаланиш қамрови (36%), Дискриминацион нормаларнинг мавжудлиги (32%), Яқин ҳамкор томонидан зўравонлик (7,3%), кабилар бўйича бошқа мамлакатларга нисбатан паст натижа кўрсатган.

«ГЕНДЕР ТЕНГСИЗЛИК ИНДЕКСИ»да Ўзбекистон Республикаси Гендер тенгсизлик индекси (GII) 2021/2022 йилги кўрсаткичлари бўйича 170 мамлакат ичида умумий **56-ўринни** эгаллаган бўлиб, мамлакатимизнинг *Гендер тенгсизлик индекси (GII) кўрсаткичи 0,227 ни ташкил этган.*

«ГЕНДЕР РИВОЖЛАНИШ» индекси. Ўзбекистон GDI кўрсаткичи **0,944**ни ташкил этган ҳолда **101-ўринни** эгаллаган.

«ГЕНДЕР ИЖТИМОИЙ НОРМАЛАР» индекснинг **7-ўлқинида (2017–2022)йилларда** Ўзбекистон иштирок этмаган.

«ИНКЛЮЗИВ ИНТЕРНЕТ» Интернетга киришда гендер фарқи кўрсаткич бўйича Ўзбекистон 2022 йилда (**13,3%** билан) **72-ўринни**, Мобил телефондан фойдаланишда гендер фарқи кўрсаткич бўйича эса (**9,6%** билан) **83-ўринни** эгаллаган.

«GLOBAL GENDER GAP» индекси Гендер тафовут индекси бўйича Марказий Осиё мамлакатлари орасида Ўзбекистон ва Туркменистон келтирилиб ўтилмаган.

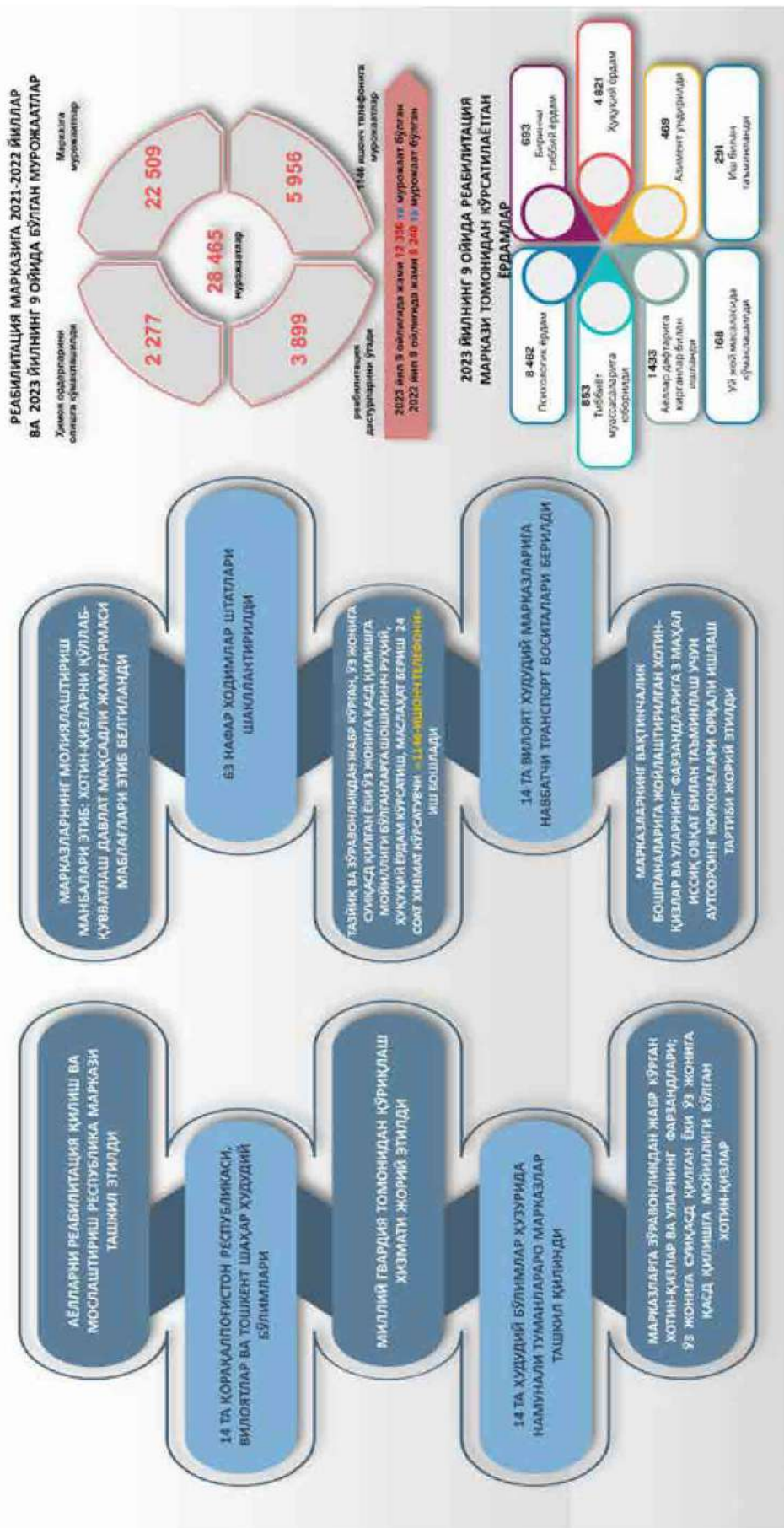
«ИЖТИМОИЙ ИНСТИТУТЛАР ВА ГЕНДЕР» индекси. 2019 ва 2023 йилги индекс ҳисоботларида **барча** индикаторлар бўйича **тўлиқ баҳоланмагани** учун асосий тоифаланган давлатлар қаторига кирмаган ва бошқа кўплаб халқаро гендер индекс кўрсаткичларида **Ўзбекистоннинг** ўрни акс этмаган.

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚўЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШГА ҚАРАТИЛГАН ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОНДА РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИНГАН ХАЛҚАРО ҲУЖЖАТЛАР	МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИК ҲУЖЖАТЛАРИ
❖ 1951 йилдаги «Бир хил қийматга эга бўлган меҳнат учун эркаклар ва хотин-қизларни тенг рағбатлантириш тўғрисида»ги Конвенция ❖ 1952 йилдаги «Хотин-қизларнинг сиёсий ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенция ❖ 1966 йилдаги «Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисида»ги ПАКТ ❖ 1966 йилдаги «Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида»ги ПАКТ ❖ 1979 йилдаги «Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисида»ги (CEDAW) конвенцияси ❖ 1995 йилда Пекин Ҳаракатлар Платформаси	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ: ❖ «2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида» 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нурунийларни қўллаб-қувватлаш тизимини тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2022 йил 1 мартдаги ПФ-81-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизларни тизимли қўллаб-қувватлашга доир ишларни янада жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2022 йил 7 мартдаги ПФ-87-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси фаолиятини таъкил этиш тўғрисида» 2022 йил 1 мартдаги ПҚ-146-сонли Қарори; ❖ «Ўзбекистон–2030» стратегиясини 2023 йилда сифатли ва ўз вақтида амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2023 йил 11 сентябрдаги ПҚ-300-сон Қарори; ❖ «Хотин-қизлар бандлигини ошириш ва саломатлигини мустаҳкамлашга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2022 йил 21 сентябрдаги ПҚ-376-сон Қарори.

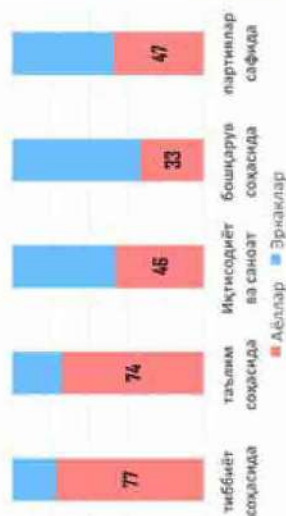
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ТОМОНИДАН 14 ТА ҲУЖЖАТ ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ТАЪЙИҚ ВА ЗЎРАВОНЛИКДАН ДАВЛАТ ҲИМОЯСИНИ ТАЪМИНЛАНИШИ

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ, ТАЪЛИМ ИМКОНияТЛАРИНИ КЕНГАЙТИРИШГА ҚўМАКЛАШИШ

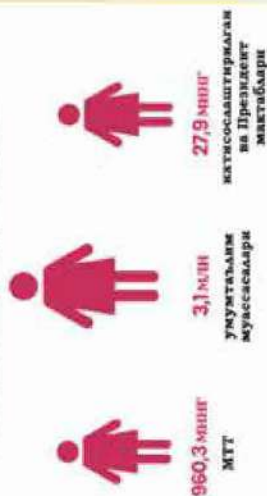
СОҲАЛАРДА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ УЛУШИ

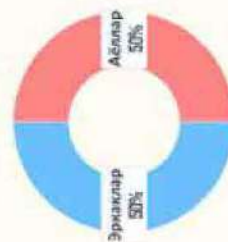
МАКТАБГАЧА ВА МАКТАБ ТАЪЛИМИ ТАШКИЛОТЛАРИДА ўқувчи ВА ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАР

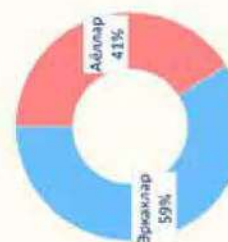
МАКТАБГАЧА ВА МАКТАБ ТАЪЛИМИ ТАШКИЛОТЛАРИДА ўқувчи ҚИЗЛАР

САЙЛОВЧИЛАР

НОМЗОДЛАР

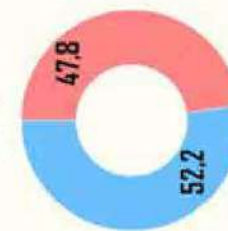
ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ ДЕПУТАТЛАРИ

ҚҚР ЖК МАХАЛЛИЙ КЕНГАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ

ТАЛАБАЛАР

ТЕСТ СИНОВЛАРИ

1. Хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий ва социал фаоллигини ошириш бўйича қанча қонун ва қонуности ҳужжатлари қабул қилинди?

- А) 40 дан зиёд
- Б) 30 дан зиёд
- В) 25 дан зиёд
- Г) 50 дан зиёд

2. «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида» ва «Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг қонунлари қачон қабул қилинди?

- А) 2019 йил 2 сентябрда
- Б) 2019 йил 4 октябрда
- В) 2019 йил 6 сентябрда
- Г) 2019 йил 8 октябрда

3. 2030 йилга қадар Ўзбекистон Республикасида гендер тенгликка эришиш стратегиясининг тасдиқланган 61 та мақсадли кўрсаткичларининг қанчаси хотин қизлар сиёсий фаоллиги билан боғлиқ?

- А) 9 таси
- Б) 15 таси
- В) 12 таси
- Г) 8 таси

4. 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси нечанчи мақсадида хотин-қизларнинг таълим ва касбий кўникмалар олишлари, муносиб иш топишларига ҳар томонлама кўмаклашиш, тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш, иқтидорли ёш хотин-қизларни аниқлаш ва уларнинг қобилиятларини тўғри йўналтириш вазифаси белгилаб қўйилган?

- А) 60-мақсадида
- Б) 69-мақсадида
- В) 59-мақсадида
- Г) 61-мақсадида

5. «Халқаро илмда аёллар ва қизлар» куни қачондан бошлаб нишонланиб келинмоқда?

- А) 2016 йил йилдан бошлаб, 11 феврал куни БМТ қарорига биноан
- Б) 2012 йил йилдан бошлаб, 16 феврал куни БМТ қарорига биноан
- В) 2015 йил йилдан бошлаб, 14 феврал куни БМТ қарорига биноан
- Г) 2016 йил йилдан бошлаб, 28 феврал куни БМТ қарорига биноан

6. Президентимизнинг қайси тегишли фармонида 2022/2023 ўқув йилидан бошлаб мутахассислиги бўйича камида 5 йил меҳнат стажига эга, лекин олий маълумотга эга бўлмаган хотин-қизларни ҳар йили қўмита тавсияномаларига асосан давлат олий таълим муассасаларининг бакалаврият таълим йўналишларига тест синовлари натижаларига мувофиқ тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилиш амалиётини жорий этиш белгиланган?

- А) 2021 йил 7 майдаги
- Б) 2022 йил 7 мартдаги
- В) 2022 йил 7 апрелдаги
- Г) 2022 йил 7 февралдаги

7. Эҳтиёжманд oilалардаги хотин-қизларга олий таълим муассасалари киришда давлат гранти асосидаги қабул доирасидаги танловда иштирок этиш учун тавсиянома берилади, булар қайси тоифа?

- А) кам таъминланмаган oilалардаги хотин-қизлар
- Б) ногирон фарзанди йўқ эҳтиёжманд oilалардаги хотин-қизлар
- В) 2 ва ундан ортиқ фарзандини тарбиялаётган, қариндошларидан aloҳида яшаётган ёлғиз аёлларнинг қиз фарзандлари
- Г) турмуш ўртоғи вафот этмаган, вояга етмаган фарзандини ёлғиз тарбиялаётган ижтимоий ҳимояга муҳтож аёллар

8. «Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва oilа институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони қачон қабул қилинди?

- А) 2018 йил 2 февралда
- Б) 2019 йил 2 февралда
- В) 2020 йил 2 февралда
- Г) 2021 йил 2 февралда

9. «Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга оид чоратадбирлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори Қачон қабул қилинди;

- А) 2019 йил 7 мартда
- Б) 2020 йил 8 мартда
- В) 2021 йил 7 майда
- Г) 2021 йил 8 мартда

10. Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш йўналишида сайловнинг барча босқичларида хотин-қизлар ва эркакларнинг тенг асосда иштирок этишини кузатувчи нечта индикатор ишлаб чиқилди;

- А) 11 та индикатор
- Б) 10 та индикатор
- В) 8 та индикатор
- Г) 12 та индикатор

Ёшлар билан самарали ишлаш тизimini ташкил этишдаги устувор вазифалар

Таъкидлаш жоизки, сўнгги йилларда ёшлар сиёсатига оид 100 дан ортиқ қонун ҳужжатлари қабул қилиниб, ўғил-қизларимизнинг билим олиши, меҳнат қилиши, ўз қобилият ва истеъдодини рўёбга чиқариши учун зарур шароитлар яратилди.

Соҳада ёшлар билан ишлаш бўйича мутлақо янги тизим жорий этилди.

Айниқса, ўтган йилдан ҳар бир маҳаллада **ёшлар етакчилари** тизimini йўлга қўйилганлиги, ёшларнинг мурожаатларини маҳалланинг ўзида ҳал этиш, уларни манзилли қўллаб-қувватлаш имконини берди.

Ҳурматли семинар иштирокчилари, бугунги семинаримиз бошида ўзи **“Ёшлар ким?”** деган саволга тўхталиб ўтсам.

2016 йил 14 сентябрдаги Ўзбекистон Республикасининг **“Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”**ги қонуни 3-моддаси 3-бандида ёшлар тушунчасига тариф бериб ўтилган бўлиб, унга асосан:

ёшлар (ёш фуқаролар) – ўн тўрт ёшга тўлган ва ўттиз ёшдан ошмаган шахслар ҳисобланади.

Албатта, ёшлар муаммоларини ҳал этиш, уларнинг хоҳиш ва истакларини рўёбга чиқариш бугунги дунёдаги геосиёсий вазият, мафкуравий ҳуружлар, эпидемиологик ва иқлим ўзгаришлари даврида олдимизга ҳар қачонгидан ҳам долзарб вазифаларни қўймоқда.

Шу боис, жорий йилдан бошлаб Давлатимиз Раҳбарининг ташаббуслари билан ёшлар сиёсати бўйича ишларни маҳаллада амалга оширишда устувор йўналиш сифатида асосий эътибор ёшлар билан **индивидуал ишлаш, эътиборга муҳтож ёшларнинг** муаммоларини бартараф этиш, уларнинг **бандлигини таъминлашга** қаратилди.

Давлатимиз Раҳбари жорий йил 11 апрел кунги йиғилишида **“ёшлар билан ишлаш – биз учун ҳаёт-мамот масаласи, хавфсизлигимиз масаласи!”** – деб таъкидлаган эдилар.

Бу эса, барча даражадаги раҳбарларга ёшлар сиёсати соҳасидаги жавобгарлик ва масъулият янада ортганини тушунишимиз керак.

Бугун кунда ёшлар билан ишлашда **7 та устувор йўналишда**, жумладан **“қизил” тоифадаги ва “Ёшлар дафтари”**га киритилган ёшларга кўмаклашиш, **бандлигини таъминлаш, хориждаги ёшлар билан ишлаш, ёшлар ўртасида жиноятчиликнинг**

олдини олиш, иқтидорли ва истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш, **бўш вақтини** мазмунли ташкил этиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

1. Давлат кўмагига муҳтож “қизил” тоифадаги ёшлар билан ишлаш йўналишида.

Хабарингиз бор, “Ёшлар баланси” асосида **9 миллион нафар** ёшлар **3 тоифага** (“оғир”, “ўрта”, “яхши” тоифаларига) ажратилди.

Вазир, вазир ўринбосарлари, вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари, сектор раҳбарлари, олийгоҳ ректорлари, ташкилотларнинг **6 755 нафар** раҳбарларига **396 минг нафар “қизил”** тоифадаги ёшлар **номма-ном бириктирилиб**, улар билан индивидуал ишлаш бўйича вазифалар белгилаб берилди.

Хар бир раҳбар ўзига бириктирилган ёшлар билан учрашиб, уларнинг муаммоси, келажақдаги режаларидан келиб чиққан ҳолда амалга ошириладиган чора-тадбирларни белгилаши ва бу ҳақида ёшнинг ота-онасига хат ёзиб маълум қилиши белгиланди.

Шундан келиб чиқиб чиққан ҳолда, “қизил” тоифадаги ёшлар билан манзилли ишлаш бўйича **“йўл хариталари”** ишлаб чиқилиб, улар билан индивидуал иш ташкил қилинди.

Масъул раҳбарлар барча туман ва маҳаллаларга тушиб, ўзларига бириктирилган ёшларни эшитиб, улар билан бевосита ишлаётгани натижасида кўплаб муаммолар аниқланди ва уларга ечимлар топилди.

Натижада бугунги кунда, уларнинг **146 минг нафари “яшил”** тоифага ўтказилди. Муаммоси аниқланган **185 минг нафар** ёшларнинг **177 мингта (96 фоиз)** масаласи ҳал этилди.

Хусусан, **50 263 нафарининг** бандлиги таъминланди, **30 335 нафари**га моддий ёрдам берилди, **30 831 нафари** тиббий даволатилди, **65 950 нафарининг** турли ижтимоий-иқтисодий масалалари ҳал этилди.

Шунингдек:

- **ёшлар етакчиси ва бириктирилган масъул раҳбар “кафиллиги”** остида хулқ-атвори ижобий томонга ўзгарган **6 293 нафар (45 фоиз)** **пробация** ҳамда **13 567 нафар (61 фоиз)** **профилактика** назоратида турувчи ёшлар **муддатидан олдин ҳисобдан чиқарилди;**

- **мунтазам дарс қолдирувчи 5 552 нафар (60 фоиз)** ёшлар **таълимга қайтарилди;**

- **гиёҳванд ва психотроп моддаларини истеъмол қилувчи 166 нафар (20 фоиз)** ёшлар **соелом турмуш тарзига қайтарилди;**

- **5 204 та (81 фоиз)** **нотинч** оилада муҳит ижобий томонга **барқарорлаштирилди;**

- **хорижий миграциядан қайтган 18 148 та (29 фоиз)** нафар ёшлар муносиб иш ўринлари билан таъминланди;

- ажрим ёқасидаги **3 791 нафар (51 фоиз)** ёш оилалар яраштирилди;

- ногиронлиги бўлган ёшларнинг **25 709 нафари (28 фоизи)** даволатилди, **2 597 нафари (10 фоизи)** ногиронлик реабилитация техник анжомлари билан таъминланди, **12 044 нафари (47 фоизи)** бандлиги таъминланди;

- **сурункали касаллиги мавжуд** ёшларнинг **5 825 нафари (34 фоизи)** даволатилди;

• етим ёшларнинг **2 157 нафари** (**24 фоизи**) иш билан таъминланди, **152 нафари** уй-жой билан таъминланди ва **154 нафари**нинг уй-жойи таъмирланди.

Хурматли семинар иштирокчилари, давлат эътиборига муҳтож ёшларга кўмак кўрсатишда амалга оширилган ишлар билан бир қаторда айрим камчиликлар ҳам йўқ эмас.

Таҳлилларга кўра, **Андижон, Наманган, Сурхондарё** вилоятларида ижобий натижалар қайд этилган бўлса, **Жиззах** вилоятида **10 фоиз**, ва **Навоий** вилоятида **8 фоиз “қизил” тоифа**даги ёшлар муаммолари ҳал этилмаган.

Ушбу тоифадаги ёшларга бириктирилган **айрим раҳбарларнинг масъулиятсизлиги сабабли**, миграциядан қайтган ёшларнинг **18 020 нафари** (**29 фоизи**) **хорижга қайтиб кетган**, раҳбарларга бириктирилган ёшларнинг **898 нафари** (**0,4 фоизи**) жиноят ва ҳуқуқбузарлик содир этган.

Шу муносабат билан, **Республика комиссияси йиғилиши**да ушбу ҳолатлар масъул раҳбарлар иштирокида танқидий муҳокама қилиниб, хизмат вазифасини етарли даражада тушуниб етмаган раҳбарларга нисбатан интизомий чоралар кўрилди.

Шу ўринда Республика даражасидаги вазирлик ва идора раҳбарларига бириктирилган ёшлар билан амалга оширилган ишлар бўйича ҳам тўхталиб ўтсам.

Республикада **33 нафар** вазирлик, идора ва ташкилот раҳбарларига **1 270 нафар**, уларнинг **101 нафар** ўринбосарларига **3 030 нафар** ёшлар бириктирилди.

Вазирлик ва идораларнинг раҳбарлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари томонидан ўзларига бириктирилган ёшлар билан учрашувлар давомида аниқланган **2 759 та** муаммоларнинг **2 170 таси** ҳал этилди.

Мисол учун, ушбу тоифадаги ёшлар билан ишлаш, уларнинг муаммоларини бартараф этган ҳолда жамиятга қайта интеграциясини амалга ошириш борасида **Ички ишлар вазири** (П.Бобожонов), **Мактабгача ва мактаб таълими вазири** (Ҳ.Умарова), **Мудофаа вазири** (Б.Қурбанов), **Миллий гвардия қўмондони** (Р.Джўраев), **Оила ва хотин-қизлар қўмитаси раиси** (О.Парпиева), **Транспорт вазири** (И.Махкамов)лар ўзларига бириктирилган ёшлар билан ишлашда ижобий натижа қайд этган.

Шунингдек, жорий йил давомида **“қизил” тоифа**даги ёшлар билан ишлашда вазирлик ва идора раҳбарлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари фаолиятида бир қатор тизимли камчиликлар ҳам қузатилди.

Хусусан, ёшлар билан ўтказилган учрашувларда кўтарилган **589 та** масала масъулларнинг бепарволиги сабаб ҳал этилмаган.

Шу муносабат билан, ушбу тоифадаги ёшлар билан ишлаш самарадорлигини янада ошириш бўйича қуйидагиларга эътибор қаратиш зарур.

1. Жорий йилда орттирилган тажриба асосида, **2024 йилнинг январь ойида 9 444 та** маҳаллада янгидан **хатлов** асосида “қизил” тоифадаги ёшлар аниқланади.

2. “Қизил” тоифадаги ёшлар билан ишлаш тўлиқ рақамлаштирилади ва ҳар бир масъул раҳбарнинг алоҳида электрон кабинети жорий этилади.

Ушбу тизим орқали ҳар бир ёшга кўрсатилган ёрдамларнинг ҳаққонийлиги доимий назорат қилиб борилади.

3. Ҳар бир вазирлик идора раҳбарлари жорий йил якунига қадар ўзларига бириктирилган ёшлар билан мунтазам равишда учрашиб уларнинг муаммоларини бартараф этиш чораларини кўриши зарур.

Бунда, “қизил” тоифадаги ёшлар билан ишлашда энг аввало уларнинг онгида, дунёқарашида ўзгариш қилиш, бўш вақтини мазмунли ташкил этиш ва ҳаётда ўз ўрнини топиши учун барча зарур шароитларни яратиб бериш лозим бўлади.

II. Ёшлар бандлигини таъминлаш йўналишида.

Хурматли ўқув-семинар иштирокчилари, ёшлар сиёсатидаги яна бир муҳим масала бу ёшлар бандлигини таъминлаш, уларнинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этишдир.

Ушбу йўналишда ишсиз ёшлар ва битирувчиларнинг бандлигини таъминлаш юзасидан **ҳар бир маҳаллада** “фуқаробай” тасдиқланган **“Ёшлар бандлиги дастури”** амалга оширилиб, ижро ҳолати **кунлик таҳлил** қилиб борилмоқда.

Йил бошидан **272 757 нафар** ишсиз ёшларнинг **225 832 нафари** (83 фоизи) бандлиги таъминланди.

Шунингдек, жорий йилда **381 506 нафар** ўқувчилар мактабни тугатиб, **154 536 нафари** олий таълим ва **31 306 нафари** профессионал таълимга қабул қилинди.

Меҳнат бозорига кириб келган **195 664 нафар** мактаб битирувчисининг “фуқаробай” бандлигини таъминлаш бўйича маҳалла-сектор-туман-вилоят кесимида манзилли тармоқ режаси тасдиқланиб, **189 085 нафари** (97 фоизи) бандлиги таъминланди.

Давлатимиз Раҳбарининг топшириқларига асосан, ҳар бир вазирлик ва идора, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ва туман, шаҳар ҳокимлари алоҳида “Ёшлар бандлиги дастурлари”ни тасдиқлаши белгиланган бўлиб, йил якунида дастур ижроси юзасидан эришилган натижалар бўйича кенг жамоатчиликка ҳисобот бериши белгиланган.

Шундан келиб чиққан ҳолда ўқув-семинаримиздаги барча вазирлик идора раҳбарлари ўзлари ҳамда вертикал тизим ташкилотлари томонидан ёшлар бандлигини таъминлашда амалга оширилган ишлар бўйича ҳисобот беришга пухта тайёргарлик кўришлари лозим.

Айниқса, 2024 йилда меҳнат бозорига кириб келиши кутилаётган **мактаб битирувчиларини** инobatга олган ҳолда ҳозирданок ёшлар бандлигини таъминлаш бўйича ўзларининг прогноз режаларини соҳавий кесимда ҳисоб-китоб қилишлари керак.

Келгуси йилда “Ёшлар бандлик дастурлари” тўлиқ рақамлаштирилади ва иш билан таъминланган ёшнинг ҳақиқатда бандлиги таъминланганлиги электрон назорати йўлга қўйилади.

III. Хориждаги ёшлар билан ишлаш йўналишида.

Ёшларнинг бандлигини таъминлаш, уларга иқтисодий-ижтимоий кўмак кўрсатишда асосий йўналишлардан бири миграциядаги ёшлар билан ишлаш ҳисобланади.

Бугунги кунда, ҳар бир ёшнинг муаммосини индивидуал ўрганиш ва манзилли қўллаб-қувватлаш мақсадида махсус **электрон платформа** яратилиб, ёшлар етакчилари томонидан **“хориждаги ёшлар баланси”**ни шакллантириш ишлари бошланди.

Бугунги кунга қадар, **263 минг нафар** хориждаги ёшларимиз баланси шакллантирилди ва улар билан доимий мулоқот ўрнатилди.

Таҳлилларга кўра, хориждаги ёшларимизнинг асосий қисмини **Андижон** (46,4 минг), **Хоразм** (33,2 минг), **Самарқанд** (31,5 минг), **Фарғона** (26,8 минг), **Сурхондарё** (23,9 минг), **Наманган** (22,8 минг), **Қашқадарё** (23,2 минг) вилоятлари ёшлари ташкил этмоқда.

Давлат Раҳбарининг жорий йил 24-25 октябрь кунлари Қашқадарё вилоятига ташрифида берилган топшириққа мувофиқ, вилоятда мавжуд ер майдонлари қайта хатловдан ўтказилиб, унда ишсиз ва хорижий меҳнат миграциясидан қайтаётган ёшлар бандлигини таъминлаш чоралари кўрилмоқда.

Бунда, **54 075 гектар** ер майдонлари, шундан **боғзор** (16 485 га), **токзор** (6 840,4 га), **захира** (3 066 га) ва **лалми** (27 684,4 га) ерлари ўрганилиб, ёшлар бандлигини таъминлаш учун **1 605,9 гектари** ажратилди.

Бунинг учун **1 586 га боғзор**, **290 га токзор**, **247 га захира** ва **161 га лалми** ерлари ажратилади ҳамда **268,8 га** майдонда “Ёшлар боғи” ташкил этилади.

Бугунги кунда, **4 895 нафар** ишсиз ва меҳнат миграциясидан қайтган ёшлар учун **2 438,1 га** ер майдонлари ажратилиб, боғлар ва токзорлар орасида “тўқсонбости” экинларини экиш ишлари бошланди.

Бунинг учун, ёшларнинг **803 нафари 337,1 га** майдонда **пиёз**, **746 нафари 351,4 га** майдонда **саримсоқ**, **202 нафари 92 га** майдонда **лавлаг**, **374 нафари 178 га** майдонда **исмалоқ**, **409 нафари 207 га** майдонда **редиска** ва **шолғом** экиш ҳамда **440,4 га** майдонда **896 нафар** ёшларга **боғзор** ва **токзорлар** қилиш ишлари олиб борилмоқда.

Бу борада “Қашқадарё тажрибаси”ни республиканинг бошқа ҳудудларида жорий этиш чоралари кўрилмоқда.

Ушбу йўналишда ҳар бир вазирлик, идора раҳбарлари ўзларининг соҳаларида миграциядан қайтган ёшларни иш билан таъминлаш бўйича аниқ чора-тадбирларни белгилаши зарур.

IV. Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларга кўмаклашиш йўналишида.

“Ёшлар дафтари” орқали ёшларга кўрсатиладиган ёрдам турлари сони **30 тага** етди, мурожаатларни кўриб чиқиш муддати эса **30 кундан 5 кунгача** қискарди.

Натижада, ёшлар томонидан қилинган **695 мингта мурожаатнинг 589 мингтаси (85 фоизи)** маҳалланинг ўзида ҳал этилди ва шу мақсадда жами **997 млрд сўм** маблағлар ажратилган.

Биргина, жорий йилда **ёшлар етакчилари тавсияси** билан “Ёшлар дафтари”га киритилган **311 минг нафар** ёшларга **416 млрд сўмлик** ёрдам кўрсатилди.

“Ёшлар дафтари” орқали кўмак кўрсатишда асосий эътибор натижадорликка қаратилиб, кўмак кўрсатиладиган ёшлар билан ижтимоий шартнома тузиш тизими жорий этилади.

“Ёшлар дафтари” жамғармалари маблағларининг **40 фоиздан** ортиқ қисми ёшларнинг **касб-ҳунарга ўқиш** харажатларини қоплашга йўналтирилади.

V. Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларга кўмаклашиш йўналишида.

Таҳлилларга кўра, 2022 йилда **30 278 нафар ёшлар** томонидан **24 443 та** жиноят содир этилган бўлса, 2023 йилнинг 10 ойида **23 413 нафар** ёшлар томонидан **27 169 та** жиноят содир этилиб, ўтган йилга нисбатан **5,7 фоизга** ошган.

Шунингдек, 2022 йилда **3 112 нафар вояга етмаганлар** томонидан **2 404 та** жиноят, 2023 йилнинг 10 ойида **2 696 нафар** вояга етмаганлар томонидан **2 608 та** жиноят содир этилиб, **19,8 фоизга** ошган.

Жиноят содир этгани учун озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланган **22 387 нафар** (*733 нафари вояга етмаганлар*) ёшлар **пробация хисобига олинган**.

Шундан келиб чиқиб, ёшлар жиноятчилигига қарши курашиш бўйича **махсус ўқув модули** ишлаб чиқилиб, Ички ишлар вазирлиги академиясида **180 нафар** тренер тайёрланди. Улар томонидан **47 634 нафар** “**маҳалла бешлиги**” вакиллари “**каскад усулида**” ўқитилди.

Шунингдек, маҳаллада ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликни олдини олиш бўйича масъуллар билан ҳамкорликда ишлашга доир **методик қўлланма** ишлаб чиқилиб, **10 минг нусха**да чоп этилди.

Ёшлар жиноятчилигини олдини олиш бўйича “**Қўқон шаҳар тажрибаси**” асосида **ҳар бир маҳалла** кесимида “**ёшлар жиноятчилиги баланси**” шакллантирилиб, “**Ҳаракатлар режаси**” ишлаб чиқилди.

Ушбу йўлга қўйилган тизимли чора-тадбирлар натижасида, ёшлар жинояти динамикаси жорий йилнинг охириги **4 ойида 14 фоизга** (*июль ойида 4 259 та, октябрда 2 904 та жиноят*) камайишига эришилди.

VI. Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларга кўмаклашиш йўналишида.

2022 йилдан бошлаб, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этишга қаратилган “**Беш ташаббус олимпиадаси**” тизими йўлга қўйилди.

Жорий йилда **11,7 млн нафар** (*2022 йилда 6,2 млн нафар*) ёшлар қамраб олинди.

“**Беш ташаббус олимпиадаси**” биринчи мавсуми доирасидаги республика бўйича **жами 4.2 млн** дан ортиқ ёшлар танлов ва мусобақаларда иштирок этди.

“**Беш ташаббус олимпиадаси**” спорт мусобақаларида республикада голиб ва совриндор бўлган **жами 623 та** маҳаллада спорт майдончалари қурилишига эришилди.

Шунингдек, жорий йилдан бошлаб “**Беш ташаббус олимпиадаси**”нинг **2-мавсумини 4 та** йўналишда **маҳалла, мактаб, профессионал ва олий таълим муассасалари** ўқувчи-талабалари ўртасида ўтказишга **старт** берилди.

VII. Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларга кўмаклашиш йўналишида.

Ёшларни хорижий тилларни ўрганишга қизиқишини ошириш борасида “**Ибрат фарзандлари**” лойиҳаси доирасида бугунги кунга қадар **13 та** хорижий тиллар бўйича **1 400** дан ортиқ **видеодарсликлар** яратилди.

Лойиҳанинг “**YouTube**” платформасидаги обуначилар сони **375 минг** нафарга етди (*жами кўрилган видеодарсликлар сони 15 млн 600 минг мартаба*). “**Ibrat Academy**” мобил иловаси эса қисқа муддатда **267 минг** нафар фойдаланувчилар томонидан юклаб олинди (*уларнинг 95 фоизи фаол фойдаланувчи*).

Жорий йил якунига қадар **9 440 та** маҳалладаги ёшлар етакчиларининг камида битта хорижий тил кўникмасига эга бўлишини таъминлаш ҳамда уларнинг фаол тарғиботи орқали жами фойдаланувчилар қамровини **1 млн** нафарга етказиш режалаштирилган.

“**Китобхон миллат**” рояси асосида ёшларнинг китобхонлик маданиятини юксалтириш борасида **биринчи Ренессанс даври** қомусий олимлари **Мусо ал-Хоразмий, Аҳмад ал-Фарғоний, Имом ал-Бухорий, Имом Мотуридий, Абу Наср**

Форобий, Абу Райҳон Беруний ва **Абу Али ибн Сино** ҳақида **“Уйғониш”** рукни остида **7 та** китобдан иборат тўпламлар (А6 форматда) **20 минг нусхада** чоп этилди.

Китоблар тўпламини барча маҳаллалар, таълим муассасалари ва ахборот-кутубхона марказларига етказиб бериш чоралари кўрилмоқда.

Шу билан бирга, **аудио китоблар** ва **видеомаҳсулотлар** ишлаб чиқиш орқали ёшларнинг китобхонлик маданиятини янада ошириш мақсадида **“Мутолаа”** лойиҳаси йўлга қўйилмоқда. Ушбу лойиҳа орқали йил якунига қадар **100 дан** ортиқ электрон ва аудио китоблар ишлаб чиқиш режалаштирилмоқда.

“Ҳар бир ёшга бир китоб” акцияси орқали ёшлар етакчиларининг **бир ойда битта китоб** ўқишига эришиш, 2025 йилга қадар **1 млн** нафардан ортиқ китобхон ёшларни **кашф қилиш** режалаштирилган.

Ёшлар ўртасида интеллектуал ўйинларни янада оммалаштириш, профессионал шахматни ривожлантириш борасида Навоий вилояти, Қизилтепа туманидаги “Тўдакўл” сув омбори ҳудудида **7,2 гектар** майдонда **Халқаро шахмат мактаби** барпо этилди.

Халқаро шахмат мактабида йил давомида **700 нафар** шахматчи ўқитилади ва **2,5 минг** нафар ёшлар турли интеллектуал тадбирлар орқали қамраб олинади.

Халқаро турнирлар орқали **“Тўдакўл” бренди** ривожлантириш мақсад қилинмоқда.

“UzChess” лойиҳаси доирасида шахматни бепул, тез ва осон ўргатишга қаратилган **150 дан** ортиқ видеодарсликлар яратилди.

Топшириққа асосан, ёшларнинг ижодий иқтидорини қўллаб-қувватлаш мақсадида барча ҳудудларда 2024 йил якунига қадар босқичма-босқич **“Креатив парк”** лар ташкил этиш ишлари бошланди.

Тошкент шаҳридаги **“Ёшлар ижод саройи”** биносида кечаю-кундуз фаолият юритадиган “Креатив парк”нинг биринчи экспериментал майдони фойдаланишга топширилди.

Волонтерлик ва лидерлик лойиҳалари орқали **15 минг нафар** ёшларнинг ташаббуслари қўллаб-қувватлаш режалаштирилмоқда.

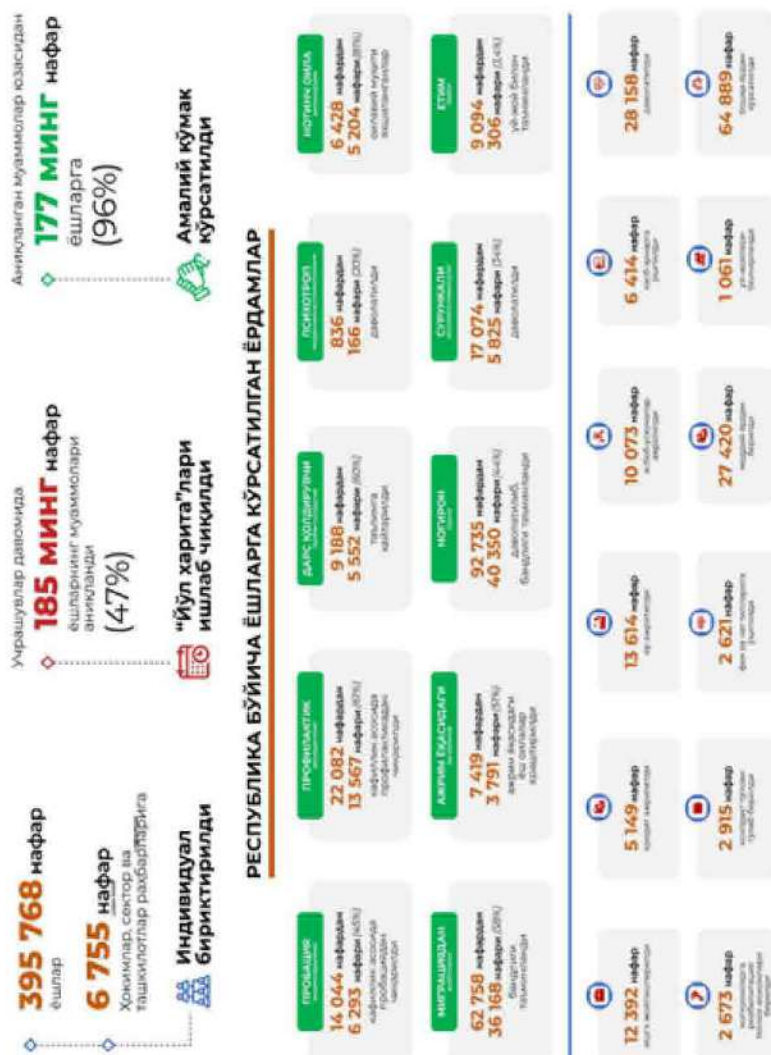
Давлатимиз Раҳбарининг топшириғига асосан 2024 йилда ёшлар сиёсатида ҳар бир йўналиш бўйича аниқ мақсадли кўрсаткичлар бўлиши **3 ойлик, 6 ойлик, 9 ойлик** ва **йил якунида** эришиладиган натижаларни қамраб оладиган ҳар бир **маҳалла-туман-ҳудудда** ёшлар **“омбор дафтари”** ишлаб чиқиладиган ва том маънода келгуси йил ҳам **“ёшлар йили”** бўлади дейишимиз мумкин.

Яна бир муҳим йўналиш, хабарингиз бор, ҳар бир вазирлик, идора ва ташкилотлар тизимида ёшлар масаласига масъул **Етакчилар кенгаши** тизими жорий этилган.

Бироқ, ушбу кенгашлар фаолиятини қониқарли деб айта олмаймиз.

Янги йилдан ушбу тизимни янада кучайтириш орқали соҳалар кесимида вертикал тизим бўйича ёшлар сиёсатида амалга оширилаётган ишлар тўлиқ мувофиқлаштирилади.

ДАВЛАТНИНГ ҒАМХУРЛИГИ ВА ЭЪТИБОРИНИ КУТАЁТГАН
ҲАМДА ҚУМАККА МУҲТОЖ ЁШЛАР БИЛАН ИШЛАШ

2 ЁШЛАР БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ, УЛАРНИ КАСБ-ХУНАРГА ЎРГАТИШ

Жами мактаб
биттирувчилари
381 506 нафар

ОТМга қабул
қилинганлар
154 534 нафар

41 %

Профессионал таълимга
қабул қилинганлар
31 306 нафар

8 %

Олий ва профессионал таълим билан
қамраб олинмаган биттирувчилар
195 664 нафар

51 %

97 %

9-ноябр ҳафтага
Бандлиги таъминланган
мактаб биттирувчилари сонига
189 085 нафар

59 МИНГ нафар
таъминланган
таъминланганлар

37,1 МИНГ нафар
касб-ҳунарга
ўқитилганлар

3,7 МИНГ нафар
субсидия асосида мактаб
курсдалари амриятлигилар

5,5 МИНГ нафар
ер мажбурий
амриятлигилар

11 МИНГ нафар
таъбиркорлик лойиҳалари қўллаб-қўллаш
қўллаб-қўллаш асосида мактаб
курсдалари амриятлигилар

26 МИНГ нафар
Хўсусли олий таълимга
ўқитилганлар

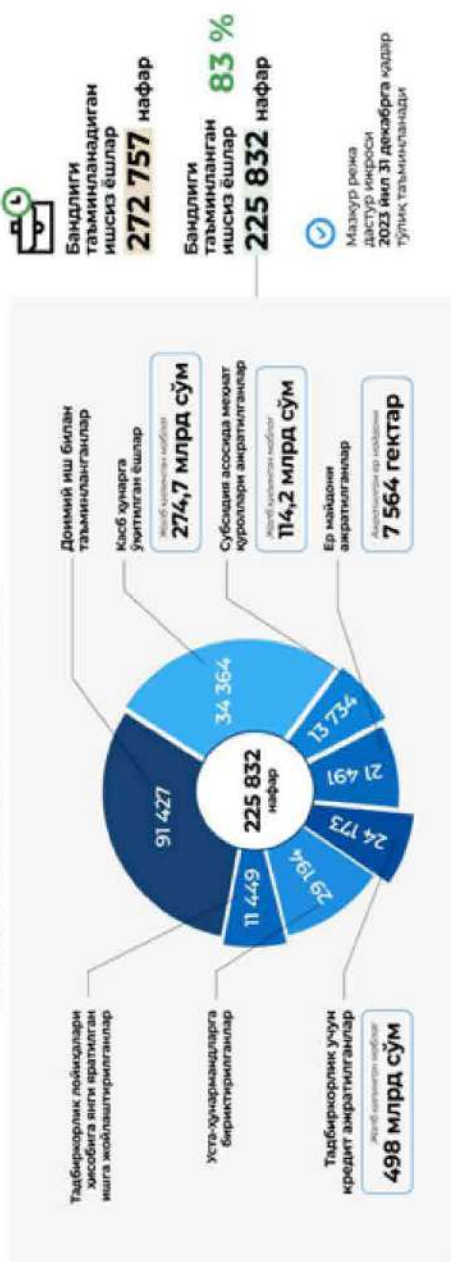
Бандлиги таъминланмаган
ишсиз ёшлар
46 925 нафар

46 925 нафар

Хўдалар кесимида

Қорақалпоғистон Республикаси	5 205 нафар
Андижон	2 928 нафар
Бухоро	75 нафар
Жиззах	2 881 нафар
Қашқадарё	12 684 нафар
Навоий	2 605 нафар
Наманган	2 220 нафар
Самарқанд	722 нафар
Сирдарё	218 нафар
Сурхондарё	1 905 нафар
Тошкент вило.	1 468 нафар
Фарғона	13 378 нафар
Хоразм	533 нафар
Тошкент ш.	102 нафар

БАНДЛИГИ ТАЪМИНЛАНГАН ИШСИЗ ЁШЛАР

3 “ЁШЛАР ДАФТАРИ”ГА КИРИТИЛГАН ЁШЛАРНИ ҚўЛЛАБ - ҚўВАТЛАШ, УЛАРНИНГ ИМТИЁЗЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШИГА ҚўМАҚЛАШИШ

 Ёшларга кўрсатиладиган ёрдам турлари 30 тага етди	 695 мингта ёшлар муурожаатларининг 589 мингтаси (85 %) маҳалланинг ўзнда ҳал этилди	 Ишсиз бўлган 17,3 минг нафар ёшларга ўзини ўзи банд қилиши учун 57,6 миллиард сўмлик асбоб-ускуна ва меҳнат қуроллари ажратилди
 муурожаатларни кўриб чиқиш муддати 30 кундан	 Давлат қўмағига муҳтож 589 минг нафар ёшларга 997 миллиард сўмлик ёрдамлар кўрсатилди Жорий йилда: 311 минг нафар ёшларга 416 миллиард сўмлик ёрдамлар кўрсатилди	 Банд бўлмаган 13,8 минг нафар ёшлар тадбиркорлик, замонавий касблар ва ҳандовчиликка ўқитилиб, 24 миллиард сўм уқув курс харажатлари тўлаб берилди
 Ҳар бир маҳаллада ёшларнинг баланси шакллантирилди бу орқали 9 миллион нафар ёшлар 396 минг - "оғир" 4,8 млн - "ўрта" 4,2 млн - "яхши" 3 тоифага ажратилиб улар билан индивидуал ишлаш тизими жорий этилди	 Иқтимоий ҳимояга муҳтож 47 минг нафар талабаларга таълимни давом эттириши учун 130 миллиард сўм контракт пуллари тўлаб берилди	 Ушмаган ёшларнинг 7,3 минг нафари сафарбарлик чақируви резервигга жалб қилиниб 38,4 миллиард сўм ҳарбий хизмат бадали тўлиқ тўлаб берилди
	 Нотирон ва бемор 30,4 минг нафар ёшларга тиббий хизмат кўрсатилиб, 36,3 миллиард сўм давоотаниш харажатлари тўлаб берилди	

4 ЁШЛАРНИНГ БЎШ ВАҚТИНИ МАЗМУНЛИ ТАШКИЛ ЭТИШ, УЛАРНИ ВАТАНГА САДОҚАТ РУҲИДА ТАРБИЯЛАШ

Маҳаллаларда ўтказилган танлов, мусобақа ва лойиҳаларда

♦ **9,5 млн** нафар дан ортик ёшлар иштироки таъминланди

"Беш ташаббус олимпиадаси"нинг **3 МАВСУМИДА**

13,2 млн нафар ёшлар камраб олинди (4-мавсумда иштирок этиш учун **7 млн** нафар ёшлар рўйхатга олинди)

Маҳаллаларда ўтказилган спорт мусобақаларда

935 нафар ёш иктидорли спортчилар кашф қилинди ва уларнинг яшаш жойларида спорт комплекслари барпо этилиб шунингдек

♦ **540 нафарига** спорт разрядлари берилди

Спортнинг **шахмат** тури буйича эркаклар терма жамоаси

Бутунжаҳон шахмат олимпиадаси голиблигини қўлга киритиб

2026 йил бўлиб ўтадиган **46-Бутунжаҳон шахмат олимпиадасига** Ўзбекистон мезбонлик қилиши ҳуқуқи қўлга киритилди

"Жадидлар" рукни остида

♦ **184 минг**

"Уйғониш" рукни остида

♦ **20 минг**

замонавий китоб жамланмалари чоп этилиб, маҳалла ёшлари ва таълим муассасалари ўқувчиларига ўтказилди

Интеллектуал ўйинлар оммавий ҳаракатга айланиб, унга:

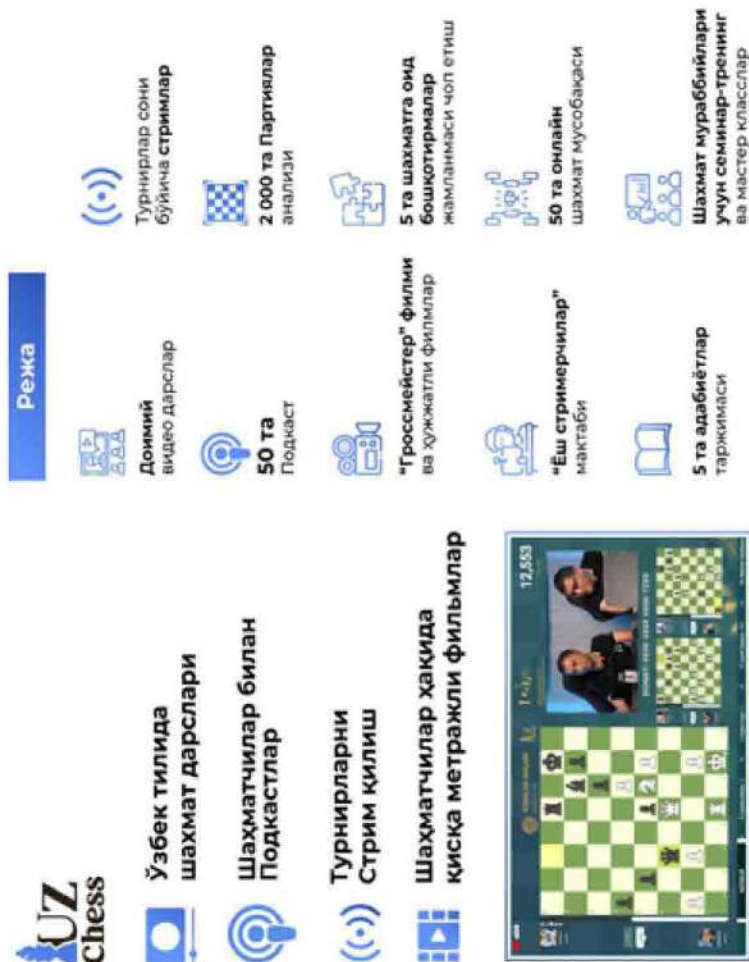
♦ **1,2 млн** нафар ёшлар камраб олинди

5 ИСТЕЪДОДЛИ ЎҒИЛ-ҚИЗЛАРНИ ҚўЛЛАБ-ҚУВАТЛАШ, ЁШЛАРНИНГ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ЖИХАТДАН КАМОЛ ТОПИШИГА ҚўМАКЛАШИШ

- РЕЖА**
1. 13 та тил буйича бошланган дарсларни 0 дан C1 даражагача яқинлаш
 2. Яратилган дарсликлар асосида синоа тест имтиҳонларини ишлаб чиқиш
 3. Дарслар ва синоа тест имтиҳонларини мобил илова хўлига келтириш
 4. Дарсликларни узлуksиз равишда тўлдириб ривоклантириб бориш

6 ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА МОЙИЛ ЁШЛАР БИЛАН ТИЗИМЛИ ИШЛАШ

АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР

1 Республика комиссияси йиғилиши ўтказилди. Штаблар йўлга қўйилди.

- Ички ишлар вазирлиги - Марказий штаб
- Туман (шаҳар) ИИБ - Худудий штаб

3 "Каскад усулида" махсус ўқитиш

- 180 нафар тренер тайёрланди.
- 47 634 нафар "махалла бешлиги" ўқитилмоқда.
- 10 минг нускада методик қўлланма chop этилди.

2 Жиноятчилик кўрсаткичи юқори қудуд тажрибалари

- Чирчиқ шаҳри - 44 та маҳаллада ўрганиш
- Қўйичирчиқ туманида амалий семинар
- 24-сон колония (Зангиота) ёшлар билан мулоқот

"Тошкент вилояти намунаси"

Тарбияси оғир 32 868 нафар ёшлар билан "Фуқаробай" ишлаш рақамлаштирилмоқда.

4 Қўқон шаҳар тажрибаси

Ёшлар жиноятчилиги баланси шакллантирилди

Харакатлар режаси ишлаб чиқилди.

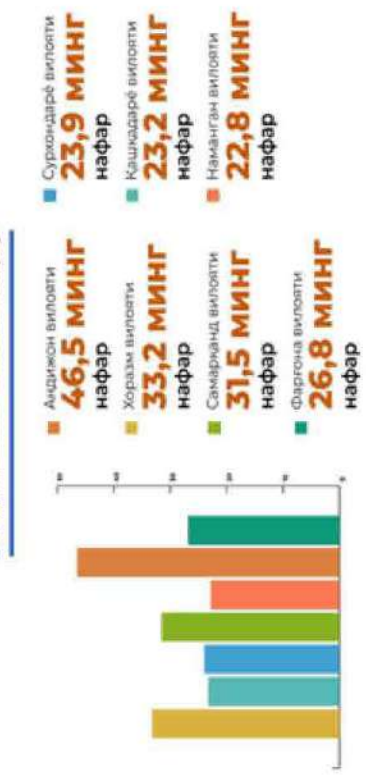
5 Жамоатчилик вакиллари билан муҳокама қилинмоқда.

5 921 та маҳаллада 26 842 мартаба танқидий йиғилиш ўтказилди.

18,6% ёшлар ўртасида жиноятчилик динамикаси пасайди.

7 ХОРИЖДА МИГРАЦИЯДА БЎЛГАН ВАТАНДОШ ЁШЛАР БИЛАН ИШЛАШ ВА УЛАРНИ ҚўЛЛАБ-ҚУВАТЛАШ

Хориждаги ёшлар баланси:

Хорижга чиқиш сабаби:

Хорижга чиқиш муддати:

Давлатлар:

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ўзбекистон Республикасининг “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги қонунига асосан ёшлар деб қайси ёш тоифасидаги шахсларга айтилади?

- А) 0-30 ёш
- Б) 0-31 ёш
- В) 14-30 ёш
- Г) 14-31 ёш

2. Мамлакатимизда маҳалладаги ёшлар етакчиси лавозими қайси йилдан жорий этилди?

- А) 2020 йил
- Б) 2022 йил
- В) 2021 йил
- Г) 2019 йил

3. “Оғир” тоифага мансуб профилактик ҳисобда турган ёшлар қандай тартибда профилактик ҳисобдан чиқарилади?

- А) бириктирилган масъулнинг “кафиллиги” орқали Профилактика инспектори хулосаси асосида, шунингдек, муддати тугаши муносабати билан
- Б) ўз аризасига кўра
- В) бандлиги таъминланганда
- Г) бир марталик моддий ёрдам кўрсатилганда

4. “Оғир” тоифадаги ёшлар ижтимоий ҳолатига кўра нечта гуруҳга ажратилган?

- А) 10 та
- Б) 11 та
- В) 12 та
- Г) 13 та

5. “Оғир” тоифадаги ёшлар қатламига ижтимоий ҳолатига кўра қуйидагилардан қайси бири қирмайди?

- А) ногиронлар
- Б) мунтазам дарс қолдирувчилар
- В) ишсизлар
- Г) сурункали касаллиги мавжудлар

6. “Оғир” тоифадаги ёшлар билан амалга оширилган ишлар бўйича ҳисоботларни қабул қилувчи Республика штаби фаолияти қайси ташкилотда йўлга қўйилган?

- А) Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлигида
- Б) Ёшлар ишлари агентлигида
- В) Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида
- Г) Президент Администрациясида

7. Бугунги кунда мамлакатимизда ёшлар сиёсати нечта устувор йўналишлар асосида олиб борилмоқда?

- А) 11 та
- Б) 7 та
- В) 5 та
- Г) 14 та

8. Ёшлар бандлиги дастурлари ижроси юзасидан ҳар бир вазир ва вилоят ҳокими биринчи навбатда кимга ҳисобот бериши лозим?

- А) тизимдаги юқори турувчи органга
- Б) жамоатчиликка
- В) Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлигига
- Г) Ёшлар ишлари агентлигига

9. Жорий йилда ишсиз ёшлар ҳамда мактаб битирувчиларининг бандлигини таъминлаш бўйича қайси даражадаги тармоқ режалари ишлаб чиқилиб ижрога қаратилди?

- А) маҳалла-сектор-туман-вилоят
- Б) вилоят ҳокимликлари даражасида
- В) фақат маҳаллалар кесимида
- Г) Фақат туман ва вилоят ҳокимликлари даражасида

10. Давлат раҳбари қайси ҳудудга ташрифи давомида, ушбу ҳудудда мавжуд ерларни қайта хатловдан ўтказиш ва ушбу ерларда ишсиз ва меҳнат миграциясидан қайтган ёшларнинг бандлигини таъминлаш вазифасини белгилаб берди?

- А) Сурхондарё вилояти
- Б) Қашқадарё вилояти
- В) Самарқанд вилояти
- Г) Бухоро вилояти

11. Жорий йилдан ёшларни бандлиги ва ижтимоий ҳолатига кўра нечта тоифага ажратган ҳолда ишлаш тизими йўлга қўйилди?

- А) 11 та
- Б) 7 та
- В) 5 та
- Г) 3 та

12. Қайси ёш тоифасидаги шахслар гиёҳванд ва психотроп моддаларини истеъмол қилиш сабабига кўра “оғир” тоифага киритилиши мумкин?

- А) 0-30 ёш
- Б) 13-30 ёш
- В) 14-30 ёш
- Г) 18-31 ёш

13. 2024 йилдан “оғир” тоифадаги ёшлар билан ишлаш тизими рақамлаштирилиши натижасида яратиладиган имконият тўғри келтирилган жавобни аниқланг?

А) ҳар бир раҳбар учун алоҳида электрон кабинет ишга тушурилади ва ушбу тизим орқали кўрсатилган ёрдамларнинг ҳаққонийлиги назорат қилиб борилади

Б) “оғир” тоифадаги ҳар бир ёш учун алоҳида электрон кабинет яратилади ва ушбу ёшлар билан амалга оширилган ишлар кабинетда реал вақт давомида акс эттирилади

В) Ҳар бир ҳудуд учун ягона электрон кабинет яратилади ва ҳудуднинг “оғир” тоифадаги ёшлари билан амалга оширилган ишлар ушбу кабинетга юклаб борилади

Г) Ҳар бир сектор учун ягона электрон кабинет яратилади ва сектор раҳбарининг “оғир” тоифадаги ёшлар билан амалга оширган ишлари ушбу кабинетга юклаб борилади

14. “Оғир” тоифадаги ёшлар билан бириктирилган раҳбарлар бир ойда камида неча маротаба учрашув ташкил қилиши лозимлиги белгиланган?

А) 3 маротаба

Б) 4 маротаба

В) 6 маротаба

Г) 2 маротаба

15. “Ёшлар дафтари” тизими орқали ёшларга неча турдаги имтиёзлар тақдим этилади?

А) 20 та

Б) 100 та

В) 30 та

Г) 28 та

16. “Ёшлар дафтари” электрон платформасининг ишга туширилиши ҳамда маҳаллаларда ёшлар етакчилари лавозимининг жорий этилиши натижасида ёшлар мурожаатларини кўриб чиқиш муддати неча кунга қисқарди?

А) 45 кундан 30 кунга

Б) 30 кундан 5 кунга

В) 24 кундан 15 кунга

Г) 30 кундан 15 кунга

17. “Ёшлар дафтари” жамғарма маблағларининг 40 фоизидан ортиқ қисми қайси йўналишларда сарфланиши белгиланмоқда?

А) ёшларнинг хорижий тилларни ўзлаштириш ўқув-курси харажатларини қоплашга

Б) талаба ёшларнинг таълим контрактларини қоплашга

В) интеллектуал танлов ҳамда мусобақалар ташкил этишга

Г) ёшларнинг касб-хунар ўрганиши бўйича ўқув-курси харажатларини қоплашга

18. Ёшлар жиноятчилигини олдини олиш бўйича жорий йилда қандай тажриба яратилди ҳамда республикамизнинг барча туман (шаҳарлари)га татбиқ этилди?

- А) “Қўқон шаҳар тажрибаси”
- Б) “Бир ёшга бир касб ва икки тил”
- В) “Бир нурунийга 10 нафар ёш”
- Г) “Ибрат фарзандлари”

19. Ёшлар ишлари агентлиги ташаббуси билан ёшларнинг хорижий тилларни ўрганишга қизиқишини ошириш борасида илгари сурилган лойиҳани аниқланг?

- А) “Тил билимдонлари”
- Б) “Бир ёшга бир касб ва икки тил”
- В) “Хорижий тил билимдони”
- Г) “Ибрат фарзандлари”

20. Жорий йилда “Китобхон миллат” ғояси асосида биринчи ренессанс даври қомусий олимларига бағишлаб чоп этилган тўплам номини аниқланг?

- А) “Жадидлар”
- Б) “Яқин Шарқ”
- В) “Уйғониш”
- Г) “Келажак бунёдкорлари”

«Ижтимоий давлат» тамойили асосида маҳалла даражасида аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш tizimini tashkil etish mexanizmlari

I. «Ижтимоий давлат» тамойилининг қонунчиликда акс этиши

Хабарингиз бор, янги таҳрирда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституциясида **«Ўзбекистон – ижтимоий давлат»** деб эълон қилинди.

Бундан ташқари, ҳурматли Президентимиз **жорий йил 9 июнда** бўлиб ўтган президентлик сайлови муносабати билан ишлаб чиқилган сайловолди дастури, сайлов олди ташвиқот ва тарғиботларда **аҳолини ижтимоий таъминлаш масаласини алоҳида фаолият йўналиши** сифатида белгилади.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Либерал-демократик партиянинг **30 май кuni** бўлиб ўтган XI съездида муҳтарам Президентимиз **сайловолди дастурининг бешта асосий йўналиши** бўйича нутқ сўзлади.

Ушбу **5 йўналишдан** бири **ижтимоий таъминот тизими** бўлиб, унда Давлатимиз Раҳбари ижтимоий таъминотга йўналтирилган маблағларнинг ялпи **ички маҳсулотдаги** улуши ўтган даврга нисбатан **2,5 баробарга**, жумладан, **2016 йилдаги 0,9 фоиздан 2022 йилда 2,2 фоизгача** ошганлигини таъкидлади.

Шу билан бирга, Давлатимиз Раҳбари ташаббуси билан ижтимоий соҳани ислоҳ қилиш мақсадида **6 та вазирлик тизимида тарқоқ бўлган** ижтимоий хизматларни бирлаштиришни ҳамда **Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги** ташкил этилишини маълум қилган эди. Агентлик ходимларининг **камида 10 фоизи ногиронлиги бўлган шахслар** орасидан ишга қабул қилиниши, шунингдек, **ҳар бир маҳаллада профессионал ижтимоий ходимлар** фаолияти йўлга қўйилиши ва улар ижтимоий хизматларни манзилли асосда кўрсатишини маълум қилган эди.

Янгиланган Конституциямизда белгиланган ижтимоий давлат тамойиллари ва Давлат Раҳбарининг сайловолди дастурида белгиланган вазифаларнинг ижросини таъминлаш мақсадида **2023 йил 1 июнда** Ўзбекистон Республикаси Президентининг **«Аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдам кўрсатиш ҳамда унинг самарали назорат тизimini йўлга қўйиш бўйича комплекс чора-тадбирлар тўғрисида»**ги ПФ–82-сон Фармони қабул қилинди.

Мазкур Фармон билан Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида **Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги**, шунингдек, унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар **бошқармалари** ҳамда туман (шаҳар) ларда **«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари** ташкил этилди.

Маълумот учун:

Ижтимоий ҳимоя тизими ходимларининг малакасини ошириш маркази. Ижтимоий ҳимояни ривожлантириш институти. Ижтимоий инспекция ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари ташкил этади.

Шу билан бирга, **6 та** вазирлик томонидан бажариб келинган **ижтимоий ҳимоя соҳадаги вазифаларни амалга ошириш** ва **15 та** вазирлик ва идораларнинг **ижтимоий ҳимоя соҳасидаги вазифаларини мувофиқлаштириш** Агентлик томонидан бажарилиши белгиланди.

Маълумот учун:

2024 йил 1 январдан бошлаб, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидан болалар уйлари, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимидан меҳрибонлик уйлари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари тизимидан вояга етмаганлар билан ишлаш секторлари ҳамда оилавий болалар уйлари;

2024 йил 1 августдан бошлаб, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимидан алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болалар учун ихтисослаштирилган мактаблар ва мактаб-интернатлар, кўп тармоқли ихтисослаштирилган мактабгача таълим ташкилотлари ҳамда ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари;

Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги тизимидан имкониятлари чекланган шахслар учун ихтисослаштирилган касб-ҳунар мактаблари;

2025 йил 1 январдан бошлаб Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги тузилмасига Ички ишлар вазирлиги тизимидан Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсларни реабилитация қилиш марказлари. Иқтисодиёт ва молия вазирлиги тизимидан Ижтимоий суюрта жамеармаси ўтказилмоқда.

Эндиликда, барча ижтимоий хизматлар ягона орган – **Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ва унинг таркибига кирувчи ташкилотлар** томонидан амалга оширилади.

Барча давлат органлари ва ташкилотлари эҳтиёжманд аҳоли, ногиронлиги бўлган шахслар ҳамда ёлғиз кексалар ҳолидан хабар олиш, уларга ғамхўрлик қилиш ҳамда хайрия тadbирларини ўтказиш мақсадида **ҳар ҳафтанинг жума куни «Меҳр ва саховат» куни** деб белгиланди.

II. Маҳалла даражасида ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатишнинг ўзига хослиги

Давлатимиз Раҳбари ташаббуси билан **2023 йил 28 сентябрда «Аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»**ги ПҚ–319-сон қарори қабул қилинди. Қарор билан, **2023 йил 15 октябрдан** эксперимент тариқасида **28 та туман ва шаҳарларда (рўйхати қарорнинг 1-илоvasида келтирилган)** «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ташкил этилади ва **1 351 та маҳаллага** бириктирилган **720 нафар** ижтимоий ходимлар фаолияти йўлга қўйилади.

Жумладан, 1 351 та маҳалладаги **1 494 077 та** oilаларда яшовчи **5 291 373 нафар** аҳолига ижтимоий хизмат ва ёрдамлар кўрсатилади. Эксперимент натижалардан келиб чиқиб, **2024 йилнинг 1 январидан** бошлаб республиканинг қолган **180 та** туман ва шаҳарларида ҳам ижтимоий хизмат ва ёрдамлар тизими йўлга қўйилади.

Қарор билан **ижтимоий ходим фаолиятини йўлга қўйиш, ижтимоий хизматлар соҳасини такомиллаштириш ва ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами билан ишлаш** йўналишлари белгиланмоқда.

Шунингдек, **15 октябрдан бошлаб:**

талабгорларни ўзгалар парваришига муҳтож бўлган **ёлғиз яшовчи** ёки **ёлғиз кекса** ва **ногиронлиги бўлган шахс деб эътироф этиш** ёки **бекор қилиш**, шунингдек, ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар **рўйхатига киритиш (ундан чиқариш)** «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари томонидан;

ёлғиз кексаларга хизмат кўрсатиш, ногиронлиги бўлган шахслар билан ишлаш, уларни касбга ва меҳнатга йўналтириш, психологик ва юридик ёрдам кўрсатиш, тазйиқ ва зўравонликка учраган шахслар билан ишлаш ҳамда ижтимоий нафақаларни адолатли ва шаффоф тайинлаш бўйича хизматларни **ижтимоий ходимлар томонидан** кўрсатиш йўлга қўйилади.

Таъкидлаш лозимки, Президентимизнинг 2023 йил 28 сентябрдаги ПҚ–319-сон қарорига асосан «Инсон» ижтимоий хизматлар марказларидаги **ижтимоий ходимлар гуруҳларининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари** сифатида қуйидагилар белгиланди:

- оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган шахслар ва oilаларга **бевосита маҳалла даражасида** комплекс ёндашув асосида **профессионал ижтимоий хизматлар кўрсатиш;**

- ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳолининг эҳтиёжлари ва мавжуд имкониятларини **баҳолаш орқали** уларга **индивидуал тартибда ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш режаларини** ишлаб чиқиш;

- **индивидуал ижтимоий хизматлар режасига мувофиқ** ижтимоий хизматлар ва ёрдамларнинг кўрсатилишини ташкил қилиш, шунингдек, зарур ҳолларда индивидуал ижтимоий хизматлар режасига **тегишли тузатишлар киритиб бориш;**

- ички ресурсларни, шу жумладан, ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича **кўнгиллиларни** (қариндошлар, қўни-қўшнилар, волонтерлар) **ижтимоий хизмат ва ёрдамлар кўрсатишга жалб қилиш** ҳамда уларнинг мазкур соҳадаги фаолиятини **мувофиқлаштириш;**

- аҳолига давлат томонидан кафолатланган ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар тўғрисида, шунингдек, аҳолининг мазкур хизматларни олишга бўлган **ҳуқуқлари бўйича тушунтириш бериш.**

Қарорга асосан, **«маҳалла еттилиги» томонидан ягона саволнома асосида** маҳаллада ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли **муаммоларини аниқлаш тизими йўлга қўйилади** ҳамда «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ва ушбу ҳудуддаги ижтимоий ходимларга **2023 йил 15 октябрдан 26 та** хизмат кўрсатиш вазифаси юклатилади. **2024 йил 1 январдан бошлаб яна қўшимча 22 та** ижтимоий хизмат йўлга қўйилиши режалаштирилмоқда.

Қарши тумани мисолида ижтимоий ҳимоя масалаларига оид 1 995 та мурожаат ўрганилганда, уларнинг **1 035 тасига (52 фоиз)** маҳалла даражасида **ижобий ечим топиш имкони мавжудлиги** маълум бўлди.

Шундан келиб чиқиб, ижтимоий хизматлар ва ёрдамларни **маҳалла даражасида манзилли кўрсатиш** олдимизда турган муҳим вазифа ҳисобланади.

«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ва ижтимоий ходимлар томонидан аҳолига қуйидаги ижтимоий хизматлар кўрсатилади:

1) васийликка, ҳомийликка, оилага тарбияга (патронат) ҳамда оилавий болалар уйига берилган болаларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, унинг турмуш шароитлари ва тарбияланишини назорат қилиш мақсадида қонунчиликда белгиланган тартибда **кузатишни (мониторинг) амалга ошириш**;

2) оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган шахслар ва оилалар тоифаларига кирувчи шахсларга ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар тўғрисида **маълумот ҳамда тушунтиришлар бериш**;

3) ўзгалар парваришига мухтож бўлган ёлғиз яшовчи ҳамда ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахсларга **ҳужжатларини расмийлаштириш ва қайта тиклашда ёрдам бериш**;

4) психологик-тиббий-педагогик комиссияларнинг **хулосасини олиш** учун ариза қабул қилиш ва бошқалар.

Бундай хизматларни самарали ташкил қилиш учун, маҳаллаларда **тарғибот-ташвиқот ишларини** ҳам йўлга қўйишимиз лозим.

Яна бир масала, 2023 йил 1 ноябрга қадар «Ягона миллий ижтимоий ҳимоя» ахборот тизимида алоҳида электрон модулини (**e-case**) ишлаб чиқишни ва тўлиқ фаолият кўрсатишини таъминлашни режалаштирганмиз. Бунда, «Ижтимоий ҳимоя» АТга вазирлик ва идораларнинг ахборот базалари **интеграция қилинади**.

III. Эҳтиёжманд ва мухтож шахслар номидан ҳаракат қилиш бўйича аризалар

Кўрсатиладиган айрим ижтимоий хизматлар учун ижтимоий ҳимояга **мухтож шахснинг аризаси талаб қилинадиган** ҳамда ариза талаб қилинмайдиган тоифалар ҳам мавжуд бўлиб, ҳозирча бундай ҳолатларда ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар фақатгина эксперимент доирасидаги **28 та** туман (шаҳар)ларда йўлга қўйилади.

Республиканинг қолган ҳудудларида ижтимоий хизматлар амалдаги тартибга мувофиқ **фуқаро мурожаатига асосан (анъанавий тарзда)** хизмат кўрсатилади.

Хизматлар Агентлигининг «Ягона миллий ижтимоий ҳимоя» ахборот тизими орқали кўрсатилади. Ижтимоий ходимлар томонидан алоҳида **электрон модуль (кейс менежмент)** ёрдамида ҳар бир ижтимоий кейс (иш) учун **индивидуал ижтимоий хизмат режа**си тузилади.

IV. Яна бир масала, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги томонидан ўтказилган ҳатлов натижасида мамлакатда **2 млн 391 минг** оғир ҳаётий вазиятга тушиб қолган шахслар аниқланди.

Жумладан, ногиронлиги бўлган шахслар ва оғир касаллар, ота-онаси хорижий мамлакатларга ишлашга кетган болалар, тўлиқ бўлмаган оилалардаги болалар, ёлғиз яшайдиган ва ёлғиз кексалар, уйсиз шахслар, табиий офатлар ва фавқулодда вазиятлар қурбонлари бўлган оилалар ҳамда бошқалар.

Бундан ташқари, ҳатлов жараёнида оғир ҳаётий вазиятга тушиб қолган шахсларнинг **тиббий кўрикдан ўтишга**, санаторийларда **даволанишга**, озиқ-овқат маҳсулотлари ва **дори-дармон воситалари сотиб олишга**, **психологик хизматларга**, **ҳуқуқий маслаҳатга** ва **доимий иш жойларига** эҳтиёжлари борлиги аниқланган.

ЕЛГИЗ ВА ЁЛГИЗ ЯШОВЧИ КЕКСАЛАР	НОГИРОНЛИГИ БУЛГАН ШАХСЛАР	ТАЗИЙҚ ВА ЗУРАВОНЛИҚҚА ЖАЁР ҚУРГАНЛАР	ЕТИМ ВА ҚАРАМОЎСЛАЗ ҚОЛГАН БОЛАЛАР
988 нафар 4,6% 7 та САХОВАТ интернат уйларида 1 уйлар 1 йилда - 73,9 млн сўм, муражаатлар - 128 та	8 802 нафар 5,8% 6 610 нафар (11 та аёллар ва 11 та эркеклар интернат уйларида) 1 уйлар 1 йилда - 56,5 млн сўм, муражаатлар - 307 та навабт - 257 та 2 192 нафар 17 та болалар интернат уйларида, 1 уйлар 1 йилда - 96,8 млн сўм, муражаат - 90 та, навабт - 13 та	1304 нафар 5% 700 нафар жабырланган аёллар ва уларнинг, 604 нафар фарзандлари 1 уйлар учун - 18 - 5 млн сўм	863 нафар 1,7% 575 нафар 12 та меҳрибонлик ва 8 та болалар уйларида) 1 бола 1 йилда - 64 - 99 млн сўм 288 нафар (Чиноз (қизлар) ва Бахт (ўғил) уйлар тарбия муассасаларида) 1 бола 1 йилда - 50 - 56 млн сўм
Озиқ-овқат, кийим-кечак, гигиена Протез-ортопедия буюмлари 2 марта чуқурлаштирилган тиббий кўрик Хўжуқий маслаҳат Мулоқот ва психологик ёрдам Мадоний тadbирлар	Озиқ-овқат, кийим-кечак, гигиена Протез-ортопедия буюмлари 2 марта чуқурлаштирилган тиббий кўрик Ресабилитация ва абилитация Касбий ресабилитация Психологик педагогик коррекция	Тиббий кўриқдан ўтказиш Тиббий ва психологик ресабилитация Хўжуқий маслаҳат Озиқ-овқат, гигиена Касб-ҳунарга йўналтириш Фарзандларнинг таълим олиши	Озиқ-овқат, кийим-бош, пойабзал, гигиена Соғломлаштириш, психологик ва коррекция 2 марта чуқурлаштирилган тиббий кўрик Индивидуал таълим ва касбга йўналтириш Хорижий тил, касбий компетенцияси курслар
20,3 минг нафар 95,4% 15,5 минг ёлғиз яшувчилар 4,8 минг ёлғизлар	143,8 минг нафар 94,2% 143,6 минг аёллар парварқишига мутож 78,3 минг аёллар 65,2 минг болалар	25 минг нафар 95% 10,9 минг аёллар ресабилитация марказига муражаат қилганлар	787 нафар 1,4% 138 та оилавий болалар уйларида 1 бола 1 йилда - 17 - 2,3 млн сўм
Стационар даволаш 1 киши учун 1,7 - 3,3 млн сўм Ёлғизлар учун коммунал тўловлар бўйича компенсация (1 ойда 485,3 минг сўм)	Стационар даволаш (1 киши учун 3,3 млн сўм) Протез-ортопедия буюмлари - 1 киши учун 985 минг сўм Ногиронлик бўйича ва 18 ёшгача ногиронлиги бўлган бола парварқиши учун нафақалари (1 ойда 535 минг сўм)	"Аёллар дастури"га киритилганда уй-жой олиш етди имара тўлови компенсацияси (1 ойда 500 минг сўмгача).	Соғломлаштириш ва даволаш Ногиронлиги бўлган болаларнинг дори воситалари учун компенсация Патронаж ва оилавий болалар уйи учун таъминот Кийим-бош, пойабзал ва гигиена
Маниший хизматлар (1 ойда 30,5 минг сўм)	Химоя ордери бериш		53 минг ҳам онаси ҳам отаси минорасида бўлган болалар 96,9%

ЎЗБЕКИСТОН
МИЛЛИ АГЕНТЛИГИ

МАҲАЛЛАДА ВА "ИНСОН" МАРКАЗЛАРИДА КЎРСАТИЛАДИГАН ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТЛАР 2

ИЖТИМОИЙ ХОДИМ

15 ОКТЯБРЬ 2023

25 ТА ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТ

Оғир аҳолга тушиб қолган (тушиб қолган хавфи юқори бўлган) шахсларга ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар тўғрисида маълумот бериш

6

Чўқурлаштирилган тиббий кўрикдан ўтказиш графигини тузиш
Қариндошлари ва яқин инсонлари ўртасидаги муносабатларни тиклаш
Хужжатларини расмийлаштириш ва қайта тиклашда ёрдам бериш

7

Ногиронликни белгилаш ва ногиронлик гуруҳини ўлғарттириш учун ариза
Протез-ортопедия ва реабилитация воситаларини ажратиш бўйича ариза

2

Қам таъминланган оилаларга давлат томонидан кафолатланган барча хизматлардан фойдаланилишини таъминлаш
Қам таъминланган деб эълон қилинган тўғрисида маълумотномани олиш
Мақтабга таълим ташкилотларига жойлаштириш бўйича ариза

8

Хаёти ва соғлиғига бевосита хавф мавжуд болалар маълумотларини васийлик ва ҳомийлик органига вакил тайинлаш учун юбориш
Ота-онаси 3 ойдан ортиқ миграцияда бўлган болалар тўғрисида маълумотларни васийлик ва ҳомийлик органига юбориш
Боқувчисини йўқотганлик учун нафақа расмийлаштириш бўйича ариза

1

Республика маркази ва ҳудудий бўлиналари реабилитация қилинган ҳамда ҳимоя ордери берилган шахсларни сайёр мониторинг қилиш

39

ТУРДАГИ ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ
(АРИЗА КИРИТИШ)

Қарши туманида ижтимоий соҳада келиб тушган муурожаатларнинг 52 фоизини (1 035 фуқаро) жойида ҳал қилиш мумкин эди

Васийликка, ҳомийликка, оилага тарбияга (патронат) ҳамда оилавий болалар уйига берилган болаларнинг турмуш ва тарбия шароитларини мониторинг қилиш

14 ТА ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТ

1 ЯНВАРЬ 2024

4

80 ёшга тўлган кексаларга қараб туриш ҳақиқий ҳолатларини текшириш
Бепул дори-дармон билан таъминлаш ишларини ташкил этиш
Маҳалла даражасида маданий ва маърифий тадбирлар ташкил этиш

1

1 гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсга ёки 18 ёшгача ногиронлиги бўлган болага қараб туриш ҳақиқий ҳолатларини текшириш далолатномаси расмийлаштириш

2

Ёшга доир нафақаси тўғрисида электрон аризани юбориш

5

Етим ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни ўз оиласига олиши мумкин бўлган шахслар руҳантини шакллантириш
Ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган ёки уларнинг ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисида қарор қабул қилинган оилаларни мониторинг қилиш
Боланинг ота-онаси қиёрадалиги ҳақида бир йил давомида маълумотлар бўлмаса, уларни "Бедарак йўқолган" деб топил чораларини куриш
Боқувчисини йўқотганлик пенсиясини расмийлаштириш бўйича ариза

1

Мақтаб ва мақтабга таълим ташкилотларига жойлаштириш

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯГА МУХТОЖ АҲОЛИ НОМИДАН 20 ТУРДАГИ ХИЗМАТЛАР БЎЙИЧА АРИЗА КИРИТИШ ЖОРИЙ ҚИЛИНАДИ.

ЎЗБИКИСТОН
МИЛЛИ АГЕНТЛИГИ

МАҲАЛЛАДА ВА “ИНСОН” МАРКАЗЛАРИДА КЎРСАТИЛАДИГАН ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР 3

15 ОКТЯБРЬ 2023

28

ТУРДАГИ ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ

1 ЯНВАРЬ 2024

11 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Оғир ҳаётий вазиятга тушган шахслар (ёлғиз кексалар, ёлғиз яшовчи кексалар, ногиронлиги мавжуд бўлганлар, кам таъминланганлар, тазйик ва зўравонликка учиротганлар, қарангосиз қолган болалар) ва оилаларга социал-психолог хизматини кўрсатиш

Нафақа ва моддий ёрдам пули рад этилган фуқароларга тушунтиришлар бериш

Ҳар йили бир мартаба график асосда чукўрлаштирилган тиббий кўрикдан ўтказиш ишларини ташкил этиш
Ўзгалар параваришига мўҳтож бўлган шахс деб эътироф этиш / бекор қилиш
“Саховат” ва “Қурувват” интернет ўйларига жойлаштириш учун мурожаатларни қабул қилиш

Ногиронлиқни белгилаш ва ногиронлик гуруҳини ўзгартириш
Протез-ортопедия ва реабилитация воситалари билан таъминлаш учун сертификатни расмийлаштириш
Мўҳтожларга реабилитация қилишнинг техник воситаларини (ашиштириш мосламаси, қўллик тасб, ҳасса, тиросили қўллик тасб, кузи оқизлар учун ҳасса, юриш мосламаси (родунок) ва бошқалар) тарқатиш
Ногиронлиги бўлган шахсларни реабилитация қилиш ва протезлаш миллий марказида стационар шароитда даволаниш учун йўлланма бериш
Ногиронлиги бўлган болаларни ижтимоий мослаштириш, уларга касб-ҳунар ўргатиш учун йўлланмалар бериш
“Параспорт ўйинларида тасниф қондалари ва принциплари”га кўра параспорт билан шуғулланишлари бўйича тавсияларни расмийлаштириш

17 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Ёшга доир, ногиронлик, боқувчисини йўқотганлик, ногиронлиги бўлган болаларни параваришга олганлар учун ва бола туғилганда бериладиган нафақаларни тўлаш
Дафн нафақасини тўлаш

Маданий тадбирлар ташкил этиш

Болалар реабилитация тадбирларини тўқан тиббиёт бирлашмасида, шу жумладан нодонат-нотинорат ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказишни ташкиллаш
Алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларга таълим муассасаларида таълим ва тарбия беришга мўҳтажланган гуруҳларини ташкил этиш

Қам таъминланган оилаларга болалар нафақаси ва моддий ёрдам тайинлаш учун аризаларни “Ижтимоий ҳимоя ағона реестри” ахборот тизимига киритиш

Етим ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни ўз оиласига олиш истагидаги номзодларни ўқитиш
Боланинг ҳаёти ёки соғлиғига бевосита хавф солаётган омишлар бартараф этилганда ота-оналик ҳуқуқларини тиклаш чораларини қўриш
18 ёшгача бўлган оналар ва оталарни ота-оналик қўникмаларини ривожлантиришга, фарзанд параваришига ўқитиш

Тазйик ва зўравонликка учиротган хотин-қизлар ва уларнинг аёғига етмаган фарзандларининг йўқотилган ҳужжатларини тиклашни ташкил қилиш
Касб-ҳунарга ўқитиш марказларида касбга ўргатишга йўлланма бериш
Ҳуқуқларини ҳимоя қилишда судларга ариза (шикоят) ва даъволар киритиш

ИНСОН МАРКАЗИНИНГ ТУМАН ТАШКИЛОТЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИГИ (ҚАРШИ Т.)

"ИНСОН" ИЖТИМОИЙ
ХИЗМАТЛАР МАРКАЗИ

ҚАМБАҒАЛЛИКНИ
ҚИСҚАРТИРИШ ВА
БАНДЛИК БЎЛИМЛАРИ

Ногиронлиги бўлганларни, таъйиққа учраган аёлларни ҳамда васийликка берилган болаларни касб-хунарга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш;

Ишга жойлашиш учун тавсия берилган 1151 нафар ногиронлиги бўлганларнинг 102 нафари ишга жойлаштирилган.

11%

ТИББИЁТ
МУАССАСАЛАРИ

Ёлғиз яшайдиган ҳамда ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахсларни ҳар йили бир маротаба график асосида тиббий кўриқдан ўтказиш, белул дори билан таъминлаш

Латронож ҳамширалари йил бошидан факат 4 нафар қариянинг уйига ташриф буролган

80 нафардан факат 5 нафар қария белул дори билан таъминланган.

ЁШЛАР СИЁСАТИ ВА
СПОРТ БОШҚАРМАЛАРИ

Бассейн-даволаш ва соғломлаштирувчи жисмоний тарбия учун спорт заллардан фойдаланишни ташкил этиш.

Спорт билан шуғулланишга лояқатли, 18-35 ёш оралиғида ногиронлиги бўлган 391 шахсларнинг факат 25 нафар билан шуғулланмоқда

6,4%

АДЛИЯ БЎЛИМИ,
ИЧКИ ИШЛАР БЎЛИМИ

Оғир ҳаётий вазиятга тушган шахсларнинг ҳужжатларини расмийлаштириш ёки қайта тиклаш.

Ёлғизлар мулклари уларнинг ихтиёрисиз бошқа одамлар номига ўтказилиши ҳолатлари олдини олиш.

427 нафар қария вафот этишидан олдин уй-жойларини яқинлари номига расмийлаштириб берган (йил бошидан).

34 нафар қариянинг мол-мулкы ўлимидан қойин ҳеч қимга расмийлаштирилмаган

МАКТАБГАЧА ВА
МАКТАБ ТАЪЛИМИ
БЎЛИМИ

Психологик - тиббий - педагогик комиссия ҳулосаси асосида таълимни ташкил қилиш.

267 нафар алоҳида таълимга эҳтиёжи бўлган болалар учун макбул шокл асосида таълимни йўлга қўйиш.

реабилитация марказларига жойлаштирилган аёллар фарзандлари таълим жараёни узлуксизлигини таъминлаш.

IJTIMOIY HIMOYA
MILLIY AGENTLIGI

ҚАРШИ ТУМАНИ "ИНСОН" ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР МАРКАЗИ ХОДИМЛАРИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

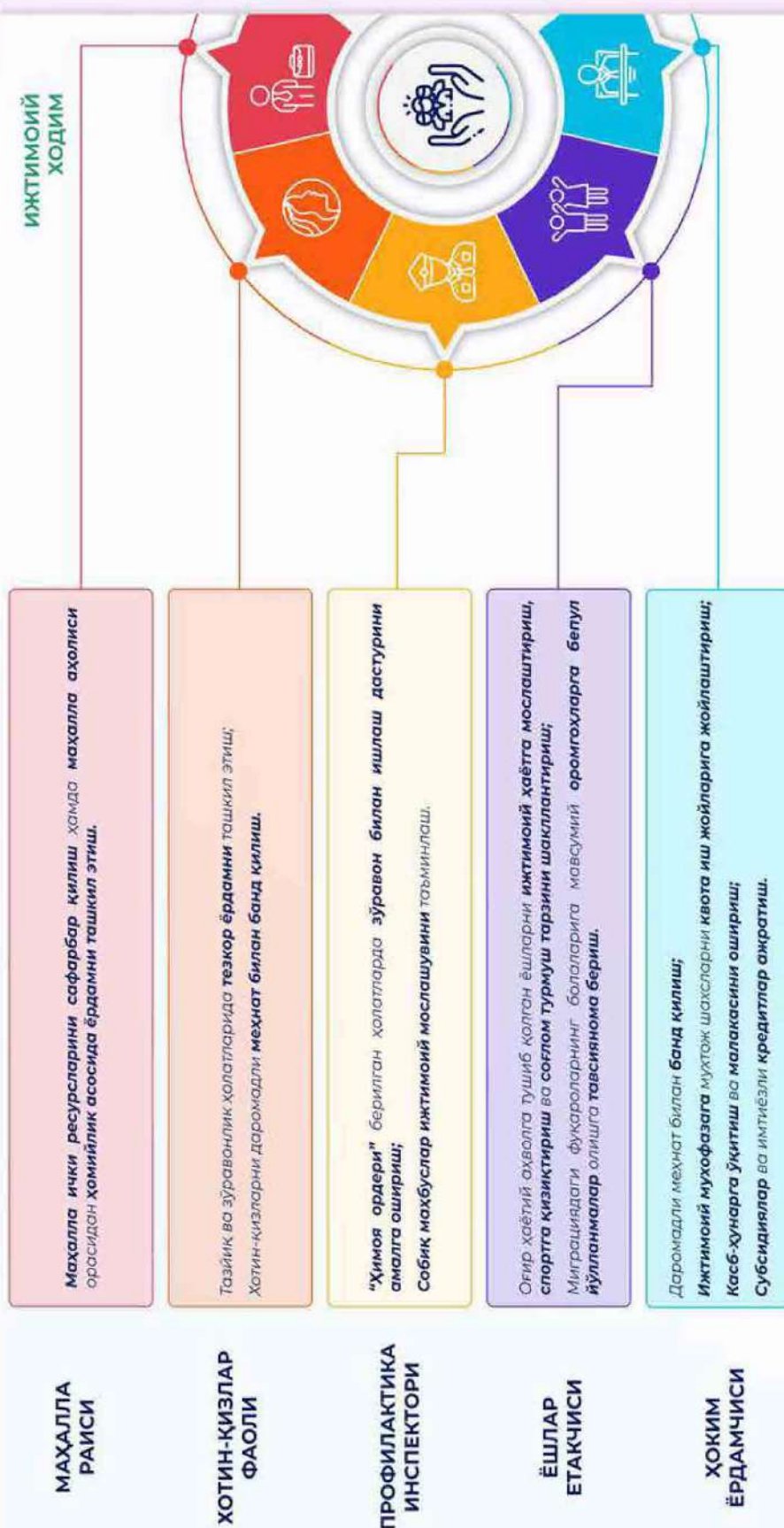
Маслаҳатчи ва менежерлар	2 та	Ижтимоий хизматлар кўрсатилиши ҳамда ижтимоий ходимларни ўқитиш ва малакаси оширилишини назорат қилади (вилонт бошқармасида)
Катта ижтимоий ходим	1 та	Ижтимоий ходимлар фаолиятини мувофиқлаштиради ва назорат қилади, жумладан, ижтимоий ходим томонидан индивидуал хизмат кўрсатиш режаси туғри тузилишини текширади
Супервайзер	1 та	Ижтимоий ходимларни қўллаб-қувватлайди ва тегишли маслаҳатлар беради, жумладан, ижтимоий ходим томонидан индивидуал хизмат кўрсатиш режаси туғри тузилишини текширади
«Инсон» маркази операторлари	2 та	Мурожаатчиларга ижтимоий ёрдамлар бўйича дастлабки маслаҳат беради ёки бошқа муассасаларга тегишлилиги бўйича йўналтиради
Ижтимоий ходимлар	40 та	Оилалар ва шахслар ижтимоий ҳолатини баҳолаб, индивидуал хизмат кўрсатиш дастурини тузади ва амалга оширади
Ижтимоий ходим ассистентлари	12 та	Узгалар парваришига муҳтож ёлғиз кекса ва ногиронлиги бўлган шахсларга ижтимоий-маиший хизматларни кўрсатади (овқат тайёрлаш, дори-дармон ва махсулотларни етказиб бериш, урни тозалаш ва гигиена жараёнларида қўмаклашиш)

ИНСОН МАРКАЗЛАРИ СТРУКТУРАСИ

6

"ИНСОН" МАРКАЗЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИЛАДИГАН ТУМАН ВА ШАҲАРЛАРДА ИЖТИМОЙ ХОДИМЛАР Сони

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН Р.	28	САМАРҚАНД В.	26
БЕРУНИЙ Т.	18	ПАХТАЧИ Т.	10
ХҲЖАЙЛИ Т.		КАТТАҚҲҲРҒОН Ш.	
АНДИЖОН В.	28	СУРҲОНДАРЁ В.	20
АНДИЖОН Ш.	18	ТЕРМИЗ Ш.	26
ХҲЖАОБОД Т.		УЗУН Т.	
БУҲОРО В.	26	СИРДАРЁ В.	14
ҚОРАҚҲЛ Т.	20	ХОВОС Т.	12
ПЕШКУ Т.		ГУЛИСТОН Ш.	
ЖИЗЗАХ В.	22	ТОШКЕНТ В.	26
БАҲМАЛ Т.	26	ТОШКЕНТ Т.	28
ҒАЛЛАОРОЛ Т.		ЯНГИЙҲЛ Т.	
ҚАШҚАДАРЁ В.	40	ҒАРҒОНА В.	46
ҚАРШИ Т.	22	ҒАРҒОНА Ш.	22
ДЕҲҚОНОБОД Т.		ДАҒҒАРА Т.	
НАВОИЙ В.	6	ҲОРАЗМ В.	28
КОНИМЕҲ Т.	22	УРҒАНЧ Т.	14
НАВОИЙ Ш.		ЯНГИБОЗОР Т.	
НАМАНҒАН В.	36	ТОШКЕНТ Ш.	44
ЧУСТ Т.	24	ОЛМАЗОР Т.	46
КОСОНСОЙ Т.		М-УЛУҒБЕК Т.	

IJTIMOIY HIMOYA
MILLIY AGENTLIGI

БАҲОЛАШ, РАҒБАТЛАНТИРИШ ВА МАЛАКА ОШИРИШ ТИЗИМИ

8

АҲОЛИ ФИКРИ - ИЖТИМОЙ ХОДИМ ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ БАҲОСИ

Ҳар бир кўрсатилган ижтимоий хизмат ва хизмат кўрсатиш сифати бўйича аҳоли ва маҳалла раиси томонидан баҳолаш тизими яратилади ва уларнинг фикрлари асосида:

- хизмат кўрсатиш тизимини такомиллаштириш;
- ходим фаолиятини рағбатлантиришда (интизомий чора кўришда) фойдаланиб борилади;
- балларнинг 20 фоизи маҳалла раисининг ҳулосаси асосида белгиланади.

КРІ АСОСИДА БАҲОЛАШ

"ИНСОН" МАРКАЗ

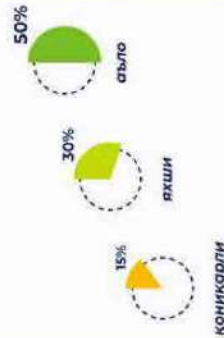
- ✓ Ногиронлик гуруҳини ўзгартириш бўйича мувожазлар
- ✓ Ёлғиз кексаларнинг ўзгалар парваршига боғлиқлик даражасининг оғирлашмаслиги
- ✓ Ижтимоий нафақа ва моддий ёрдам такрорий (3 мартадан ёки undan кўп) олиш ҳолатларининг камайиши
- ✓ "Ҳимоя ордери" берилган аёлларнинг реабилитация қилиниши
- ✓ Ногиронлиги бўлган шахсларни протез-ортопедия бўюмлари билан таъминлаш ва уларни банд қилиш
- ✓ "Саховат" ва "Муруват" интернат уйларига жойлаштириш бўйича мувожазлар

ИЖТИМОЙ ХОДИМ

- ✓ Ёлғиз яшайдиган ҳамда ёлғиз кексаларни аниқлаш ва рўйхатга олиш
- ✓ Ногиронлиги сабабли уйда ўтирган болаларни таълимга жалб қилиш
- ✓ Ота-она қаромонсиз қолган болаларни аниқлаш
- ✓ Ёлғиз кексаларнинг ақинлари ва қариндошлари билан ижтимоий алоқаларини тиклаш
- ✓ Ногиронлик белгилари мавжуд шахсларни аниқлаб, уларга ногиронлик белгиланиши чораларини кўриш

РАҒБАТЛАНТИРИШ

Ижтимоий ҳимоя миллий платформаси асосида устима белгилаш

Маалака ошириш курсларида ўқиш имконияти

Ўқишга қабул қилиш бўйича тавсиянома бериш

Хизмат логонлари бўйича кўтарилиш

МАЛАКА ОШИРИШ ВА ЎҚИТИШ

ЮНИСЕФ томонидан 6 кунлик маалака ошириш курси

"Инсон" марказлари ва мобил гуруҳлар мутахассислари учун базавий онлайн тренинг (4 та модуль)

Модуль кредит тизими бўйича қайта тайёрлаш ва маалакасини ошириш.
Давомийлиги - 626 соат. Онлайн (48 соат), офлайн ва мустоқил таълим (350 соат), амалиёт (228 соат)

COLUMBIA
SCHOOL OF
SOCIAL WORK

Колумбия университети Ижтимоий иш мактаби билан:
Кадрларини ўқитиш қайта тайёрлаш ва маалакасини ошириш дастурларини ташкил этиш

giz
Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit

Германия халқаро ҳамкорлик ташкилоти билан:
Ижтимоий ходимлар учун модул-кредит тизими асосида маалака ошириш;
Ходимлар профессионал-шахсий эҳтиёжларига қўра гибрид онлайн/офлайн ўқув модуллари.

ITIMOIY NIMOYA
MILLIY AGENTLIGI

ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР КЎРСАТИШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

9

2023 йил 28 СЕНТЯБРЬ

АХОЛИГА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР КЎРСАТИШ
ТИЗИМИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ
ТУҒРИСИДА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҚАРОРИ ҚАБУЛ
ҚИЛИНДИ

2023 йил 15 ОКТЯБРДАН ЭКСПЕРИМЕНТ ТАРИҚАСИДА 28 ТА ТУМАНДА "ИНСОН"
МАРКАЗЛАРИ ИЖТИМОЙ ХОДИМЛАРИ ТОМОНИДАН ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР ВА
ЁРДАМЛАР КЎРСАТИШНИНГ ЯНГИ ТИЗИМИ ЙУЛГА ҚЎЙИЛДИ

Ўзгалар парварishiга муҳтож бўлган ёлғиз яшовчи ёки ёлғиз кекса ва ногиронлиги
бўлган шахс деб эътироф этиш ёки бекор қилиш «Инсон» ижтимоий хизматлар
марказларининг қарорига асосан амалга оширилади.

«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари директорларига муайян яшаш жойига эга
бўлмаган ижтимоий химояга муҳтож аҳолини Агентлик ҳузуридаги уй-жой фондига эга
бўлган муассасаларга олти ой муддатгача вақтинча рўйхатдан ўтказиш ҳуқуқи берилди.

Ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатилишининг янги тизимини йўлга қўйиш
жараёнида юзага келадиган тизимли муаммоларни бартараф этиш чораларини қўриб
бориш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирига юклатилди.

Эксперимент даврида туман (шаҳар) ҳокимликлари «Инсон» ижтимоий хизматлар
марказларида аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамларни кўрсатиш тизимини
ташкил этиш бўйича «йўл хариталари» тасдиқланади.

Давлат хизматлари марказлари ва уларнинг филиалларида ижтимоий химояга
муҳтож аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатишга ихтисослашган
«Ижтимоий хизмат дарчалари» фаолияти йўлга қўйилади.

«ИНСОН» ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР МАРКАЗЛАРИДАГИ ИЖТИМОЙ
ХОДИМЛАР ТУРУХЛАРИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ ВА ФАОЛИЯТ
ЙЎНАЛИШЛАРИ:

огир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори
бўлган шахслар ва oilаларга (кейинги ўринларда — ижтимоий химояга
муҳтож аҳоли) бевосита маҳалла даражасида комплекс ёндашув асосида
профессионал ижтимоий хизматлар кўрсатиш;

ижтимоий химояга муҳтож аҳолининг эҳтиёжлари ва мавжуд
имкониятларини баҳолаш орқали уларга индивидуал тартибда ижтимоий
хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш режаларини ишлаб чиқиш;

индивидуал ижтимоий хизматлар режасига мувофиқ ижтимоий
хизматлар ва ёрдамларнинг кўрсатилишини ташкил қилиш, шунингдек,
зарур ҳолларда индивидуал ижтимоий хизматлар режасига тегишли
тузатишлар киритиб бориш;

ички ресурсларни, шу жумладан ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича
қўнғиллиларни (қариндошлар, қўни-қўшнилар, волонтерлар) ижтимоий
хизмат ва ёрдамлар кўрсатишга жалб қилиш ҳамда уларнинг мазкур
соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириш;

аҳолига давлат томонидан кафолатланган ижтимоий хизматлар ва
ёрдамлар туғрисида, шунингдек, аҳолининг мазкур хизматларни олишга
бўлган ҳуқуқлари бўйича тушунтириш бериш.

ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР
КЎРСАТИШДА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ
ШАРТНОМАСINI ТУЗИШ АМАЛИЯТИ ЖОРИЙ ЭТИШ ЮЗАСИДАН
ТАКЛИФЛАР КИРИТИШ ТОПШИРИЛДИ (2024 ЙИЛ МАРТ)

ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИ РАХБАРЛАРИ ИЖТИМОЙ
ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР КЎРСАТИШДА ИЖТИМОЙ
ХОДИМЛАРГА ҲАР ТОМОНЛАМА ҚўМАҚ БЕРИШ Бўйича ШАХСАН
МАСЪУЛ ВА ЖАВОБГАР ЭКАНЛИГИ БЕЛГИЛАНДИ

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 28 сентябрдаги ПҚ–319-сон қарорининг 3-бандига кўра, 2023 йил 15 октябрдан бошлаб «Инсон» ижтимоий хизматлар марказларига қандай ваколат берилган?

А) Талабгорларни ўзгалар парваришига муҳтож бўлган ёлғиз яшовчи ёки ёлғиз кекса ва ногиронлиги бўлган шахс деб эътироф этиш ёки бекор қилиш, шунингдек, ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар рўйхатига киритиш (ундан чиқариш)

Б) Адлия вазирлиги қарорига асосан амалга оширилади

В) Оила ва Хотин-қизлар давлат қўмитаси қарорига асосан амалга оширилади

Г) Ўзбекистон Республикаси Олий суд қарорига асосан амалга оширилади

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 28 сентябрдаги ПҚ–319-сон қарорига кўра, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги, Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлигига 2024 йил 1 январга қадар қандай вазифа қўйилган?

А) «Маҳалла еттилиги» томонидан ягона саволнома асосида маҳаллада ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли муаммоларини аниқлаш тизими йўлга қўйилишини

Б) «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ҳамда ижтимоий ходимлар фаолиятини йўлга қўйиш

В) Ижтимоий хизмат дарчалари фаолиятини йўлга қўйиш

Г) Ҳеч қандай вазифа юкланмаган

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 1 июндаги ПФ–82-сон Фармонида кўра Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ҳузурида қандай ташкилотлар очилиши кўзда тутилган?

А) Ижтимоий ҳимоя тизими ходимларининг малакасини ошириш маркази. Ижтимоий ҳимояни ривожлантириш институти. Ижтимоий инспекция ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари

Б) Агентликнинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари

В) Уруш ва меҳнат фахрийлари учун республика пансионати, кексалар, ногиронлиги бўлган шахслар, уруш ва меҳнат фахрийлари учун санаторийлар

Г) «Мурувват» ва «Саховат» интернат-уйлари

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 28 сентябрдаги ПҚ–319-сон қарорига кўра, қайси давлат муассасаси тазйиқ ва зўравонликка учраган хотин-қизлар ва болалар билан ишлаш бўйича ваколатли орган ҳисобланади?

А) Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ҳамда унинг ҳудудий бўлинмалари

Б) Оила ва Хотин-қизлар давлат қўмитаси

В) Ўзбекистон Республикаси Олий суд қарорига асосан амалга оширилади

Г) Ички ишлар вазирлиги

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 1 июндаги ПФ–82-сон Фармонида асосан 2025 йил 1 январдан бошлаб Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги тузилмасига ўтадиган ташкилотлар рўйхати қайсилар?

А) Ички ишлар вазирлиги тизимидан Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсларни реабилитация қилиш марказлари. Иқтисодиёт ва молия вазирлиги тизимидан Ижтимоий суғурта жамғармаси.

Б) Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсларни реабилитация қилиш марказларини очилиши кўзда тутилган

В) Уруш ва меҳнат фахрийлари учун республика пансионати, кексалар, ногиронлиги бўлган шахслар, уруш ва меҳнат фахрийлари учун санаторийлар

Г) «Мурувват» ва «Саховат» интернат-уйлари

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 28 сентябрдаги ПК–319-сон қарорининг 2-илоvasида қайси йўналишлар (3 та) белгиланган?

А) Ижтимоий ходим фаолиятини йўлга қўйиш. Ижтимоий хизматлар соҳасини такомиллаштириш. Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами билан ишлаш

Б) Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами билан ишлаш. Ижтимоий хизмат дарчалари фаолиятини қайта кўриб чиқиш. Маҳаллаларда кўрсатиладиган хизматлар сонини камайтириш

В) Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами билан ишлаш. Маҳаллаларда кўрсатиладиган хизматлар сонини камайтириш

Г) Ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар дастлаб йўлга қўйиладиган туманлар сони. Ижтимоий хизмат дарчалари фаолиятини қайта кўриб чиқиш

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 28 сентябрдаги ПК–319-сон қарорининг 1-илоvasида қандай рўйхат илова қилинган?

А) Ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар дастлаб йўлга қўйиладиган туманлар (шаҳарлар) рўйхати

Б) Маҳаллаларда кўрсатиладиган хизматлар рўйхати

В) Хотин-қизлар рўйхати

Г) Кам таъминланган oilалар рўйхати

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 1 июндаги ПФ–82-сон Фармонида кўра «Ижтимоий ҳимоя ягона реестри» ахборот тизими қайси ташкилот тасарруфига ўтказилди?

А) Ижтимоий ҳимоя миллий агентлигига

Б) Oilа ва Хотин-қизлар давлат қўмитасига

В) Ўзбекистон Республикаси Олий суд қарорига

Г) Ички ишлар вазирлигига

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 1 июндаги ПФ–82-сон Фармонида кўра ҳар ҳафтанинг жума куни қандай кун сифатида белгиланди?

А) «Меҳр ва саховат» куни

Б) «Саховат ва кўмак» куни

В) «Ёшлар» куни

Г) «Ёлғиз кексаларга эътибор» куни

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 1 июндаги ПФ–82-сон Фармонининг 4-бандига кўра 2024 йил 1 августдан бошлаб Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги тузилмасига нималар ўтказилади?

А) Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимидан алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болалар учун ихтисослаштирилган мактаблар ва мактаб-интернатлар, кўп тармоқли ихтисослаштирилган мактабгача таълим ташкилотлари ҳамда ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари. Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги тизимидан имкониятлари чекланган шахслар учун ихтисослаштирилган касб-ҳунар мактаблари;

Б) Ижтимоий ҳимоя тизими ходимларининг малакасини ошириш маркази. Ижтимоий ҳимояни ривожлантириш институти. Ижтимоий инспекция ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари

В) Ижтимоий инспекция ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари. Ўз ваколати доирасида маъмурий жавобгарликни келтириб чиқарадиган ҳолатлар юзасидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисида баённомалар тузиш

Г) Маҳаллаларда кўрсатиладиган хизматлар рўйхатини тузиш ва назоратини олиб бориш

Аҳоли қалбида юртимизда амалга оширилаётган ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, «Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари» ғояси асосида жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш масалалари

Бугун дунё сиёсатида «Янги Ўзбекистон» деган ибора пайдо бўлди. Ҳаётимиз тубдан янгиланмоқда, қалбимиз ва руҳимиз, онгу тафаккуримиз янгиланмоқда. Тарихдан маълумки, янгилик яратувчиларга, ислохотчиларга ҳеч қачон осон бўлмаган. Уларнинг ҳаёти мудом жиддий мураккаблик, синов ва хатарлар пўртанасида кечган. Яратган томонидан халқ тақдирига масъул бўлишни ирода этган бундай мард ва жасур зотларни Оллоҳнинг ўзи сақлайди ва қўллаб-қувватлайди. Бугунги кунда дунё миқёсида том маънода мард ва жасур йўлбошчи сифатида тан олинган ислохотчи халқимизни шиддат билан олдинга бошлаб бормоқда.

Дунёда икки юз элликдан ортиқ давлат, минглаб халқ ва элат бор. Улар орасида Ўзбекистон дея аталмиш гўзал ва бетакрор мамлакатнинг ўз ўрни ва нуфузи, ўзига хос тараққиёт йўли борлиги қалбимизга чексиз ифтихор бағишлайди. Шу боис ҳам истиқлол биз учун бениҳоя қадрлидир. Чунки, аجدодларимиз давлат қурган, буюк империяларни идора қилган. Шу боис ҳам қадрли нарсасонликча қўлга киритилмаслигини барчамиз яхши биламиз. Она Ватанимиз тарихи бир неча минг йиллар билан бўйлашади. Бу диёр жаҳон тамаддунининг тамал тошини қўйган, илм-фани, санъати, маданияти, улкан маданий-маънавий мероси, олиму фузалолари билан донг таратган. Шу боис яқин ўтмишда қарийб бир аср давомидаги мустамлака даври, унғача ҳам ҳақ-ҳуқуқлари поймол этиб келинган халқимиз руҳини ҳеч қандай куч сўндирилмаган. Бугун биз Янги Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик давлат қуриш ва адолатли фуқаролик жамиятини шакллантириш бош вазифа этиб белгиланиб, мамлакат сиёсий ҳаётида кўппартиявийлик муҳити қарор топди, нодавлат тузилмалар, жамоат ташкилотлари ва ўзини-ўзи бошқариш органлари фаолияти такомиллаштирилди, суд-ҳуқуқ тизимида, оммавий ахборот воситалари, маънавий-маърифий соҳаларда кенг қўламли ислохотлар амалга оширилди ва оширилмоқда.

Дарҳақиқат, мамлакатимиз тарихида ўчмас саҳифа очган буюк истиқлол туфайли Ўзбекистон ўтган давр мобайнида жаҳон ҳамжамиятидан муносиб ўрин эгаллаб, **миллий тикланишдан миллий юксалиш сари** дадил илгарилаб бормоқда. Муҳтарам Президентимиз таъкидлаганидек, **Миллий юксалиш деганда, биз мамлакатимиз тараққиёти, халқимизнинг ҳаёт даражаси ва турмуш сифатини ҳар томонлама юқори босқичга кўтаришни тушунамиз.** Илм-фан, таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш, маданият ва спорт соҳаларида бўлаётган

катта ўзгаришлар ҳаётимизда муҳим воқеаликка айланмоқда. Юртимизда ижтимоий ривожланиш бўйича ўзига хос қатъий тизим шаклланимоқда. Бу борада «Ўзбекистон – 2030» стратегиясининг қабул қилиниши ва унда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг юзта мақсад қамраб олингани бунинг ёрқин мисолидир.

Мазкур мақсадлар **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** ғоясининг амалга оширишда асосий дастуриламалдир. Ўтган етти йил тарих учун кўз очиб юмгунча вақтнинг зарраси кабидир. Лекин, мана шу қисқа даврда Ўзбекистонимизда эришилган ютуқлар ва натижалар ўзига хос **миллий тикланиш ва юксалиш** жараёнлари нечоғлиқ шиддат ила кечаётганидан далолат беради. Ушбу даврда амалга оширилган тикланиш ва юксалиш йўлидаги кенг қўламли фаолият, янгиликлар ва ислохотларни миллийлик ва умуминсонийлик мезонлари, тарихий ҳақиқат ва ҳолисоналик тамойиллари асосида таҳлил қилиш долзарб аҳамиятга эга. Демак, **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** ғояси Янги Ўзбекистон жамиятининг бугунги куни, янги тараққиёт босқичининг мақсад-муддаоларини яққол ва яхлит ифодалайди. Айни пайтда у мамлакатимизда кейинги йилларда амалга ошириладиган ислохотларнинг пировард натижаларига эришишнинг самарали йўллари ва имкониятларини ҳам ўзида акс эттиради. Хўш, ушбу ғоянинг асл мазмун-моҳияти, таянч парадигмалари ва умуммиллий тамойиллари нималардан иборат? Унинг миллий биқиклик ва миллий маҳдудлик, протекционизм ва изолюционизм учун асос бўладиган баъзи сароб ғоялардан фарқи нимада? Бу борада шаклланиган айрим хулосалардан Янги Ўзбекистонни барпо этиш ва ислохотларни амалга ошириш билан боғлиқ тизимли вазифаларни бажаришда нималарга алоҳида эътибор қаратишимиз лозим?

Таъкидлаш жоизки, ижтимоий-фалсафий маънода **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** ғояси муайян халқ ёки давлат томонидан ўз тараққиётининг бир давридан иккинчи даврига ўтиш ёки жамиятдаги умрини ўтаб бўлган тушунча ва тамойиллар, амалий фаолият мезонлари, баъзи тартиб-қоидалар ҳамда эскирган ижтимоий муносабатларнинг таянч парадигмаларини замонавий талаблар асосида ислоҳ этиш ва ривожланишнинг янги босқичига эришиш жараёнини ифодалайди. Инсониятнинг кўп асрлик тажрибасига кўра, бирор бир мамлакатнинг бу жабҳада танлаган ислохотлар стратегияси ўзига хос бўлиб, бошқа мамлакатнинг юксалиши учун айнан мос келмайди. Айни пайтда, ушбу соҳада ҳам умумий қонуниятлар, асосий парадигмалар ва устувор тамойиллар шаклланиган. Шу билан бирга, мазкур ғояни амалга оширишнинг ҳар бир мамлакатга хос хусусиятлари бўлиши кўпчилик мутахассислар томонидан эътироф этилган. Шу маънода, машҳур донишманд Конфуцийнинг **«Юксалиш – эзгу мақсад, барқарорлик – унга эришишнинг шарт-шароити, ислохотлар эса уни таъминлашнинг асосий воситасидир»** деган фикри ҳар қандай янги тараққиёт даврига ўтишнинг мазмун-моҳиятини аниқ ифодалайди. Ўз навбатида, халқлар тарихининг бир босқичидан иккинчисига ўтишининг муҳим жиҳатини акс эттирган мазкур хулосанинг, нафақат ушбу мутафаккир яшаган замон, балки ўз тараққиётининг муайян даврида ислохотларни амалга оширишга бел боғлаган кўплаб халқлар ва давлатлар фаолиятининг асрлар давомида исботланган муҳим тамойилларидан бирига айлангани ҳам бежиз эмас.

Дунё халқларида «юксалиш» тушунчасига бир қатор ибораларни қўшиб ишлатиш тажрибаси ҳам тўпланган. «Иқтисодий юксалиш», «ижтимоий юксалиш», «маънавий юксалиш», «маданий юксалиш» кабилар ана шу асосда шаклланиган. Масалан, Франция, Германия, Швеция, Япония, Жанубий Корея каби мамлакатларнинг II Жаҳон урушидан

кейинги ривожланиши учун асос бўлган ва XX аср ўрталаридан бошланган тараққиёт стратегияларида иқтисодий юксалиш масалаларига кўпроқ эътибор қаратилгани маълум. Бу ўз-ўзидан, ушбу мамлакатларнинг ўша даврдаги сиёсий лексиконида «иқтисодий юксалиш» тушунчасининг нисбатан кўпроқ ишлатилгани ва у мазкур йўналишдаги ислохотларнинг умумий ва ўзак иборасига айланганидан далолат беради. Баъзи таниқли хорижий экспертлар фикрига кўра, «юксалиш» тушунчасига «миллий» ибораси қўшиб ишлатилганида, кўп ҳолларда, муайян халқ ёки бирон бир давлат тараққиётининг ўзига хос хусусиятлари асосида ривожланаётгани ҳам англатилади.

«Миллий юксалиш» тушунчаси аниқ бир халқ ёки мамлакатнинг миллий ўзлиги, ўзига мос тараққиёт тамойилларини яхлит намоён қилади. «Миллий иқтисод», «миллий байроқ», «миллий валюта» деган иборалар ҳам худди шундай ўзига хосликни ифодалайди. Миллий биқиклик ва миллий маҳдудликнинг натижаси бўлган «протекционизм» ва «изоляционизм» билан боғлиқ ғоялар эса муайян мамлакатнинг ўз қобилига ўралгани ҳамда ташқи дунёдан ажралиб қолганини англатади. Бундан фарқли равишда, бугунги кунда бизнинг мамлакатимизда **«юксалиш»** ғоясининг кенг маънодаги тушунчаси қўлланилмоқда. Бу жиҳатдан, ушбу ғоя мамлакатимиз аҳолисининг барча қатламлари, сиёсий партиялар, давлат ва нодавлат ташкилотларининг умумий манфаатлари ва муштарак мақсадларини ифодаламакда, дейиш учун асослар етарли.

Демак, **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** – устувор ғояси юртимизда яшаётган барча кишиларнинг эзгу мақсад-муддаоларини акс эттиради ва юртимизда амалга ошириладиган ислохотларнинг самарасини таъминлашга бел боғлаган умумхалқ ҳаракатининг бош ғоясини ифодалайди. Унинг маъно-мазмунини белгилайдиган умуминсоний тамойиллар ва таянч парадигмалар ҳам ана шу асосда шаклланимоқда, ҳаётимиздан ва тафаккуримиздан мустаҳкам ўрин эгалламакда. Аслида миллий ғоя ҳам, Тараққиёт стратегияси ҳам **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** умумхалқ ҳаракатининг бош мезонлари ва жамиятимиз ҳаётининг умумий тамойилларини яхлит ифодалайдиган таянч асослардир. Уларга нисбатан тор ёндошувлар ўзини оқламайди ва амалиётга фойда келтирмайди. Биз яхши биламизки, мустақилликнинг илк давридаёқ мамлакатимизда халқимизнинг тарихий ривожланиш анъаналари, умумэтироф этилган демократик принциплар, қолаверса, мамлакат миллий манфаатларини ўзида ифода этган фуқаролик жамияти, ҳуқуқий давлат ва бозор муносабатларига ўтиш даврининг назарий асослари ишлаб чиқилди. Фуқаролик жамияти асосларини шакллантириш жараёни билан боғлиқ умуминсоний демократик қадриятлар фақат халқаро тажрибаларда синовлардан ўтганлиги учунгина эмас, балки ўзбек халқининг миллий манфаатларига мос келганлиги учун ҳам мамлакатимиздаги ислохотлар жараёнларига татбиқ этилди ва ушбу жараён босқичма-босқич амалга оширилди.

«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» ғоясини амалга татбиқ этишда давлат тутуми ҳам катта роль ўйнайди. Шу маънода мазкур ғоя ижтимоий давлат деган тушунча билан уйғундир. Бош қомусимизда белгилаб қўйилганидек, **ижтимоий давлат** – бу жамиятнинг сиёсий ташкилоти, яъни том маънодаги давлатдир. Ижтимоий давлат ўз сиёсатида ижтимоий адолат тамойилларидан келиб чиқиб, фаолият юритади. Асосий мақсади – жамиятда яратилаётган моддий ва маънавий бойликларни ижтимоий адолат тамойили асосида қайта тақсимлашдир. Бунда ҳар бир фуқаронинг маиший турмуш тарзи сифат жиҳатдан юксалади, аҳолининг турмуш шароити ва сифати табақаланиши, яъни улар ўртасидаги яшаш учун кетадиган сарф-харажатлар бўйича фарқларнинг катталашиб кетишига йўл қўйилмайди, аҳолининг

ижтимоий ҳимояга муҳтож қисмига давлат томонидан кафолатлар тизим орқали ёрдам кўрсатилади.

Аҳолининг, хусусан, яхши яшаш илинжидаги инсонларнинг келажакни яратиш, ўзгаришлар қилишга бўлган ҳаракатлари қўллаб-қувватланмаганлиги оқибатида ижтимоий яратувчанлик сусайди ва йўқолиш арафасига келиб қолди. Бир сўз билан айтганда ушбу тажриба халқ учун, жамият учун мутлақо тескари натижа келтирганини ҳаётнинг ўзи исботлаб қўйди.

Ижтимоий давлатчилик тажрибасини илгари сурган Ғарб давлатларида эса катта ижтимоий ўзгаришлар содир бўлганига тарихда мисоллар талайгина.

Буюк бобомиз **Абу Наср Форобий маърифатли инсонлар жамоасини, идеал жамият, ижтимоий давлат ғоясини «Фозил одамлар шахри» асарида ифодалаб берган.**

Алишер Навоийнинг инсонларнинг бахтли яшаши учун муносиб ижтимоий муҳит яратиш, фаровон жамият қуриш, маърифатли давлат бошқаруви, адолатпарвар ва одил ҳукмдор, инсонлар ўзаро меҳр-оқибатли ва бағоят ахлоқий бўлиш каби қарашлари ҳам ижтимоий давлат барпо этиш ғояси билан жипслашади.

Замонавий нуқтаи назардан **ижтимоий давлат, энг аввало, ижтимоий адолат ҳақида, ўз фуқароларининг фаровонлиги, ижтимоий ҳимояланганлиги хусусида ғамхўрлик қиладиган давлатдир.** Бундай давлат ўз фаолиятини аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламлари – ишсизлар, меҳнат қобилиятини йўқотганлар, боқувчисидан маҳрум бўлганлар, ногиронлиги бўлган инсонлар, болалар, кексаларни ижтимоий ҳимоялаш билан узвий олиб боради. Ижтимоийлик – инсонга унинг қадри, шаъни ва эркини асраб-авайлаб муносабатда бўлишдир.

Миллий юксалиш бу – барча ислохотлар ва амалга оширилаётган чора-тадбирлар – **«Инсон қадри учун», «Халқ давлат органларига эмас, давлат органлари халққа хизмат қилиши керак», «Давлат – инсон учун», «Инсон – жамият – давлат»** деган халқчил тамойиллар асосида олиб борилаётгани мулоҳазаларнинг ёрқин далилдир.

Янги Ўзбекистон тараққиётининг ҳозирги ривожланиш босқичида ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий омиллар билан бирга, маънавий-маърифий жабҳаларда амалга оширилаётган ислохотлар ҳам муҳим аҳамиятга эга эканини чуқур англашимиз керак. Чунки, миллий юксалишни биз маънавиятсиз асло тасаввур эта олмаймиз. Шунинг учун ҳам ижтимоий давлатни қуришда давлат ва халқ ўртасидаги ўзаро ишончни, ҳурматни, эътиборни, халқ ва давлат ўртасидаги уйғун орзу истакларни таъминловчи муҳим омил – **МАЪНАВИЯТДИР.** Маънавият жамиятдаги сиёсий-ижтимоий муносабатларнинг мазмуни ва сифатини намоён этадиган кўзгу ҳисобланади.

Барчамизга маълумки, инсон ўзлигини англагани, насл-насабини чуқурроқ билгани сари юрагида Ватанга муҳаббат туйғуси илдиз отиб, улғая боради. Бу илдиз қанча теран бўлса, туғилиб ўсган юртига муҳаббат ҳам шу қадар юксак бўлади. Тарих ҳақиқати шуни кўрсатадики, томирида миллий ғурур, Ватан ишқи жўш урган одамгина буюк ишларга қодир бўлади. Ватан ичра ватан ҳисобланадиган, биз истаган маънавий муҳитни яратишимиз учун ҳақиқий ҳаёт майдони бу – маҳалладир. Юртимизнинг ҳар бир гўшасида, барча шаҳар ва қишлоқларимиз қиёфаси маҳаллалар билан ифодаланади.

Ана шу маънода **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** ғояси асосида мамлакатимизда, хусусан, Янги Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини

шакллантириш ва ривожлантириш мамлакатда амалга оширилаётган ўзгаришларнинг асосий вазифаларидан бирига айланди. Фуқаролик жамиятини шакллантириш ва ривожлантириш — амалга оширилаётган барча ислохотлар муваффақиятининг муҳим омилларидан биридир.

Давлат раҳбарининг ташаббуси билан энди туманлар 4 та секторга эмас, бешта секторга бўлиниши режалаштирилмоқда. Бешинчи сектор — Маънавият бўйича бўлади. Зеро, маърифатпарвар аجدодимиз Абдулла Авлоний миллий тараққиёт асосида аввало тарбия масаласи ётишини таъкидлаб, уни «хаёт-мамот масаласи», деб таърифлаган эди. Зотан, тарбиясизлик жамиятни инқирозга олиб келади. Демак, ёшларнинг тарбиясини яхшиламасдан туриб, миллий юксалишга эришиб бўлмайди. Ота-оналарнинг болалар тарбиясига масъуллиги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 64-моддасида алоҳида қайд этилган. Унга кўра, ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунга қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар. Бироқ, бугунги кунда вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг ортиб бораётгани ота-оналарнинг фарзанд тарбиясига эътиборсизлигини кўрсатмоқда. Ёшлар ўртасида итоатсизлик, ота-онага қулоқ солмаслик иллати шаклланиб бормоқда. Ота-онанинг ва таълим муассасаларидаги ўқитувчиларнинг топшириғини бажармаслиги, ҳатто, уларга нисбатан куч ишлатганлиги ҳолатлари ҳам учраётгани ачинарлидир. Шу боисдан ҳам миллий юксалишнинг асосида маънавияти юксак ёшлар туради.

Бугун биз ўта тезкор глобаллашув шароитида яшамоқдамиз. Инсон қалби ва онги учун аёвсиз курашлар кетмоқда. бу борада қадриятларимизни асраш, уларни ўсиб келаётган ёш авлод онгига сингдириш зарурати тобора ортмоқда. Шу маънода миллий тикланишдан миллий юксалиш сари ғоясининг негизларидан бири миллий қадриятларимиз ҳисобланади. Замонларнинг баланд-паст довларидан ўтган сари қадриятлар инсонларни тинчлик-тотувликка, меҳр-оқибатга, эзгуликка, ҳамжихатликка чорлайдиган катта маънавий кучга айлана борган. Бундай қадриятлар миллатнинг кундалик ҳаётида, маданияти ва маънавиятида, онгу шуурида, ўзаро маданий мулоқотида, бошқаларга бўлган муносабатида, қисқаси, ҳар бир ташлаган қадамида ўз ифодасини топади. Шунинг учун ҳам мутафаккирлар қадриятлар миллат маънавиятининг кўзгуси дейишган.

Инсоният тарихида жамият тараққиёти бир текис кечмаган. Жамиятда юз бераётган ижтимоий-тарихий ҳодисаларга турлича муносабатда ёндашиш натижасида инсонларнинг дунёқараши, турмуш тарзи, менталитети шаклланиши баробарида, миллий қадриятлар ҳам такомиллаша борган. Миллий қадриятлар ҳар бир миллатнинг тили, урф-одатлари, тарихи, маданияти, анъаналарини, барча моддий ва маънавий бойликларини, иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ҳаётининг барча томонларини ўз ичига қамраб олади. Шунинг учун ҳам қадриятлар миллатларнинг маънавий қиёфасини акс эттиради.

Қадриятлар халқимизнинг бебаҳо бойлиги, жамиятимиз, миллатимиз, давлатимиз тараққиётининг асосий омилларидан бири. Шундай экан, азал-азалдан халқимизга хос бўлган миллий қиёфани шакллантирувчи мардлик, тантилик, меҳмондўстлик, саховатпешалик, ўзаро ҳурмат, биродарлик, бағри кенглик, меҳрибонлик каби бетакрор фазилатлар ҳар бир юртдошимиз томонидан амалда эъзозланиши, асраб-авайланиши, ижобий жиҳатлар қўшиб бойитилиши, ривожлантирилиши бахтли келажагимиз учун энг муҳим шартидир. Имом Мотуридий бобомизнинг: **«Элу юрт билан ҳамдард бўлиб яшагин, токи халқ ҳамиша сен билан бирга бўлғай»**, деган ҳаётий

ҳикмати эса жамиятга чақириқ бўлиб, инсонларнинг қалбига муҳрланиши лозим бўлган шиордир.

Амалга оширилаётган ислохотлар натижасининг Ўзбекистоннинг марказидан тортиб, унинг чекка ҳудудларигача ҳам акс этиши ва натижа беришига сизу биз бирдек даҳлдормиз. Негаки, айнан **жамият тараққиёти барчага бирдек аҳамиятли эканлиги, даҳлдорликни ҳис этиш, кишиларнинг лоқайдлик ва беғамлик каби иллатлардан йироқ бўлиши, жамият аъзоларини биргаликда ҳаракат қилиши миллатнинг бирдамлигини таъминлашда ёрдам беради. Бундай бирдамлик жамиятда ижтимоий сафарбарлик ғояси билан ифодаланади.**

Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари ғояси миллат учун ижтимоий сафарбарлик, халқимизнинг бирлиги, юртнинг тинчлиги ҳамда Ватан тараққиёти каби тамойилларни жамиятга етказиш орқали ўсиб келаётган ёш авлодни ватанга бўлган меҳр ва садоқат руҳида тарбиялаш ва бажарадиган ишида адолат ва ҳақиқатга асосланиши, жамиятнинг ҳар бир бўғинини энг кичик нуқтасигача бирга ҳаракатланиши ватан тараққиёти учун онгли равишда хизмат қилишга чорлайди. Зеро, миллат бирлашса, юрт бирлашади, бирлашган юрт қудратли давлат бўлади.

Миллий тикланишдан миллий юксалиш сари - устувор ғоянинг жамият ҳаётида акс этиши бўйича давлатимиз раҳбари томонидан бир қатор ҳужжатлар имзоланган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги «Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-5040-сонли қарорининг 2-бандида **мамлакатимизда маънавий-маърифий ишларнинг асосий йўналишлари бўйича давлат органлари, нодавлат ташкилотлар ва ишчи (эксперт) гуруҳларининг бу борадаги фаолиятини мувофиқлаштириш Республика Маънавият ва маърифат марказининг вазифаси** этиб белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев раҳбарлигида 2021 йил 19 январь куни Республика Маънавият ва маърифат кенгашининг видеоселектор тарзида ўтказилган мажлиснинг 3-баёни 6-бандида барча вазирлик, идора ва ташкилотларда маънавий-маърифий ишларни ташкил этиш бўйича «Йўл харитаси»ни ишлаб чиқиб, ижросини таъминлаш кўрсатиб ўтилган.

Мазкур банд ижросини таъминлаш мақсадида Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳамда 90 та вазирлик, идора ва ташкилотлар ўртасида **маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш ва соҳани ривожлантириш бўйича 2023 йилга мўлжалланган ҳамкорлик «Йўл харитаси»** имзоланди.

Ҳамкорлик «Йўл харитаси» ижроси юзасидан ҳисоботларни ҳамда амалга оширилган ишлар тўғрисидаги маълумотларни сифатли ва ўз вақтида тақдим этиб келаётган вазирлик ва идоралар кўпчиликлари ташкил қилади. Ўз тизимида маънавий-маърифий ва тарбиявий ишларни намунали ташкил қилиб, соҳани ривожлантиришга, ходимларининг мулоқот чоғидаги маънавияти, маданиятини оширишга алоҳида эътибор қаратиб келаётган вазирлик ва идоралар сифатида алоҳида **Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги, Солиқ қўмитаси, Кадастр агентлиги ва «Ўзкимёсаноат» акциядорлик жамиятини** кўрсатиш мумкин.

Ушбу вазирлик-идораларда:

- Маънавият ва маърифат кенгашлари ташкил этилган бўлиб, фаолияти намунали даражада йўлга қўйилган;

- Йиғилишларда маънавий-маърифий соҳа самарадорлигини ошириш ва ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, ижрога қаратилган;

- Маънавият хонаси ташкил этилган;

- Кутубхона ва китоб бурчаги ташкил этилган;

- Тизимдаги ташкилотларда маънавий-маърифий соҳада олиб борилаётган ишларни ўрганиш ва мониторинг қилиб бориш йўлга қўйилган;

- Веб-сайт ва ижтимоий тармоқларда Маънавият блоклари ташкил қилинган;

- Китоб мутолааси бўйича танловлар ташкил этилган.

Бироқ, ҳаройнинг 25-санасига қадар «Йўл харитаси» ижроси бўйича ҳисоботларни Марказга тақдим этиб боришни таъминлашда амалий ёрдам сўраб юборилган хатга ҳамда орзаки мурожаатларга қарамасдан **Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлиги, Кинематография агентлиги, Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги, «Тошшаҳартрансхизмат» акциядорлик жамияти** каби тизимларда соҳада олиб борилаётган ишлар юзасидан ҳисобот юборишда сусткашликка йўл қўйилмоқда ҳамда уларда маънавий-маърифий ва тарбиявий соҳада олиб борилаётган ишлар тўғрисидаги маълумотлар **Марказга тақдим этилмаган.**

ПҚ-5040-сонли қарори билан тасдиқланган «Йўл харитаси»нинг 2-бандида ҳудудлар, вазирлик ва идоралардаги маънавий-маърифий ишлар ҳолатини мунтазам ўрганиш ва таҳлил этиш, керакли назарий ҳамда амалий ёрдам бериб бориш вазифаси белгилаб қўйилган.

Ушбу банд ижросини таъминлаш мақсадида, **Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳузурида ҳудудлар, вазирлик ва идоралардаги маънавий-маърифий ишлар ҳолатини мунтазам ўрганиш ва таҳлил этиб бориш бўйича доимий фаолият юритувчи МОНИТОРИНГ ГУРУҲИ** томонидан **30 та** вазирлик идора фаолияти ўрганилди.

Аксарият вазирлик ва идораларда маънавий-маърифий ва тарбиявий ишлар тўғри йўлга қўйилган бўлиб, бир қатор ижобий ишлар амалга оширилган бўлсада, айрим вазирлик ва идораларда ушбу вазифаларни бажаришда сусткашликка йўл қўйилган. Жумладан:

Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Энергетика вазирлигида Маънавият ва маърифат кенгаши ташкил этилмаган, маънавий-маърифий, тарбиявий ишлар самарадорлигини ошириш масаласи «Вазирлик соати»да муҳокама қилинмаганлиги, 2023 йил учун «Маърифат соати»ни ўтказиш бўйича режа-жадвал ҳамда ўтилиши керак бўлган мавзулар рўйхати ишлаб чиқилмаганлиги;

Сув хўжалиги вазирлигида маънавий-маърифий ишлар бўйича раҳбар ёки масъулларнинг иш режаси мавжудлиги ва унинг ижроси ҳолати ўрганилганда алоҳида иш режа ишлаб чиқилмаганлиги;

Рақамли технологиялар вазирлиги тизимида маънавий-маърифий йўналишда ўрганишлар ҳамда Маънавият ва маърифат кенгаши ташкил этилмаганлиги кабилар аниқланган.

Бу каби ҳолатларни **Тоғ-кон саноати ва геология вазирлиги, «Ўзархив» агентлиги, «Ўзтрансгаз» АЖ** каби вазирлик ва идораларда ҳам кўриш мумкин.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

Миллий юксалиш деганда, биз мамлакатимиз тараққиёти, халқимизнинг ҳаёт даражаси ва турмуш сифатини ҳар томонлама юқори босқичга кўтаришни тушунамиз.

Шавкат Мирзиёев

“Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари” ғояси асосий дастуриламалимиздир.

01

Аслида маънавият ва маърифат иши – чин ватанпарварликдир.

Шарҳ:

“Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари” ғояси Янги Ўзбекистон жамиятининг бугунги кўни, янги тараққиёт босқичининг мақсад-муддаоларини яққол ва яхлит ифодалайди.

Ўтган етти йил тарих учун кўз очиб югунча вақтнинг зарраси кабидир. Лекин, мана шу қисқа даврда Ўзбекистонимизда эришилган ютуқлар ва натижалар ўзига хос миллий тикланиш ва юксалиш жараёнлари нечоғлиқ шиддат ила кечаётганидан далолат беради.

«Юксалиш – эзгу мақсад, барқарорлик – унга эришишнинг шарт-шароити, ислохотлар эса уни таъминлашнинг асосий воситасидир»

“Инсон – жамият – давлат”

02

Томирида миллий ғурур, Ватан ишқи жўш урган одамгина буюк ишларга қодир бўлади.

Шарҳ:

Янги Ўзбекистон тараққиётининг ҳозирги ривожланиш босқичида ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий омиллар билан бирга, маънавий-маърифий жабҳаларда амалга оширилаётган ислохотлар ҳам муҳим аҳамиятга эга эканини чуқур англашимиз керак.

Ижтимоий давлатни қуришда давлат ва халқ ўртасидаги ўзаро ишончни, ҳурматни, эътиборни, халқ ва давлат ўртасидаги ўйғун орзу истакларни таъминловчи муҳим омил — **МАЪНАВИЯТ**ДИР.

Инсон ўзлигини англагани, насл-насабини чуқурроқ билгани сари юрагида Ватанга муҳаббат туйғуси илдиз отиб, улғая боради.

“Миллий юксалиш” тушунчаси аниқ бир халқ ёки мамлакатнинг миллий ўзлиги, ўзига мос тараққиёт тамойилларини яхлит намоён қилади.

03

Бугунги кунда мамлакатимизда “юксалиш” ғоясининг кенг маънодаги тушунчаси қўлланилмокда.

Шарҳ:

**Миллий юксалиш – ижтимоийлик тамойили орқали
амалга ошади.**

Инсонга унинг қадри, шаъни ва эркини асраб-авайлаб муносабатда бўлиш – миллий юксалишнинг асосий шартларидандир.

**Элу юрт билан ҳамдард бўлиб яшагин, токи халқ ҳамиша
сен билан бирга бўлгай,**

Замонлар довларидан ўтган қадриятлар инсонларни тинчлик-тоғувликка, меҳр-оқибатга, эзгуликка, ҳамжиҳатликка қорлайдиган қатта маънавий қучга айлана борган.

04

Янги Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик давлат қуриш ва адолатли фуқаролик жамиятини шакллантиришда миллий қадриятларимиз муҳим ўрин тутди.

Миллий тикланиш – миллатнинг ўзлигини англаш бўлса, миллий юксалиш миллатнинг дунёга мана мен деб ўзлигини намоён этишидир.

Миллий қадриятлар ҳар бир миллатнинг тили, урф-одатлари, тарихи, маданияти, анъаналарини, барча моддий ва маънавий бойликларини, иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ҳаётининг барча томонларини ўз ичига қамраб олади.

Миллий бирлигимиз асосида миллий ғоя, миллий ғоя замирида азалий қадриятлар ётади.

Жамият тараққиёти барчага бирдекаҳамиятлидир, зеро, дахлдорликни ҳис этиш, кишиларнинг лоқайдлик ва беғамлик каби иллатлардан йироқ бўлиши бугун ўта долзарб масаладир

05

Ижтимоий сафарбарлик – миллатнинг бирлиги, юртнинг тинчлиги ҳамда Ватан тараққиёти каби ғояларни жамиятга етказиш орқали ёшларни ватанга бўлган меҳр ва садоқат руҳида тарбиялашда яққол кўзга ташланади

Шарҳ:

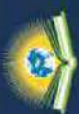
Қадриятлар миллатнинг кундалик ҳаётида, маданияти ва маънавиятида, онгу шуурида, ўзаро маданий мулоқотида, бошқаларга бўлган муносабатида, қисқаси, ҳар бир ташлаган қадамида ўз ифодасини топади.

Миллий қадриятлар ҳар бир миллатнинг тили, урф-одатлари, тарихи, маданияти, анъаналарини, барча моддий ва маънавий бойликларини, иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ҳаётининг барча томонларини ўз ичига қамраб олади.

Ватанга муҳаббат, аждодлар хотирасига садоқат, меҳмонга, ўзидан катталарга эҳтиром, ўзидан кичикларга иззат-икром, айниқса ота-она, қариндош-уруғларга доимий меҳрибонлик жамият ҳаётини безайди.

“Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-5040-сонли қарорнинг 2-банди бўйича

06

Мамлакатимизда маънавий-маърифий ишларнинг асосий йўналишлари бўйича давлат органлари, нодавлат ташкилотлар ва ишчи (эксперт) гуруҳларининг бу борадаги фаолиятини мувофиқлаштириш Республика Маънавият ва маърифат марказининг вазифаси белгиланган.

Шарҳ:

ПҚ-5040-сонли қарори билан тасдиқланган “Йўл харитаси”нинг 2-бандида ҳудудлар, вазирлик ва идоралардаги маънавий-маърифий ишлар ҳолатини мунтазам ўрганиш ва таҳлил этиш, керакли назарий ҳамда амалий ёрдам бериб бориш вазифаси белгилаб қўйилган.

Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳузүрида ҳудудлар, вазирлик ва идоралардаги маънавий-маърифий ишлар мунтазам ўрганиш ва таҳлил этиб бориш бўйича доимий фаолият юритувчи МОНИТОРИНГ ГУРУҲИ томонидан 30 та вазирлик идора фаолияти ўрганилди.

Аксарият вазирлик ва идораларда маънавий-маърифий ва тарбиявий ишлар тўғри йўлга қўйилган бўлиб, бир қатор ижобий ишлар амалга оширилган бўлсада, айрим вазирлик ва идораларда ушбу вазифаларни бажаришда сусткашликка йўл қўйилган

Ушбу вазирлик-идораларда Маънавий ишлар яхши йўлга қўйилган

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги,
Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги,
Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги, Солиқ қўмитаси, Кадастр агентлиги ва
“Ўқимёсаноат” акциядорлик жамияти

- Йиғилишларда маънавий-маърифий соҳа самарадорлигини ошириш ва ижтимоий-
маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, ижрога
қаратилган;

Мазкур вазирлик ва идораларда маънавий ва маърифий ишлар яхши йўлга қўйилмаган:

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлиги,

Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги, “Тошшаҳартрансхизмат” акциядорлик жамияти

Кинематография агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлиги

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. «Миллий юксалиш деганда, биз мамлакатимиз тараққиёти, халқимизнинг ҳаёт даражаси ва турмуш сифатини ҳар томонлама юқори босқичга кўтаришни тушунамиз.»- деган сўзлар муаллифи...

- А) И.Каримов.
- Б) Ш.Мирзиёев.
- В) Маҳмудхўжа Бехбудий.
- Г) Абдурауф Фитрат.

2. «Юксалиш – эзгу мақсад, барқарорлик – унга эришишнинг шарт-шароити, ислоҳотлар эса уни таъминлашнинг асосий воситасидир» муаллифи...

- А) Конфуций
- Б) У.Черчилл
- В) Р.Тагор
- Г) А.Орипов

3. Қандай ҳолатларда жамиятга бегона ғоялар кириб келади?

- А) жамиятда ғоявий бўшлиқ юзага келган пайтда.
- Б) ёт ғояларга қарши курашувчи махсус ташкилотлар бўлмаган пайтда.
- В) жамиятда ғоя ва мафкуралар кўп бўлган шароитда.
- Г) жамият тарқоқ бўлганда.

4. Инсонни ёт ғоялар таъсирига тушиб қолишига кўпроқ нима сабаб бўлади?

- А) ғоясизлик ва онгсизлик.
- Б) ўзгаларга эргашиш ва билимсизлик.
- В) ғоявий хилма-хиллик.
- Г) ақидапарастлик.

5. Ғоявий таҳдид бошқа таҳдидлардан қандай фарқ қилади?

- А) бундай таҳдидни аниқлашнинг қийинлиги билан.
- Б) очиқ-ошкоралиги билан.
- В) ғоявий таҳдид бошқа таҳдидлардан фарқланмайди.
- Г) ғоявий таҳдидлар яширин ҳолда бўлади.

6. Жамиятдаги маънавий-мафкуравий барқарорликка қайси давлат ташкилотлари масъул?

- А) Республика Маънавият ва маърифат маркази.
- Б) илмий-тадқиқот институтлари.
- В) барча давлат ва нодавлат ташкилотлари.
- Г) вазирлик ва идоралар.

7. Ғоявий таҳдидларга қарши курашнинг асосий тамойили тўғри кўрсатилган жавобни аниқланг?

- А) ғояга қарши фақат ғоя билан қарши курашиш тамойили.
- Б) ўзга ғояларни қабул қилмаслик тамойили.
- В) ёт ғояларни ўрганиш тамойили.
- Г) ягона ғояга бирлашиш тамойили.

8. «Ота-оналарнинг болалар тарбиясига масъуллиги» – Конституциянинг қайси моддасида кўрсатилган?

- А) 64-модда.
- Б) 20-модда.
- В) 31-модда.
- Г) 12-модда.

9. «Маънавият» деганда...

- А) инсоннинг руҳий олами, онги, ақли ва тафаккурининг жами, яъни дунёқараши тушунилади.
- Б) «билимдонлик» тушунилади.
- В) мафкураларни ўрганувчи соҳа тушунилади.
- Г) одоб-ахлоқни тарғиб этиш тушунилади.

10. «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» ғоясини кенг тарғиб этиш қачон ва ким томонидан эълон қилинган?

- А) Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг йигирма етти йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида келтирилган.
- Б) Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2021 йил 26 мартдаги 5040-сонли қарорида илгари сурилган.
- В) Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2021 йилда чоп этилган «Янги Ўзбекистон стратегияси» асарида келтирилган.
- Г) Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2021 йилги Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва халққа қилган Мурожаатномасида келтирилган.

11. Янги Ўзбекистоннинг асосий мафкураси санаб ўтилган тўғри жавобни топинг:

- А) таълим, тарбия, инсонийлик.
- Б) эзгулик, одамийлик, гуманизм.
- В) халқпарварлик, таълим, тарбия.
- Г) одамийлик, иқтисод, маънавият.

12. Янги Ўзбекистонни барпо этишда...

- А) бозор тамойилларига асосланган кучли иқтисодиётга ва аجدодларимизнинг бой мероси ва миллий қадриятларга асосланган кучли маънавиятга таянамиз.
- Б) бозор тамойилларига асосланган кучли иқтисодиётга таянамиз.
- В) таълим-тарбияни ислох қилиш ва кучли иқтисодиётга таянамиз.
- Г) халқаро алоқаларни мустахкамлашга таянамиз.

13. «Эл-юрт билан ҳамдард бўлиб яшагин, токи халқ ҳамиша сен билан бирга бўлгай», ушбу сўзлар муаллифи ким?

- А) Абдулла Қодирий.
- Б) «Имом Мотуридий.
- В) Маҳмудхўжа Бехбудий
- Г) Чўлпон

14. «Янги Ўзбекистон амалда ўзини оқламаган йўлдан бормайди, ислохотлар жараёни ортга қайтмайди».

- А) Ш.М.Мирзиёевнинг «Янги Ўзбекистон стратегияси» асари, 29-бет.
- Б) ПҚ-5040-сон
- В) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 5 апрелдаги 0266-сон қарори.
- Г) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 22021 йил 26 мартдаги 5040-сон қарори.

15. Мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотлар ва бунёдкорлик ишлари натижасида халқимизнинг онгу тафаккури, дунёқараши ўзгармоқда. Юртимизда ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятини барпо этишда «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» деган ҳаётбахш ғоянинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда.

- А) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 22021 йил 26 мартдаги 5040-сон қарори.
- Б) «Ўзбекистон – 2030» Стратегиясининг 28-мақсади.
- В) 2022 йил 12 сентябрда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Самарқанд саммитида сўзланган нутқ.
- Г) 2019 йил 14-15 июнь кунлари Душанбе шаҳрида Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгашга аъзо мамлакатлар давлат раҳбарларининг Бешинчи саммитида сўзланган нутқ.

Жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, ўзаро хурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш масалалари

Инсоннинг туғилиб ўсган уйи, маҳалласи, қишлоғи, яқинлари — **Ватан** тушунчасида мужассам.

Шу боис Ватанга муҳаббат, аввало, **ота-она, ака-ука, ёр-биродарга хурмат, эҳтиром**да намоён бўлади.

Ўзи **туғилиб, вояга етган заминга меҳр бериш, юрт тупроғини муқаддас билиш**, шу заминга бир умр фарзандлик садоқати билан яшаш ҳар бир инсон учун **ҳам фарз, ҳам қарз**.

Ер юзида **200** га яқин давлатда **7 000 тил** ва лаҳжада сўзлашувчи **7.7** млрд аҳоли истиқомат қилади. Жаҳоннинг этник харитасига назар ташласак, дунёда бир неча юздан тортиб, бир неча юз миллионгача издошга эга турли динга эътиқод қилувчи **2 000** га яқин **миллат, элат** яшаётганига гувоҳ бўламиз.

Шундай экан, миллатлараро тотувлик, динлараро бағрикенглик, ўзаро хурмат ва дўстона алоқа ўрнатиш олам аро барқарорлик, осойишталикни таъминлашда **асосий омил** бўлиб қолаверади.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг **1945** йил қабул қилинган **низоми**да давлатлар ўзаро бағрикенглик руҳида, яхши қўшничилик кайфиятида яшаши, халқаро тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашда ҳамжиҳат бўлиб ҳаракат қилиши **асосий мақсад** экани алоҳида таъкидланган.

Ўзбек тилида **«бағрикенглик»** сўзи орқали ифодаланадиган толерантлик тушунчаси, аслида, «чидамоқ», «сабр қилмоқ» маъноларини англатиб, инсоннинг шахсий ёндашувидан қатъи назар, муайян фикр ёки қарашни имкон қадар бағрикенглик, тоқат билан қабул қилишни назарда тутди.

Хусусан, мазкур тушунча деярли барча тилларда бир хил ёки бир-бирини тўлдирувчи маъно касб этиб, **«чидам», «бардош», «тоқат», «ўзгача қараш ёки ҳаракатга хурмат билан муносабат», «мурувват», «ҳиммат», «меҳр», «кечиримлилиқ», «ҳамдардлик»** каби маъноларда келади.

Бугунги глобаллашув жараёнида жамиятда диний бағрикенгликни таъминлаш жаҳон ҳамжамияти олдида турган муҳим вазифага айланган. БМТнинг Фан, таълим ва маданият соҳаларига ихтисослашган ташкилоти — **ЮНЕСКО** томонидан айни йўналишда **70** дан зиёд **халқаро ҳужжат, 1995** йил

16 ноябрда «**Бағрикенглик тамойиллари Декларацияси**» қабул қилингани ҳам ушбу масала нақадар долзарб эканини кўрсатади.

Ўзбекистонда мавжуд **130** дан зиёд **миллат ва элат**, **16** **диний конфессия**, **153** **миллий-маданий марказ** вакиллари ўртасида бағрикенглик тамойилини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилади. Бугунги кунда турли динга мансуб қадриятларни асраб-авайлаш, барча фуқароларга эътиқод қилиш ҳамда ибодатни эмин-эркин амалга ошириш учун зарур шароит яратиб бериш, динлар ва миллатлараро ҳамжиҳатликни янада ривожлантириш юзасидан юртимизда кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда.

БМТ Бош Ассамблеясининг **2018** йил **12 декабрь** куни бўлиб ўтган ялпи мажлисида Ўзбекистон томонидан ишлаб чиқилган ҳужжат лойиҳаси асосида «**Маърифат ва диний бағрикенглик**» **резолүцияси** қабул қилиниши мамлакатимиз ушбу йўналишда эришаётган натижаларнинг халқаро эътирофи, дейиш мумкин.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг **бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси**га мувофиқ, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш юзасидан тизимли ишлар амалга оширилди.

Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида эса турли миллат-элатлар, диний конфессиялар вакиллари ўртасидаги тинчлик ва барқарорлик, ўзаро ҳурмат ва ҳамжиҳатликни асраб-авайлаш, дўстона муносабатни янада сайқаллаштириш **устувор масала** бўлиб қолиши таъкидланган.

Ҳар бир дин ўз издошини миллати, ирқи ва ижтимоий келиб чиқишидан қатъи назар, **бирдамликка**, ўзаро **яхшиликка** ундайди.

Жумладан, ислом динидаги «**жамоатдан ажралмаслик**», «**одамларнинг яратган олдидаги тенглиги**» **ғояси** бунинг ёрқин мисолидир. Унга кўра, барча инсонлар баробардир. Бу ҳақда ҳадисларда: «**Инсонлар тароқ тишлари каби тенгдирлар. Арабнинг бошқа халқлардан, оқнинг қорадан, эркакнинг аёлдан устунлиги йўқ. Фақат, тақвода холос**», дейилган.

Қуръонда, «**Рум**» сурасининг **22**-оятда одамлар тили ва рангидаги фарк **Яратганнинг мўъжизаси** экани таъкидланган. Миллий ва диний ранг-баранглик ҳамда эътиқод эркинлигини қарор топтириш масаласида Қуръон бутунлай **бағрикенглик руҳи билан суворилган**, десак, муболага эмас.

Хусусан, «Юнус» сураси 99-оятда: «**Агар Раббингиз хоҳласа эди, Ер (юзи)даги барча кишилар ёппасига имон келтирган бўлур эдилар. Бас, Сиз одамларни мўмин бўлишларига мажбур қиласизми?!**» дейилган бўлиб, ундан Яратган томонидан ўрнатилган динларни бекор қилиш ёки **ҳаммани бир дин байроғи остида зўрлаб бирлаштириш мумкин эмаслиги** келиб чиқади.

Бағрикенглик масаласида пайғамбаримиз **Муҳаммад (алайҳиссалом)** ислом умматигагина эмас, бутун инсониятга намуна бўлдилар. Нажрондан Мадинага ташриф буюрган **насронийлар** жамоаси ўз ибодатини бажариб олишлари учун Расулуллоҳ (алайҳиссалом) масжиди набавийни ажратиб берганлари тарихдан маълум ва машҳур.

Шунингдек, у зот **аҳли китобдан бўлган қўшнилари** билан яхши муносабатда бўлар, ҳадя бериб, улардан ҳам турли ҳадялар қабул қилардилар.

Абу Ҳурайра (р.а.)дан ривоят қилинади: «**Ким Аллоҳга ва охират кунига имон келтирган бўлса, қўшнисига яхшилик қилсин**». Уламолар мазкур ҳадисни

ўрганиб чиқиб, яхшилик фақат мусулмон қўшнига эмас, балки бошқа дин вакилига ҳам бирдек қилинади, дейдилар.

Бир куни саҳобийлардан Абдуллоҳ ибн Умар хизматкорига бир қўй сўйишни буюради.

Хизматкорга: «Гўшт тарқатишни яҳудий қўшнимиздан бошла», - дея таъкидлаб: «Расулуллоҳ (алайҳиссалом)нинг: **«Жаброил менга қўшничилик ҳақи борасида шу даражада кўп кўрсатма бердики, мен қўшни ҳам мерос олса керак деб ўйлаб қолдим»**, деганларини эшитганман», - деди.

Қуръоннинг **50** дан ортиқ сурасидаги **юзлаб оятларда мўмин-қобиллик, тинчликпарварлик, бошқа эътиқод вакилларига нисбатан бағрикенглик**ка даъват этилган.

Демак, ислом азалдан инсониятга асл мурувватни, ҳатто ўзга дин вакилларига эҳтиром ва бағрикенглик билан муносабатда бўлишни ўргатиб, ҳамма билан тинч-тотув яшашга, **фитна ва адоватга барҳам бериш**га чақирган.

Таассуфки, бугунги кунда диндан ўзаро адоват уйғотиш ҳамда айирмачилик мақсадида фойдаланишга уринаётган кучлар мавжуд. Бундайлар асрлар оша бир ўлкада яшаб келган турли халқ ёки дин вакиллари орасига низо уруғини сочиш орқали жамиятда ижтимоий вазиятни издан чиқариш, шу йўл билан ҳокимиятни қўлга киритишдек манфур мақсадни кўзлайдилар.

Ислом олами лигасининг «Исломда тинч-тотув яшаш» мавзусидаги конференцияси якунловчи баёнотида шундай жумлалар келтирилади: «Ислом дини барча миллат, халқ ва давлатлар ўртасида тинч-тотув яшашга буюради ва қўйидагиларни муҳим деб ҳисоблайди:

– **исломнинг энг юксак ғояси** бўлган тинчликни тарғиб қилиш ва инсонлар хавфсизлигини таъминлаш;

– **инсоннинг шаъни**ни улуғлаш, **ҳуқуқини** ҳурмат қилиш;

– ўзгаларни **динга мажбурламаслик**, уларга нисбатан адолатсиз бўлмаслик.

Унутмаслик керакки, асрлар мобайнида шаҳар ва қишлоқларимизда масжид, черков ва синагогалар эмин-эркин фаолият кўрсатиб, турли миллат ва динга мансуб қавмлар ҳамжиҳатликда яшаб, ўз диний маросимларини адо этиб келади. Тарихимизнинг энг мураккаб, оғир даврларида ҳам улар ўртасида **диний можаро кузатилмаган**.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **Шавкат Мирзиёев** таъкидлаганидек, **«Маълумки, бизнинг қадимий ва саҳоватли заминимизда кўп асрлар давомида турли миллат ва элат, маданият ва дин вакиллари тинч-тотув яшаб келган. Меҳмондўстлик, эзгулик, қалб саҳовати ва том маънодаги бағрикенглик бизнинг халқимизга доимо хос бўлган ва менталитетимиз асосини ташкил этади»**.

Бу миллати ва динидан қатъи назар, инсонни ардоқлаш, ўзгаларни қадрлаш, каттага ҳурмат, кичикка иззат кўрсатиш каби туйғулар аҳолининг қон-қонига сингиб кетганидан далолат. Айнан шу сифатлар **халқимизга хос диний бағрикенгликнинг маънавий асосини** ташкил қилади.

Бой тарихий тажрибанинг давоми сифатида бугунги кунда ҳам юртимизда турли миллат ва элат вакиллари, турфа диний конфессияга эътиқод қўйган шахслар бир оила фарзандларидек аҳил-иноқ яшаб келмоқдалар.

Уларнинг таълим олиши, касб-ҳунар эгаллаши, жамият ҳаётининг барча жабҳаларида фаолият кўрсатиши, урф-одати, анъана ва қадриятлари ривожланишида

мамлакатимиздаги тинчлик, барқарорлик, миллатлараро тотувлик, айниқса, тинчликсевар халқимизнинг бағрикенглиги муҳим омилдир.

Шу каби муҳим вазифаларни рўёбга чиқаришда **махалланинг** ўрни алоҳида ҳисобланади.

Хабарингиз бор, Ўзбекистон Республикаси Президенти **Шавкат Мирзиёев** раислигида маҳаллалардаги **«еттилик тизими»** фаолиятини янги ёндашувлар асосида ташкил этиш чора-тадбирлари юзасидан **видеоселектор йиғилишида** ушбу соҳада эришилаётган ютуқлар баробарида кузатилаётган баъзи **камчиликлар** ҳам айтиб ўтилди.

Жамиятда ижтимоий - маънавий муҳитни соғломлаштириш бўйича амалга ошириш лозим бўлган вазифалар:

- «Ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш марказлари» фаолиятини йўлга қўйиш ва шу орқали уларни оила қуришга комплекс тайёрлаш юзасидан интерактив тренингларни доимий равишда ўтказиб бориш;

- Кекса авлод вакиллари учун мамлакат бўйлаб зиёрат туризмига чиқишларини рағбатлантириш механизмларини ишлаб чиқиш;

- Миллий урф-одатлар, анъаналар ва қадриятларни кенг тарғиб этиш мақсадида «Маҳалла – қадриятлар маскани» ҳафталигини ташкил этиш ва Маҳаллаларда аҳоли ўртасида «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» ғоясини тарғиб қилишга қаратилган чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.

- Маҳаллаларда тўйлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларнинг маънавий асосларини мустаҳкамлашга қаратилган маърифий тадбирлар ташкил этиш ва ўтказиш.

- «Маънавият оиладан бошланади» мавзусида маърифат ойлигини ташкил этиш.

Жамиятда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат муҳитини шакллантириш бўйича тақлифлар:

Биринчидан, Умумтаълим мактабларида психолог ва исломшунос, диншунос мутахассислар билан ҳамкорликда нотинч оилалар фарзандлари билан психологик-коррекцион ва ривожлантирувчи ишларни олиб бориш мақсадида **«Аҳил оила»** дастури асосида тренинглар ташкил этиш.

Иккинчидан, 15 май – **Халқаро оила кунини** «Оила муқаддас» шиори остида кенг нишонлашни ташкил этиш ва ўтказиш оилаларимизни олдига қўйган эзгу мақсадларини халқаро тажриба даражасига олиб чиқиш ва мунтазам Оилаларни мустаҳкамлаш, оилавий қадриятларни сақлаш ва ривожлантириш, намунали оилаларнинг ҳаётий тажрибаларини оммалаштириш мақсадида **«Ибратли оила» танловларини** ўтказиш.

Учинчидан, жамиятда судгача турли маънавий низоларни олдини олишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ этиш.

Тўртинчидан, «Маҳаллада ёшлар билан мулоқот» мавзусида ёшлар билан учрашувлар ташкил этиш, аниқланган муаммоларни бартараф этиш чораларини кўриш.

Бешинчидан, Ёшларда она табиатга меҳр уйғотиш, уларда боғ яратиш кўникмасини ҳосил қилиш мақсадида **«Фарзандларимга мендан боғ қолсин!»** акциясини ташкил этиш. Шунингдек, **«Менинг мақсадим», «Ватан оиламдан бошланади», «Муносиб фарзанд», «Ягонадир муқаддас Ватан», «Конституция менинг тақдиримда», «Мен орзу қилган ҳаёт», «Ўзбекистон**

тараққиётида менинг ҳиссам» каби мавзуларда иншолар танлови, давра суҳбатлари ва очик мулоқотлар ташкил этиш.

Хулоса қилиб айтганда:

Жамиятнинг бетакрор ижтимоий тузилмаси ҳисобланадиган маҳалла институтини аҳолининг чинакам маслакдоши ва кўмакдошига айлантириш, унинг роли ва аҳамиятини ошириш;

хотин-қизлар ижтимоий фаоллигини қўллаб-қувватлаш, уларнинг жамиятдаги ўрнини мустаҳкамлаш, ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш;

жамият ва оилада соғлом ва барқарор ижтимоий-маънавий муҳит ҳамда тинчлик, тотувлик ва осойишталикни таъминлашнинг ташкилий-ҳуқуқий механизмларини тубдан ислоҳ қилиш;

маҳалла институтининг ички ишлар органлари, бошқа давлат идоралари ва жамоат ташкилотлари билан узлуксиз, тизимли ҳамкорлигини йўлга қўйиш ҳозирги кунда кечиктириб бўлмас устувор вазифалардан бўлмоғи лозим;

Жамиятда ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш масалалари

Бугунги таҳликали замонда дунёда юз бераётган кескин зиддиятлар, тўқнашувлар ва карама-қаршиликлар оқибатида **жамиятда миллатлараро тотувликни қўпоришга қаратилган ксенофобия, миллий устунлик ғояларини тарғиб қилиш** каби турли хавф-хатарлар тобора кучайиб, инсонлар ўртасида ўзаро ҳурмат, раҳм-шафқат, меҳр каби тушунчалар сусайиб бормоқда.

Бундай мураккаб шароитларда халқимиз, айниқса, ёшларимиз турли геосиёсий ва мафкуравий жараёнлар таъсирига, терроризм, экстремизм, сепаратизм, одам савдоси каби таҳдидларга дуч келмоқда.

Шу боис, юртимиздаги тинчликни асраш, миллатлараро тотувлик ва бағрикенгликни мустаҳкамлаш, умуминсоний кадриятларни асраб-авайлаш ҳамда ёш авлод онгига ушбу эзгу ғояларни сингдириб бориш каби масалалар **ҳозирги вақтда давлат ташкилотлари ва жамоатчилик олдидаги устувор вазифалардан** ҳисобланади.

Сўнгги йилларда юртимизда миллатлараро тотувлик ва бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлаш борасида **кенг қамровли ишлар** амалга оширилмоқда.

Мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи миллат ва элатларнинг тиллари, урф-одатлари ва анъаналари ҳурмат қилиниши, уларнинг ривожланиши учун шароит яратилишига оид **Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қоидалари** ҳаётимизга фаол татбиқ этилмоқда.

Хусусан, янги қабул қилинган Қомусимизнинг **19-моддасида Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, эътиқоди, ижтимоий келиб чиқиши, ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар**, деб белгилаб қўйилган.

Республикамызда яшаб турган **130 дан зиёд миллат ва элат вакиллари**нинг ҳамжиҳатлиги ва жипслигини таъминлаш, жамиятда миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш борасидаги давлат сиёсатини амалга ошириш мақсадида Давлатимиз Раҳбари ташаббуслари билан қуйидаги ишлар амалга оширилди:

1. Миллатлараро муносабатлар соҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсати концепцияси қабул қилинди.

2. Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси ташкил этилди.

Қўмита юртимиздаги **156 та миллий маданий марказ** ва **38 та дўстлик жамияти** билан ҳамкорлик қилмоқда.

3. Барча миллий маданий марказлар фаолиятини давлат субсидияси маблағлари ҳисобидан молиялаштириш тизими йўлга қўйилди.

2021-2023 йилларда Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фонди томонидан марказларга **25 млрд сўм** маблағ ажратилди.

4. 30 июль – Халқлар дўстлиги куни этиб белгиланди.

5. Ҳар йили 16 ноябрь – Халқаро бағрикенглик кунига бағишлаб «Бағрикенглик ҳафталиги»ни ўтказиш амалиёти жорий этилди.

6. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман/шаҳар ҳокимликлари ҳузурида Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари тузилди.

7. Миллий университетининг бакалаврият ва магистратура босқичларида антропология ва этнология таълим йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш тизими йўлга қўйилди.

8. Давлат бошқаруви академиясида соҳада фаолият юритувчи давлат ва жамоат ташкилотлари ходимлари учун **ҳар уч йилда бир мартаба** ўтказиладиган **малака ошириш курслари** ташкил этилди.

9. «Халқлар дўстлиги» кўкрак нишони таъсис этилди.

Хусусан, ҳозирга қадар **700 нафар** турли миллат вакиллари ушбу кўкрак нишони билан тақдирланди.

10. Аҳоли ўртасида турли зиддият ва низоли вазиятларнинг олдини олиш мақсадида мамлакатимизнинг 536 та чегараолди ҳамда 32 та анклав ҳудудлардаги **маҳаллаларида** миллатлараро муносабатлар ҳолатини **мониторинг** қилиш тизими жорий этилди.

Яна бир эътиборга молик жиҳат – шу кунга қадар миллий маданий марказларнинг **500 дан** ортиқ фаоли давлат мукофотларига сазовор бўлиб, уларнинг **14 нафарига** юксак **«Ўзбекистон Қаҳрамони»** унвони берилди.

Юртимизда миллатлараро тотувликни ифодаси сифатида мавжуд теле-радио кўрсатув ва эшиттиришлар **12 тилда** эфирга узатилишини, газета ва журналлар **10 тадан ортиқ** тилда чоп этилишини келтириш мумкин.

Умуман, республикада миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик соҳасида ижобий ва ўзаро ҳурматга асосланган муҳитни мустаҳкамлаш борасида олиб борилаётган ислохотлар натижасида нафақат ўзимизга хос ва мос бўлган тажрибага эга бўлдик, балки бу соҳада **янги тизим** яратилди.

Ўтган қисқа даврда аҳоли муаммоларини аниқлаш ва ҳал этиш бўйича «Жамиятнинг бир бўғини ҳисобланган маҳалла – сектор – халқ қабулхонаси – маҳалла» тамойили асосида самарали ҳамкорлик тизимини жорий этиш, маҳаллани халқ билан давлат ўртасида ишончли кўприк бўлишини амалда таъминлаш, оила ва хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш борасида комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш ўта муҳимдир.

Шу билан бирга, фуқаролар йиғинларига хос бўлмаган функциялар юклатилаётганлиги, уларнинг бошқа қуйи идоралар билан ҳамкорлиги тизимли йўлга қўйилмаганлиги, оила, хотин-қизлар ва кексаларга ёрдам кўрсатишнинг яхлит тизими мавжуд эмаслиги, ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш бўйича кўрилатган чоралар самарали натижа бермаётганлиги жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш ва қонун устуворлигини таъминлашга салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ушбулардан келиб чиқиб қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратиш муҳим вазифалар саналади:

жамиятда «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойилининг тўлақонли ва самарали жорий этилишида ҳар томонлама кўмаклашиш, оилалар ва маҳаллалардаги ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштиришда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан яқин ҳамкорлигини ўрнатиш;

оила институтини мустаҳкамлаш бўйича, энг аввало, «Соғлом оила – соғлом жамият» ғоясини ҳаётга татбиқ этишга йўналтирилган ягона давлат сиёсатини олиб бориш, нотинч ва муаммоли оилаларга манзилли кўмаклашишни ташкил этиш;

хотин-қизларни қўллаб-қувватлашга доир давлат сиёсатининг самарали амалга оширилишини таъминлаш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги роли ва фаоллигини ошириш, хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатларини таъминлаш;

хотин-қизларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш, ёрдамга муҳтож бўлган ва оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизларга, шу жумладан ногиронлиги бўлган аёлларга ижтимоий-ҳуқуқий, психологик ва моддий ёрдам кўрсатиш;

хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш, меҳнат шароитларини яхшилаш, хотин-қизларни, айниқса, қишлоқ жойлардаги ёш қизларни оилавий ва хусусий тадбиркорликка, хунармандчиликка кенг жалб этиш масалаларида ҳар томонлама манзилли қўллаб-қувватлаш;

фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини қўллаб-қувватлаш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, маҳалла тизимини ривожлантириш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш;

фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг жамиятдаги ўрни ва ролини кучайтириш, аҳоли кундалик муаммолари билан ишлаш ва таъсирчан жамоатчилик назоратини амалга оширишдаги мавқеини юксалтириш;

маҳаллаларда қонун устуворлигини таъминлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш масалаларида ички ишлар органлари, бошқа давлат идоралари ва жамоат ташкилотларининг ўзаро ҳамкорлигини мустаҳкамлаш;

ёлғиз кексалар, ижтимоий ҳимояга муҳтож ва кам таъминланган оилаларга моддий кўмаклашиш, ижтимоий қўллаб-қувватлашни таъминлашда ҳуқуқий, услубий ва амалий ёрдам кўрсатиш, нурунийларнинг билим ва бой ҳаётий тажрибасидан ёшлар маънавиятини юксалтириш, уларда ватанпарварлик руҳини мустаҳкамлаш масалаларида самарали фойдаланиш;

фуқаролар йиғинларининг моддий-техника таъминотини яхшилаш ҳамда соҳага замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш.

Ҳурматли Президентимиз таъкидлаганларидек, **жонажон** юртимизда қарор топган миллатлараро дўстлик ва аҳилликни – мана шундай бебаҳо хазинамизни кўз қорачигидек асраб-авайлаш барчамизнинг олий бурчимиздир.

Ўйлайманки, мазкур масала юзасидан тақдим этилган маълумотлар, таклиф ва тавсиялар иш фаолиятингиз самарадорлигини оширишга ва ушбу орқали маҳаллаларда миллатлараро тотувлик ва бағрикенглик муҳитини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

**Жамиятда ижтимоий - маънавий муҳитни соғломлаштириш бўйича амалга ошириш
лозим бўлган вазифалар**

- «Ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш марказлари» фаолиятини йўлга қўйиш ва шу орқали уларни оила қуришга комплекс тайёрлаш юзасидан интерактив тренинглارни доимий равишда ўтказиб бориш;
- Кекса авлод вакиллари учун мамлакат бўйлаб зиёрат туризмига чиқишларини рағбатлантириш механизмларини ишлаб чиқиш;
- Миллий урф-одатлар, анъаналар ва қадриятларни кенг тарғиб этиш мақсадида **«Маҳалла — қадриятлар маскани»** ҳафталигини ташкил этиш ва Маҳаллаларда аҳоли ўртасида **«Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари»** ғоясини тарғиб қилишга қаратилган чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.
- Маҳаллаларда **тўйлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларнинг** маънавий асосларини мустаҳкамлашга қаратилган маърифий тадбирлар ташкил этиш ва ўтказиш.
- **«Маънавият оиладан бошланади»** мавзусида маърифат ойлигини ташкил этиш.

Жамиятда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат муҳитини шакллантириш бўйича таклифлар

Биринчидан, Умумтаълим мактабларида психолог ва исломшунос, диншунос мутахассислар билан ҳамкорликда нотинч оилалар фарзандлари билан психологик-коррекция ва ривожлантирувчи ишларни олиб бориш мақсадида «**Аҳил оила**» дастури асосида тренинглар ташкил этиш.

Иккинчидан, 15 май — **Халқаро оила кунини** «Оила муқаддас» шиори остида кенг нишонлашни ташкил этиш ва ўтказиш оилаларимизни олдига қўйган эзгу мақсадларини халқаро тажриба даражасига олиб чиқиш ва мунтазам Оилаларни мустаҳкамлаш, оилавий қадриятларни сақлаш ва ривожлантириш, намунали оилаларнинг ҳаётий тажрибаларини оммалаштириш мақсадида «**Ибратли оила**» танловларини ўтказиш.

Учинчидан, жамиятда судгача турли маънавий низоларни олдини олишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ этиш.

Тўртинчидан, «Маҳаллада ёшлар билан мулоқот» мавзусида ёшлар билан учрашувлар ташкил этиш, аниқланган муаммоларни бартараф этиш чораларини кўриш.

Бешинчидан, Ёшларда она табиатга меҳр ўйотиш, уларда боғ яратиш кўникмасини ҳосил қилиш мақсадида «**Фарзандларимга мендан боғ қолсин!**» акциясини ташкил этиш. Шунингдек, «**Менинг мақсадим**», «**Ватан оиламдан бошланади**», «**Муносиб фарзанд**», «**Ягонадир муқаддас Ватан**», «**Конституция менинг тақдиримда**», «**Мен орзу қилган ҳаёт**», «**Ўзбекистон тараққиётида менинг ҳиссам**» каби мавзуларда иншолар танлови, давра суҳбатлари ва очиқ мулоқотлар ташкил этиш.

ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш масалалари

Ўзбекистон Республикасида инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган нормаларига биноан ҳамда ушбу Конституцияга мувофиқ эътироф этилади ва кафолатланади. Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳар кимга туғилганидан бошлаб тегишли бўлади.

Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, эътиқоди, ижтимоий келиб чиқиши, ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар.

Имтиёзлар фақат қонунга мувофиқ белгиланади ва ижтимоий адолат принципларига мос бўлиши шарт.

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

- 1 Миллатлараро муносабатлар соҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат сийёсати концепцияси қабул қилинди.
- 2 Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси ташкил этилди.
Қўмита юртимиздаги 156 та миллий маданий марказ ва 38 та дўстлик жамияти билан ҳамкорлик қилмоқда.
- 3 Барча миллий маданий марказлар фаолиятини давлат субсидияси маблағлари ҳисобидан молиялаштириш тизими йўлга қўйилди.
2021-2023 йилларда Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фонди томонидан марказларга 25 млрд сўм маблағ ажратилди.
- 4 30 июль – Халқлар дўстлиги кўни этиб белгиланди.
- 5 Хар йили 16 ноябрь – Халқаро бағрикенглик кўнига бағишлаб «Бағрикенглик ҳафталиги»ни ўтказиш амалиёти жорий этилди.
- 6 Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман(шаҳар) ҳокимликлари ҳузурида Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари тузилди.

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

7

Миллий университетнинг бакалаврият ва магистратура босқичларида **антропология** ва этнология таълим йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш тизими йўлга қўйилди.

8

Давлат бошқаруви академиясида соҳада фаолият юритувчи давлат ва жамоат ташкилотлари ходимлари учун ҳар уч йилда бир мартаба ўтказиладиган малака ошириш курслари ташкил этилди.

9

«Халқлар дўстлиги» кўкрак нишони таъсис этилди.
Ҳозирга қадар 700 нафар турли миллат вакиллари ушбу кўкрак нишони билан тақдирланди.

10

Аҳоли ўртасида турли зиддият ва низоли вазиятларнинг олдини олиш мақсадида мамлакатимизнинг 536 та чегараолди ҳамда 32 та анклав ҳудудларидаги маҳаллаларида миллатлараро муносабатлар ҳолатини мониторинг қилиш тизими жорий этилди.

11

Миллий маданий марказларнинг 500 дан ортиқ фаоли давлат мукофотларига сазовор бўлиб, уларнинг 14 нафарига юсак «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилди.

Миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш бўйича таклифлар

Миллатлараро муносабатлар соҳасида юзага келадиган можароли вазиятларнинг олдини олиш мақсадида профикатика инспекторлари томонидан **тизимли мониторинг олиб бориш**, салбий мазмундаги ахборотларни ўрганиш, ушбу ҳолатлар юзасидан юқори турувчи органларга ва маҳалла раисига тезкор ахборот бериш тизимини йўлга қўйиш.

Давлат органлари раҳбарларининг турли миллат вакиллари яшайдиган аҳоли пунктларида аҳоли билан **очиқ мулоқотларни** ташкил этиш зиддиятларнинг олдини олиш.

Сектор раҳбарлари томонидан қардош тилларда таълим олиб борилаётган мактабларни тегишли **ўқув дарсликлари** ва **бадий адабиётлар** билан таъминлаш масаласига кўпроқ эътибор қаратиш.

Маҳаллаларда ҳурматга сазовор бўлган кекса ва ўрта авлод вакиллари ҳамда ёшлар иштирокида **«Уч авлод учрашувлари»**ни ўтказиш амалиётини давом эттириш.

Миллий маданий марказлар учун республиканинг барча ҳудудларида алоҳида **«Дўстлик уйлари»**ни ташкил этиш.

Жойлардаги **Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари** фаолияти самарадорлигини ошириш.

Кенгашлар аъзолари ўртасида аниқ вазифалар тақсимотини белгилаб, уларнинг ахборотларини ҳар чоракда **халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари сессияларида** эшитиш.

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Мутаассиблик кенг маънода нимани англатади?

А) Муайян ғояларнинг тўғри эканига қаттиқ ишониш, уларга муккасидан кетиш, ўзгалар ва ўзгача қараш ҳамда инсонпарварлик ғояларига муросасиз муносабатни ифодаловчи қарашларни англатади

Б) Бирон-бир ғоя ёки тамойилга қатъий ишонч ва уни мутлақлаштириш асосида шаклланган қоида ва тартибларни ҳамда уларни шароит, ҳолат, вазиятни ҳисобга олмаган ҳолда, кўр-кўрона қўллаш ва уринишни англатади.

В) Жамиятда қабул қилинган қонун қоидаларга зид бўлган, кескин радикал қарашлар ва ҳаракатларни англатади

Г) Жамият учун анъанавий бўлган диний қадриятлар ва ақидаларни рад этиш, уларга зид бўлган ғояларни алдов ва зўрлик билан тарғиб қилишга асосланган назария ҳамда амалиётни англатади.

2. Ўзбекистонда жами нечта ислом диний таълим муассасалари фаолият юритади?

А) 3 та олий ва 10 та ўрта махсус

Б) 5 та олий 10 та ўрта махсус,

В) 1 та олий 12 та ўрта махсус

Г) 4 та олий 9 та ўрта махсус

3. Прозелитизм маъноси нима?

А) Тўғридан-тўғри бирон-бир динга ишонган фуқарони ўз динидан воз кечишга ва ўзга динни қабул қилишга мажбур қилишни англатади

Б) Бир динга эътиқод қилувчи халқлар орасида бошқа бир динни тарғиб қилишни англатади

В) Ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониш, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмасликка асосланган фаолиятни англатади

Г) Мамлакатда низо ва жанжалларнинг авж олиши, душманлик ҳиссиётларининг пайдо бўлиши орқали динлараро низоларнинг келиб чиқишига замин яратишни билдиради

4. «Ислом» сўзи нимани англатади?

А) «бўйсунуш», «итоат этиш»

Б) «ишонч», «имонли бўлиш»

В) «юбориш», «вазифа топшириш»

Г) «қўрқитиш», «ваҳимага солиш»

5. «Исломофобия»нинг луғавий маъноси нима?

А) Исломни оммавий тарзда қабул қилиш

Б) Исломни чуқур тадқиқ қилиш

В) Исломдан қўрқиш ва даҳшатга тушиш

Г) Исломга нисбатан ноҳолис муносабат

6. Президент Ш.Мирзиёевнинг «Меҳр» инсонпарварлик миссиясини ўтказдик. Унинг доирасида 530 нафардан зиёд фуқаролар, аввало, аёллар ва болаларни Яқин Шарқ ва Афғонистондаги қуролли низолар ҳудудларидан юртимизга қайтардик» деган фикри қаерда айтилди?

- А) Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 78-сессиясида
- Б) Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида
- В) Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Диний-маърифий соҳа фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2018 йил 16 апрелдаги ПФ-5416-сонли Фармонида
- Г) Барча жавоблар тўғри

7. «Эътиқод» сўзи нимани англатади?

- А) «ишонч», «имонли бўлиш»
- Б) «чидамоқ», «сабр қилмоқ»
- В) «бўйсунуш», «итоат этиш»
- Г) «юбориш», «вазифа топшириш»

8. Давлат ва диннинг ўзаро муносабатларига кўра Ўзбекистонда:

- А) Диний муносабатларда бетарафлик йўли тутилган
- Б) Динга давлат дини мақоми берилган
- В) Дин давлатдан ажратилган, лекин бу жамиятдан ажратилган дегани эмас
- Г) Ҳуқуқий эътироф этилган диний гуруҳлар давлат томонидан муҳофаза қилинади

9. Том маънодаги соғлом дунёвийлик деганда нимани тушунилади?

- А) Диннинг ижтимоий мавқеини инкор этмаган ҳолда, жамият ҳаётини ташкил этишнинг дунёвий маърифатга асосланиши
- Б) Давлатнинг даҳрийлик сиёсатини олға суриши
- В) диний асосда дунёвий давлатнинг қурилиши
- Г) дин жамият ҳаётининг барча соҳаларида ўз мавқеига эга бўлиши

10. «Бухоро тажрибаси»дан кўзланган мақсад нима?

А) маҳаллаларда ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш учун исломий олий диний таълим муассасаларининг талабалари, Халқаро ислом академияси, халқаро илмий-тадқиқот марказлари ходимлари ҳудудлардаги маҳаллаларга бириктирилди.

Б) давлат ва жамият олдида турган муҳим вазифаларни ҳал этишда масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир, юртпарвар, ташаббускор, замонавий билим ва кўникмаларни ўзлаштирган, инсоний фазилатларга эга ёшларни профессионал касб эгаси сифатида тайёрлаш

В) «Жаҳолатга қарши маърифат» рояси асосида талаба ёшларнинг хушёрлигини янада ошириш

- Г) барча жавоблар тўғри

Миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш йўллари

«Ўзбекистон 2030» Стратегиясида Барқарор иқтисодий ўсиш орқали аҳоли фаровонлигини таъминлаш йўналишида жами 17 та мақсадлар белгиланган.

Жумладан:

Келгуси 7 йилликда Иқтисодиётимизни 2 баробар ошириб, ялпи ички маҳсулот ҳажмини 160 миллиард долларга етказиш ва аҳоли жон бошига ялпи ички маҳсулот ҳажмини ҳозирги 2 минг 200 доллардан 4 минг долларга ошириш.

Бунинг натижасида, Ўзбекистон ўртадан юқори даромадли давлатлар қаторига киради. Ушбу мақсадлар йўлида иқтисодий қудратимиз асоси бўлган энг илғор технологияларга асосланган, юқори қўшилган қийматга эга саноат тармоқлари ривожлантирилади. Бунинг учун кейинги йилларда стратегик мега-лойиҳалар ишга туширилади. Хусусан:

- Олмалиқда 3 та мис бойитиш фабрикаси ва янги мис эритиш заводи;
- Оҳангарон мисни қайта ишлаш кластери;
- Навоий, Қўнғирот ва Қорақўлда йирик кимё-полимер кластерлари;
- Тошкент ва Навоий вилоятларида фосфорит хом ашёсидан тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш корхонаси;
- Тебинбулоқ ва Ғаллаоролда темир ишлаб чиқариш мажмуалари иш бошлайди.

2030 йилгача юқори даромадли маҳсулот учун зарур бўлган мис ишлаб чиқариш 3,5 баробар (500 минг тоннага), олтин 1,5 карра (155 тонна), кумуш – 3 марта (500 тонна), уран – 3 баробар (10 минг тонна) оширилади. Тарихимизда илк бор алюминий, литий, пўлат, графит ишлаб чиқариш лойиҳаларига старт берилади.

Гарвард университетининг иқтисодий мураккаблик индексида кўра Ўзбекистон иқтисодиёт тармоқлари учун келгусида ўзлаштирилиши тавсия этилган 50 та юқори қийматли маҳсулотлар орасида энг катта бозорга эга йўналиш бу автомобилсозлик саноатидир. Таъкидлаш жоизки, автомобилларга жаҳон бозоридаги талаб 3-3,5 трлн долларни ташкил этади.

Мазкур йўналишда келгусида мамлакатимизда 4 та нуфузли хорижий компаниянинг лойиҳалари ишга туширилиб, ишлаб чиқариш ҳажми йиллик 1 миллион

донага етказилади, шундан **300 мингтаси** электромобиль бўлади (2023 йилда ушбу кўрсаткич **402 мингтани ташкил этади**).

Бу каби мегалойиҳалар эвазига саноатда қўшилган қиймат ҳажми ҳозирги **20 миллиард доллардан 45 миллиард долларга** етказилади.

Бунда, бир ишчига тўғри келадиган **меҳнат унумдорлигини 12,5 минг** доллардан камида **25 минг** долларга етказиш кўзда тутилган.

Товарлар ва хизматлар бозори мувозанатини таъминлаш орқали **йиллик инфляция даражасини 5-6%**дан ошмаслигини таъминлаш ҳамда иқтисодиётда **нодавлат сектор** улуши **85%**га етказилади.

Қурилиш саноатида ҳам катта марралар белгиланган. Хусусан, ушбу соҳага келгусида **7** йилда жами **15** млрд долларлик инвестициялар йўналтирилиб ҳудудларимизда **1** миллионта **хонадон** қуриш бўйича **режалар** белгилаб олинган, шунингдек, «**Менинг биринчи уйим**» дастури доирасида республикада камида **140** минг **ижтимоий уйлар** барпо этилади.

Албатта, ушбу улкан марралар шунчаки белгиланмаган, келгуси йилларда иқтисодиётимиз рақобатбардошлигини таъминлаган ҳолда **Жаҳон савдо ташкилоти** ва бошқа йирик интеграцион лойиҳаларда иштирок этиш кўзда тутилган.

Иқтисодий тараққиёт бўйича таниқли экспертларнинг фикрича, мавжуд потенциални инобатга олган ҳолда Ўзбекистон иқтисодиёти кейинги ўн йилликларда минтақадаги энг ривожланган иқтисодиётни қуриши ва нафақат **ўзи, балки қўшни давлатларни ҳам ўрта ривожланган давлатлар** қаторига олиб чиқиши мумкин.

Ушбу мақсадлар **2030 йилгача 250 млрд доллар** инвестицияларни талаб этади. Бундан **110 млрд долларни хорижий инвестициялар** ҳисобига, **40 млрд долларни – давлат-хусусий шериклик** доирасида жалб этиш кўзда тутилган.

Банк ва молия тизимининг кредитлаш ҳажмини ҳозирги йиллик **18 млрд доллардан 40 млрд долларга** етказиш, шу билан бирга, Банк омонатлари ҳажмини **4 баробарга** ошириш (**70 трлн сўмдан 260 трлн сўмгача**), давлат улуши мавжуд банкларни хусусийлаштириш, молиявий хизматлар ва Банк бозорига **йирик хорижий банклар** кириб келишига имконият яратиш.

Шунингдек, Қимматли қоғозлар бозори ҳажмини 10 млрд долларга етказиш чоралари кўрилади.

Ундан ташқари, иқтисодиётимиз **энергия сифимкорлигини** ошириш, бир бирлик энергия ресурси эвазига **2 карра** кўпроқ қиймат яратиш вазифаси белгиланган. Бу дегани келгусида энергетика соҳасини ҳам жадал ривожлантириб аҳоли ва саноатни барқарор ва сифатли энергия билан таъминлаш, шу жумладан, тоза энергия манбаларини камида **40 фоизга** етказиш марралари белгилаб олинган.

Бунинг учун, албатта юқори энергия сифимкор соҳалар, хусусан рақамли технологиялар, финтех, молиявий хизматлар каби янги тармоқларни ривожлантириш зарур. Хусусан, **IT секторидаги ўзгаришларни кўрадиган бўлсак, ҳозирда ушбу соҳа қарийб 1 млрд долларлик** марраларни забт этган бўлса келгуси **7 йилда** ушбу кўрсаткични камида 5 карра ошириш истиқболлари мавжуд.

Албатта, бу каби мисли кўрилмаган йирик масштабли трансформация жараёнида иқтисодиётни қизиқ кетмаслигини олдини олиш ўта муҳим. Ушбу йўналишда самарали фискал сиёсатини юритиш орқали бюджет тақчиллигини **2-3%лик** меъёрда ва йиллик инфляция даражасини **6-7%дан** паст даражада таъминлаш талаб этилади.

Шу билан бирга, аҳоли даромадлари ўртасидаги кескин тафовутларни олдини олиш, ҳудудларда барқарор иш ўринларини яратиш, тадбиркорлик ҳаракатини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш орқали янги ўрта синф қатламини кенгайтириш ва энг асосийси аҳоли фаровонлигини таъминлаш ҳам энг муҳим йўналишлардан ҳисобланади.

Хусусан, мамлакатимизда, **2021** йили **камбағаллик даражаси 17%** ни ташкил этган бўлса, биргина ўтган йилнинг ўзида яратилган имкониятлар эвазига жами **1 млн** нафарга яқин фуқароларимиз камбағалликдан чиқарилиб ушбу кўрсаткич **14%** га тушди.

Таъкидлаш жоизки, **2026** йилга қадар камбағалликни **8,5** фоизга, **2030** йилга қадар эса кескин қисқартириш ва **5%** га тушириш чоралари кўрилади.

Бунда, оилавий тадбиркорлик асосида бандликни таъминлашда оддий «**қўл меҳнати**»дан — **саноатлашган ишлаб чиқариш босқичига** ўтиш, ускуна сотиб олиш учун имтиёзли кредит миқдорини **100** млн сўмгача ошириш мақсадлари белгиланган.

Шу билан бирга, Ёшлар орасида ишсизлик даражасини 14 фоиздан **6** фоизга камайтириш. Ушбу мақсадларда, **2030** йилга қадар ҳар бир ҳудуднинг демографик, табиий, инфратузилмавий хусусиятларига кўра меҳнат бозорига илк мартаба кириб келаётган **1** млн нафар ёшлар муносиб даромад манбаига эга бўлишлари учун ҳар томонлама шароит яратилади.

Миллий иқтисодиётнинг **экспорт салоҳиятини кучайтириш** ва унинг таркибида **қўшилган қиймати юқори** бўлган маҳсулотлар улушини кескин ошириш бўйича ҳам аниқ мақсадлар белгилаб олинган.

- Хусусан, тадбиркорларга **«тайёр бизнес»** шаклида бино бериш мақсадида **саноат ипотекаси** тизими тўлиқ йўлга қўйилади;

ҳар бир туманда камида **мингта** иш ўрни яратадиган **2** тадан янги **саноат зоналари** ташкил этилади ҳамда мазкур мақсадлар учун **1 млрд долларлик Саноатни ривожлантириш жамғармаси** ташкил этилади.

Жаҳон бозорларига рақобатбардош маҳсулотлар билан кириб бориш мақсадида дунёнинг **50** та **нуфузли брендлари** билан **махсус экспорт зоналарини** ташкил қилиш масалалари белгиланган.

Бунинг натижасида **Экспорт ҳажмини 2** баробарга ошириш ва камида **45** млрд долларга етказиш имкониятлари мавжуд.

Қишлоқ хўжалигида ҳосилдорлик ва рентабеллик даражасини кескин ошириш бўйича ҳам бир қатор аниқ мақсадлар қўйилган, яъни:

Қўшимча **300** минг гектар ер майдонини замонавий **сув тежайдиган технологияларни** қўллаш орқали ўзлаштириш;

Маҳаллий **сабзавот, полиз, картошка** уруғлик таъминотини ҳозирги **15** фоиздан, **50** фоизга етказиш, Натижада, **2030** йилгача **бир гектардан** олинадиган **ўртача даромадни 3** минг доллардан **5** минг долларга ошириш кўзда тутилган.

Дехқончилик фаолиятини ривожлантириш ҳамда сувга бўлган талабни қондириш ва сув таъминотида узилишларни олдини олиш бўйича бир қатор амалга ошириладиган ишлар мавжуд.

Сув етказишдаги йўқотишларнинг олдини олиш мақсадида, **Туркия** тажрибаси асосида **ёпиқ қувурлар тизимини жорий** этиш дастури ишлаб чиқилади. Шунингдек, **4,2** километрдан ортиқ **тупроқ қопламали каналлар тўлиқ бетон қопламага**

Ўтказилади ва бу орқали йилига **1** млрд куб метр сув тежалади. Шунингдек, кейинги **етти** йилда сув таъминоти қўшимча **1,2** млн гектар ер майдонини қамраб олади.

Лалми ва оборотдан чиқиб кетган **500** минг гектар майдонни фойдаланишга киритиш бўйича ҳам алоҳида дастурлар қилинади.

Ўзбекистонда **ташқи ва ички туризмни ривожлантириш** учун кенг шароитлар яратиш орқали **хорижий сайёҳлар** сонини **15** миллионга, ички сайёҳлар сонини **25** миллионга етказиш мақсадлари белгилаб олинган.

Худудларни комплекс ривожлантириш, урбанизация стратегиясини амалга ошириш, аҳолини арзон уй-жой билан таъминлаш даражасини ошириш бўйича ҳам бир қатор ишлар олиб борилиши мақсад қилинган.

Жумладан:

Келгуси **етти йилда** юртимизда **урбанизация даражасини** ҳозирги **51** фоиздан **60** фоизга етказиш. Бу борада биринчи қадамлар қўйилди, ҳозирги кунда, **аҳоли зич бўлган ҳудудларда массив қуришдан шаҳар қуришга ўтилди.**

Таъкидлаш жоизки, «**Янги Ўзбекистон**» массивлари сони **100** тага етказилиб, шунингдек, туман (шаҳар)ларнинг бош ва мастер режалари **3** та тоифали (**реновация, реконструкция ва консервация**) зоналарга ажратилиб, соддалаштирилган тартибда, ҳамда **аҳоли ва тадбиркорлар таклифларини** инобатга олган ҳолда ишлаб чиқиш амалиёти жорий этилади.

Бунда, ҳудудлар **3** та тоифали зоналарга ажратилади.

Жумладан, **реновация зоналарига фойдаланиш муддатини ўтаб бўлган ва маънан эскирган** уй-жойлар, бинолар, иншоотлар ўрнида янги қурилишлар режалаштирилган ҳудудлар киради.

Реконструкция зоналарида эса мавжуд уй-жойларни сақлаб қолган ҳолда, уларнинг атрофида **қўшимча қурилишларни амалга ошириш мумкин** бўлади.

Консервация зоналари ўзгаришсиз, ўз ҳолича сақлаб қолинган маданий мерос объектлари, тарихий жойлар, уйлар ва яшил ҳудудлар жойлашган майдонлар ҳисобланади.

Бизнес ва аҳоли эҳтиёжидан келиб чиқиб, **инфратузилмани ривожлантириш** бўйича янги ёндашувлар амалга оширилади.

Барча аҳоли пунктларини **тоза ичимлик суви** билан тўлиқ **100%** таъминлаш, электрлашган темирйўллари улушини **2022** йилдаги **43** фоиздан **2030** йилга келиб, **65** фоизга етказиш.

Хусусий сектор иштирокида **56** минг **километр йўللарни қуриш ва реконструкция** қилиш. Бу учун **6** млрд доллар йўналтирилади.

Янги станциялар ишга тушиши билан **10** минг километр **магистрал** ва **110** минг километр **ҳудудий электр тармоқлари** барпо этилади.

Яшил иқтисодиётни жорий этишни жадаллаштириш соҳасида

1. Бутун дунёда тобора долзарб бўлиб бораётган «**Яшил иқтисодиёт**»га ўтиш, унинг драйвери бўлган **қайта тикланувчи энергиядан** кенг фойдаланиш кескин оширилади.

Бу борада, **2030 йилга** келиб **118** миллиард килловатт соат энергия ишлаб чиқарилса, шундан **қайта тикланувчи энергия манбалари 25** минг мега-ваттга, уларнинг улуши эса ҳозирги **14** фоиздан **40** фоизга етказилади;

- 2024 йилдан бошлаб саноатда «**яшил сертификат**»лар бозори яратилади;

- автобуслар ҳаракати **экологик тоза электр ёки газ ёқилғисига тўлиқ** ўтади;

- барча янги уйлар ва асбоб-ускуналарга **энергия тежаш талаблари киритилади.**

Транспорт ва йўл инфратузилмасини ривожлантириш соҳасида:

- авиақатновлар сони **4 марта** оширилади;

- **Тошкент – Самарқанд, Навоий – Бухоро** йўналишларида **қўшимча тезюрар темирйўллар ва юқори тезликдаги магистрал йўллар** қурилади;

- **электрлашган темирйўллари** улуши **43 фоиздан 65 фоизга** етказилади.

6 та йирик аэропорт модернизация қилинади, **хусусий авиакомпаниялар** сони **10 тага** етказилади.

2030 йилга қадар туман марказларидан ҳар бир қишлоққача – жами **5,5 минг километр цемент-бетон йўллар** қурилади ва **жамоат транспорти** йўлга қўйилади.

Хусусий сектор иштирокида **56 минг километр автомобиль йўллари** реконструкция қилинади.

Йўловчи ва юк **ташиш** ҳажми **3 баробар** кўпайтирилади.

Икки йилда барча қишлоқ ва овуллар **Интернет** билан тўлиқ қамраб олиниб, **тезлиги 10 карра** оширилади.

Монопол соҳаларни бозор тамойилларига ўтказиш йўналишида:

Темирйўл хизматлари, **автомобиль йўллари** қуриш ва бошқариш, **газ ва электр** етказиб бериш **хусусий секторга ўтказилади.**

Ирригация, чиқиндиларни қайта ишлаш, энергетика, иссиқлик таъминоти тизимини бошқаришга **хусусий шериклик механизмлари кенг жорий этилади.**

Хусусийлаштириш дастури доирасида давлат улуши мавжуд корхоналар **6 бараварга** камайтирилади (**ҳозирги 2,3 мингтадан 360 тага**).

17 турдаги давлат монополияси бекор қилиниб, уларга хусусий сектор кенг жалб қилинади. Иқтисодиётда **нодавлат сектор** улуши **2030 йилга қадар 85 фоизга** етади.

Мухтасар қилиб айтганда, Ҳурматли Президентимиз келгуси **7** йилда жуда улкан, улуғвор мақсад ва вазифаларни белгилаб бердилар. Биз ўтган даврда етарлича билим ва тажриба орттирдик. Илгари ўн йиллар керак бўлган йўлни қисқа муддатда босиб ўтишни ўргандик. Ҳурматли Президентимиз таъкидлаганларидек, **«Агар эзгу мақсадларимиз йўлида жипслашиб, ҳаммамиз бир бўлиб, астойдил ҳаракат қилсак, бундан ҳам катта марраларни забт эта оламиз!»**

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

17 та
мақсад

Барқарор иқтисодий ўсиш орқали аҳоли
фаровонлигини таъминлаш

ЯИМ етказиш

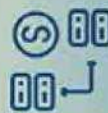

Аҳоли жон бошига
даромадни ошириш

2022 й. **80** млрд долл
2022 й. **160** млрд долл

2022 й. **2,2** минг долл
2022 й. **4** минг долл

Макроиқтисодий
барқарорлик

Хусусий сектор
улушини ошириш

Инфляция даражаси

5-6 %

дан
ошмаслигини
таъминлаш

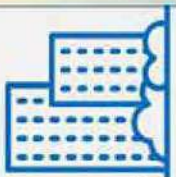
85 %

Аҳолини уй-жой билан
таъминлаш

Арзон уйлар
қурилади

1 млндан
зиёд

“Менинг биринчи уйим”
дастури доирасида

Ёшлар учун уй-жойлар
қурилади 2030 й.

140 мингта

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

Фискал сиёсат

Бюджет тақчиллигини 2025 йилдан

2%

паст бўлишни
таъминлаш

Иқтисодий ўсишни таъминлаш

даражасида
сақлаш

6-7 %

Инвестицияларни амалга ошириш

\$250

млрд
долл

Камбағалликни қисқартириш

Тадбиркорларга “Ижтимоий шериклик”
асосида қўшимча имтиёз ва рағбатлар
берилади (кредит)

Бандлик дастурлари (камбағал тоифа)

1

млрд
долл

Ҳар йили
йўналтирилади

Ўртача умр кўриш

2022 й. 2030 й.

73 ёш

78 ёш

ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР

\$110

млрд.

2023-2030-йй.

IT ХИЗМАТЛАР ЭКСПОРТИ

2030 й.

\$5

млрд.

ҚАЙТА ТИКЛАНУВЧИ ЭНЕРГИЯ МАНБАЛАРИ УЛУШИ

40 %

2030 й.

14 %

баробар

ЭНЕРГИЯ САМАРАДОРЛИГИ

2

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

Камбағалликни қисқартириш

17% **14%** **5%**
2021 й. 2022 й. 2030 й.

2 **2026 й.**
баробар камайтириш

Оилавий тадбиркорликда бандлик

“қўл меҳнати” дан – саноатлашган ишлаб
чиқариш босқичига ўтиш

 100
млн
сўмгача
Имтиёзли
Кредитни
ошириш

Экспорт

2 **2026 й.**
баробар
ошириш
\$ 45
млрд
долл

“Махсус экспорт” зоналарини
ташкил этиш

50 **дунё**
та брендлари

Ёшлар ишсизлик даражасини камайтириш

14% **6%**
2022 й. 2030 й.

1
млн
ёшлар бандлиги таъминланади

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

Қишлоқ хўжалиги

Сув тежайдиган технологияларни қўллаш *томчилаб суғориш*

300 минг
гектар

Маҳаллий сабзавот, полиз, картошка уруғлик таъминотини ошириш

2022 й. **15%** **50%** га

Ўртача даромадни ошириш

2022 й. **1** **3** минг
гектардан 2030 й. **5** минг
долл

Сув таъминоти ва деҳқончилик

Ёпиқ қувурлар тизими жорий этилади

1 млрд
куб метр **сув** иқтисод
қилинади

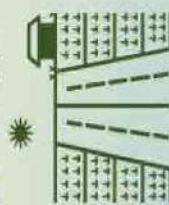

Сув таъминоти
яхшиланади **1,2** млн Га.

Ерлар қайта фойдаланишга киритилади

500 минг гектар

Туризм

Туристлар сонини ошириш

15 млн
ички **25** млн
хорижий

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

Худудлар

Урбанизация даражасини ошириш

51% ↑ **60%**
2022 й.

Худудлар зоналарга ажратилади

3 та тоифа

- Реновация
- Реконструкция
- Консервация

“Янги Ўзбекистон” массивлари

2030 й.

100

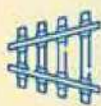
тага
етказилади

Инфратузилма

Барча аҳоли пунктларини тоза ичимлик суви билан таъминлаш

Электрлашган темир йўллари

43% ↑ **65%**
2022 й. 2030 й.

Ички йўллар қурилиши

6 млрд доллар йўналтирилади **56** минг км **2030 й.**

Электр станциялари қурилади

10 минг км **110** минг км **2030 й.**

магистрал

худудий

2030 й.

МАҚСАДЛАР ВА КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР

STRATEGY | 2030

Яшил иқтисодиёт

Саноатда

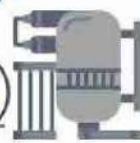
“ЯШИЛ СЕРТИФИКАТЛАР”

бозорини ривожлантириш

Энергетика

Электр энергиясини ишлаб
чиқариш ҳажмини ошириш

118 млрд
кВтга

Транспорт логистика

Транзит юкларини ташиш ҳажмини
ошириш

16

млн
тоннага

Капитал бозори

Қимматли қозғалар бозори
ҳажмини ошириш

10

млрд
долл

Инвестицион сиёсат

Лойиҳаларни амалга ошириш

500

дан
зиёд

150

млрд
долл

Банк соҳаси

Тижорат банклари кредит фоизларини
тушириш

10-12 % гача

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. «Ўзбекистон 2030» Стратегиясида Барқарор иқтисодий ўсиш орқали аҳоли фаровонлигини таъминлаш йўналиши жами нечта мақсаддан иборат?

- А) 15 та
- Б) 44 та
- В) 18 та
- Г) 17 та

2. Даромадига кўра, «ўртачадан юқори давлатлар»да жон бошига Ялпи ички маҳсулот қанчадан кам бўлмаслиги керак?

- А) 2200 доллардан
- Б) 4000 доллардан
- В) 12000 доллардан
- Г) 8000 доллардан

3. 2030 йилгача Ўзбекистонда мис ишлаб чиқариш ҳажми қанчага етади?

- А) 500 минг тонна
- Б) 150 минг тонна
- В) 300 минг тонна
- Г) 525 минг тонна

4. 2030 йилгача Ўзбекистонда уран ишлаб чиқариш ҳажми қанчага етади?

- А) 50 минг тонна
- Б) 10 минг тонна
- В) 15 минг тонна
- Г) 100 минг тонна

5. 2030 йилгача Ўзбекистонда автомобиль ишлаб чиқариш ҳажми қанчага етади?

- А) 410 минг дона
- Б) 500 минг дона
- В) 1 млн дона
- Г) 3 млн дона

6. Янги мегалойиҳалар эвазига саноатда қўшилган қиймат қанчага етказилиши режалаштирилган?

- А) 20 млрд доллар
- Б) 25 млрд доллар
- В) 30 млрд доллар
- Г) 45 млрд доллар

7. Ўзбекистонда жон бошига меҳнат унумдорлиги қанчани ташкил этади?

- А) 10 минг доллар
- Б) 12,5 минг доллар
- В) 20 минг доллар
- Г) 25 минг доллар

8. 2030 йилгача нечта оила учун «ижтимоий уй»лар қурилиши режалаштирилган?

- А) 100 минг
- Б) 120 минг
- В) 140 минг
- Г) 160 минг

9. 2030 йилгача иқтисодиёт тармоқларини ривожлантиришга қанча миқдорда хорижий инвестицияларни жалб қилиш режалаштирилган?

- А) 100 миллиард доллар
- Б) 110 миллиард доллар
- В) 120 миллиард доллар
- Г) 150 миллиард доллар

10. 2030 йилгача қишлоқ хўжалигида бир гектар майдондан олинадиган даромадни қанчага етказиш белгиланган?

- А) 3 минг доллар
- Б) 4 минг доллар
- В) 5 минг доллар
- Г) 7 минг доллар

11. Кейинги 7 йилликда Ўзбекистонда урбанизация даражаси қанчага етказилади

- А) 55 фоизга
- Б) 60 фоизга
- В) 65 фоизга
- Г) 75 фоизга

Давлат хизматида жамоатчилик билан алоқалар ва медиа саводхонлик. Халқ кўзида давлат хизматчиси имижини ошириш йўллари

Хўш PR ўзи нима? У маълум бир таърифга эгами? PR бу қисқартма бўлиб **PR** яъни инглизча **Public Relations** сўзидан келиб чиқади. **Public** бу омма, **Relations** алоқа дегани. Кўриниб турганидек, кўпчиликка маълум оммавий алоқалар атамасини билдиради. PRга таъриф беришдан олдин озгина алоқалар, муносабатлар ҳақида фикр юритамиз.

Ўзларининг эҳтиёжини қондириш учун индивидлар ва ижтимоий гуруҳлар ўзаро алоқаларни йўлга қўйишади. Бунинг учун ижтимоий субъектларнинг қай даражада ўзаро бовлиқлигини англаши ва ўзаро ҳамкорлик қилишларини тушунишлари керак. Айнан шу ердан, турли хил ижтимоий қатламларда, сиёсатда ва иқтисодиётда ўзаро келишилади. Ижтимоий субъектдаги ўзаро алоқалар ва ўзаро ҳамкорликларда доимо яширин муайян ўзига хос манфаатларнинг қарама-қаршилиқ даражаси ҳозирги шароитда тўхтовсиз ўсиб, кескинлашиб бормоқда.

Индивидларнинг ўзаро алоқаларидаги манфаатлар қарама-қаршилиги муаммосини социологиядаги «инсоний ёки шахслараро муносабатлар» бўлими ўрганади. Халқаро ташкилотлар ёки давлатлар ўртасидаги англашилмовчиликлар ва муаммолар эса халқаро муносабатлар ёки алоқалар фанининг таҳлил объектидир. Муайян ташкилот ва муассасалар ёки улар атрофидаги гуруҳлар муносабатлари билан оммавий алоқалар назарияси ва амалиёти фани шуғулланади.

Пиарнинг мақсад ва вазифаси – ҳукумат ва жамият, ишлаб чиқарувчи, хизмат кўрсатувчи ташкилотлар ва истеъмолчилар ўртасидаги умумий манфаатларни топиб, шу манфаатлардан келиб чиққан ҳолда тўлиқ ҳаққоний ахборотга асосланган алоқаларни ўрнатишдир.

Кўриб турганингиздек, PRнинг мақсади ҳукумат ва жамият, ташкилот ва истеъмолчи ўртасидаги англашилмовчиликларни, тушунмовчиликларни бартараф этишга қаратилган.

Масалан: бизнесда, касаба уюшмаларида, ҳукумат агентликларида турли фондлар, таълим ҳамда диний жамиятларда. Ўз мақсадларига етишда бу ташкилотлар турли аудиториялар ёки умумий гуруҳлар, шунингдек, жамият аъзолари, истеъмолчилар, маҳаллий гуруҳлар, акционерлар ва бошқа корхоналар ҳамда ижтимоий жамият билан самарали алоқа бовлашлари лозим.

Раҳбарият ўз мақсадига эришиш учун, ижтимоий гуруҳга мувофиқ бўлган муҳим позицияларни фаҳмлаши керак. Мақсад эса ташқи факторлар асосида вужудга келади. Айнан шунинг учун ҳам ривожланган давлатларда, **(шунингдек бизда ҳам 4366-қарор, Ахборот сиёсати бўйича маслаҳатчиси)** Public Relations жабҳасидаги мутахассислар бошқарув маслаҳатчиси сифатида фаолият юритишади.

Имиж – инсон ҳақида унинг ташқи кўриниши, одатлари, ўзини тутиши, сўзлаши ва бошқа ташқи омиллар орқали бошқаларда ҳосил бўлувчи тасаввур.

Шунингдек, имиж ўзгарувчан бўлади. Раҳбар ёки ташкилот фаолияти кўра имиж ҳам ўзгариши мумкин. Энг муҳими имиж ташқи омиллар (менталитет, яшаётган жамиятингиз, урф-удумлар ва қадриятлар) асосида шакллантирилади. Имижни имижемкр (яъни PR)лар яратади. ОАВдан канал сифатида фойдаланилади.

1. Кутилмаган (олдиндан келишилмаган) саволлар; Ахборот хизмати раҳбари ташкилот раҳбарига тушиши мумкин бўлган тахминий саволларни тайёрлайди. Аммо журналист бошқа саволларни беради.

2. «Босим ўтказиш». Мисол: Сергей Лавров журналистларнинг ядро уруши бошланса ким кўпроқ талафот кўради, деган саволига «Нима учун ядро уруши натижасида қайси томон кўпроқ талафот кўриши ҳисоб-китоб қилинмоқда? Ҳатто битта электрон нашрнинг қурбонлар сони ҳисоб-китобга қараганда юқори бўлмаслиги ҳақидаги мақоласини худди ядро урушидаги тарғибот материалига ўхшатаман», деб жавоб берган эди. (11.10.22)

3. «Бэкхэнд» тактикаси – Теннис спорт туридаги жараён орқали юзага келган

Сиз ҳақингизда ёки фаолиятингиз ҳақида фалон кимса салбий фикр билдирган эди, шунга сизнинг муносабатингиз, деб ноқулай бўлган саволларни бериш. (Мисол) Юридит Познор билан суҳбатда машҳур Земфира Познорни «Энг бахтсиз кечамни ўтказган яроқсиз чол» деган гапига муносабатини сўрайди.

4. «Қизил сельд» услуги (Красная сельдь – улика, ведущая в совершенно неверном направлении. Название происходит от известной охотничьей метафоры английского публициста XIX века Уильяма Коббета: автор писал о том, как гончие псы, охотящиеся на зайцев, могут быть отвлечены от своего занятия запахом «красной» (особым образом солёной и затем копчёной) сельди, которую незадолго до того несли по следу зайца. Хорошая улика всегда тесно связана с сюжетом истории. Например, известно, что убитый имел репутацию донжуана. У жены нет алиби. Тут всё ясно, убийца – жена. Чуть позже мы наверняка обнаружим, что жена совершенно ни при чём – на самом деле в момент убийства она изменяла мужу. Просто решила, что детективу лучше об этом не говорить. А муж погиб потому, что был донжуаном, – его пристукнул ревнивый супруг любовницы.)

Мисол: Кирилл Алтманнинг мансабдор шахс билан интервьюсида Ўзбекистоннинг ташқи қарзи ҳақида интервью берувчидан фикрини сўрайди. Жавоб: Ўзбекистоннинг ташқи қарзидан бошланиб, режалаштирилаётган Атом Электр станциясининг қурилишига келиб тақалади, яъни асосий саволни, бошқа савол билан жавобини олиш.

5. Сукут сақлаш. Chipswritinglessons.com сайтида келтирилишича, давлат ташкилоти ходимлари билан суҳбат жараёнида журналист сукут сақлаши ҳам бир тактика ҳисобланади. Америкалик журналист Роберт Аллан Сароннинг ёзишича, интервью вақтида агар журналист сукут сақласа, интервью берадиган раҳбарлар қўйидагиларни амалга ошириши керак:

Жим туриш;

Кутасиз;

Агар ҳаяжон бўлса, ичингизда 10 гача сананг;

Ноутбукингизга қараб ёзиб туринг;

Журналист билан «кўз контакти»ни ўрнатиб, ҳаяжонни сездирмасдан кулиб туриш, лекин гапирмасликка ҳаракат қилиш лозим.

6. Сизнинг асабингизга тегиш орқали («Бу мавзу бўйича ҳаммадан кўп билиши керак бўлган ва биладиган одам сифатида айтинг-чи...» сингари саволлар билан);

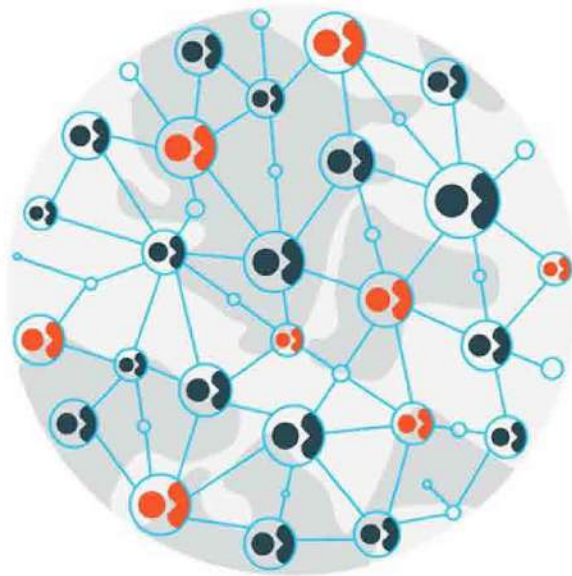
Мисол: ВВСнинг рус бўлими мухбири Россия Президенти Владимир Путинга савол беради. «Сизнинг дам олишдаги ярим яланғоч расмингизни ўзингизнинг матбуот хизматингиз тарқатяпти», деб иддао қилади, журналист. Путин жавоб беради: биринчидан ярим яланғоч - бу яланғоч дегани эмас. Иккинчидан мен таътилимни беркитиб ўтказаётганлардан эмасман.

Демак, савол!
PR нима? Уни ким қандай тушунади?

PR бу...

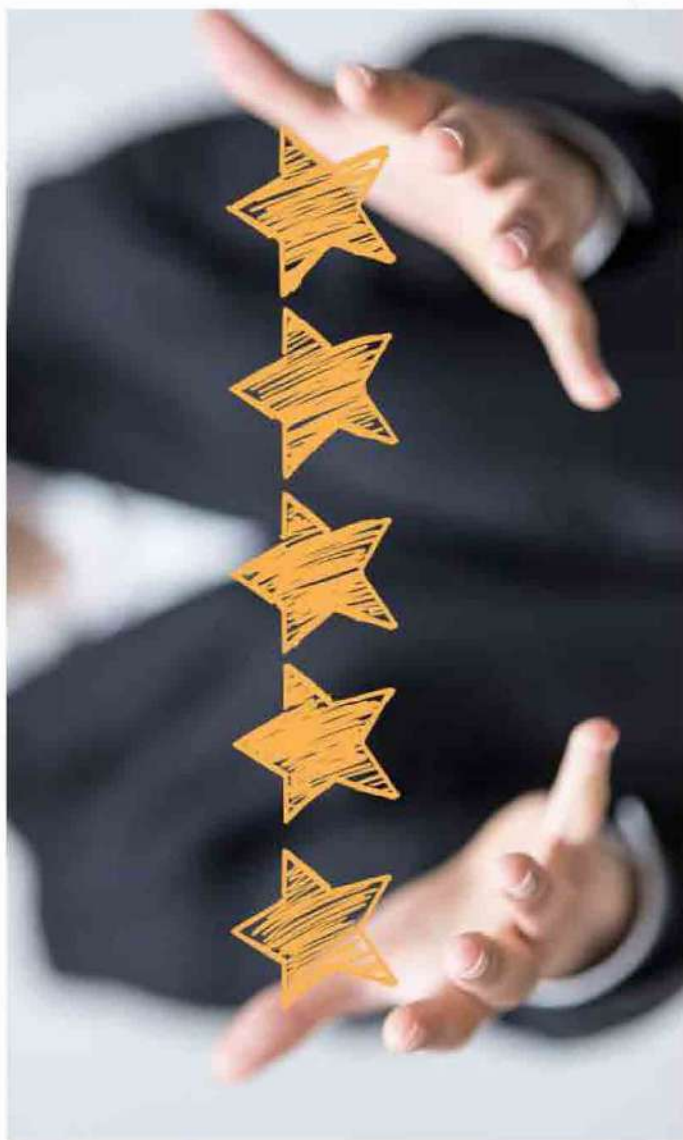
- ▶ **Public Relations** – жамоатчилик билан алоқалар бўлиб, муайян бир тизим, ташкилот ва унинг жамоатчилиги ўртасида аниқ, ҳаққоний ахборотларга асосланган муносабатларни ўрнатишдир.
- ▶ Аҳоли ва ташкилот ўртасидаги алоқаларни йўлга қўйишга қаратилган сазй-ҳаракат.
 - ▶ Жамоатчилик билан алоқалар Британия институти
- ▶ **Жамоатчилик** хоҳиш-эҳтиёжларини англаш ва шунга мувофиқ одамларга хизмат кўрсатиш фалсафасидир.
 - ▶ Америка Жамоатчилик билан алоқалар институти

Аввало, қўйидаги муҳим жиҳатларга эътибор қаратиш лозим:

- ▶ Журналистларнинг ҳам, давлат хизматчиларининг ҳам вазифаси битта — жамиятга хизмат қилиш!
- ▶ Уларнинг муносабатлари эса мамлакат фуқароларига ижтимоий аҳамиятга эга маълумотларни олиш ва етказиб беришда ўзаро кесишади.
- ▶ Бу жуда оддий ва қонунчилик билан тартибга солинган содда жараён бўлса-да, турли тортишувлар ва тушунмовчиликлар билан мураккаблашиши мумкин.
- ▶ Бизнинг вазифамиз эса — сизларга матбуот ва журналистлар билан муносабатларни тўғри йўлга қўйишни, қайси ахборотни қачон ва қандай етказишни ўргатишдан иборат.

Раҳбар имиджи нима?..

Имидж бу...

- ▶ Имидж – инсон ҳақида унинг ташқи кўриниши, одатлари, ўзини тутиши, сўзлаши ва бошқа ташқи омиллар орқали бошқаларда ҳосил бўлувчи тасаввур.
- ▶ Имиджнинг таркибий қисми бу ташқи қиёфа, вербал ва новербал алоқа воситалари. Шунингдек, ички оламнинг ташқи образга мосланиши, ички «мен»нинг образда намоён бўлиши.
- ▶ «Мен» концепсияси бу – инсоннинг ўзини тутиши, ўзига нисбатан муносабати тизими бўлиб, бу шахс ўзини қанчалик қадрлаши орқали кўринади.

Шу ўринда яна бир савол туғилади.
Давлат хизматчилари томонидан жамоатчилик билан алоқалар
ўрнатишда йўл қўйилган қандай хатолик, зиддиятли ҳолатларни
биласиз?

Трендга айланган ҳолатлар

- ▶ Кунига 5600 сўм етади!
- ▶ Ойига 2.500.000сўм 5та болали оилага етади!

Давлат амалдорлари ОАВ билан ишни қай тарзда йўлга қўйиши керак?

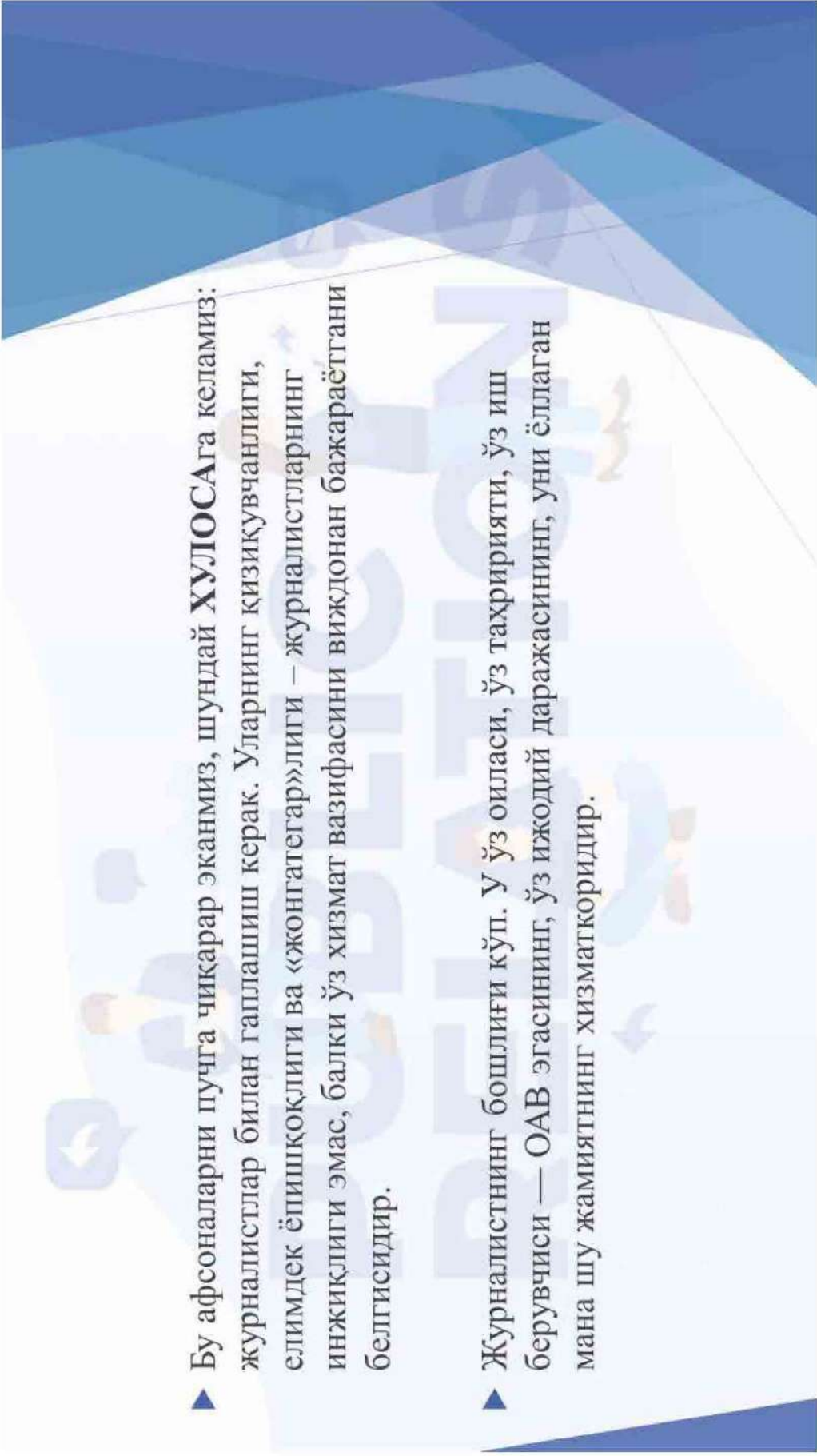
1. **Матбуот (ОАВ)ни** доим жиддий қабул қилинг. Улар профессионаллар ва сиз ҳам уларга худди профессионалларга қарагандек қаранг.
2. **МАТБУОТГА ХЕЧ ҚАЧОН ЁЛГОН ГАШИРМАНГ.** Агар шундай қилсангиз, сизнинг ёлгонингиз фақат ва фақат ўзингизга оғир оқибатларни олиб келади.
3. Сиз матбуотга **ХАММА НАРСАНИ** айтишга мажбур эмассиз!
4. «Агар, мабодо...» деб бошланадиган мужмал саволларга **ХЕЧ ҚАЧОН** жавоб берманг. Журналистдан саволни аниқ шакллантиришини сўранг.
5. Мухокама қилинаётган ва ҳали тасдиқланмаган мавзулар бўйича берилган саволларга **ХЕЧ ҚАЧОН** жавоб қайтарманг.
6. **ХЕЧ ҚАЧОН** бировнинг томорқасига тош отманг (бошқа ташкилотни танкид қилманг).
7. Агар саволнинг жавобини **БИЛМАСАНГИЗ**, буни тан олишдан кўркманг. Кейинроқ эса, агар имконингиз бўлса, шу саволнинг жавобини тезроқ топишга ҳамда савол берган журналистга етказишга ҳаракат қилинг.

Шунингдек, баъзи журналистлар сизни тилингиздан тўтиб олиш учун ишлатадиган қўйидаги айрим хийла-найрангли тактикалардан хабардор бўлиш лозим:

- ▶ Қўтилмаган (олдиндан келишилмаган) саволлар;
- ▶ «**Босим ўтказиш**» (арзимас маълумотни ўртага ташлаш билан улар бу мавзу доирасида кўпроқ нарсани билишларига сизни ишонтиришга уринишади ва шу орқали сиздан янада кенгроқ маълумот олишга эришмоқчи бўладилар);
- ▶ «**Бэххэнд**» тактикаси (бир мансабдор шахсдан маълумот олиш учун иккинчи бир мансабдор шахсдан олинган маълумотдан хўрак ўрнида фойдаланиш);
- ▶ «**Қизил селъд**» услуби (**Чалғитиш услуби**) (муҳокама мавзуси бўлган воқеага тааллуқли савол бериш орқали сиздан муҳокамага тааллуқли бўлмаган, аммо одамларни кўпроқ қизиқтирадиган ижтимоий муҳим воқеликка доир маълумотни қўлга киритиш);
- ▶ Журналистнинг интервью пайтида сукут сақлаши (сиз бу бўшлиқни тўлдиришга асло уринманг);
- ▶ Сизнинг асабингизга тегинг орқали («Бу мавзу бўйича ҳаммадан кўп билиши керак бўлган ва биладиган одам сифатида айтинг-чи...» сингари саволлар билан);
- ▶ Қўрқитиш («Агар сиз бу саволга жавоб беролмасангиз, демек, сиз ўз вазифангизни эшполмаётган экансиз. Мен сиздан юқори турувчи раҳбарингиз билан бу ҳақда алоҳида гаплашиб оламан ҳали...» сингари).

Давлат хизматчилари орасида журналистика ва журналистлар тўғрисида ечилишни керак бўлган бир нечта ёлгон афсоналар мавжуд:

- ❖ **Биринчи афсона:** журналистларга фақат «қайноқ фактлар» ҳамда арзон сенсация керак. Йўқ, асло бундай эмас. Журналистларга ўқувчи (тингловчи, томошабин)ни қизиқтира оладиган янги хабар керак. Унутмаслигимиз керакки, оммавий ахборот воситалари, бу:
 - бир вақтнинг ўзида ҳам жамоатчилик институтини, ҳам минбар, ҳам бизнес. Ким биринчи бўлиб чоп этса, ким материални қизиқ қилиб енказиб беролса, шунинг ўқувчиси ҳам кўп бўлади, раҳбарият ва ҳамкасблари томонидан меҳнатини эътироф этилади ҳам. Тезкорлик, ўзига хослик ва ўқиниллик (телевизион вариантда — томошабоплик) — омадли медиабизнесни тўтиб турган учта катта китдир.
- ▶ **Иккинчи афсона:** журналистлар жоҳил ва кўп алдайдилар. Бу ҳақда асосан журналистларга ўз маълумотларини аниқ ва мукаммал қилиб енказиб беролмаганлар шикоят қилишади. Билински, ҳатто энг малакали ва ўқинишли журналист ҳам тор доирадаги мутахассис тушунадиган тармоқ ҳақида ҳатто тасаввурга ҳам эга бўлмаслиги мумкин.
- ▶ **Учинчи афсона:** ОАВдаги танқидий материаллар — «бужортма». Уни эса танқид ўқига нишон бўлганларнинг душманлари тўлайдилар. Бироқ, бу, биринчидан, ўйланганидан кўра камроқ юз берадиган ҳодиса. Иккинчидан эса, муаммо кимнинг пул тўлаганидadir. Ҳеч бир тахририят маълумотнинг ёлгонлигини билиб туриб пул олиб мақола қилмайди. Чунки журналистлар суд орқали муаммони ҳал этиш чоғида олганларидан кўра кўпроқ беришларига тўғри келишини яхши англашади.

-
- ▶ Бу афсоналарни пучга чиқарар эканмиз, шундай **ХУЛОСА**га келамиз: журналистлар билан гаплашиш керак. Уларнинг қизиқувчанлиги, елимдек ёпишқоқлиги ва «жонгатега»лиги – журналистларнинг инжиқлиги эмас, балки ўз хизмат вазифасини виждонан бажараётгани белгисидир.
 - ▶ Журналистнинг бошлиғи кўп. У ўз оиласи, ўз тахририяти, ўз иш берувчиси — ОАВ эгасининг, ўз ижодий даражасининг, уни ёллаган мана шу жамиятнинг хизматкоридир.

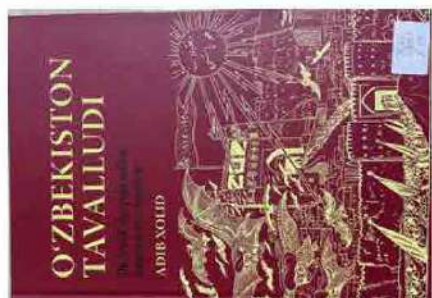
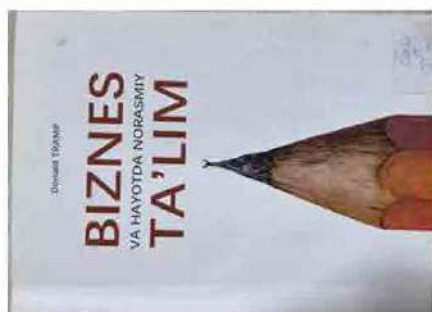
Медиа ва ахборот саводхонлиги нега зарур?

- Ахборотдан баҳрамандлик, ахборотдан тўғри фойдаланиш;
 - Репрезентация ва реалликнинг фарқини англаш;
 - Соф ахборий экология учун.
 - Демократик жамиятдаги медианинг роли ва вазифаларини тушуниш;
 - Медиа контентини танқидий баҳолаш;
 - Ўз-ўзини таҳлил қилиш ва демократик жараёнларда иштирок этиш учун медиа билан биргаликда ҳаракатланиш;
 - Фойдаланувчилик контенти учун зарур бўлган (АҚТ билан ишлаш билан боғлиқ) малакани шакллантириш.
- ▶ Ахборотлар билан ишлашда тавсиялар
 - 1. Ахборот мафкурасини аниқлаш.
 - 2. Ахборот тарқатаётган ким деган саволга жавоб бериш.
 - 3. Ахборот контекстини таҳлил қилиш.
 - 4. Ахборот кимларга қаратилганини аниқлаш.
 - 5. Бошқалар бу ахборотга қандай муносабат билдираётганига эътибор қаратиш.
 - 6. Ахборотни улашишдан олдин масъулиятни зиммангизга олаётганингизни унутманг.

Адабиётлар рўйхати

- ▶ Ш.М.Мирзиёев. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. Ўзбекистон – Т.: 2021. -464 б.
- ▶ Емельянов С.М. Теория и практика связей с общественностью. - М.: Юрайт, 2017. - 232 с.
- ▶ Борщевский, Г. А. Связи с общественностью в органах власти : учебник и практикум для вузов / Г. А. Борщевский. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 267 с.
- ▶ «Тему́р тузуқлари» : Тошкент.
- ▶ Роберт Грин «Ҳокимиятнинг 48 қоидаси».
- ▶ М.Қирғизбоев. Сиясатшунослик. Ўқув қўлланма. Янги аср авлоди – Т.: 2013.-524 б.

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ахборот воситасида самарали бошқарувга асосланган жамоатчилик билан алоқаларнинг махсус тизими қандай номланади?

- А) PR
- Б) Реклама
- В) Паблисити
- Г) Промоушн

2. Ташкилот томонидан ўтказилаётган анжуманга келган журналистларга Ахборот хизмати ходими аввало нима тақдим этиши зарур?

- А) Пресс-релиз тақдим этиши зарур
- Б) Кофе-брейкка таклиф этиш
- В) Унинг истагини билиб, шунга қараб иш тутиш зарур
- Г) Бирор нарса тақдим этиши шарт эмас

3. Pablik Relationsга берилган таърифнинг қайси бири тўғри?

- А) Жамоатчилик билан алоқаларни мустаҳкамловчи соҳа
- Б) Педагогикани ривожлантирадиган соҳа
- В) Молия тизимига оид йўналиш
- Г) Фуқаро ҳуқуқларига тааллуқли соҳа

4. PRда ахборот алмашинуви шакллари қайси қаторда тўғри кўрсатилган?

- А) Қабуллар, расмий учрашувлар, брифинг, матбуот анжуманлари
- Б) Қабуллар, расмий учрашувлар, миш-мишлар
- В) Очиқ эшиклар куни, тақдимотлар, гийбатлар
- Г) Анжуман, илмий ва халқаро анжуман, фейк-ньюс

5. Индивидуал имидж нима?

- А) Ўзига хос ажралиб туриш (образ)
- Б) Стил
- В) Ташқи қиёфа
- Г) Мимика ва жест

6. Имидж сўзининг маъносини топинг?

- А) Образ
- Б) Қиёфа
- В) Баҳо бериш
- Г) Таассурот

7. Имиджнинг вербал элементи нима?

- А) Нутқ
- Б) Қиёфа
- В) Мимика
- Г) Матн

8. Дресс код бу...?

- А) Муайян тадбирлар, муассасалар ва ташкилотларга ташриф буюрганда талаб қилинадиган кийим
Б) Одамларнинг ахлоқий хулқ-атвори нормаларининг тизими
В) Образ
Г) Классик кийим

9. Факт-чекинг нима?

- А) Бу фактик тўғрилиқни текшириш жараёнидир
Б) Текширилган маълумотлар
В) Янгиликлар тўплами
Г) Маълумотлар базаси

10. Дезинформация билан фейк-ньюснинг фарқи нима?

- А) Бир-бирига ўхшаш, фарқи дезинформация – мақсадга йўналтирилган ёки уюштирилган ёлғон ахборотни тарқатиш, фейк-ньюс эса текширилмаган нотўғри ахборотни тарқатиш
Б) Икки тушунча ҳам бир маънони англатади
В) Дезинформация – текширилмаган нотўғри ахборотни тарқатиш, фейк-ньюс эса мақсадга йўналтирилган ёки уюштирилган ёлғон ахборотни тарқатиш.
Г) Дезинформация – бу мисинформация, фейк-ньюс эса ёлғон хабар

Давлат органлари ва ташкилотлари томонидан бюджет интизомига риоя этилишини таъминлашнинг устувор йўналишлари

I. Бюджет интизомини таъминлаш.

1.1. Давлат молиявий назоратини янада такомиллаштириш юзасидан Давлат раҳбарининг **2 та** хужжати қабул қилинди. Жумладан, **27.08.2021 йилда** «Давлат молиявий назорати тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги **ПФ-6300-сон Фармон** ва **14.02.2022 йилда** «Давлат бюджети харажатларининг самарадорлигини янада ошириш ва давлат молиявий назорати органлари фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида»ги **ПҚ-128-сон қарор** қабул қилинди.

Худдишундай, **2022 йил март ойида** Вазирлар Маҳкамасининг «Давлат молиявий назорати инспекцияси фаолиятини ташкил этиш ҳамда бюджет ташкилотларида молиявий назоратни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги **129-сон қарори** қабул қилинди.

Ушбу хужжатлар доирасида давлат молиясининг ижроси устидан **вертикал назоратни янада кучайтириш**, назорат тадбирларини асосан дастлабки аниқланган риск-таҳлиллар асосида ташкил этиш белгиланди.

2022 йил 1 январдан бошлаб молиявий назорат тадбирлари ҳисоби ва натижалари **«Давлат аудити» дастурида** жамлана бошланди.

Мазкур ишларнинг мантиқий давоми сифатида Ҳисоб палатасида жорий йилда **Масофавий назорат маркази** ташкил этилди.

Шунингдек, бюджет иштирокчилари томонидан йўл қўйилаётган **320 турдаги** молиявий хато ва камчиликларнинг **классификацияси** тузилди.

Ушбу рисклар дастурий комплекслар орқали автоматлашган тарзда таҳлил қилиб борилади ва масъул ходимлар уларни кузатиб боради.

1.2. Давлат молиявий назорати органлари ва ички аудит хизматлари томонидан 2023 йилнинг дастлабки 9 ойи мобайнида ўтказилган назорат тадбирларида бюджет маблағларини **талон-торож қилиш, ноқонуний, мақсадсиз ва самарасиз харажатларни амалга оширилганлиги** маълум бўлди.

Бундан ташқари назорат тадбирларида **ортиқча режалаштириш** ҳамда давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш ҳолатлари аниқланган.

Талон-торожлик асосан ҳақиқатда ишламаган ходимларга (ўлик жонларга) иш ҳақи ҳисоблаш, талабаларга асоссиз ва ортиқча стипендия ҳисоблаб маблағларни ноқонуний ўзлаштириш орқали амалга оширилмоқда.

Масалан, Андижон давлат университетида **8 761 нафар** талаба стипендия олмасдан ўқиш шартида контракт тўлаган бўлсада, институт бухгалтери шу талабаларга **25 млрд сўм ортиқча стипендия ҳисоблаб**, ведомостларни **сохталаштириш орқали** маблағларни **ўзлаштирган**.

Худди шундай **Жиззах политехника институтида** ҳақиқатда ишламаган **110 нафар** фуқаро «гўёки институтда ишлаган педагог» сифатида ноқонуний расмийлаштирилиб, уларга қарийб **10 млрд сўм** иш ҳақи ҳисоблаган ва маблағлар **ноқонуний ўзлаштирилган**.

Бунда харажатлар сметасидаги маблағлар ҳажми асоссиз равишда **38 млрд сўмга ортиқча режалаштирилган** ва вазирлик буни тасдиқлаб берган.

Ноқонуний харажатларга асосан бажарилмаган қурилиш ишларини қўшиб ёзиш, юқори нархларни киритиш, меҳнатга ҳақ тўлашда устамалар ва рағбатлантириш тўловларини **чегаравий миқдорларга риоя этмасдан** ортиқча олиш орқали йўл қўйилмоқда.

Масалан, **қурилиш объектларида** бажарилган иш ҳажмларини қўшиб ёзиш ва тўловни амалга ошириш орқали **440 та** назорат тадбирларида давлатнинг қарийб **414 млрд сўм** маблағлари асоссиз ва ортиқча харажат қилинганлиги аниқланган.

Президентимизнинг 30.12.2019 йилдаги ПҚ-4555-сон қарори билан вазирлик ва идораларнинг бюджетдан ташқари жамғармалари ҳисобидан ходимларга имтиёзли кредит ва **фоизсиз ссуда ажратиш тақиқланган** бўлсада, **айрим раҳбарлар** 2022-2023 йилларда бунга риоя қилишмаган.

Бюджет кодексининг 187-моддасига зид равишда иш ҳақиға устама ва рағбатлантиришлар учун **чегаравий миқдорларга нисбатан** жами **147 млрд сўмдан** ортиқ маблағлар ноқонуний сарфланган.

Айрим норматив ҳужжатларда **бюджетдан маблағларни ортиқча сарфланишига сабаб бўлаётган нормалар** ёки оддий қилиб айтганда **ҳуқуқбузарликларнинг қонуний «йўллари»** аниқланмоқда.

Масалан, Вазирлар Маҳкамасининг **26.08.2020 йилдаги** 517-сонли қарорида профессор-ўқитувчиларга иш ҳақи учун устама ҳақлари кўпи билан **бир ойлик маошигача** табақалашган бир вақтда, бошқа тоифадаги ходимларга **ректор** ихтиёрий **миқдорда белгилаши** қайд этилган.

Масалан, *олий таълимда дарс бераётган профессорга энг кўпи билан 23 млн сўм мукофот тўланган бир вақтда, институтни бухгалтери ёки бошқа тоифа ходимларига ундан 10 баробар кўп ёки 230 млн сўмгача мукофот тўланган.*

Мақсадсиз ва самарасиз харажатларга асосан тижорат банклари томонидан ажратилган кредит маблағларидан мақсадсиз фойдаланиш ҳамда **бюджетдан** айна бир мақсадга ажратилган маблағларни **бошқа мақсадларга сарфлаб** юбориш орқали йўл қўйилган.

Масалан, Президентимизнинг 2022 йил 17 майдаги ПФ-136-сон Фармони асосида тиббиёт ходимларини моддий рағбатлантириш ва ривожлантириш жамғармаси учун ҳудудий тиббиёт муассасаларига 2022 йилда жами 802,1 млрд сўм ажратилган.

Аммо маблағларнинг **243 млрд сўми** тиббиёт муассасаларини ривожлантириш жамғармаларига ўтказилмасдан бошқа мақсадларга, яъни қурилиш ва жорий таъмирлаш ишларига йўналтирилган.

Оқибатда, ажратилган маблағлар ўз мақсадлари, яъни ходимларни моддий рағбатлантиришга йўналтирмаган, пастки поғонадаги тиббиёт ходимлари Президент Фармонининг ижобий натижасини сезмаган.

Тижорат банкларига ажратилган мақсадли ресурслар ҳисобидан **2,0 трлн сўм** ўз мақсадларига сарфланмасдан, даромад манбаи ва иш ўрни яратиш билан боғлиқ бўлмаган бирламчи шахсий эҳтиёжлар учун зарур маҳсулотларга сарфлаб юборилган.

Харажатлар сметасини **аниқ ҳисобларга асосланмаган** ҳолда тузиш ёки нотўғри маълумотлар асосида маблағларни сметага киритиш орқали **359 млрд сўм** маблағлар **ортиқча режалаштирилганлиги** аниқланиб, улар камайтирилган.

Сметада ортиқча маблағлар шаклланиши, маблағларни **ноқонуний ўзлаштиришга шароит яратиб беради.**

Қуйидагиларга риоя этиш таклиф этилади:

Адлия вазирлигида 15.12.2014 йилда 2634-сон билан рўйхатга олинган «Бюджет ташкилотлари ва бюджет маблағлари олувчиларнинг харажатлар сметаси ва штат жадвалларини тузиш, тасдиқлаш ва рўйхатдан ўтказиш тартиби тўғрисида»ги Низом мавжуд.

Низомда харажатлар сметаси ва штат жадваллари **рўйхатдан ўтказилгандан сўнг бир ҳафталик муддатда** вазирлик ва идораларнинг раҳбарлари ўз тизимларидаги ташкилотларда бюджет ва смета-штат интизомига риоя қилинишини таъминловчи буйруқларни чиқариши лозим.

Бунда, ўз тизимларида бюджет интизомига риоя этилишини назорат қилиш, бюджетга келтирилган зарарни қоплаш бўйича чораларни белгилаш ва бюджет интизомини бузган шахсларни жавобгарликка тортиш масалалари белгиланиши мажбурий ҳисобланади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, сметага маблағлар киритишда ҳар бир кўрсаткич тўғрилигини ва асослилиги текшириш, қисқа қилиб айтганда **маблағларни режалаштириш, сметага ўзгартириш киритиш юзасидан ҳар бир соҳани биринчи раҳбари назоратни кучайтириши лозим.**

1.3. Давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликни бузилишида кўп ҳолларда **тўғридан-тўғри шартномалар тузиш, юқори нархларда харидларни амалга ошириш, манфаатлар тўқнашувига йўл қўйиш, харид ҳужжатлари ва шартномаларни белгиланган тартибда экспертизадан ўтказмаслик** ҳолатлари кўплаб учрамоқда.

Давлат буюртмачилари томонидан 2021-2022 йилларда тузилган **352 трлн сўмлик 3 млнта** шартномаларнинг қарийб **55 фоизи** ёки 195 трлн сўми (936 мингтаси) **тўғридан-тўғри тузилган.**

Бунда, бюджет ташкилотларининг жами харидларини **58 фоизи (74 трлн сўм)**, корпоратив буюртмачиларнинг қарийб **70 фоизи (70 трлн сўм)** ва йирик давлат корхоналарининг **41 фоиз (51 трлн сўм)** харидлари **тўғридан-тўғри тузилган** шартномалар асосида амалга оширилган.

Танлов асосида ўрганилган ушбу шартномаларнинг **4,2 трлн сўмлик 3 205 таси**ни расмийлаштиришда қонун талаби бузилганлиги маълум бўлди.

Айрим харидларни мансабдорларга **тегишли** фирмалар орқали амалга ошириш, маҳсулотлар нархини сунъий ошириш ёки ҳар-хил **схемалар** орқали **бюджет маблағлари талон-тарож қилинмоқда.**

2022-2023 йилларда рақобат ва ҳолислик принциплари, коррупция ва **манфаатлар тўқнашувига** йўл қўймаслик талабларини бузган ҳолда қарийб **980 млрд сўмлик** шартномалар тузилганлиги аниқланган.

Кўп такрорланаётган камчиликлардан бири бу – харидлар тўғрисидаги маълумотларни **яшириш, очикликдан қочиш ҳисобланади.**

Масалан, 2021-2022 йилларда давлат буюртмачилари томонидан қарийб **3,0 трлн сўмлик 1 137 та** тўғридан-тўғри тузилган шартномалар очиклик принципи бузилган ҳолда **ахборот порталига жойлаштирилмаган.**

Уставида давлат улуши юқори бўлган **акционерлик жамиятлари** харидлар соҳасида қонунчиликдаги имкониятлардан **уддабуронлик қилиб, манфаатдорликка қаратилган схемалардан фойдаланиш** япти.

Жумладан, **ўзларига тизим ташкилоти очиб**, йирик турдаги харидларини шу ташкилотдан Президентимизнинг 27.09.2018 йилдаги ПҚ-3953-сон қарорини асос қилган ҳолда **тўғридан-тўғри** тузилган шартномалар орқали харид қилиш **одат қилинган.**

Шунингдек, давлат харидлари соҳасида танлов, тендер ўтказиш ва иштирокчилар таклифларини **баҳолаш талабларини бузиш**, уларни **четлатиш шартларига** риоя этмаслик, рақобат ва ҳолислик принципига ҳамда **харид қилиш тартиб-таомиллари** турлари учун белгиланган мезонларга риоя этмаслик каби қонунбузилишлар аниқланмоқда.

Қуйидагиларга риоя этиш таклиф этилади:

- «Давлат харидлари тўғрисида»ги Қонунининг 71-моддаси ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 20.05.2022 йилдаги **276-сонли қарори** билан тасдиқланган низомнинг 8-бобидаги **тўғридан-тўғри шартномалар бўйича давлат харидларини амалга ошириш тартибига** амал қилиш;

- **вазирлик ва идоралар томонидан** истисно тарзида тўғридан-тўғри шартномалар тузишга **рухсат беришни назарда тутувчи таклифларни** ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг фармойиш, баён, муносабат (фишка) белгиси лойиҳаларини Вазирлар Маҳкамасига киритиш **амалиётини бекор қилиш** ёки Қонунда белгиланган тартибда қарор билан рухсат бериш қоидаларига риоя қилишни таъминлаш;

«Давлат харидлари тўғрисида»ги Қонуннинг 71-моддасида белгиланган («Президент фармон ва қарорлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари асосида тўғридан-тўғри шартномалар бўйича амалга ошириладиган товарнинг (ишнинг, хизматнинг) давлат хариди») қоидаларга қатъий риоя қилишни таъминлаш лозим.

- «Давлат харидлари тўғрисида»ги ва «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги Қонунлар ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 20.05.2022 йилдаги 276-сонли қарорида белгиланган **манфаатлар тўқнашувига йўл қўйилмаслиги** тўғрисидаги талабларга қатъий амал қилиш лозим;

- давлат харидлари тўғрисидаги ахборотларни тўлиқ ва ўз вақтида махсус ахборот порталига жойлаштириб бориш лозим;

- ҳар бир харидни амалга оширишдан олдин **ички комплаенс хизматлари орқали** шартномалардаги манфаатлар тўқнашувининг эҳтимолий рискларини текшириб бориш лозим;

- вазирлик ва идораларнинг ахборот тизимлари самарадорлигини баҳолаш, уларни такомиллаштириш орқали **бюджет маблағларини тақсимлашда инсон омилини янада камайтириш** лозим бўлади.

II. Ташқи қарз лойиҳалари доирасидаги маблағларда ноқонуний, ортиқча ва самарасиз харажатларга йўл қўйиш.

Сўнги йилларда давлат ташқи қарзи йўналтирилган соҳаларда сезиларли даражада иқтисодий ва **ижтимоий самарадорликка эришилди**. Биргина соғлиқни сақлаш соҳасида амалга оширилган лойиҳалар натижасида аҳолининг касалланиш ва ногиронлик даражаси, оналар ўлими сезиларли даражада камайди.

Бироқ, Ҳисоб палатаси ўтказётган назорат тадбирларида давлат ташқи қарзи маблағларидан мақсадли ва самарали фойдаланишда қатор **хато ва камчиликлар ҳамда тизимли муаммолар аниқланмоқда**.

Хусусан, **Лойиҳа ташаббускори** бўлган вазирлик ва идоралар томонидан лойиҳа ҳолати ва **самарадорлик кўрсаткичларига эришиш бўйича мониторинг ишлари олиб борилмаган**, муаммоли масалалар ва уларни ҳал этиш юзасидан етарли чоралар кўрилмаган ва лойиҳаларни амалга оширишни назорат қилиш тизими самарасиз йўлга қўйилган.

Юқорида санаб ўтилган камчиликлар лойиҳаларни ўз вақтида амалга оширилмаслигига сабаб бўлган.

Хусусан, халқаро молия институтлари иштирокидаги аксарият лойиҳаларни амалга ошириш гуруҳларининг иши талабга жавоб бермайди. Жумладан, халқаро молия институтлари иштирокидаги 89 та лойиҳани амалга ошириш бўйича 59 та лойиҳа гуруҳи ташкил қилинган.

Ушбу гуруҳларда **764 та** штат бирлиги мавжуд бўлиб, уларнинг иш ҳақи учун йилига ўртача **10 млн** доллар сарфланяпти.

Айрим лойиҳаларда биронта иш қилинмаган бўлса-да, лойиҳани амалга ошириш гуруҳлари (ГРП) ходимларига иш ҳақи тўлаб келинган.

Жойлардаги ҳақиқий талабдан келиб чиқмасдан ва етарли мутахассислар билан таъминламасдан харид қилинган ускуна ва махсус техникалар ишлатилмасдан самарасиз туришига сабаб бўлган.

Хусусан, **Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги** ташаббускор бўлган «Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш» лойиҳаси бўйича **883** дона ўқув ва илмий лаборатория ускуналардан фойдаланилмаган.

Сув хўжалиги вазирлиги томонидан амалга оширилаётган лойиҳа бўйича 508 минг долларлик томчилатиб суғориш технологияларидан **умуман фойдаланилмаганлиги оқибатида яроқсиз ҳолга келган**.

Давлат ташқи қарзи ва грант маблағларини сарфлашдаги тизимли муаммоларни бартараф этиш мақсадида **қуйидагиларга риоя этиш таклиф этилади:**

- ХМИ ва хорижий ҳукумат молия ташкилотлари қарз ва грант маблағлари ҳисобидан тузиладиган контрактларда **асоссиз нархлар қўлланилишини олдини олиш** мақсадида, бундай контрактларни **экспертизадан ўтказилишини таъминлаш**;

- Ўзбекистон Республикаси Президентининг 06.01.2020 йилдаги ПҚ-4883-сон қарорига зид равишда **лойиҳаолди баҳолаш ёки техник-иқтисодий асоси мавжуд бўлмаган** инвестиция лойиҳалари бўйича қарз битимларини имзоланишига йўл қўймаслик;

- лойиҳалар доирасида амалга оширилаётган лойиҳалаш ва қурилиш ишларини **кунлик назоратга олган ҳолда** юзага келаётган муаммоларни бартараф этиб бориш чораларини кўриш ҳамда амалга оширилаётган лойиҳалар устидан тизимли ва таъсирчан мониторингни йўлга қўйиш;

- лойиҳаларнинг амалга оширилиши, самарадорлик кўрсаткичларига эришилганлиги юзасидан маълумотлар жамланиши ва комплекс таҳлил қилинишини йўлга қўйиш;

III. Тижорат банклари томонидан **Оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурлари** доирасидаги **муаммоли кредитлар қолдиғини** бартараф этиш режа кўрсаткичи **20 фоизга** бажарилмаган.

Шунингдек, ўтган даврда қўшимча **966 млрд сўмлик** муаммоли кредитлар вужудга келган. **Кредитларни расмийлаштириш** ва уларнинг мониторингида **790 млрд сўмлик** қоидабузарликларга йўл қўйилган.

Тижорат банклари ажратган **355,2 млрд сўмлик** кредитлардан самарасиз ва **170,2 млрд сўмидан** мақсадсиз фойдаланилган.

Доимий даромад манбаига эга фуқароларни **74 млрд сўмлик** кредит қарздорликларини ундириш чоралари кўрилмасдан, муаммоли кредит сифатида нотўғри таснифланиб, ҳисобдан чиқарилган.

Манфаатлар тўқнашувига йўл қўйган ҳолда, ҳокимлик ва **банк тизими ходимлари** ҳамда уларнинг яқин қариндошларига тегишли **464 та таъминотчи корхона 328 млрд сўмлик** имтиёзли кредит маблағлари ҳисобига «маркетплейс» орқали ўз маҳсулотларини сотган.

Солиқ қўмитаси томонидан «Маркетплейс»да катта миқдорда товар айланмасини амалга оширган таъминотчилар бўйича Марказий банкдан ҳар ойда маълумотларни алмашинуви йўлга қўйилмаган.

Жумладан, тизимда **1 447 та** йирик таъминотчи томонидан солиқ ҳисоботларида мавжуд бўлмаган қарийб **1,7 трлн сўмлик маҳсулотлар имтиёзли кредитлар ҳисобига аҳолига гўёки «реализация қилинган».**

Вазирлар Маҳкамасининг 19.04.2023 йилдаги 161-сонли қарорида юклатилган оилавий тадбиркорлик дастурлари бўйича маҳсулотларни сотиш тизими («маркетплейс»)да маҳсулотлар **нархининг асоссиз ўсишини олдини олиш вазифасини бажармаган.**

«Маркетплейс» тизими орқали сотилган айрим маҳсулотларнинг миқдори ушбу маҳсулотларни **ишлаб чиқариш ва импорт ҳажмидан 2-3 баробар кўп** эканлиги маълум бўлди.

Юқоридаги камчиликларни бартараф этиш учун қуйидагиларга риоя этиш таклиф этилади:

- «маркетплейс» тизимида ноҳалол таъминотчилар реестрини шакллантиришни ҳамда **солиқ ҳисоботида маҳсулот кирими бўлмаган** таъминотчиларни савдолардан **четлатиш чораларини кўриш;**

- катта қийматдаги техникалар **такроран сотилиши** ёки маблағлар **нақдлаштирилишини чеклаш** мақсадида мотор, двигатель ёки серия рақамини «маркетплейс»га киритиш орқали **мониторингини йўлга қўйиш;**

- имтиёзли кредит олувчиларнинг ариза беришдан кредит ажратилгунга қадар бўлган даврдаги барча босқичлар ўз муддатида бажарилишини **платформа орқали мониторинг қилишни жорий этиш;**

- **Солиқ қўмитаси** Марказий банк ва ваколатли банклар билан биргаликда «маркетплейс» тизимини «Е-актив» ахборот тизими билан интеграция қилинишини таъминлаш.

IV. Сўнги йилларда иш ўринларини яратиш, экспортни қўллаб-қувватлаш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда кўплаб соҳаларга **субсидиялар, имтиёзлар ва мақсадли ссудалар ажратилмоқда.**

2017-2023 йилларда жуда кўп миқдорда маблағлар **субсидиялар** ҳамда **имтиёзли шартлардаги кредитлар** учун тижорат банкларига жойлаштирилган.

Бюджетдан ажратилган **субсидия маблағларининг мақсадли** ва манзилли сарфланиши бўйича ўтказилган ўрганишларда жуда кўп миқдорда хато ва камчиликлар аниқланган.

Жумладан, самарасиз ажратилган субсидиялар 143 млрд сўмни, ортиқча ва нотўғри тўловлар 113 млрд сўмни, бошқа мақсадлар учун сарфланган субсидия 89 млрд сўмни ва давлат харидлари қоидаларини бузилиши ҳолатлари 24 млрд сўмни ташкил этган.

Бунда, субсидияга оид норматив ҳужжатларда кўплаб ноаниқликлар ва ўзаро номувофиқликлар мавжуд. Вазирликлар ҳужжатлар лойиҳасини пухта ва қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳолда тайёрлаши лозим бўлади.

Бюджетдан ажратилган имтиёзли ресурслар давлатга ўз вақтида қайтарилмасдан муаммоли қарздорликка айланган.

Қуйидагиларга риоя этиш таклиф этилади:

- бюджетдан ажратиладиган барча субсидияларни «**subsidiya.uz**» платформаси орқали вазирлик ва идораларнинг **ахборот тизимлари интеграциясини** таъминлаш орқали берилишини таъминлаш;

- талабгорларни субсидия шартларига мувофиқлигини аниқлашда **инсон омилини чеклаб**, вазирлик ва идораларнинг **ахборот тизимлари** орқали автоматлаштириш ва шаффофликни ошириш лозим;

- вазирлик ва идоралар томонидан самарасиз ишлатилаётган ёки кутилган натижани бермаётган йўналишларни таҳлил қилган ҳолда уларни мақбуллаштириш юзасидан таклифларни киритиш;

- солиқ имтиёзларини назорат қилиш бўйича дастурий маҳсулотларни такомиллаштириш, муддати ўтган норматив ҳужжатлар бўйича имтиёз қўллаш имкониятини чеклаш;

- Божхона органларидан ташқари **манфаатдор субъектларнинг имтиёзларни мақсадсиз фойдаланиш ҳолатларига жавобгарлик ва мажбуриятларини** белгилаш.

V. Бюджет кодексининг 46-моддасида консолидациялашган бюджет таркибига бюджет маблағлари билан бир қаторда бюджет ташкилотларининг **бюджетдан ташқари** жамғармалари ҳам киритилган.

Таҳлилларга кўра 2022 йилда **16 трлн сўм**, 2023 йилни 9 ойида **15,4 трлн сўмлик йиғим ва божлар** вазирлик ва идораларнинг бюджетдан ташқари жамғармаларига тақсимланган.

Ушбу маблағлар вазирлик ва идоралар раҳбарлари томонидан мустақил равишда **тасарруф этилмоқда.** Бироқ айрим ҳолларда ушбу **манбалардан ҳашаматли харажатлар учун** маблағ сарфланмоқда.

Шу каби, қонунчилик ҳужжатларидаги айрим номувофиқликлардан фойдаланиб, бюджетни ўйламасдан ўзларининг жамғармаларини тўлдириш билан овора бўлаётган тизимлар ҳам бор.

VI. Давлат Раҳбарининг 30.12.2021 йилдаги ПҚ-73-сон қарорига мувофиқ **2022 йил якуни бўйича 40 та** (ҳозирда **35 та**) вазирлик ва идораларда **мақсадли индикаторлар бажарилиши** аудитдан ўтказилди.

Қарорда белгиланган **40 та** вазирлик ва идораларнинг жами **547 та** мақсадли индикаторларнинг **128 таси** (**23 %**) қисман бажарилган бўлса, **19 та** вазирлик ва идораларда **59 та** индикатор умуман **бажарилмаган**.

Айрим вазирлик ва идоралар томонидан индикаторларни асоссиз равишда **ўзгартириш** ҳолатларига йўл қўйилган.

30.12.2021 йилдаги ПҚ-73-сон қарорда мақсадли индикаторларнинг бажарилишини **ички аудит хизматлари** томонидан ҳар чорак якуни бўйича баҳолаб бориш вазифалари бажарилмаган.

Келгусида бу каби камчиликларни такрорламаслик мақсадида вазирлик ва идораларнинг ички аудит хизматлари мақсадли индикаторлар ижроси устидан қатъий назорат ўрнатиб, **ҳар чорак якуни** бўйича индикаторлар бажарилишини **баҳолаб бориш** таклиф этилади.

Шунингдек, мақсадли индикаторлар ижроси юзасидан **ҳисобот шаклини** (ягона электрон платформа) тасдиқлаш ва ҳисобот ижросини тасдиқловчи ҳужжатлар рўйхатини шакллантириш лозим.

VII. Вазирлик ва идораларда бюджет интизомини мустаҳкамлашда **ички аудит хизматлари**нинг фаолияти муҳим ўрин тутadi.

Бугунги кунда вазирлик ва идораларнинг ички аудит хизматларидаги жами **233 та** штатларидан **31 таси** тўлдирилмаган.

Президентимизнинг **14.02.2022 йилдаги** ПҚ-128-сон қарорида **01.01.2024 йилдан** бошлаб ички аудит бўйича миллий малака сертификатига эга бўлмаган шахслар ички аудит хизматларида **фаолият юрита олмайди**. Лекин, бугунги кунга қадар малака имтиҳони топшириб сертификат олганлар сони **умуман қониқарсиз!**

Хусусан, сертификат олиш учун ҳужжат топширган **171 нафар** кишидан бор-йўғи **86 нафари** (**50%**) малака имтиҳонидан **муваффақиятли ўтган** бўлса, **85 таси** (**50 %**) **ўта олмаган**.

Инвестициялар ҳамда Қишлоқ хўжалиги вазирликлари, Коррупцияга қарши курашиш, Миллий ахборот ҳамда Давлат статистика агентликлари, Миллий телерадиокомпанияда ханузгача **биронта ходим** талабгор сифатида малака имтиҳонига **ариза топширмаган**.

Ушбу камчиликларни бартараф этиш мақсадида:

- бўш штат бирликларини билимли ва тажрибали ходимлар билан тўлдириш ва сертификатлаш борасидаги ишларни тезлаштириш;

- ички аудит хизмати бевосита ва тўғридан-тўғри биринчи раҳбарга ҳисобот беришини йўлга қўйиш;

- ҳар бир вазифани самарали амалга оширишга, ички ҳисобдорликни оширишга ички аудит хизматларни тўлиқ жалб қилиш;

- ички аудит ва комплаенсинг фаолият натижаларини шахсан биринчи раҳбарнинг ўзи кўриб чиқиши ва тўғридан-тўғри мулоқот қилиш;

- йўл қўйилган камчиликларни жиддий муҳокама қилиш ва тегишли чоралар кўриб бориш;

- натижага асосланган ҳолда ўз вазифасига тўғри ва ҳалол ёндашувчи ходимларни рағбатлантириш тизимини (KPI) йўлга қўйиш.

Юқоридагилардан ташқари **бюджет интизомини мустаҳкамлашда вазирлик ва идораларнинг коррупцияга қарши курашиш бўйича ички назорат тузилмаларининг фаолияти муҳим ўрин тутди.**

Ички назорат тизими жорий этилган муассасаларнинг **20 таси**да ташкил этилган **328 та** штат бирлигидан **50 таси** (15 фоизи) вакант бўлса, **35 таси**да **бошқа вазифаларни бажараётган** ходимларга қўшимча равишда ички назорат тизимининг вазифалари юклатилган.

Шунингдек, **33 та** давлат ташкилотида ички назорат тизимига оид идоравий ҳужжатлар **умуман қабул қилинмаган, 43 таси**да идоравий ҳужжатлар **тўлиқ қабул қилинмаган.**

Коррупцияга қарши курашиш бўйича ички назорат тузилмаларининг фаолиятини тўғри йўлга қўйиш мақсадида:

- ички назорат тизимининг **вакант** штатларини очиқ танлов асосида малакали ходимлар билан жамлаш чораларини кўриш ҳамда тузилмаларнинг ички идоравий ҳужжатларини **ишлаб чиқиш;**

- ишлаб чиқилган ички идоравий ҳужжатларни амалиётга самарали жорий этиш бўйича қатъий **назоратга олиш;**

- ички назорат тузилмаси раҳбари ўз фаолиятида бевосита **биринчи раҳбарга** ҳамда устав капиталида давлат улуши бўлган ташкилотларда кузатув кенгашига бўйсуниши **тизимини жорий этиш;**

- ҳар ойда ички назорат тизими самарадорлигини мониторинг қилиш ҳамда унинг натижаларини раҳбарлар томонидан муҳокама қилиш амалиётни **жорий этиш** лозим бўлади.

Давлат молиясининг ижроси устидан вертикал назорат янада кучайтирилди

2022 йилда «ДАВЛАТ АУДИТИ»

дастурий комплекси ишга туширилди

Ҳисоб палатасида «МАСОФАВИЙ НАЗОРАТ»

маркази ташкил этилди

320 турдаги хато ва камчиликлар

классификацияси ишлаб чиқилди

Ушбу дастурий комплекслар орқали автоматлашган тарзда таҳлил қилиб бориш тизими йўлга қўйилди

БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИ БЎЙИЧА АСОСИЙ ҚОНУНБУЗИЛИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Талон-тарожлик

Ноқонуний харажатлар

Мақсадсиз харажатлар

Самарасиз харажатлар

ҳақиқатда ишламаган ходимларга (ўлик жонларга) иш ҳақи ҳисоблаш
талабаларга асоссиз ва ортиқча стипендия ҳисоблаб маблағларни ноқонуний ўзлаштириш
бажарилмаган курилиш ишларини кўшиб ёзиш
меҳнатга ҳақ тўлашда устамалар ва рағбатлантириш тўловларини чегаравий миқдорларига риоя этмаслик
тижорат банклари томонидан ажратилган кредит маблағларидан мақсадсиз фойдаланиш
бюджетдан айти бир мақсадга ажратилган маблағларни бошқа мақсадларга сарфлаб юбориш
харажатлар сметасини аниқ ҳисобларга асосланмаган ҳолда ортиқча режалаштириш

Олдини олиш бўйича таклиф ва тавсиялар

Адлия вазирлигида 15.12.2014 йилда 2634-сон билан
рўйхатга олинган **НИЗОМ**

Низомда харажатлар сметаси ва штат жадваллари рўйхатдан ўтказилгандан сўнг **бир ҳафта муддатда** раҳбар ўз тизимларидаги ташкилотларда бюджет ва смета-штат интизомига риоя қилинишини таъминловчи **бўйруқларни** чиқариши лозим

Сметага маблағлар киритишда ҳар бир кўрсаткични тўғрилигини ва асослиги **текшириш**, маблағларни режалаштириш, сметага ўзгартириш киритиш юзасидан ҳар бир соҳани биринчи раҳбари назоратни кучайтириши лозим

Давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликка риоя этмаслик ҳолатлари

1
Тўғридан-тўғри шартномаларни тузиш орқали
давлат харидлари тўғрисидаги қонунчилик
талаблари бузиляпти

2
Давлат харидларида манфаатлар тўқнашуви
орқали қонунчилик талабларига риоя
этилмаяпти

3
Харидларни қиммат нархларда амалга ошириш
ҳолатлари кўплаб учрамоқда

4
Харидлар тўғрисидаги маълумотларни яшириш,
очиқликдан қочиш ҳолатлари аниқланмоқда

Давлат харидлари қонунчилиги бўзилиши бўйича асосий кўрсаткичлар

4,2 трлн сўм
5 та ҳудудда
Тўғридан-тўғри шартномалар
қонунчилиқ талаблари бузилган
ҳолда расмийлаштирилган

Транспорт вазирлигида **214 млрд сўмлик 479 та**, шундан **213,2 млрд сўмлик 478 таси** Автомобиль йўллари қўмитаси тизимида

980
млрд сўм

Манфаатлар тўқнашувига
йўл қўйилган

А. Авлоний номидаги педагогларни қайта тайёрлаш институти проректори Ф.Каримов ўзига тегишли «Araks Trade Business» МЧЖ билан **8,5 млрд сўмлик шартнома** тузган. Бунда, нархлар жами **3 млрд сўмга** сунъий оширилган

**Харидларни юқори нархда амалга
ошириш ҳолатлари, мисоллар:**

40 млрд сўмга харид қилинган товарлар «4-қўлдан» харид қилинган ва нархлар **55 фоизга** ёки қарийб **22 млрд сўмга** оширилган

Битта иштирокчи қатнашган танловни қонуний деб толиб, **18,8 млрд сўмлик 5 та** шартнома **930 млн сўмга** юқори нархда тузилган

3
трлн сўм

Шартномалар очиқлик ва шаффофлик
принципига риоя этилмасдан,
махсус ахборот порталига
жойлаштирилмаган

Таклиф ва тавсиялар

«Давлат харидлари тўғрисида»ги Қонуннинг 71-моддаси ҳамда ВМнинг 20.05.2022 йилдаги 276-сонли қарори билан тасдиқланган Низомга мувофиқ тўғридан-тўғри шартномалар бўйича давлат харидларини амалга ошириш тартибига амал қилиш.

Тўғридан-тўғри шартномалар тузишга рухсат беришни назарда tutувчи таклифларни ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг фармойиш, баён, муносабат (*фишка*) белгиси лойиҳаларини Вазирлар Маҳкамасига киритиш амалиётини бекор қилиш ёки Қонунда белгиланган тартибда қарор билан рухсат бериш қоидаларига риоя қилиш.

«Давлат харидлари тўғрисида»ги ҳамда «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги Қонунларда, белгиланган манфаатлар тўқнашувига йўл қўйилмаслиги тўғрисидаги талабларга қатъий амал қилиш лозим.

«Давлат харидлари тўғрисида»ги Қонуннинг 9-моддаси ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 20.05.2022 йилдаги 276-сонли қарори билан тасдиқланган низомдаги талабларга қатъий амал қилган ҳолда давлат харидлари тўғрисидаги ахборотларни тўлиқ ва ўз вақтида махсус ахборот порталига жойлаштириб бориш лозим.

Вазирлик ва идораларнинг ахборот тизимлари самарадорлигини баҳолаш, уларни такомиллаштириш орқали бюджет маблағларини тақсимлашда инсон омилини янада камайитириш лозим бўлади.

ТАШҚИ ҚАРЗ МАБЛАҒЛАРИ БЎЙИЧА АНИҚЛАНГАН КАМЧИЛИКЛАР

ХМИ иштирокидаги аксарият лойиҳаларни амалга ошириш гуруҳлари фаолияти талаб даражасида ташкил этилмаган

1

ажратилган
маблағларнинг самарасиз
ва мақсадсиз сарфланиши

2

Хато ва
камчилик

5

лоиҳалар доирасида «Рақобат
тўғрисида»ги Қонун талабларига риоя
этилмаслиги

6

пудрат шартномалари
доирасида бажарилмаган
ҳамда сифатсиз ишлар учун
ортиқча маблағлар
сарфланиши

3

харидлар жараёнида манфаатлар
тўқнашувига йўл қўйилганлиги

4

ташқи қарз маблағлари ҳисобига
харид қилинган давлат мулк
объектларини хусусий мулк
эгаларига асоссиз бепул бериб
юборилиши

ТАКЛИФ ВА ТАВСИЯЛАР

Давлат ташқи қарзи ҳисобига амалга оширилаётган лойиҳалар устидан тизимли ва **таъсирчан мониторингни** йўлга қўйиш

Шартнома шартлари ва муддатни бузганлик учун пудратчилардан ундирилган жарималарни республика бюджети даромадига йўналтиришни назарда тутувчи **ўзгартиришлар киритиш**

Лойиҳалаш ва қурилиш ишларини назоратга олган ҳолда юзага келаётган муаммоларни **бартараф этиш**

Давлат мулки бўлган объектларни «Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида»ги **Қонун талабларига мувофиқ хусусийлаштириш**

Оилавий тадбиркорликка дастурлар доирасида ажратилган кредитлар бўйича аниқланган камчиликларнинг йўналишлари

- Тижорат банклари томонидан кредитларни меъёрий ҳужжатлар талабларига риоя этилмасдан ажратилганлиги;
- кредитларни самарасиз ва мақсадсиз сарфланганлиги;
- кредитларни ажратилишида манфаатлар тўқнашувига йўл қўйилганлиги;
- кредит маблағларини ноқонуний ўзлаштирилганлиги;
- маркетинг тизимидаги савдо майдони орқали маълум бир давр мобайнида катта миқдорда товар айланмасини амалга оширган корхоналарда ҳақиқатда товарларнинг мавжудлиги доимий таҳлил қилиб борилмаганлиги;
- «маркетинг» тизимида ноҳалол таъминотчилар реестрини шакллантирилмаганлиги ва таъминотчиларни савдолардан четлатилмаганлиги.

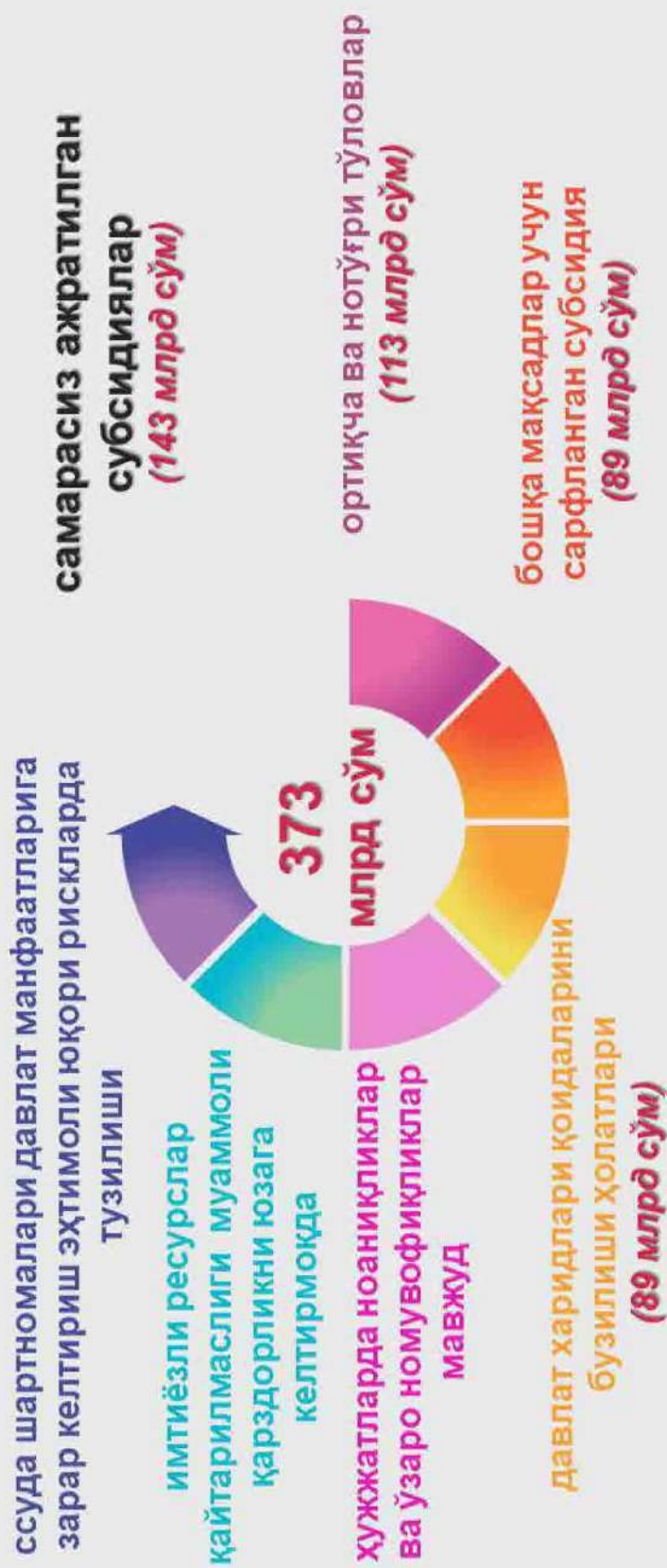
Оилавий тадбиркорликка дастурлар доирасида ажратилган кредитлар бўйича аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича таклифлар

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 8 июлдаги 373-сон Қарори билан тасдиқланган «Оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурларининг ягона электрон платформаси орқали кредитлар ажратиш тартиби тўғрисида»ги низом талабларига мувофиқ:

- тижорат банклари томонидан **кредитларни ажратилишини** таъминлаш;
- Солиқ қўмитаси ва унинг ҳудудий бошқармалари томонидан маркетплейс тизимидаги савдо майдони орқали маълум бир давр мобайнида катта миқдорда товар айланмасини амалга оширган корхоналарда ҳақиқатда товарларнинг мавжудлиги **доимий таҳлил қилиб бориш** ва **солиқларни** тўлиқ ундирилишни таъминлаш;
- «маркетплейс» тизимида ноҳалол таъминотчилар реестрини шакллантиришни ҳамда **солиқ ҳисоботида маҳсулот кирими бўлмаган** таъминотчиларни савдолардан **четлатиш** чораларини кўриш;

СУБСИДИЯЛАР БЎЙИЧА АНИҚЛАНАЁТГАН ХАТО ВА КАМЧИЛИКЛАР

ХАТО ВА КАМЧИЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ

Субсидияларни фақат **«subsidiya.idm.uz»** платформаси орқали ажратиш ҳамда вазирлик ва идораларнинг ахборот тизимларини **интеграция қилиш**

Талабгорларни субсидия шартларига мувофиқлигини аниқлашда **инсон омилини чеклаш**, жараёни автоматлаштириш ва шаффофликни ошириш

Самарасиз ишлатилаётган ёки қутилган натижани бермаётган йўналишларни **мақбуллаштириш юзасидан** таклифлар киритиш

Бюджет ташкилотларининг бюджетдан ташқари жамғармалари бўйича

2022 йилда **16 трлн** сўм, 2023 йилни 9 ойида **15,4 трлн** сўмлик йиғим ва божлар вазирлик ва идораларнинг бюджетдан ташқари жамғармаларига тақсимланган

Бюджет кодексининг **62-моддасида** вазирлик ва идораларнинг бюджетдан ташқари жамғармаларига фақатгина солиқ бўлмаган тўловлардан ажратма қилиш мумкинлиги белгиланган

Президентнинг 30.12.2019 йилдаги ПҚ-4555-сон қарори билан бюджетдан ташқари жамғармалардан ходимларга уй-жой ва автомашиналар хариди учун фоизсиз ссудаларни ажратиш **бекор қилинган**

Маълумот учун: бюджетдан ташқари жамғармаларга маблағлар ажратиш тўғрисида ВМ нинг 62-сонли ҳамда маблағлардан фойдаланиш тартиби тўғрисида 414-сонли қарорлар ва шу каби бошқа меъёрий ҳужжатлар мавжуд.

Вазирлик ва идораларнинг ривожлантириш дастурлари МАҚСАДЛИ ИНДИКАТОРЛАРИ

(ПҚ-73, 30.12.2021 й.)

2022 йил якуни бўйича **40 та**
(ҳозирда **35 та**) вазирлик ва идораларда
мақсадли индикаторларнинг
бажарилиши **аудитдан ўтказилди**

❖ Хато ва камчиликларни келгусида
такрорланиши олдини олиш мақсадида:

40 та вазирлик ва идоралар 547 та мақсадли индикаторларнинг:	
128 таси қисман бажарилган	59 та умуман бажарилмаган

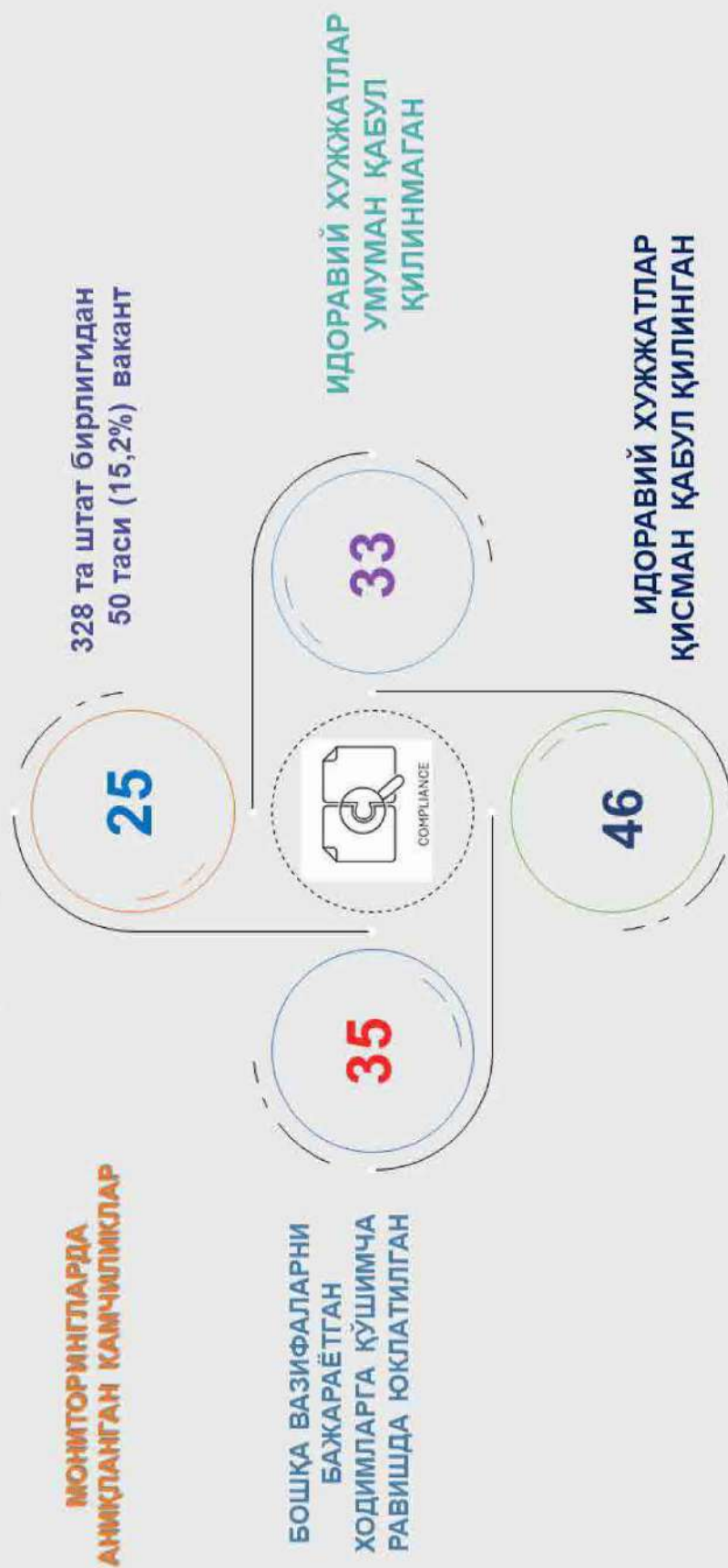
Айрим вазирлик ва идоралар томонидан
индикаторларни асоссиз равишда **ўзгартариш**
ҳолатларига йўл қўйилган.

Мақсадли индикаторларнинг бажарилиши
ички аудит хизматлари томонидан ҳар чорак
якуни бўйича баҳолаб борилмаган

✓ Вазирлик ва идораларнинг ички аудит
хизматлари, мақсадли индикаторлар ижроси
устидан қатъий назорат ўрнатган ҳолда ҳар
чорак якуни бўйича индикаторлар
бажарилишини **баҳолаб бориш**;

✓ Мақсадли индикаторлар ижроси юзасидан
ҳисобот шаклини (ягона электрон платформа)
тасдиқлаш ва ҳисобот ижросини тасдиқловчи
хужжатлар рўйхатини шакллантириш лозим.

КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ БЎЙИЧА ИЧКИ НАЗОРАТ ТУЗИЛМАЛАРИ

Коррупцияга қарши курашиш бўйича ички назорат тузилмаларининг фаолиятини тўғри йўлга қўйиш

ички назорат тизимининг **вакант** штатларини очиқ танлов асосида малакали ходимлар билан жамлаш чораларини қўриш ҳамда тузилмаларнинг ички идоравий ҳужжатларини **ишлаб чиқиш**

ишлаб чиқилган ички идоравий ҳужжатларни амалиётга самарали жорий этиш бўйича қатъий **назоратга олиш**

ички назорат тузилмаси раҳбари ўз фаолиятида бевосита биринчи раҳбарга ҳамда уstav капиталида давлат улуши бўлган ташкилотларда кузатув кенгашига бўйсуниши **тизимини жорий этиш**

ҳар ойда ички назорат тизими самарадорлигини мониторинг қилиш ҳамда унинг натижаларини раҳбарлар томонидан муҳокама қилиш амалиётни **жорий этиш**

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ички аудит хизмати томонидан аниқланган ва ваколати доирасида ҳал этиш имкони бўлмаган қоидабузарликлар юзасидан кимни хабардор қилиши лозим?

- А) Бош прокуратурани
- Б) Бош прокуратура ҳузуридаги Департаментни
- В) ташкилот раҳбарини
- Г) Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат молиявий нazorати инспекциясини

2. Давлат молиявий нazorати қайси ташкилот томонидан амалга оширилади?

- А) Ҳисоб палатаси, Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан
- Б) Давлат молиявий нazorат инспекцияси ва Ички аудит хизмати томонидан
- В) Ҳисоб палатаси, Давлат молиявий нazorат инспекцияси, солиқ хизмати органлари томонидан
- Г) Давлат молиявий нazorат инспекцияси ва солиқ хизмати органлари томонидан

3. Ички аудит хизматининг асосий вазифалари нимадан иборат?

- А) бюджет ҳисобининг юритилиши ҳамда молиявий ҳисоботлар шакллантирилишини ўрганиш орқали бюджет харажатларининг самарадорлиги ва натижадорлигини ошириш
- Б) бюджет тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларига риоя этилишини таҳлил қилиш ва баҳолаш, молиявий ҳисоботлар шакллантирилишини ўрганиш, масофавий аудитни қўллаш, хавф-хатарларни аниқлаш, қонунчилик ҳужжатларининг бузилиш ҳолатлари профилактикасини амалга ошириш орқали бюджет интизомини мустаҳкамлаш
- В) бюджетдан ажратиладиган маблағлар нормативларга мувофиқ харажатлар сметасига киритилиши, даромадлар ва харажатлар сметаси, штатлар жадвалини тузиш, тасдиқлаш ва ижро этиш жараёнларини ўрганиш
- Г) молиявий ҳисоботларнинг ишончилиги, асосланганлиги, тўлиқлиги ҳамда тўғри шакллантирилганлигини ўрганиш орқали улар юзасидан раҳбариятга ишончли маълумотлар тақдим этиш

4. Бюджет интизомини бузиш қайси бандда тўғри кўрсатилган?

- А) Давлат бюджети ва бюджетдан ташқари жамғармалар маблағларини уларни олиш шартларига мувофиқ бўлмаган мақсадларга молия йили давомида йўналтириш
- Б) бюджет ҳисоби ва молиявий ҳисобот маълумотларининг бошланғич ҳисоб ҳужжатларининг маълумотларига номувофиқлиги, бюджет ҳисоби ва молиявий ҳисоботларда операциялар тўлиқ акс эттирилмаганлиги
- В) бевараз ёрдам доирасида келиб тушган товарларни сотиш, ижарага бериш ёки бошқа тижорат мақсадларига йўналтириш
- Г) тарификация рўйхатларини тузишнинг белгиланган тартиби ва нормативларига риоя этмаслик

5. Қуйидаги ҳолатлардан қайси бири штат-смета интизомини бузиш ҳисобланади.

А) меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича белгиланган тўловлар миқдорларига риоя этмасдан молия йили давомида тўловларни амалга ошириш

Б) молиявий ҳисоботни ҳамда давлат мақсадли жамғармалари бюджетларининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни белгиланган муддатларда тақдим этмаслик

В) иш ҳақи ва уларга тенглаштирилган бошқа харажатларни тўлаш учун пул маблағлари берилишини асоссиз кечиктириш

Г) ходимларнинг белгилаб қўйилган чекланган умумий сонига, ходимларнинг тоифалари ўртасидаги ўзаро нисбат нормативларига, намунавий штат нормативларига риоя этмаслик

6. Давлат буюртмачиси томонидан қайси ҳужжатлар «Лойиҳалар ва импорт контрактларини комплекс экспертиза қилиш маркази»га мажбурий тартибда экспертиза учун киритилади?

А) энг яхши таклифларни танлаш бўйича харид қилиш ҳужжатлари

Б) тендер бўйича харид қилиш ҳужжатлари, тўғридан-тўғри тузилган шартномалар ва уларга қўшимча келишувлар

В) тўғридан-тўғри тузилган шартномалар ва уларга қўшимча келишувлар

Г) энг яхши таклифларни танлаш бўйича харид қилиш ҳужжатлари, тендер бўйича харид қилиш ҳужжатлари, тўғридан-тўғри тузилган шартномалар ва уларга қўшимча келишувлар

7. Ҳисоб палатасининг кўрсатмаларини бажармаганлик, маълумотлар базасига киришга рухсат бермаганлик ва ахборот тақдим этмаганлик учун қанча миқдорда жарима белгиланган?

А) базавий ҳисоблаш миқдорининг 5-10 баробаричага

Б) базавий ҳисоблаш миқдорининг 1-5 баробаричага

В) Бунинг учун маъмурий жавобгарлик белгиланмаган ва интизомий жазо қўлланилади

Г) Бунинг учун жавобгарлик белгиланмаган

8. Бюджет кодексига мувофиқ қайси ҳолатда бюджет жараёнининг очиқлигини таъминлаш тартибини бузиш ҳисобланади?

А) қонунчиликда назарда тутилган муддатларда тегишли ташкилотларнинг расмий веб-сайтларида маълумотларни тўлиқ жойлаштирмаслик

Б) маълумотнинг қонунчиликда назарда тутилган муддатларда ташкилотнинг расмий веб-сайтларида жойлаштирмаслик

В) маълумотнинг қонунчиликда назарда тутилган муддатларда тегишли ташкилотларнинг расмий веб-сайтларида жойлаштирмаслик ёки тўлиқ жойлаштирмаслик

Г) ўтказилган танловлар (тендерлар) ва амалга оширилган давлат харидлари тўғрисидаги маълумотларни расмий веб-сайтларда жойлаштирмаслик

9. Қайси орган давлат харидлари соҳасида ваколатли орган ҳисобланади?

- А) Иқтисодиёт ва молия вазирлиги
- Б) Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги
- В) Ўзбекистон республика Товар-хом ашё биржаси
- Г) Рақобатни ривожлантириш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш қўмитаси

10. Қандай ҳолатларда ички аудит хизмати ходимиға ички аудит тадбирларида иштирок этишға ёки ушбу тадбирларни ўтказишға йўл қўйилмайди?

- А) ички аудит тадбирини ўтказиш назарда тутилган ички аудит объектида шахсий ёки мулкый манфаатлари мавжуд бўлса
- Б) ички аудит тадбирини ўтказиш ички аудит хизмати раҳбарига юклатилган бўлса
- В) ички аудит тадбири давлат молиявий назорати органи томонидан амалга оширилаётган ёки амалга оширилган бўлса
- Г) ички аудит тадбири ички аудит йиллик режасига киритилмаган бўлса.

«Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла» мезонларининг мазмун-моҳияти, ушбу мезонлар асосида маҳаллаларда олиб борилаётган ишлар

Барчага маълум, Давлатимиз раҳбари Шавкат Миромонович Мирзиёев Президентлигининг илк кунлариданоқ барча даражадаги давлат органлари фаолиятида «Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак» деган тамойилни амалда қарор топтириш вазифасини белгилаб бердилар.

«Жисмоний ва юридик шахсларнинг муурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги 2016 йил 28 декабрдаги ПФ-4904-сонли Фармони

Ўзбекистон Республикаси Президенти Виртуал қабулхонаси ва

Халқ қабулхоналари ташкил этилиб, аҳолини рози қилиш, уларнинг дарду-ташвиши ҳамда муаммоларини ҳал қилишга асосий эътибор қаратилди. Ушбу вазифа йилдан-йилга такомиллашиб, мазкур йўналишдаги ишлар барқарор давом эттирилмоқда.

Президентимиз ташаббуслари билан **2017 йил 8 августдаги ПҚ-3182-сонли** қарор асосида жойлардаги ижтимоий-иқтисодий масалаларни ҳал қилишни жадаллаштиришга қаратилган тадбирларни амалга оширишга қўшимча ёрдам сифатида **4 та сектор ташкил этилди.**

Чекка ва олис ҳудудларда яшовчи аҳоли фаровонлигини ошириш, улар учун қулай шароитлар яратиш мақсадида, қишлоқ, овул ва маҳаллалар инфратузилмасини яхшилаш, ободонлаштириш бўйича 2018 йилдан бошлаб бир қатор дастурлар қабул қилинди.

Жумладан, **2018 йил 29 мартдаги «Обод қишлоқ»** дастури тўғрисида»ги **ПФ-5386-сонли, 2018 йил 27 июндаги «Обод маҳалла»** дастури тўғрисида»ги **ПФ-5467-сонли** Президент Фармонлари қабул қилиниб, ушбу дастурлар доирасида энг олис, чекка ва чегара ҳудудлардаги **1,5 мингдан** ортиқ қишлоқ ва маҳаллалар ҳолати яхшиланди, ички йўллар таъмирланди, электр, газ ва ичимлик суви билан боғлиқ муаммолар ҳал қилинди, аҳоли учун муносиб турмуш шароити яратилди.

Шунингдек, **2021 йил 13 апрелдаги «Бюджет жараёнида фуқароларнинг фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5072-сонли, 2022 йил 25 октябрдаги «2022-2023 йилларда маҳаллалар инфратузилмасини янада яхшилаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-408-сонли** қарорлари ва бошқа норматив ҳуқуқий ҳужжатлар асосида

мамлакатимиздаги маҳаллаларда бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилмоқда.

Маълумот учун:

2022-2023 йиллар давомида **5 284 та** маҳалланинг инфратузилмаси яхшиланди, **7 369 та** объектда қурилиш ишлари бажарилди.

Ушбу тадбирларни амалга оширилиши аҳолини йиллар давомида қийнаб келаётган муаммоларнинг ечим топишига замин яратди.

Шу билан бирга, Президент **Виртуал ва Халқ қабулхоналари**га мурожаатлар оқими тўхтагани йўқ, ҳудудларда ўтказилаётган ўрганишлар ҳам, жойларда ечимини кутаётган масалалар кўплигини кўрсатмоқда.

Ҳудудлардаги мавжуд муаммолар ва ҳақиқий вазиятни билиш учун мурожаатлар асосида **аҳоли кайфиятига таъсир қилувчи масалаларни тизимли таҳлил қилиш** муҳим омил ҳисобланади.

Масалан, бунда айнан аҳоли учун энг долзарб ва бирламчи эҳтиёжлар, иш ҳақи, даромад манбалари, ижтимоий ҳимоя, газ ва электр таъминоти, компенсация, алимент каби муҳим масалалар билан боғлиқ аризалар танлаб олиниб, доимий мониторинг қилиб борилиши лозим.

Ушбу кўрсаткичлар биз учун ҳақиқий **индикатор** бўлиб, тизимнинг ишлаш ҳолати, қуйи ташкилотларнинг фаолияти қанчалик самарали ташкил этилганлигини кўрсатиб беради.

Улар асосида энг оғир, муаммоли **«қизил» ҳудудлар** ва **соҳалар**ни аниқлаб, ҳолатга аниқлик киритиш, сабабларини топиш, таҳлил қилиш, зарур ҳолларда жойларга чиқиб, текшириш, ўрганишлар ўтказиш, тегишли ҳулосалар қилиш ва чоратадбирлар ишлаб чиқиш, таклифлар тайёрлаш лозим бўлади.

Таҳлилларга кўра, Виртуал ва Халқ қабулхоналарига **2023 йил 1 ноябрь** ҳолатига республика аҳолисидан **1 млн. 81 мингдан** ортиқ мурожаатлар келиб тушган (ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 13% га камайган).

Энг кўп мурожаатлар Тошкент шаҳри (**137,6 минг**), Қашқадарё (**125,3 минг**), Тошкент (**106,5 минг**), Сурхондарё (**104,7 минг**) ва Самарқанд (**101,1 минг**) вилоятлари аҳолисидан бўлган.

Мурожаатларда асосан суд қарорлари ижроси, алимент ва қарз ундириш (**91,3 минг**), ҳуқуқбузарликлар ҳақида хабарлар (**79,1 минг**), моддий ёрдам ва ҳомийлик (**72,6 минг**), пенсия ва ижтимоий таъминот (**69,9 минг**), электр энергияси таъминоти (**59,6 минг**), газ таъминоти (**39,3 минг**), бандлик (**33,5 минг**), даволаш ва тиббий хизмат кўрсатиш (**30,5 минг**), уй-жой билан таъминлаш (**29,8 минг**), ичимлик суви таъминоти (**28,9 минг**), йўл инфратузилмаси (**26,9 минг**), меҳнатга ҳақ тўлаш (**23,7 минг**), маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш (**20,6 минг**) уй-жой фондини сақлаш ва бошқарув сервис ташкилотлари фаолияти (**19,7 минг**) билан боғлиқ масалалар кўп кўтарилган.

Вазирлик ва идоралар кесимида эса, энг кўп мурожаатлар Ички ишлар вазирлиги (**124,1 минг**), Камбағалликни қисқартириш ва бандлик (**116,4 минг**), Энергетика (**100,1 минг**), Иқтисодиёт ва молия (**81,2 минг**), Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги (**43,9 минг**), Соғлиқни сақлаш (**41,6 минг**), Мактабгача ва мактаб таълими (**25,3 минг**), Адлия (**20,1 минг**), Ёшлар сиёсати ва спорт (**11,1 минг**), Транспорт (**9,1 минг**) вазирликлари ҳамда Мажбурий ижро бюроси

(**93,7 минг**), Солиқ қўмитаси (**31,5 минг**), Марказий банк ва тижорат банклари (**36,9 минг**) ҳиссасига тўғри келади.

Масалан:

*Энергетика вазирлиги йўналишида электр таъминоти бўйича **58,8 минг**, газ таъминоти бўйича **38,1 минг**;*

*Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги йўналишида бандлик масалалари (ишга кириш) **21,2 минг**, оила ва хотин-қизлар масаласида **30,8 минг**, маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантиришга оид **19,4 минг**, меҳнатга ҳақ тўлаш **13,7 минг**;*

*Иқтисодиёт ва молия вазирлигида пенсия ва ижтимоий таъминотга оид **55,6 минг**, кадастр масалалари **9,5 минг**;*

*Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги вазирлигида ичимлик суви таъминоти **25,8 минг**, уй-жой фондини сақлаш ва бошқарувчи ташкилотлар фаолияти ҳамда қурилишга (қурилиш нормалари ва қоидаларининг бузилиши) оид масалалар **5,1 мингтадан**;*

*Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги кесимида мактабгача таълим йўналишида **7,2 минг**, умумий ўрта таълим бўйича **6,1 мингта**;*

*Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлигида ёшлар масалаларига оид **10,2 мингта** мурожаатлар энг кўп кўтарилган.*

Ушбу мурожаатлар қаердан ва ким томонидан кўтарилмоқда? Албатта, аксарият мурожаатлар маҳаллада яшаётган аҳоли томонидан қилинмоқда. Шу сабабли ҳозирги кунда Виртуал тизимда **9440** дан ортиқ **ҳар бир маҳалланинг** аҳолисидан кўтарилган мурожаатларни таҳлил қилиш имкониятлари мавжуд.

Ушбу таҳлиллар ҳамда жойлардаги **Халқ қабулхоналари, секторлар** ва маҳалладаги «еттилик» вакилларининг ўрганишлари асосида энг оғир маҳаллаларни танлаб, улар билан манзилли ишлаш, аҳоли билан **сайёр қабуллар** ўтказиш талаб этилади.

Президентимизнинг ташаббуслари асосида жорий йилнинг июль-август ойларида Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрининг дастлаб **14 та** танланган маҳалласида (ҳар бир ҳудуддан 1 тадан) **«Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла»** мезонларини тажриба тариқасида жорий этилди.

Ушбу тадбирларни амалга оширишда **секторлар, соҳавий ташкилотлар ҳамда маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси, профилактика инспектори** имкониятларидан кенг фойдаланилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг:

- 2021 йил 3 декабрдаги «Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича ҳоким ёрдамчилари фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-31-сон қарори;

- 2022 йил 19 январдаги «Маҳаллаларда ёшлар билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-92-сон қарори;

- 2022 йил 1 мартдаги «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нурунийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-81-сон Фармони билан маҳалладаги масъулларнинг вазифа ва ҳуқуқлари белгилаб берилган.

Бунда, ишларни маҳалладаги аҳоли муаммолари ва ижтимоий-иқтисодий масалаларни ўрганишни **3 та асосий йўналиш бўйича хонадонбай, кўчабай ва маҳаллабай** олиб бориш йўлга қўйилди:

1. Уйма-уй юриб аҳоли муаммолари ўрганилди ва ҳал этилди.

2. Ижтимоий соҳа ва бошқа объектлар бўйича муаммолар ўрганилди ва ҳал этилди.

3. Маданий-маърифий, спорт ва бошқа тадбирлар ўтказилди.

Маълумот учун:

ушбу 14 та маҳаллардаги 5 113 та хонадонда «Обод хонадон» мезонлари тўлиқ жорий этилди. Бунда 711 та кам таъминланган, эҳтиёжманд ва боқувчисини йўқотган оилалар хонадонларида мутасадди ташиқлотларни жалб қилган ҳолда «обод хонадон» мезонларини жорий этиш ишлари амалга оширилди.

Аҳоли бандлигини таъминлаш, эҳтиёжманд оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида 771 нафар фуқаронинг бандлиги таъминланди, 477 нафар шахснинг ўзини ўзи банд қилишига кўмаклашилди, 199 нафар фуқарога 1 млрд. 285 млн. сўм миқдорида субсидия, 184 нафар фуқарога 3 млрд. 704 млн. сўм миқдорида кредит олинишига кўмаклашилди.

Шунингдек, жами 178 та кўчада «Обод кўча» мезонини жорий этиш ва инфратузилмани яхшилаш бўйича кенг кўламли бунёдкорлик ишлари амалга оширилди.

Тажриба тариқасида **14 та** маҳаллада амалга оширилган ишлар ижобий натижа берганлиги сабабли, Давлатимиз Раҳбарининг ҳар бир ҳудуддан секторлар кесимида ҳар чоракда – 1 тадан (бир чоракда – жами 56 та, бир йилда – 224 та) маҳаллада **«Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла»** мезонларини жорий этиш тўғрисидаги топшириғига кўра, жорий йил 11 сентябрдан бошлаб, **«қизил»** тоифадаги **56 та** маҳаллада бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари бошланди.

(2023 йил 7 сентябрдаги 03-РА 1-1-1329-сонли кўрсатма хатига асосан, 56 та маҳалланинг рўйхати, республика ишчи гуруҳлари ҳамда Президент маслаҳатчиси раҳбарлигида Республика штаби тасдиқланди).

«Обод хонадон» мезонлари қуйидаги 3 та йўналишдаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади:

1. Хонадоннинг иқтисодий жиҳатдан барқарор бўлиши йўналиши бўйича:

ёшлар ва хотин-қизлар бандлигини таъминлаш;

бўш иш ўринларига жойлаштириш учун йўлланмалар бериш;

ишсиз фуқароларни касб-ҳунарга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш;

ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этиш;

хонадон аъзоларига тадбиркорлик, шу жумладан, ҳунармандчилик ва касаначилик билан шуғулланишлари учун имтиёзли кредитлар ва субсидиялар ажратилишида кўмаклашиш;

хизмат кўрсатиш ва ишлаб чиқариш соҳасида фаолиятини йўлга қўйишга кўмаклашиш;

томорқадан самарали фойдаланишда кўмаклашиш, жумладан, томорқада гулчилик, кўчатчилик, мева ва сабзавотлар етиштиришдан даромад олишни йўлга қўйиш.

2. Хонадонда етарли шароитлар мавжуд бўлиши йўналиши бўйича:

хонадон ташқи ва ички деворларини таъмирлаш ҳамда оқлаш;

хонадонга кириш дарвозаси, эшик ва ромларини бўяш, том қисмини таъмирлаш;
хонадоннинг ҳовлиси ҳамда кўча томонини тартибга келтириш, манзарали
дарахтлар ва гуллар экиш;

хонадонга туташ кўча бўйларидаги ариқ ва зовурларни тозалаш;

ошхона, ювиниш ва бошқа қўшимча (молхона, товукхона, қўйхона, қуёнхона,
ҳожатхона каби) хоналарни таъмирлаш, оқлаш ҳамда санитария-гигиена талабларига
мослигини ўрганиш.

3. Хонадондаги ижтимоий-маънавий муҳитнинг барқарор бўлиши йўналиши бўйича:

хонадонда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжихатлик муҳитини шакллантириш;
оилавий кадриятларга зид бўлган турли маънавий таҳдидларга қарши профилактик
тадбирларни ташкил этиш;

эр-хотин, ота-она ва фарзандлар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш,
оиланинг муқаддаслиги ва никоҳни қонунийлигини таъминлашда эр-хотиннинг ўзаро
масъулиятини таъминлаш;

хонадон аъзоларининг китобхонлик маданиятини шакллантириш мақсадида
маҳаллаларда турли китобхонлик кечалари, кўргазма-ярмаркалар ташкил этиш;

хонадон аъзолари, айниқса, ёшлар ўртасида жисмоний тарбия ва спорт билан
шуғулланишни оммалаштириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш;

маҳалладаги кекса авлод вакилларини ёшларга бириктириш, шу орқали уларни
маънавий ва жисмонан соғлом этиб тарбиялаш бўйича чора-тадбирлар амалга
оширилади.

«Обод кўча» мезонлари қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали
жорий этилади:

маҳалла ҳудудидаги ички кўчаларнинг ободонлаштирилганлиги (асфальт ёки
шағал ётқизилганлиги) ва кўкаламзорлаштирилганлиги;

ички йўлларнинг автомобиль қатнов қисми ва пиёдалар йўлакларининг талабга
жавоб бериши;

кўчалар бўйларида манзарали дарахтлар ва гуллар экилганлиги;

кўчалар бўйларидаги ариқ-зовурларнинг тозаллиги;

ахлат қутиларининг мавжудлиги, майший чиқиндилардан холи эканлиги;

кўчаларнинг номланганлиги ва хонадонлар рақамланганлиги;

дераза ва ромларнинг бўялганлиги;

кўчанинг кечки вақтда тўлиқ ёритилиши, кузатув камераларининг мавжудлиги.

**«Обод хонадон» ва «Обод кўча» мезонларини амалиётга жорий этиш
бўйича қуйидагиларни амалга ошириш лозим:**

хонадон ва кўчаларни обод ва кўркем қилишда аҳолининг дахлдорлик ҳиссини
ошириш;

аҳоли ўртасида «Обод хонадон» тамойилини кенг тарғиб қилиш орқали
умуммиллий ҳаракатга айлантириш;

камбағал оилаларнинг хонадонларини таъмирлаш учун хашарлар уюштириш;

кўчалар ва хонадонларни обод ва кўркем қилиш бўйича хонадонлар ўртасида
кўрик-танловлар ўтказиш.

Шуларга асосан, республиканинг 56 та «қизил» тоифадаги маҳаллаларида ушбу
мезонларини жорий этиш бўйича белгиланган ишлар амалга оширилмоқда.

Маълумот учун:

Президент Администрацияси, Камбагалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги ҳамда Марказий банк ва тижорат банкларининг жами 80 нафар масъул ходимларидан иборат 14 та ҳудуд бўйича республика ишчи гуруҳи шакллантирилди.

56 та маҳаллада жами **42 035 та** хонадонда ўрганишлар ўтказилди ва унинг натижалари бўйича хонадонлар **4 та** **тоифага ажратилди:**

1-тоифа – 18 544 таси (44,1%) ҳеч қандай муаммоси мавжуд бўлмаган «Обод хонадон»;

2-тоифа – 16 757 таси (39,9%) моддий шароити яхши ва ўз уйини мустақил таъмирлаб оладиган хонадон;

3-тоифа – 5 704 таси (13,6%) ўрта ҳол шароитда яшаётган ва қурилиш материалларининг бир қисми олиб бериш ҳисобига ўз уйини ўзи таъмирлай оладиган хонадон;

4-тоифа – 1 030 таси (2,4%) оғир турмуш шароитида яшаётган ҳамда уйини таъмирлаш учун тўлиқ ёрдам берилиши зарур бўлган кам таъминланган oilалар хонадони.

Хатлов натижалари асосида ушбу маҳаллаларда «Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла» мезонларини жорий этиш бўйича «Йўл хариталари» ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилди.

«Обод хонадон» мезонларини жорий этишда 3 233 та уй-жойи таъмирга муҳтож ва ўта оғир шароитда яшаётган (**3 ва 4-тоифа**) фуқароларнинг турар жойлари жорий ва капитал таъмирланди, улардан **674 та** хонадонда ювиниш хонаси, **989 тасида** ошхона ва **1 116 тасида** ҳожатхона қурилди, **893 та** хонадонга кадастр ҳужжатлари расмийлаштирилиб берилди, **2 785 та** хонадонга **1 357 тонна** кўмир етказилди, **15 171 та** хонадонда дезинфекция ишлари амалга оширилди.

«Обод кўча» мезонларини жорий этишда маҳаллалардаги **571 та** кўчаларда қуйидаги ишлар амалга оширилди:

106 км асфальт, **325 км** йўл шагал, **7 км** йўлга бетон ётқизилиб, **28 457 м2** пйёдалар йўлаг (тротуар) барпо этилди;

161 км узунликдаги янги электр тармоғи тортилди, **1 800 дона** ёритиш мосламалари ўрнатилди, **96 та** янги трансформатор ўрнатилиб, **191 таси** таъмирланди, **5 019 та** симёғоч устунлар бетон устунларга алмаштирилди, **1 811 та** янги қўшимча темир-бетон устунлар ўрнатилди;

117 та газ тақсимлаш пункти таъмирланди, **4 км** узунликдаги янги табиий газ тармоғи тортилди, **151 км** газ тармоғи таъмирланди (бўялди), **11 861 та** суюлтирилган газ баллонлар етказиб берилди;

176 км узунликдаги янги ичимлик суви тармоғи тортилди ва **13 км** таъмирланди, **7 та** янги ичимлик суви иншооти (скважина, минора, резервуар, насос станцияси) ўрнатилди ва **18 таси** таъмирланди;

21 та кўп қаватли уйнинг **243 м2** том қисми, **52 тасининг** кириш йўлак-лари таъмирланди;

маҳаллаларда ўтказилган ободонлаштириш ишларига, **22 263 нафар** ҳашарчилар ҳамда **1 223 та** юк ташувчи автотранспорт ва махсус техникалар жалб этилиб, **17 038 тонна** чиқиндилар олиб чиқилди.

Аҳолига ижтимоий ёрдамлар кўрсатиш йўналишида:

маҳаллаларда **4 029 нафар** аҳолининг бандлигини таъминлаш чоралари кўрилди.

Жумладан, **718 нафари** доимий ишга жойлаштирилди, **499 нафар** фуқаро касб-хунар ўрганиш учун ўқишни бошлади, **1 986 нафари** жамоатчилик асосида ишга жойлаштирилди, **1 072 нафари** ўзини-ўзи бандлигини таъминлади ва **354 нафар** фуқаронинг тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйишига кўмаклашилди;

82 нафар фуқаронинг паспорт билан боғлиқ муаммоси ҳал этилди, **82 нафар** боланинг туғилганлик тўғрисидаги ва 33 та оилага никоҳ гувоҳномалари расмийлаштириб берилди;

1 106 нафар «Темир дафтар», «Аёллар дафтари» ва «Ёшлар дафтари»дагиларга **2 млрд. 631 млн. сўмлик** турли ёрдамлар кўрсатилди;

80 нафар фуқарога ногиронлик аравачаси, **121 нафарига** протез-ортопедия воситалари, **6 432 нафарига** бепул дори-дармон воситалари, **169 нафарига** тикув машинаси ва **137 нафар** фуқарога асбоб-ускуналар ва меҳнат қуроллари олиб берилди;

109 288 нафар шахс тиббий кўрикдан ўтказилиб, натижасига кўра уларнинг **829 нафарига** даволаниш учун ордер берилди;

84 нафар шахсларга сўхатгоҳ, санатория ва профилакторияларга йўлланма берилди, **914 нафар** шахсларга озиқ-овқат маҳсулотлари берилди, **249 нафар** шахсларга **429 млн. сўмлик** моддий ёрдам, **42 нафар** якка ёлғиз кексаларга ҳамда **443 нафар** ногиронлиги бўлган шахсларга турли ёрдамлар кўрсатилди;

795 нафар фуқарога **14 млрд. 828 млн. сўм** кредит, **331 нафарига 1 млрд. 994 млн. сўмлик** субсидия олишига кўмаклашилди.

268 та оиладаги нотинч ва низоли ҳолатлар жамоатчилик аралашуви билан бартараф этилди.

Маънавий-маърифий ва спорт тадбирлари йўналишида:

Маҳаллаларда **10 107 та** турли тадбирлар ташкил этилди. Жумладан:

6 183 та – хонадон маданиятини юксалтириш, хонадонларни обод ҳамда кўркем қилиш, қурилиш меъёрлари ва санитария-гигиена қоидаларига риоя этишига қаратилган тадбирлар;

1 061 та оилаларда фарзанд тарбияси, хонадон аъзоларининг бандлиги, шу жумладан оилавий тадбиркорликни йўлга қўйиш, касаначиликни ривожлантиришга қаратилган тадбирлар;

643 та маънавият ва китобхонликни тарғиб қилиш тадбирлари («Заковат» мусобақаси, «Зукко китобхон», «Ёш китобхон» ва «Мунозара» интеллектуал ўйини);

2 220 та спорт тадбирлари, жумладан, **642 та** футбол, **183 та** баскетбол, **418 та** волейбол, **464 та** стол тенниси, **543 та** шахмат-шашика мусобақалари ташкил этилди.

Шунингдек, **215 та** «Уч авлод учрашувлари», **295 та** «Бир нафар нурунийга ўн нафар ёш» тадбирлари ўтказилди. **428 мартаба** маданий тадбирлар (концерт, театр, саёҳат ва ҳ.қ) ташкил этилиб, аҳолига ош дастурхонлари ёзилди.

Хабарларинг бор, жорий йилнинг **26 сентябрь куни** Президентимиз раислигида маҳаллабай ишлаш тизimini янада кучайтириш чора-тадбирлари муҳокамаси юзасидан видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

Мазкур йиғилишда маҳалладаги **«бешлик тизими»**нинг ўзаро мувофиқ ишлашида камчиликлар борлиги, ижтимоий мақсаддаги маблағлар баъзан самарасиз йўналтирилаётганлиги, эҳтиёжманд аҳолининг масаласини ҳал қилиш вилоят ва республика идорасига боғланиб қолганлиги, маҳалла ходимлари фаолиятини баҳолаш мезони йўқлиги, уларнинг кўп вақти **«қоғоз тўлдириш»** ва мажлисларга кетаётганлиги каби камчиликлар таҳлил қилиниб, тизимни такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш бўйича янги ёндашувлар белгилаб берилди.

Дарҳақиқат, маҳалладаги ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси ва бошқа масъуллар томонидан хонадонлар хатловдан ўтказилиб, алоҳида-алоҳида **«Онлайн маҳалла»**, **«Аёллар дафтари»**, **«Ёшлар дафтари»** электрон платформаларида акс эттирилмаган, ҳар бир хонадон бўйича **мувофиқлаштирилган маълумот мавжуд эмас**. Шунингдек, ушбу платформалар **интеграция қилинмаган**.

Шу сабабли, 2023 йил сентябрь ойидаги **«Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла»** мезонларини жорий этиш бўйича **Республика штаби** йиғилишининг 2-сон баёнига асосан Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги, Рақамли технологиялар вазирлиги, Бош прокуратура, Ички ишлар вазирлиги, Солиқ қўмитаси, Ёшлар ишлари агентлиги, Тошкент шаҳар ҳокимлиги, Тошкент шаҳар Халқ қабулхонасига:

жорий йилнинг сентябрь-декабрь ойларида **«Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла»** мезонларини жорий этиш бўйича Тошкент шаҳридаги танланган **4 та** маҳаллада **«Ижтимоий сўров»** мобил иловасини тажриба-синов тариқасида (тест режимида) татбиқ қилиш чораларини кўриш;

Рақамли технологиялар вазирлиги томонидан мобил ва веб илова орқали маълумотларни қабул қилиш, сақлаш, умумлаштириш ва таҳлил қилиш учун техник ресурслар (маълумотларни сақлаш қурилмаси, юқори тезликда ишловчи ҳимояланган алоқа канали ва бошқалар) ажратилишини таъминлаш;

тажриба-синов натижалари бўйича **жорий йил декабрь** ойида тақдимот қилиш вазифаси белгиланган.

Шундан келиб чиқиб, **«Ижтимоий сўров»** мобил иловаси ҳозирги кунда **Тошкент шаҳридаги 4 та** маҳаллада, яъни Олмазор туманининг **«Ёшлик»**, Сергели туманининг **«Мададкор»**, Янгиҳаёт туманининг **«Хушнуд»** ва Мирзо Улуғбек туманининг **«Ижодкор»** маҳаллаларида тажриба-синов тариқасида фойдаланиляпти.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, тегишли вазирлик ва идоралардан ушбу мобил иловани **мукамал ишга туширишда**, мавжуд платформа (дастурий маҳсуллар) ни **«Ижтимоий сўров»** мобил иловасига **интеграция** қилинишига тегишли таклифларни киритишда фаол иштирок этишлари сўралади.

Инсон қадрини улуғлаш – юртимизда яшаётган ҳар бир одамнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини таъминлаш демакдир.

Бу борада жамиятимиз асоси бўлган
махалла ҳал қилувчи ўрин тутади.

Маҳалла тинч бўлса, юрт тинч бўлади.

Маҳалла обод бўлса, мамлакат обод бўлади.

**Шу боис, бундан буён ҳар бир маҳаллада самарали иш олиб бориш
фаолиятимизнинг бош мезонига айланади.**

Ш.Мирзиёев

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
мурожаатлар ва аҳоли муаммолари билан ишлаш
бўйича муҳим ҳужжатлари

2016 йил 28 декабрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизimini тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги **ПФ-4904-сонли Фармони**

2017 йил 8 августдаги “Худудларнинг жадал ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлашга доир устувор чора-тадбирлар тўғрисида”ги **ПҚ-3182-сонли қарори** билан мурожаатлар, аҳоли муаммолари билан ишлаш ва секторларда иш ташкил этиш билан боғлиқ бир қатор вазифалар белгиланган.

Ҳокимликлар

Прокуратура органлари

Ички ишлар органлари

Давлат солиқ хизмати органлари

Сўнгги йилларда Президент қабулхоналари ва секторларнинг ташкил этилганлиги аҳолини йиллар давомида қийнаб келган муаммоларнинг аниқланишига, уларнинг аксарияти жойида ҳал этилишига имкон яратди. Ўзбекистон Республикаси Президенти

Виртуал ва Халқ қабулхоналарига 2023 йилнинг 1 ноябрь ҳолатига 10 ойда 1 млн. 81 мингдан ортиқ мурожаатлар келиб тушганлиги, ишчи гуруҳлар томонидан ҳудудларда ўрганишлар натижасида қўшимча муаммолар аниқланганлиги, жойларда ечимини кутаётган масалалар кўплигини кўрсатмоқда

4

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
маҳаллалар инфратузилмасини яхшилашга
қаратилган муҳим ҳужжатлари

**2018 йил 29 мартдаги «Обод кишлок» дастури тўғрисидаги
ПФ-5386-сонли Фармони**

**2018 йил 27 июндаги «Обод маҳалла» дастури тўғрисидаги
ПФ-5467-сонли Фармони**

**2021 йил 13 апрелдаги “Бюджет жараёнида фуқароларнинг фаол
иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар
тўғрисида”ги ПҚ-5072-сонли қарори**

**2022 йил 25 октябрдаги “2022-2023 йилларда маҳаллалар
инфратузилмасини янада яхшилаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар
тўғрисида”ги ПҚ-408-сонли қарори**

Вазирлик ва идоралар кесимида эса, энг кўп мурожаатлар

- Ички ишлар вазирлиги (**124,1 минг**)
- Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги (**116,4 минг**)
- Энергетика вазирлиги (**100,1 минг**)
- Иқтисодиёт ва молия вазирлиги (**81,2 минг**)
- Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги вазирлиги (**43,9 минг**)
- Соғлиқни сақлаш вазирлиги (**41,6 минг**)
- Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги (**25,3 минг**)
- Адлия вазирлиги (**20,1 минг**)
- Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлиги (**11,1 минг**)
- Транспорт вазирлиги (**9,1 минг**)
- Мажбурий ижро бюроси (**93,7 минг**)
- Солиқ қўмитаси (**31,5 минг**)
- Марказий банк ва тижорат банклар (**36,9 минг**) хиссасига тўғри келади.

Аҳоли муаммоларини ва ижтимоий-иқтисодий
масалаларни ўрганиш
3 та асосий йўналишлар бўйича олиб борилади

1-йўналиш

Уйма-уй юриб аҳоли
муаммолари ўрганилади ва
ҳал этилади

2-йўналиш

Ижтимоий соҳа ва бошқа
объектлар бўйича муаммолар
ўрганилади ва ҳал этилади

3-йўналиш аҳоли кайфияти билан ишлаш

Маданий-маърифий ва спорт
тадбирлари ўтказилади

“Обод кўча” мезонлари қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади:

- ▶ маҳалла ҳудудидаги ички кўчаларнинг ободонлаштирилганлиги (асфальт ёки шағал ётқизилганлиги) ва кўкаламзорлаштирилганлиги;
- ▶ ички йўлларнинг автомобиль қатнов қисми ва пиёдалар йўлакларининг талабга жавоб бериши;
- ▶ кўчалар бўйларида манзарали дарахтлар ва гуллар экилганлиги;
- ▶ кўчалар бўйларидаги ариқ-зовурларнинг тозаллиги;
- ▶ ахлат қутиларининг мавжудлиги, маиший чиқиндилардан ҳоли эканлиги;
- ▶ кўчаларнинг номланганлиги ва хонадонлар рақамланганлиги;
- ▶ дераза ва ромларнинг бўялганлиги;
- ▶ кўчанинг кечки вақтда тўлиқ ёритилиши, кузатув камераларининг мавжудлиги.

“Обод хонадон” ва “Обод кўча” мезонларини амалиётга жорий этиш бўйича қўйидагиларни амалга ошириш лозим:

- ▶ хонадон ва кўчаларни обод ва кўркам қилишда аҳолининг дахлдорлик ҳиссини ошириш;
- ▶ аҳоли ўртасида “Обод хонадон” тамойилини кенг тарғиб қилиш орқали умуммиллий ҳаракатга айлантириш;
- ▶ камбағал oilаларнинг хонадонларини таъмирлаш учун ҳашарлар уюштириш;
- ▶ кўчалар ва хонадонларни обод ва кўркам қилиш бўйича хонадонлар ўртасида кўрик-танловлар ўтказиш.

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. «Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак» деган тамойил Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси фармонида қайд этилган?

А) 2019 йил 8 январдаги «Худудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича секторлар фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-4102-сонли қарорида

Б) «Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги 2016 йил 28 декабрдаги ПФ-4904-сонли Фармонида

В) 2019 йил 17 январдаги «Аҳоли муаммолари билан ишлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5633-сонли Фармонида

Г) 2018 йил 27 июндаги «Обод маҳалла» дастури тўғрисидаги ПФ-5467-сонли Фармонида

2. Комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича секторларнинг асосий вазифаларидан бири тўғри қайд этилган қаторни топинг

А) уй-жой коммунал ва йўл хўжалиги, энергия, сув ва иссиқлик таъминоти, транспорт қатнови, архитектура, арзон уй-жойлар қуриш, худудларни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш, намунавий маҳалла ва хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларини шакллантириш соҳасидаги муаммоларни аниқлаш ҳамда ҳал этиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган тадбирларни ўтказиш

Б) худудларни комплекс ривожлантириш бўйича секторларнинг ишини, энг аввало, ижтимоий-иқтисодий ривожланишда орқада қолган туманлар ва шаҳарларда самарали ташкил этиш

В) ҳукумат, республика давлат ва хўжалик бошқаруви органлари даражасида қарор қабул қилишни талаб этадиган аниқланган муаммоларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш

Г) тегишли раҳбарларнинг фаолиятини танқидий таҳлил қилиш якунлари асосида уларни амалдаги раҳбар кадрлар захирасига қўшиш ёки эгаллаб турган лавозимидан озод этишгача бўлган интизомий жавобгарликка тортиш ҳақида таклифлар киритиш

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 13 апрелдаги «Бюджет жараёнида фуқароларнинг фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5072-сонли қарорига асосан туман (шаҳар)лар бюджетлари қўшимча маблағларининг неча фоизи жамоатчилик фикри асосида шакллантирилган тадбирларни молиялаштиришга йўналтирилади?

А) 10 фоизи

Б) 30 фоизи

В) 15 фоизи

Г) 20 фоизи

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 25 октябрдаги «2022-2023 йилларда маҳаллалар инфратузилмасини янада яхшилаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-408-сонли қарорига мувофиқ туман (шаҳар) секторлари ва бошқа ҳудудий ташкилотлар раҳбарлари 2022-2023 йилларда маҳаллалар инфратузилмасини ривожлантириш бўйича лойиҳалар дастурлари доирасида амалга оширилаётган ишлар тўғрисида халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларига қайси муддатда ҳисобот бериб боради?

- А) ҳар 3 ойда
- Б) йил якунида
- В) ҳар 6 ойда
- Г) ҳар ойда

5. Ҳоким ёрдамчиларининг асосий вазифаларидан бири тўғри қайд этилган қаторни белгиланг.

А) маҳалладаги ижтимоий-иқтисодий ҳолатни хонадонбай ўрганиш, жумладан, аҳолининг бандлик даражасини, оилаларнинг даромад манбаларини, томорқа ерларидан фойдаланиш ҳолатини ҳамда даромадли меҳнатга бўлган интилиши ва эҳтиёжларини таҳлил қилиш

Б) ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, иқтидори, истеъдоди ва ташаббусларини рағбатлантириш ҳамда ҳаётда ўз ўрнини топишларига қўмаклашиш

В) «Аёллар маслаҳат кенгашлари» билан яқин ҳамкорликда ижтимоий ҳимояга муҳтож хотин-қизларни тадбиркорликка ўқитиш

Г) бизнесга оид намунавий режаларни ишлаб чиқиш ва кредит олишда уларга қўмаклашиш, «Аёллар дафтари»га киритилган хотин-қизлар билан манзилли ишларни амалга ошириш

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 19 январдаги «Маҳаллаларда ёшлар билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-92-сон қарорига асосан Ёшлар етакчиларининг асосий вазифаларидан бири тўғри қайд этилган қаторни топинг.

А) «Ёшлар баланси»ни шакллантириш, ёшлар тўғрисидаги зарур маълумотларни «Ёшлар дафтари» ва «Ёшлар портали» электрон платформаларига киритиб бориш, улар билан самарали иш ташкил қилиш

Б) хотин-қизларни оила, маҳалла ва меҳнат жамоаларида ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, маънавиятини юксалтириш

В) аҳоли томорқаларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш, уй шароитида деҳқончилик, чорвачилик, паррандачилик, қуёнчилик, асаларичилик, уруғчилик, кўчатчилик, гулчилик каби фаолият турларини йўлга қўйишга қўмаклашиш

Г) тўғри жавоб йўқ

7. Ёшлар етакчиларининг маҳалла фахрийлари, нуронийлари билан ҳамкорлиги тўғри қайд этилган қаторни белгиланг.

А) ҳар бир маҳаллада «Бир нуронийга ўн нафар ёш», «Кекса авлод учрашувлари» лойиҳаларини амалга оширади

Б) аҳолини тадбиркорлик ғояларини амалга ошириш, улар фаолиятига кредит, субсидия ва бошқа ёрдам чораларини жалб қилиш бўйича маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳоким ёрдамчиси билан ҳамкорлик қилади

В) ёрдам турларини бериш кўзда тутилган ҳар бир мурожаатнинг самарадорлиги ва мақсадга мувофиқлигини чуқур ўрганган ҳолда уларни бериш учун масъул идора ва ташкилотларга ўз тавсиясини тақдим этади

Г) барча жавоблар тўғри

8. Хотин-қизлар фаолининг асосий вазифаларидан бири тўғри қайд этилган қаторни белгиланг.

А) ҳуқуқбузарлик содир этишга мойиллиги бўлган ёшлар билан тизимли ишлаш, жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган, ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларидан қайтиб келган ёшларнинг ижтимоий-педагогик реабилитация қилиниши ва мослашувига кўмаклашиш

Б) тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишга тўсиқ бўлаётган муаммоларнинг тегишли ташкилотлар томонидан ҳал этилишини ташкил этиш

В) хотин-қизларни оила, маҳалла ва меҳнат жамоаларида ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, маънавиятини юксалтириш, ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, замонавий намунали оилани шакллантириш, унинг маънавий-ахлоқий муҳитини ва анъанавий оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мақсадли чора-тадбирларни амалга ошириш

Г) маҳаллалардаги ечимини кутаётган муаммоларни ҳал қилиш бўйича ишларнинг самарадорлиги ва уйғунлигини таъминлаш мақсадида давлат ва хўжалик бошқаруви органлари фаолиятини мувофиқлаштириш

9. Мамлакатимизда «Обод маҳалла» дастури қачондан бошлаб амалга оширилмоқда?

А) 2018 йил

Б) 2019 йил

В) 2020 йил

Г) 2021 йил

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 27 июндаги ПФ-5467-сон «Обод маҳалла» дастури тўғрисида»ги Фармонида асосан қандай йўналишлар «Обод маҳалла» дастурининг асосий йўналишлари ҳисобланади?

А) ҳар бир маҳаллада ўз ичига маҳалла гузарини, тиббиёт масканлари негизида қулай ва арзон дорихоналарни, зарур маиший хизмат ва сервис шохобчаларини, болалар майдончаси ҳамда кичик истироҳат боғини қамраб оладиган «маҳалла маркази»ни барпо этиш

Б) маҳалла аҳлини электр энергияси, ичимлик суви, кўмир ва табиий газ билан ишончли таъминлаш, маиший чиқиндиларни тўплаш ва чиқаришнинг зарур инфратузилмасини яратиш ва ҳар бир оила энергия ва коммунал хизматлар учун тўловларни тўлиқ ва ўз вақтида амалга ошириши ва хонадонлардаги ўлчов-ҳисоблаш ускуналарининг бир маромда ишлаши учун маҳалланинг масъулиятини кескин ошириш

В) маҳалла ҳудудидаги мактабгача таълим ташкилотларини, умумтаълим мактабларини, тиббиёт, маданият ва жисмоний тарбия ҳамда спорт ташкилотлари бино ва иншоотларини устувор равишда реконструкция қилиш ва таъмирлаш

Г) суғориш учун мавжуд сув ресурсларидан келиб чиқиб ариқ-ирригация тизимини мослаштириш, коллектор ва дренаж тизимларини модернизация қилиш, сизот сувлар сатҳини пасайтириш

Д) барча жавоблар тўғри

11. «Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла» мезонларини тажриба тариқасида жорий этиш, дастлаб Республика бўйича нечта маҳаллада амалга оширилган?

А) 28 та

Б) 60 та

В) 74 та

Г) 14 та

12. Маҳаллаларда ҳар бир хонадон, ҳар бир кўча «Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла» мезонлари асосида обод бўлиши бўйича қайси тамойил асосида иш ташкиллаштирилади?

А) «Маҳалладан хонадонгача» тамойили асосида ҳар бир хонадонгача кириб боришини таъминлаш

Б) «Обод кўчадан – обод маҳаллагача» тамойили асосида ҳар бир хонадонгача кириб боришини таъминлаш

В) маҳаллани ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш тамойили асосида таъминлаш

Г) кам таъминланган, эҳтиёжманд ва боқувчисини йўқотган оилалар хонадонларида мутасадди ташкилотларни жалб қилган ҳолда ободонлаштириш тамойили асосида иш ташкиллаштириш

13. «Обод хонадон» мезонлари қандай йўналишдаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади?

А) хонадон эгалари тадбиркорлик билан шуғулланган бўлиши, хонадон аъзолари жинойт содир этмаган бўлиши ва ёш оила бўлиши

Б) хонадон аъзолари фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига яқиндан кўмаклашган бўлиши ва олий маълумотга эга бўлиши

В) хонадон томорқа майдонидан юқори ҳосил олганлиги ва сўнгги 3 йилда «Энг намунали хонадон» кўрик танловида ғолибликни қўлга киритган бўлиши

Г) хонадоннинг иқтисодий жиҳатдан барқарор бўлиши, хонадонда етарли шароитлар мавжуд бўлиши ва хонадондаги ижтимоий-маънавий муҳитнинг барқарор бўлиши

Д) тўғри жавоб йўқ

14. «Обод кўча» мезонлари қандай чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади?

А) маҳалла ҳудудидаги ички кўчаларнинг ободонлаштирилганлиги (асфальт ёки шафал ётқизилганлиги) ва кўкаламзорлаштирилганлиги, ички йўлларнинг автомобиль қатнов қисми ва пиёдалар йўлакларининг талабга жавоб бериши, кўчалар бўйларида манзарали дарахтлар ва гуллар экилганлиги

Б) кўчадаги хонадонларнинг низоли оила эмаслиги, иқтисодий жиҳатдан барқарор бўлиши, томорқа майдонидан юқори ҳосил олганлиги, кўчадаги хонадонларда яшовчи аҳоли орасидан зиёлиларнинг кўплиги

В) кўчалар бўйларидаги ариқ-зовурларнинг тозаллиги, ахлат қутиларининг мавжудлиги, маиший чиқиндилардан ҳоли эканлиги, кўчаларнинг номланганлиги ва хонадонлар рақамланганлиги, дераза ва ромларнинг бўялганлиги, кўчанинг кечки вақтда тўлиқ ёритилиши, кузатув камераларининг мавжудлиги

Г) «а» ва «б» жавобларда кўрсатилган чора-тадбирлар орқали

Д) «а» ва «в» жавобларда кўрсатилган чора-тадбирлар орқали

15. «Обод хонадон - обод кўча - обод маҳалла» мезонларига асосан маҳаллада хонадонлар ва кўчаларни обод ҳамда кўркем қилиш бўйича амалга ошириладиган тадбирлар қайси қаторда белгиланган?

А) нуронийларнинг ижтимоий фаолликларини оширишга қаратилган тадбирлар

Б) уйларни оқлаш, дарахтларни парваришлаш, томорқаларни ривожлантириш каби ободлик ишлари

В) эҳтиёжманд ва камбағал оилаларни аниқлаш

Г) тўғри жавоб йўқ

Ўзбекистон барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш йўлида

Хабарингиз бор, **2030** йилгача **БМТ** Бош кун тартибидаги **Барқарор ривожланиш мақсадларига** изчил эришиш мамлакатимиз Президенти бошчилигидаги **Янги Ўзбекистон** давлат сиёсатининг асосий устувор йўналишларидан биридир.

Президент **Шавкат Мирзиёев БМТ** Бош Ассамблеясининг **78-сессия**сидаги нутқида «**Янги Ўзбекистонни** ҳуқуқий, дунёвий, демократик ва ижтимоий давлат сифатида барпо этиш сиёсатини қатъий давом эттириш» ниятини билдирди. Давлатимиз раҳбари **Ўзбекистонда** сўнгги йилларда амалга оширилаётган кенг кўламли ва ортга қайтмас ислохотларга алоҳида тўхталди, глобалъ ва минтақавий кун тартибидаги энг долзарб масалаларни ҳал этишга қаратилган қатор ташаббусларни илгари сурди.

БМТ Бош қотиби **Антониу Гутерриш** мамлакатдаги *ортга қайтмас ислохотлар* дастурини қўллаб-қувватлашини таъкидлаб, **Ўзбекистон** Президентининг Бош Ассамблеядаги нутқида юқори баҳо берди. «**Ўзбекистон – 2030**» янги ислохот стратегиясининг мақсад ва вазифалари кўлами, унинг **Барқарор ривожланиш мақсадларига** тўлиқ мос келиши алоҳида таъкидланди.

Ўзбекистон ўзининг барқарор ривожланиш йўлидаги ўзгаришлар дастурини илгари суришда муваффақиятларга эришганини алоҳида таъкидлаш муҳимдир. Бу, ҳам давлат, ҳам хусусий молиявий устуворликларнинг барқарор ривожланиш мақсадларига мувофиқ тарзда ўзгаришини ҳам ўз ичига олади.

Ўзбекистонда барқарор ривожланиш мақсадлари (БРМ) устуворлигини таъминлаш учун 2030 йилгача **17 та** Миллий БРМларига эришиш ва уларни амалга ошириш учун зарур бўлган **127 та** вазифалар белгилаб олинган.

Миллий БРМларини амалга ошириш бўйича **Мувофиқлаштирувчи кенгаш** тузилиб, ушбу кенгаш қарорига кўра, барқарор ривожланиш мақсадларига эришишни мониторинг қилиш бўйича **206 та кўрсаткич** белгилаб олинди.

БРМ соҳасидаги миллий мақсад ва вазифаларни марказий, тармоқ, минтақавий ва бошқа ривожланиш стратегияларига босқичма-босқич интеграция қилиш бўйича кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Хусусан, миллий БРМ 2017 йил феврида қабул қилинган Ўзбекистоннинг 2017-2021 йилларга мўлжалланган **Ҳаракатлар стратегияси** ҳамда 2022 йил январда қабул қилинган 2022-2026 йилларда **Янги Ўзбекистонни ривожлантириш стратегияси** билан уйғунлаштирилди.

1-мақсад: Барча жойларда аҳолининг кам таъминланганлик даражасини пасайтириш

Сўнгги олти йил ичида Ўзбекистон камбағалликка барҳам беришда сезиларли ютуқларга эришди. Тарихимизда илк бор 2020 йилда Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев камбағалликни қисқартиришни давлат сиёсатининг асосий йўналиши сифатида расман эълон қилди.

Жаҳон банки билан биргаликда биринчи марта миллий камбағаллик чегараси (*минимал истеъмол харажатлари*) тушунчаси жорий этилиб, у камбағалликни ўлчовчи муҳим барометрга, шунингдек, бу борадаги давлат сиёсати натижалари самарадорлигини ўлчашнинг муҳим воситасига айланди.

Мамлакатимизда камбағаллик даражаси **17 фоиздан (2021 йилда) 14,1 фоизгача (2022 йилда)** камайди. Замонавий ва шинам уй-жойларда яшовчи аҳолининг улуши **54,2 фоиздан (2017 йилда) 86,5 фоизгача (2022 йилда)** ошди.

Мамлакатда аҳоли фаровонлигини ошириш бўйича ишлар жадал давом эттирилиши ва 2030 йилгача камбағаллик даражасини **7 фоизгача** камайтириш, камбағалликка тушиб қолиш хавфи юқори бўлган аҳоли вакиллариغا эътиборни янада кучайтириш мақсад қилинган.

Бунда, энг аввало маҳаллабай ишлаш орқали ижтимоий ҳимояга мухтож аҳоли қатламини аниқлаш ва уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ҳар бир маҳалланинг ўз бюджети бўлиши, зарур харажатларни самарали молиялаштириш тизими йўлга қўйилишига алоҳида эътибор қаратилади.

2-мақсад: Озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш

Сўнгги пайтларда қишлоқ хўжалиги секторида амалга оширилган ислохотлар ва аҳолининг эҳтиёжманд қатлами учун ер ажратилиши озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш ва қишлоқ хўжалигини барқарор юритишга кўмаклашиш соҳасида сезиларли ўзгаришларга хизмат қилди.

Хусусан, **пахта** ва **ғалла** етиштиришда **давлат монополияси** бутунлай бекор қилинди. Мамлакатимизда **қишлоқ хўжалиги кластерлари** сони **2 тадан (2017 йилда) 633 тага (2022 йилда)** ошди.

2017-2022-йилларда **ғалла** ҳосилдорлиги **гектарига 43 центнердан 50 центнерга, пахта хомашёси 23 центнердан 34 центнерга, узум 124 центнердан 132 центнерга, картошка 330 центнердан 349 центнерга, қовун-тарвуз 345 центнердан 359 центнерга** ошди.

Бундан ташқари, **200 минг гектар** ер участкасининг **700 мингдан ортиқ аҳолига** ажратилиши нафақат улар учун даромад олиш имкониятини яратди, балки маҳаллий аҳоли фаровонлигига ҳам катта таъсир кўрсатди. Ерга эгалик қилишнинг ушбу шакли кўпчилик фермер хўжаликларининг даромадларини **90 фоизга** ошишига олиб келди.

Ушбу ер ислоҳоти натижасида ерга эга бўлган уй хўжаликларининг **61 фоизи озиқ-овқатга, 28 фоизи чорва молига, 26 фоизи кийим-кечакга, 14 фоизи узоқ муддат фойдаланиладиган уй-рўзгор буюмларига, 9 фоизи уй-жой сотиб олишга ва 8 фоизи соғлиқни сақлашга харажатлари кўпайганини маълум қилди.**

Ушбу сиёсат самараси сифатида 2018 йилдан 2022 йилгача Ўзбекистон **Глобал озиқ-овқат хавфсизлиги индексида** ўз ўрнини **12 поғонага** яхшилаб **73-ўринга** жойлашди.

Ўтган 6 йилда агросаноат мажмуасига **8,6 млрд доллар** сармоя киритилди. Қишлоқ хўжалигида **меҳнат унумдорлиги 23 фоизга**, қишлоқ хўжалиги экспорти

эса **1,9 баробарга** ўсди – 2017 йилдаги **811 млн доллардан** 2022 йилда **1,6 млрд долларгача** етди.

Мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш ишлари жадал давом эттирилади. Бунда, қишлоқ хўжалиги соҳасининг ривожини ҳар йили камида ўртача **3-4** фоизлик ўсишини таъминлаш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг унумдорлигини ошириш, бунда энг аввало фан-таълим ривожини орқали соҳани ривожлантиришга эътибор қаратилади.

Яна бир муҳим йўналиш, маҳаллий саноатни ривожлантириш орқали истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни барқарор ривожлантириш ишлари давом эттирилади.

3-мақсад: Соғлом турмуш тарзини таъминлаш

Соғлом турмуш тарзи ва аҳолининг фаровонлигини таъминлаш йўлида Ўзбекистонда болалар ва гўдақлар ўлимини камайтириш борасида сезиларли ютуқларга эришилмоқда.

Жумладан:

Беш ёшгача бўлган болалар ўлими (ҳар **1000 нафар** янги туғилган чақалоққа) изчил камайиб, **15,4** дан **11,4** гача пасайди. Неонатал ўлим (**0-28 кунгача бўлган ўлим**) даражаси ҳам сезиларли даражада пасайиб, **7,8** **фоиздан 4,5** **фоизга** тушди.

Бугунги кунда мамлакатимизда туғуруқлар **100** **фоиз** малакали тиббиёт ходимлари томонидан амалга оширилмоқда.

ФАОнинг ҳар йили тақдим этадиган ҳисоботида кўра, 2023 йилда Ўзбекистонда **«тўйиб овқатланмасликнинг тарқалганлиги»** камайиши билан боғлиқ ҳолат Марказий Осиёда энг яхши натижалардан бири ҳисобланади. Хусусан, 2004-2006 йилларда Ўзбекистонда тўйиб овқатланмаслик **14,8** **фоизни** ташкил этган бўлса, 2020-2022 йилларда бу кўрсаткич **2,5** **фоиздан** ҳам камайган.

Ўзбекистон барқарор ривожланиш мақсадларини тўлиқ амалга ошириш учун инвестициялар ва технологияларни фаол изламоқда, бир вақтнинг ўзида Марказий Осиё мамлакатлари билан яқин алоқаларни мустаҳкамламоқда. Бу саъй-ҳаракатлар бутун минтақада сув, энергетик ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

Шу сабабли, биз **барқарор ривожланиш мақсадларига** эришиш йўлининг ярмидан ўтар эканмиз, хусусий секторни янада тараққий эттириш учун ривожланган мамлакатлар томонидан ривожланаётган мамлакатларни қўллаб-қувватлашни кучайтириш, давлат-хусусий шериклик ва биргаликда молиялаштириш дастурларини рағбатлантириш кабиларга алоҳида эътибор қаратиш муҳим ҳисобланади.

Келгуси 7 йилда ўртача умр кўриш ёшини **78 ёшга** етказиш, ҳамда болалар ва оналар ўлимини икки баравар камайтириш мақсад қилинган.

Халқаро Валюта Жамғармаси ҳисоб-китобларига кўра, ижтимоий ҳимоя ва инфратузилма секторларида миллий БРМга эришиш учун йилига **4-6 млрд доллар** ёки ЯИМнинг **7,9** **фоизни** миқдорида қўшимча инвестициялар зарур, жумладан, соғлиқни сақлаш учун ЯИМнинг **3,4** **фоизни** миқдоридаги маблағлар зарур ҳисобланади.

4-мақсад: Сифатли таълим билан таъминлаш

Сўнгги йилларда аҳолини сифатли таълим билан таъминлаш бўйича ҳам бир қанча ижобий натижаларга гувоҳ бўлдик. Жумладан: мактабгача таълим қамрови даражаси 2022 йилда **72** **фоизга** ёки **2,1 млн нафарга** етди. Интернетга уланган мактаблар улуши 2017 йилдаги **87,9** **фоиздан** 2022 йилда **94,9** **фоизга** ўсди. Компьютерлар билан жиҳозланган мактаблар улуши **87,3** **фоиздан 97,7** **фоизга** етди.

2017-2023 йилларда олий таълим соҳаси сезиларли даражада кенгайиб, олий таълим муассасалари сони **72** тадан **211** тага етди. Улардан **110** таси хусусий ёки хорижий олий таълим муассасаларидир. Бу даврда олий таълим муассасаларига талабаларни қабул қилиш **4,3 баравар** кўпайиб, республика бўйича олий таълим билан қамраб олиш кўрсаткичи **42 фоиз**ни ташкил этди.

Бу саъй-ҳаракатлар натижасида Ўзбекистон аҳолисининг саводхонлик даражаси **100 фоизга** етди.

Бу йўналишда 2030 йилга бориб мактабгача таълим қамровини **100 фоизга**, таълим муассасалари сонини **56** мингтага етказиш кўзда тутилган.

Халқаро Валюта Жамғармаси ҳисоб-китобларига кўра, миллий БРМга эришиш учун ўртача йилига таълим учун ЯИМнинг **0,3 фоизи** миқдоридagi қўшимча инвестициялар зарур бўлади.

6-мақсад: Барча учун сув ресурслари ва санитариянинг мавжудлигини таъминлаш

Сўнгги йилларда 6-мақсадга мувофиқ барқарор сув ресурслари бошқаруви ва санитария ҳолатига эришиш йўлида сезиларли ютуқларга эришилди. **0** дан **100 гача** бўлган шкала бўйича баҳоланган сув ресурсларини марказлашган бошқарув тизимидан фойдаланиш имконияти **45 баллдан 56 балл**га кўтарилди. Қолаверса, канализация хизматлари билан таъминланганлик даражаси **35,8 фоиздан 48,2 фоизга** ошди.

2030 йилгача барча аҳоли пунктларини тоза ичимлик суви билан таъминлаш мақсад қилинган.

Бунга **сувдан фойдаланиш самарадорлигини 25 фоизга** ошириш ва экин майдонларида сувни тежайдиган технологияларни кенг жорий этиш билан эришилади.

Бундан ташқари, ички суғориш тармоқларининг **50 фоизини ёпиқ қувур тизимига** ўтказиш режалаштирилган. Ушбу ташаббуслар сув ресурслари ва санитариянинг барқарор бошқарувига эришиш йўлидаги муҳим қадамдир.

Халқаро Валюта Жамғармаси ҳисоб-китобларига кўра, миллий БРМга эришиш учун ўртача йилига сувдан фойдаланиш учун ЯИМнинг **1,0 фоизи** миқдоридagi қўшимча инвестициялар зарур бўлади.

7-мақсад: Арзон, ишончли, барқарор ва замонавий энергия манбаларидан барча учун умумфойдаланиш имкониятини таъминлаш

Замонавий энергия манбаларидан барча учун умумфойдаланиш имкониятини таъминлаш масаласида Ўзбекистон эътиборга лойиқ натижаларга эришди. Айни пайтда бутун аҳоли, хоҳ шаҳарда, хоҳ қишлоқда бўлсин, **электр энергиясидан тўлиқ фойдаланиш имкониятига** эга бўлиб, қамров кўрсаткичи **100 фоиз**ни ташкил қилади.

Бундан ташқари, мамлакат ўз энергия самарадорлигини сезиларли даражада оширди, бирламчи энергия истеъмолининг ялпи ички маҳсулотга (ЯИМ) нисбати сифатида ҳисобланган **энергия сифимдорлигининг 0,202** дан **0,139** гача камайгани бундан далолат беради.

2030 йилга назар ташлайдиган бўлсак, бу соҳада улкан режалар бор. **Қайта тикланадиган энергия манбаларининг** умумий электр энергияси ишлаб чиқаришдаги улушини **40 фоизгача** ошириш, иқтисодиёт тармоқларининг **энергия самарадорлигини икки баравар** ошириш, жамоат транспортини бутунлай экологик тоза ёқилғи манбаларига ўтказиш шулар жумласидандир.

Яшил энергияни ривожлантириш иқтисодий ривожланишнинг муҳим омили сифатида муттасил давом эттирилади.

Халқаро Валюта Жамғармаси ҳисоб-китобларига кўра, миллий БРМга эришиш учун ўртача йилига электр энергетикаси учун ЯИМнинг **0,8 фоизи** миқдоридagi кўшимча инвестициялар зарур булади.

8-мақсад: Барча учун самарали бандликни таъминлаш

Ўтган даврда аҳоли бандлигини таъминлаш борасида ҳам салмоқли ютуқларга эришилди. 2017 йилдан 2022 йилгача бўлган даврда аҳоли жон бошига реал ЯИМ **17,6 фоизга** ўсди ва 2022 йилда **1 916 доллардан 2 255 долларгача** кўтарилди.

2030 йилга бориб ЯИМ ҳажмини **160 млрд долларгача** ошириш, аҳоли жон бошига ЯИМ ҳажмини **4 минг долларга** етказиш, ялпи ички маҳсулотнинг **ўсиш суръатларини 6-7 фоиз** даражасида сақлаб қолиш энг муҳим устувор вазифа сифатида қаралади.

Умумий ишсизлик даражасини 6,5 фоизгача камайтириш ва ёшлар ўртасидаги ишсизликни 14 фоиздан 6 фоизгача тушириш каби мақсадлар белгилаб олинган.

9-мақсад: Барқарор инфратузилмани яратиш, саноатлашув ва инновациялар

Барқарор инфратузилмани яратиш, умумқамровли ва барқарор саноатлашув ва инновацияларга кўмаклашиш мақсадига эришиш борасида ҳам ўтган йиллар давомида сезиларли ютуқлар қайд этилди. Транспорт инфратузилмасини ривожлантириш ҳисобига йўловчилар айланмаси **130** дан **146,5 млрд йўловчи-километрга**, юк айланмаси эса **66,9** дан **75,5 млрд тонна-километрга** ошди.

Бундан ташқари, асфальтланган йўлларнинг улуши **98,5 фоиздан 98,7 фоизга** кўтарилди.

Мамлакатда амалга оширилган саноатлашув сиёсати натижасида ишлаб чиқариш саноати томонидан яратилган қўшилган қийматнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши сезиларли даражада ошиб, **21,1 фоиздан 26,7 фоизга** кўтарилди.

Инновациялар ва ривожланиш соҳасида Ўзбекистонда ҳар бир миллион аҳолига тўғри келадиган **тадқиқотчилар сони 485** дан **522 нафарга** кўтарилди. 2022 йилги «Глобал инновациялар индекси»да Ўзбекистон тўрт поғонага кўтарилиб, **82-ўринни** эгаллади ва Марказий Осиёдаги етакчи давлатга айланди.

Келгуси 7 йилда электрлаштирилган темирйўллар улушини **65 фоизга** етказиш, темирйўл орқали юк ташиш вақтини **40 фоизга** қисқартириш, мамлакат бўйлаб транзит юк ташиш ҳажмини **16 млн тоннагача** ошириш кўзда тутилган.

Йўловчи ва юк ташиш ҳажмини уч баробарга, рейслар сонини эса **тўрт баробарга** ошириш режалаштирилган.

Қолаверса, 2030 йилгача **56 минг километрлик** йўлларни қуриш ва таъмирлаш ҳам мақсад қилинган.

Халқаро Валюта Жамғармаси ҳисоб-китобларига кўра, миллий БРМга эришиш учун ўртача йилига йўл инфратузилмаси учун ЯИМнинг **2,4 фоизи** миқдоридagi кўшимча инвестициялар зарур булади.

11-мақсад: Шаҳарлар ва аҳоли яшаш пунктлари барқарорлигини таъминлаш

Шаҳарлар ва аҳоли пунктларининг очиқлиги, хавфсизлиги ва экологик барқарорлигини таъминлаш соҳасида мамлакатимизда сўнгги 6 йил ичида сезиларли ютуқларга эришилди. Жумладан, **300 мингга яқин хонадон** ва **уй-жойлар** қурилди, бу мустақиллигимизнинг олдинги йилларига нисбатан **ўн баробар** кўпдир. Бу **киши бошига турар жой таъминотининг** 2017 йилдаги **15,7 квадрат метрдан** 2022 йилда **18,5 квадрат метрга** кўпайишига олиб келди. Бундан ташқари, жамоат

транспортдан қулай фойдаланиш имкониятига эга аҳоли улуши **84,9 фоиздан 87,4 фоизга** кўтарилди.

2030 йилгача қурилиш секторини йилига **25 млрд долларга** етказиш ва қишлоқ жойларда яна **1 млн уй-жой** қуриш мўлжалланган.

Шунингдек, шаҳар бош режаларида ернинг камида **30 фоизини** яшил майдонлар учун ажратиш, шаҳар ва туман марказларида ҳар **50-100 минг аҳолига** умумхалқ боғлари ташкил этиш, Тошкент шаҳрида яшил майдонни беш баробар кенгайтириш мақсад қилинган.

12-мақсад: Истеъмол ва ишлаб чиқаришнинг оқилона моделларига ўтишни таъминлаш

Барқарор истеъмол ва ишлаб чиқаришни рағбатлантириш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар туфайли мамлакатимизда чиқиндиларни қайта ишлаш ҳажми **631 минг тоннадан 2,2 млн тоннага** кўтарилди. Маиший чиқиндиларни қайта ишлаш **21,9 фоиздан 26 фоизга** ошди.

Хавфлиликнинг I-III тоифалари бўйича зарарсизлантирилган саноат чиқиндиларининг улуши 2018 йилдаги **0,12 фоиздан** 2022 йилда **7,6 фоизга** кўтарилди.

2030 йилга келиб, мамлакатимизда қаттиқ маиший чиқиндиларни йиғиш ва олиб чиқиш хизматлари қамровини **100 фоизга** ва чиқиндиларни қайта ишлашни **65 фоизга** етказиш, ҳамда маиший чиқиндилар полигонларидан фойдаланишни камида **50 фоизга** қисқартириш режалаштирилмоқда.

13-мақсад: Иқлим ўзгариши ва унинг оқибатларига қарши кураш

Ўзбекистонда иқлим ўзгариши ва унинг оқибатларини бартараф этиш учун 2030 йилгача иссиқхона газлари чиқиндиларини камайтиришга қаратилган турли дастурлар, стратегиялар ва ҳаракатлар режалари қабул қилинди. Бунинг натижасида мамлакатнинг чидамлилиқ даражаси 2018 йилдаги **2 баллдан** 2022 йилда **8 баллгача** ошди. Шунга қарамай, Ўзбекистонда ўртача ҳаво ҳароратининг ўсиш суръати жаҳондаги ўртача кўрсаткичдан юқори бўлиб қолмоқда. Хусусан, сўнгги йилларда ҳавонинг йиллик ўртача ҳарорати Цельсий бўйича **1,6 даражага** кўтарилиб, **13,2 дан 14,8 даражага** етди.

2018-2022 йилларда Ўзбекистон Глобал озиқ-овқат хавфсизлиги индексининг «Табиий ресурслар ва барқарорлик рейтинги индекси» тоифасида сезиларли ўсишга эришди ва **17 поғонага** кўтарилиб, дунёнинг **113 давлати** орасида **38-ўринни** эгаллади. Бу тоифада иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича мамлакатнинг саъй-ҳаракатлари баҳоланади.

2030 йилга бориб ялпи ички маҳсулот бирлигига тўғри келадиган иссиқхона газлари чиқиндиларини 2010 йилги нисбатан **30 фоизга** камайтириш мақсад қилинган.

15-мақсад: Қуруқлик экотизимларини ҳимоялаш ва тиклаш

Қуруқлик экотизимларини ҳимоя қилиш ва тиклаш мақсадида кейинги йилларда Орол денгизининг қуриган тубида **1,7 млн гектар** майдонда муҳофаза қилинадиган ўрмонлар барпо этилди. Шунингдек, келгуси 2 йилда қўшимча **400 минг гектар** майдонга муҳофаза қилинадиган ўрмон кўчатларини экиш режалаштирилган.

Орол фожиаси оқибатларини бартараф этиш ва Оролбўйида биохилма-хилликни таъминлаш мақсадида **3,5 млн гектардан** ортиқ табиий боғлар, қўриқхоналар ва давлат томонидан муҳофаза қилинадиган зоналар ташкил этилди.

Умуман олганда, кейинги 7 йилда республикада ўрмон майдонларини **6,1 млн гектарга**, ўрмон қоплами даражасини эса **30 фоизга** етказиш кўзда тутилган.

17-мақсад: Барқарор ривожланиш мақсадларида Глобал ҳамкорликни мустаҳкамлаш

Сўнгги йилларда ушбу йўналиш бўйича қуйидаги ютуқлар қайд этилди. ЯИМга нисбатан **давлат даромадларининг** умумий ҳажми **15,6 фоиздан 22,7 фоизга** ошди. Сўнгги 6 йилда **аҳоли жон бошига даромад** 1700 доллардан 2300 **долларга** кўтарилди.

2023 йил 1-январь ҳолатига кўра, Ўзбекистоннинг давлат қарзи **29,2 млрд долларни** ёки ЯИМнинг **36,4 фоиз**ини ташкил этди.

Мамлакатимизда қабул қилинган дастурий ҳужжатларда 2030 йилгача **250 млрд доллар** миқдоридagi инвестицияларни ўзлаштириш режалаштирилган. Шунингдек, инфляция даражасини **5-6 фоиз** даражасида ушлаб туриш, давлат қарзининг ЯИМга нисбатан даражаси **50 фоиздан** ошмаслигини таъминлаш белгиланган.

БРМни молиялаштиришнинг устувор вазифалари ва эҳтиёжлари

Молиялашда ҳам давлат, ҳам хусусий манбалардан ресурсларни сафарбар қилиш бўйича катта саъй-ҳаракатлар талаб этилади. Шу мақсадда Ўзбекистон ҳукумати суверен тематик облигациялар чиқариш йўли билан қўшимча молиявий ресурсларни сафарбар этди.

Барқарор ривожланиш мақсадлари учун ресурсларни сафарбар қилиш нуқтаи назаридан давлат-хусусий шериклиги (ДХШ) катта салоҳиятга эга.

Ўзбекистонда ДХШ доирасида барқарор ривожланиш лойиҳаларини амалга ошириш учун ҳуқуқий шароитлар яратилган. Сўнгги йилларда давлат-хусусий шериклик фаоллиги ошиши, аралаш молиялаштиришнинг ривожланиши кузатилмоқда. 2017 йилдан 2022 йилгача умумий қиймати **10 млрд доллардан** зиёд бўлган **312 та** ДХШ лойиҳаси амалга оширилди ёки ишга туширилди. Асосий йўналишлар энергетика, коммунал объектлар, соғлиқни сақлаш ва таълим бўлди.

Охириги 5 йил давомида умумий қуввати **7 047 Мегаватт** бўлган қуёш ва шамол энергиясини ишлаб чиқариш бўйича ДХШ асосида **21 та** битим тузилди. Шунингдек, халқаро компаниялар билан ҳамкорликда қуввати **6 528 МВт** бўлган **10 та** иссиқлик электр станциясини қуриш бўйича **32 та** битим тузилди.

Маҳаллий ишлаб чиқарилган умумий қуввати **2 030 Мегаватт электр энергиясини** ташиш бўйича 5 та шартнома имзоланди. АСВА иштирокидаги **Кораўзак ШЭС** лойиҳаси, Тошкент иссиқлик тизимининг Франциянинг Veolia компаниясига ўтказилиши, **Самарқанд аэропорти**ни реконструкция қилиш, шунингдек, Ҳиндистоннинг **NephroPlus** компанияси билан қўшма **диализ клиникалари**нинг ташкил этилиши алоҳида эътиборга молик.

Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон барқарор ривожланиш йўналишида ўз ўзгаришлар дастурини илгари суришда сезиларли муваффақиятларга эришди. Бу ҳам давлат, ҳам хусусий молиявий устуворликларни барқарор ривожланиш мақсадларига мувофиқ ўзгартиришни ўз ичига олади.

БРМни тўлиқ амалга ошириш учун Ўзбекистон инвестиция ва технологияларни фаол излаб, бир вақтнинг ўзида Марказий Осиёдаги қўшни давлатлар билан яқин алоқаларни мустаҳкамламоқда. Ушбу саъй-ҳаракатлар бутун минтақада сув, энергетика ва озиқ-овқат хавфсизлигига эришиш учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

Ишонч билан айта оламанки, Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотларнинг орқага қайтмас хусусияти тараққиётга эришишга ҳисса қўшишга имкон беради, барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш йўлида самарали чоралар кўрилади.

ИНСТИТУЦИОНАЛ ЧОРА-ТАДБИРЛАР

Барқарор ривожланиш мақсадлари (БРМ)
2017-йил февралда қабул қилинган
Ўзбекистоннинг 2017-2021-йилларга
мулжалланган Ҳаракатлар стратегияси ҳамда
2022-йил январда қабул қилинган
2022-2026-йилларда Янги Ўзбекистонни
ривожлантириш стратегиясида акс эттирилган.

2030 йилгача бўлган даврда Миллий БРМ мақсад ва
вазифаларини амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар
(2018 йилда тасдиқланган)

16
миллий
БРМ

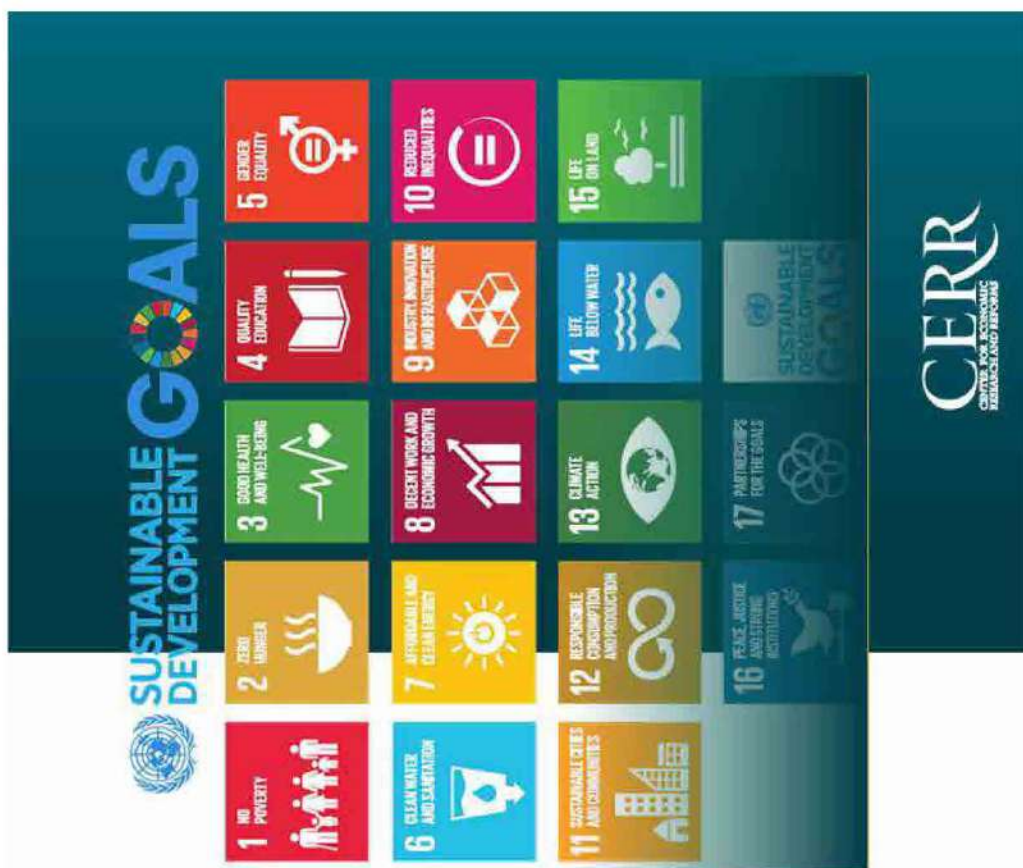
127
тегишли
мақсадлар

206
мониторинг
индикаторлари

Тузилди

Миллий барқарор ривожланиш
мақсадларини амалга ошириш бўйича
мувофиқлаштирувчи
КЕНГАШ

CERR
CENTRE FOR ECONOMIC
RESEARCH AND REFORMS

1-мақсад

Барча жойларда аҳолининг кам таъминланганлик даражасини пасайтириш

Камбағаллик чегараси жорий этилди
(минимал истеъмол харажатлари)

Камбағалликни камайтириш

17% 2021 й. **14%** 2022 й.

Замонавий (шинам) уй-жойларда яшовчи аҳолининг улуши

54,2% 2017 й. **86,5%** 2022 й.

Камбағаллик даражасини камайтириш **7%** оғача

2030

Озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш **2-мақсад**

 Пахта ва буғдойга давлат монополияси бекор қилинди

Донли экинлар **43 ц/га** 2017 й. **50 ц/га** 2022 й.

700 минг аҳолига
200 минг га ер ажратилиши

даромад манбаи бўлди

 Фермерлар даромадлари ошди **90%** оға

Озиқ-овқат хавфсизлиги индекси 2022 **+12** ўринга **73** ўрин

6 йилда жалб қилинди Агрокластерлар
98,6 млрд. доллар инвестиция **2** 2017 й. **633** 2022 й.

3-мақсад

Соғлом турмуш тарзини таъминлаш

5 ёшгача бўлган болалар ўлим даражаси

15,4 2017 й.
11,4 2022 й.
(ҳар 1000 та туғилишга)

Неонатал ўлим (0-28 кунгача бўлган ўлим)
даражаси

7,8 2017 й.
4,5 2022 й.

Малакали тиббиёт ходим-лари
томонидан амалга оширилган
туғуруқларулуши

100% 2022 й.

Тўйиб овқатланмаслик даражаси

14,8% 2004-2006 йй.
2,5% 2020-2022 йй.

Ҳаёт давомийлиги

Оналар ва болалар
ўлимини

78 лет

2 баравар
камайтириш

2030

Умумқамровли ва адолатли сифатли таълимни таъминлаш 4-мақсад

Мактабгача таълим қамрови

72% 2017 й.
2,1 млн. нафар

Мактабларда Интернет қамрови

87,9% 2017 й.
94,9% 2022 й.

Саводхонлик даражаси

Талабалар сони
100% в 2022
4,3 баравар
кўпайди

2017 йилга
нисбатан

Олий таълим қамрови
42%

Мактабгача таълим қамрови

Таълим муассасалари

100% 2017 й.
56 минг

6-МАҚСАД

Барча учун сув ресурслари ва санитариянинг мавжудлигини таъминллаш

Сув ресурсларини комплекс бошқаришни тадбиқ этиш

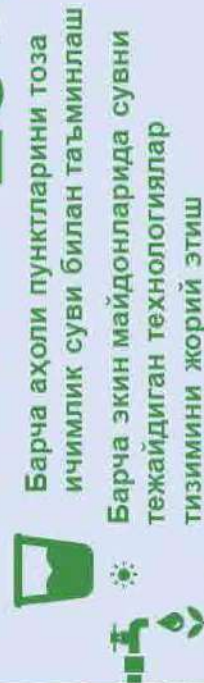

Канализация хизматларини қамраб олиниши

Сувдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш

25%га

Арзон, ишончли, барқарор ва замонавий энергия манбаларидан барча учун **7-МАҚСАД** умумфойдаланиш имкониятини таъминлаш

ЯИМнинг энергия сиғими

Электр энергиясидан фойдаланиш имкониятига эга бўлган аҳоли улуши

Қайта тикланувчи энергия манбалари улуши

Энергия самарадорлигини ошириш

2030

8-МАҚСАД

Барча учун самарали бандликни таъминлаш

2017-2022 йилларда аҳоли жон бошига ЯИМ ўсиши

+17,6%

1 916 доллар 2017 йилда
2 255 доллар 2022 йилда

160 млрд. доллар
Аҳоли жон бошига ЯИМ

4 минг доллар

Ишсизлик даражаси

6,5%

2030

6-7% йиллик ўсиш

Барқарор инфратузилмани яратиш, sanoatlashuv va innovatsiya

Йўловчи айланмаси 130 2017 йил
млрд. йўловчи-км

146 2022 йил

Юк айланмаси 67 2017 йил
млрд. тонн-км

76 2022 йил

Қаттиқ қопламали йўллар улуши **98,7%** 2022 йил

Ишлаб чиқариш саноатининг ЯИМдаги улуши

21,1% 2017 йил
26,7% 2022 йил

Ўзбекистон 2022 йилги

Глобал инновациялар индексида Марказий Осиё давлатлари ўртасида 1-ўринни эгаллаган

Юк ва йўловчи ташиш ҳажмларини ошириш **3** баробар

Электрлаштирилган темир йўллар улушини ошириш

Йўлларни қуриш ва таъмирлаш сийғими

65%

56 минг км

11-МАҚСАД

Шаҳарлар ва аҳоли яшаш пунктлари барқарорлигини таъминлаш

Сўнги 6 йил давомида **300** минг квартиралар ва уй-жойлар олдинги йилларга нисбатан **10** баравар ортиқ

Аҳоли турар жой таъминоти (киши бошига кв/м)

15,7 **18,5**

2017 йил 2022 йил

Жамоат транспортдан қулай фойдаланиш имкониятига эга аҳоли улуши

84,9% **87,4%**

2017 йил 2022 йил

Курилиш ишлари ҳажми **25** млрд. доллар **1** млн. донга турар-жойлар

Яшил майдон **30%** шаҳар ҳудудлари

Хар **50-100** минг аҳоли учун жамоат парклари

Истеъмол ва ишлаб чиқаришнинг оқилона моделларига ўтишни таъминлаш **12-МАҚСАД**

Чиқиндиларни қайта ишлаш

631 **2 200**

2017 йил 2022 йил

Маиший чиқиндиларни қайта ишлаш улуши

22% **26%**

2017 йил 2022 йил

Хавфлиликнинг I-III класслари бўйича зарарсизлантирилган sanoat чиқиндиларининг улуши

0,12% **7,6%**

2018 йил 2022 йил

Қаттиқ маиший чиқиндиларни йиғиш ва олиб чиқиш хизматларини қамраб олиш **100%**

Чиқиндиларни қайта ишлаш даражаси **65%** Маиший чиқиндилар полигонларини **50%** га қисқартириш

2030

13-МАҚСАД

Иқлим ўзгариши ва унинг
оқибатларига қарши кураш

Иқлим барқарорлиги
даражаси

Ўртача йиллик ҳаво
ҳарорати

2018-2022 йилларда GFSIning “Табийий ресурслар
ва барқарорлик” рейтингига Ўзбекистон
17-ўринга кўтарилди (113 та давлат орасида)

38 ўринни
эгаллади

Иссиқхона газлари
чиқиндиларини

2010 йил
даражасига
нисбатан

30% га
камайтириш

Қуруқлик экотизимларини
ҳимоялаш ва тиклаш

15-МАҚСАД

2018-2022 йилларда Орол денгизи
туби ҳудудида суғориладиган
ерларни ҳимоя қилиш учун

1,7 млн. га
майдонда

иҳота дарахтзорлари
барпо этилди

Орол денгизи туби
майдонида экилган
иҳота дарахтзорлари

2,4 млн. га

Ўрмон
майдонларини
кўпайтириш

6,1 млн. га

Ўрмон қоплами
даражаси

30%

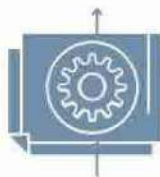
2030

17-МАҚСАД

Барқарор ривожланиш мақсадларида Глобал шериклик доирасида амалга ошириш воситаларини мустаҳкамлаш

ЯИМга нисбатан давлат
даромадлари

15,6 %
2017 йил

22,7 %
2022 йил

Аҳоли жон
бошига даромад

1 700
доллар 2017 йил

2 300
доллар 2022 йил

Давлат қарзи
даражаси

36,4 %
ЯИМга
нисбатан

29,2
млрд. доллар

Инвестициялар
ўзлаштирилиши

250 млрд.
доллар

Инфляцияни
жиловлаш

5-6 %

Давлат қарзининг ЯИМга
нисбатан даражаси ошмаслиги

50 %

2030

ЎЗБЕКИСТОН УЧУН БРМНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ВАЗИФАЛАРИ ВА ЭХТИЁЖЛАРИ

Милилий БРМга эришиш учун Ўзбекистонга
ижтимоий ва инфратузилма соҳаларига қўшимча
инвестицияларни жалб этиш лозим

4-6 млрд.
доллар **7,9%**
яим

3,4% БРМ 3 (соғлиқни сақлаш)

2,4% БРМ 9 (йўл инфратузилмаси)

1,0% БРМ 6 (сувдан фойдаланиш)

0,8% БРМ 7 (электрэнергетика)

0,3% БРМ 4 (таълим)

БРМГА ЭРИШИШДА ДХШ ПРИНЦИПЛАРИ

ДХШ барқарор ривожланиш
лойиҳалари учун ҳуқуқий
шароитлар яратилган

2017 –
2022 йй. бошланган
амалга
оширилган ёки
2022 йй. бошланган
312 та ДХШ
лойиҳалар

10 млрд.
долл.

Мисол учун, энергетика соҳасида

21 та ТЭМ-ДХШ
лойиҳалари **7** ГВт
қувватли

5 электр
энергиясини
ташиш бўйича
та шартномалар **2** ГВт
қувватли

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Ўзбекистоннинг 2030 йилгача мўлжалланган миллий барқарор ривожланиш мақсадлари неча мақсад ва вазифалардан иборат?

- А) 15 та мақсад, 130 та вазифа
- Б) 17 та мақсад, 127 та вазифа
- В) 19 та мақсад, 125 та вазифа
- Г) 17 та мақсад, 123 та вазифа

2. 2022 йил ҳолатига кўра мамлакатимизда камбағаллик даражаси неча фоизни ташкил этади?

- А) 17 %
- Б) 7 %
- В) 12 %
- Г) 14 %

3. 2022 йилда Ўзбекистон Глобал озиқ-овқат хавфсизлиги индексида нечинчи ўринда қайд этилган?

- А) 80
- Б) 47
- В) 73
- Г) 55

4. 2030 йилда ўртача умр кўриш давомийлигини неча ёшга етказиш мақсад қилинган?

- А) 78
- Б) 75
- В) 80
- Г) 82

5. 2022 йилда мамлакатимизда Олий таълим билан қамраб олинганлик даражаси неча фоизни ташкил қилган?

- А) 47 %
- Б) 35 %
- В) 42 %
- Г) 52 %

6. 2030 йилда қайта тикланидиган энергия манбаларининг умумий электр энергияси ишлаб чиқаришдаги улушини неча фоизга етказиш режалаштирилган?

- А) 40 %
- Б) 35 %
- В) 50 %
- Г) 60 %

7. Ўзбекистонда аҳоли жон бошига реал ЯИМ қанчани ташкил этади?

- А) 1916 минг доллар
- Б) 2255 минг доллар
- В) 2050 минг доллар
- Г) 2500 минг доллар

8. 2030 йилгача ЯИМ ҳажмини қанчага етказиш режалаштирилган?

- А) 160 миллиард доллар
- Б) 200 миллиард доллар
- В) 150 миллиард доллар
- Г) 180 миллиард доллар

9. Ишлаб чиқариш саноатининг ЯИМдаги улуши неча фоизни ташкил этади?

- А) 22,8%
- Б) 27,2%
- В) 32,5%
- Г) 26,7%

10. Ўзбекистонда қабул қилинган дастурий ҳужжатларда 2030 йилгача қанча инвестицияларни ўзлаштириш режалаштирилган?

- А) 280 миллиард доллар
- Б) 220 миллиард доллар
- В) 250 миллиард доллар
- Г) 160 миллиард доллар

Раҳбар кадрларнинг профессионал компетенцияларига оид халқаро талаблар ва тавсиялар: кадрлар салоҳиятини ривожлантиришнинг халқаро таълим дастурлари имкониятлари

Кириш

Ўзбекистон Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёев «Янгича ва мустақил фикрлайдиган, масъулиятли, ташаббускор, илғор бошқарув усулларини пухта ўзлаштирган, ватанпарвар, ҳалол кадрларни танлаш ва тайёрлаш бўйича самарали тизим яратилмас экан, давлат бошқарувида сифат ўзгариши юз бермайди», деб бир неча бор таъкидлаганлар.

Давлатимиз раҳбари томонидан марказий идораларни трансформация қилиш орқали фуқароларга хизмат қиладиган ихчам ва самарали бошқарув тизимини яратиш вазифаси қуйилган. Ўзбекистонда олиб борилаётган маъмурий ислохотлар шундай тизимни яратишга қаратилган.

Ушбу мақсадга эришиш учун керакли кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш масаласи муҳим ҳисобланади. Негаки давлат бошқаруви органларининг самарали фаолияти унда хизмат қилувчи кадрлар салоҳиятига боғлиқдир.

Бугунги давлат хизматчилари жамиятда мисли кўрилмаган мураккабликка эга бўлган муаммоларни ҳал қилишмоқда. Шу билан бирга, бошқарув тизимлари ва воситалари тобора рақамли, очиқ ва кенг тармоқли бўлиб бормоқда. Давлат хизматчилари замон билан ҳамнафас бўлиш учун тўғри кўникмаларга муҳтож. Бу икки томонлама қийинчилик туғдиради: биринчидан, бугун ва келажакда нимани аниқлаш учун ўз мақсадларига жавоб берадиган давлат хизмати учун кўникмалар талаб қилинади, иккинчидан, қандай қилиб давлат хизматлари ушбу кўникмаларга сармоя киритиши мумкин — ёллаш орқали, ишга қабул қилиш ва ривожлантириш орқали. Ушбу ҳисобот ушбу масаланинг ҳар икки томонини кўриб чиқади, яъни Иқтисодий ҳамкорлик ва ривожлантириш ташкилоти мамлакатлари фойдаланиши мумкин бўлган асосни таклиф қилади ва уларда мавжуд бўлган кўникмалар ёки бўшлиқларни баҳолашни бошлайди. Кейин **OECD (иқтисодий ҳамкорлик ва ривожлантириш ташкилоти)** маълумотларидан фойдаланиб, ҳисобот давлат хизмати бошқарувидаги истиқболли тенденциялар ва инновациялар ҳамда бандликни яхшилаш учун сиёсатда тўғри стратегияни белгилашга ёрдам беради.

«**Компетенция**» сўзининг луғавий маъносига эътибор қаратадиган бўлсак, у латинча сўз бўлиб, «эришяпман», «муносибман» ва «лойиқман» деган маъноларни

англатади. Компетенция муайян давлат органи ёки мансабдор шахснинг қонун, устав ёки бошқа ҳужжат билан белгиланган ваколатлари, ҳуқуқ ва бурчлари доираси, у ёки бу соҳадаги билимлари, тажрибасидир.

Компетенция деганда – фаолият давомида талаб этиладиган, кўникмалар, сифатлар ва хатти-ҳаракатларининг йиғиндиси тушунилади.

Компетентлилик – бу маълум бир фан соҳасида муайян ҳаракатни самарали бажариш учун зарур бўлган ўзига хос қобилият бўлиб, у юқори ихтисослаштирилган билимларни, махсус фан кўникмаларини, фикрлаш усулларини, шунингдек, ўз ҳаракатлари учун жавобгарликни тушунишни ўз ичига олади.

Компетенция иккига бўлинади – **асосий компетенцияларга**: мулоқот, жамоада ишлаш, режалаштириш, масъулият, креативлик, миждозга йўналганлик, узлуксиз таълим, ахборот технологиялари;

бошқарув компетенцияларига: лидерлик, мақсад (видение), атрофдагиларни ривожлантириш, ишончни шакллантириш, самарадорликни бошқариш, қарор қабул қилиш.

Компетенциялар шахсларнинг ўз ишларини самарали бажаришлари учун зарур бўлган кўникмалар, билимлар, қобилиятлар ва хатти-ҳаракатларни ўз ичига олади. Улар шахсларга ўз ролларида устунлик қилиш ва ташкилот муваффақиятига ҳисса қўшиш имконини берадиган ўзига хос хусусиятлардир. Компетенциялар ҳам техник (аниқ вазифа ёки функциялар билан боғлиқ) ва ҳуқ-атвор (шахслараро кўникма ва муносабатлар билан боғлиқ) бўлиши мумкин. Улар кўпинча ташкилотдаги турли роллар учун зарур бўлган асосий ваколатларни тавсифловчи компетенция доиралари ёки моделлари орқали аниқланади ва ўлчанади. Компетенциялар ишга ёллаш, самарадорликни бошқариш, ўқитиш ва ривожланиш ҳамда мартаба кўтарилиши учун зарурдир.

ОЕСД Давлат хизматчиларининг **беш даражага** бўлади.

1-даража: ёрдамчилар, котиблар ва операторлар каби касблар билан боғлиқ;

2-даража: статистиклар, корпоратив бошқарув ва маъмурият ёрдамчилари, логистика бўйича мутахассислар ва ҳуқуқшунослар каби касблар билан боғлиқ;

3-даража: иқтисодчилар ёки сиёсий таҳлилчилар, АКТ-таҳлилчилари ва кадрлар бўйича маслаҳатчилар каби касблар билан боғлиқ;

4-даража: катта иқтисодчи ёки сиёсий таҳлилчи, менежер каби лавозимлар билан боғлиқ касблар;

5-даража: давлат органларининг юқори мансабдор шахслари, маслаҳатчилар, директор ўринбосарлари ва директорлар каби лавозимлар.

Ҳар бир компетенция даражасида шахснинг ушбу малакани қандай намоён этишини кўрсатадиган ҳуқ-атвор кўрсаткичлари мавжудлиги инобатга олинади. Бунда ҳуқ-атвор кўрсаткичлари шахснинг муваффақиятли ишлаши учун мўлжалланган бўлади.

Корея Республикаси давлат хизматчисини компетенциялари моделида лойиҳавий бошқарув (Project Management), лидерлик (Leadership), давлат хизматчиси ахлоқи (Public service value), позитив фикрлаш (Positive mind), жамоада ишлаш (Teamwork), ишончни қозониш (Building Trust), ишчан мулоқот (Business

Communication), натижага йўналганлик (Performance Orientation), инновацияга йўналганлик (Innovation Orientation) компетенцияларини ривожлантиришга қаратилган.

Хорижий мамлакатларда давлат хизматчиларининг компетенциялар тизимлари мавжуд. Масалан, **Буюк Британияда муваффақият профиллари** (Success Profiles) шакллантирилган. Унда хулқ-атвор, кучли томонларга эътибор, давлат хизматчисининг лаёқати ва амалий кўникмалари, инновацияларни рағбатлантириш ва ўзгаришларга раҳбарлик қилиш ҳамда махсус компетенциялар киради.

Канаданинг (Key Leadership Competencies) **асосий лидерлик (етақчилик) компетенциялари** стратегик қарашни ярата билиш, жамоа билан ишлаш, одамларни сафарбар қилиш, ишончли, соғлом иш муҳитини сақлаш, ҳамкорлар ва манфаатдор томонлар билан ҳамкорлик, инновацияларни рағбатлантириш ва ўзгаришларга раҳбарлик қилиш, натижаларга эришишдан ташкил топган.

Финляндиянинг юқори бошқарув лавозимлари учун танлов мезонлари модели (Selection criteria for senior management posts) инсон ресурсларини бошқариш, фаолиятнинг самарадорлиги ва сифатини ошириш ва назорат қилиш, ташкилий тузилманинг эҳтиёжларини қондириш ва натижаларга эришишга эътибор қаратиш, операцион муҳитга таъсир кўрсатиш ва ўзгаришларни бошқариш, давлат бошқарувидаги умумий малакалар, узлуксиз ривожланиш қобилияти каби компетенцияларга асосланган.

Хорижий амалиёт ва тажриба компетенцияларга йўналтирилган қуйидаги шартлар кўрсатади:

мазмуни амалий қўлланилиш талабларини қониктиради,

имтиҳонлар (кейсларнинг таҳлили, амалий вазиятларни таҳлил қилиш, ихтисослашган маърузалар),

интерактив методлар (суҳбат\семинар, кейслар билан ишлаш, ўз-ўзини бошқарувчи таълим, уйга вазифа, АКТ таълими ва ҳ.к.),

умумий (рамкали) шартлар (вақт, адабиётлар, маълумотларни электрон таҳлили, билимли ўқитувчилар, тажриба асосида материаллар таҳлили ва ҳ.к.).

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси халқаро талаблар ва тавсияларга асосланган ҳолда раҳбар кадрларнинг профессионал компетенциялари моделини ишлаб чиқди.

Давлат фуқаролик хизматчиларининг компетенцияларининг ҳуқуқий асослари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 8 августдаги ЎРҚ-788-сон «**Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида**»ги қонунда келтирилган.

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси – давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи (**4-модда. Асосий тушунчалар**).

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини узлуксиз равишда оширишдан мақсад унинг самарали фаолият юритиши учун зарур бўлган билимлар, кўникмалар ва малакаларни эгаллаши учун шарт-шароитлар яратишдан иборатдир.

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси даражаси унинг билимлари, кўникмалари ва малакалари даражасини аниқлаш имконини берувчи ахборот тизимлари орқали давлат органи томонидан мунтазам равишда баҳолаб борилади (**42-модда. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини узлуксиз равишда ошириш**).

Давлат фуқаролик хизматчиларининг компетенцияларини ишлаб чиқишда қуйидагиларга эътибор берилди:

- Компетенцияларни гуруҳларга ажратишда уларнинг сонини 6-10 тагача белгилаш тавсия этилади. Чунки компетенциялар гуруҳи қанча кўп бўлса, уларни баҳолаш тизими ҳам шунга мувофиқ равишда мураккаб тус олади;
- Компетенцияларни ишлаб чиқишда уларнинг реаллиги, аниқлиги ва фаолият тури ҳамда лавозимга мувофиқлигига алоҳида эътибор қаратиш лозим;
- Компетенциялар фаолият таҳлили орқали ишлаб чиқилади. Таҳлил предмети: вакант лавозимнинг функционал вазифалари, фаолиятни амалга ошириш шарт-шароитлари, лавозимга қўйилган талаблар ва имкониятлардан иборат бўлади;
- Компетенцияларни ишлаб чиқишда номзоднинг фаолиятни кузатиш, экспертлар интервьюси, функционал вазифаларни ўз ичига қамраб олган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ўрганиш, лавозим билан боғлиқ бўлган амалиёт натижалари, муаммоли вазиятлар ва уларнинг ечимини ўрганиш, сўровнома каби усуллар инобатга олинади.

Шу билан бирга, давлат фуқаролик хизматчиларининг компетенциялари ҳар **бир давлат фуқаролик хизмати лавозимларининг малака даражаси** учун яратилди (**1-диаграмма**).

1-диаграмма. Ўзбекистон Республикасининг «Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида»ги Қонунига асосан давлат фуқаролик хизматчиси компетенциялари

Ўзбекистон Республикасининг «Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида»ги қонунига асосан давлат фуқаролик хизматчиси компетенциялари				
Гуруҳлар	Тоифалар	Малака даражалари	Компетенциялар	
			Асосий	Бошқарув
Сиёсий	Раҳбар кадрлар	Олий даражали маслаҳатчи	Глобал фикрлаш Инновацияга очкилик Самарали музокара	Бошқарув профессионализи Қарор қабул қилиш Натикани прогноллаштириш
		1-даражали маслаҳатчи	Стратегик фикрлаш Тизимли таҳлил Қонун устуворлигини таъминлаш	Бошқарув профессионализи Қарор қабул қилиш Сиёсий имик
		2-даражали маслаҳатчи	Тизимли таҳлил Креатив фикрлаш Ваколат узатиш	Эмоционал интелкт Ташаббусларни илгари суриш Лойихаларни бошқариш
		3-даражали маслаҳатчи	Рационал фикрлаш Ташкилотчилик Ижобий корпоратив маданиятни	Бошқарув профессионализи Ўз устида ишлаш (LLL) Лидерлик
Бошқарув	Бошқарув кадрлари	1-даражали хизматчи	Устувор мақсадларни белгилаш Ходимларни ривожлантириш Эмоционал барқарор бўлиш	Вазиятларни таҳлил қилиш Инновацион таклифлар бериш Ўзгаришларни бошқариш
		2-даражали хизматчи	Жараёнларни мувофиқлаштириш Ҳамкорлик лаёқати Жамоавий муносабат билдириш	Аҳолига кўмак бериш Маслаҳатчилик Ваколат узатиш
		3-даражали хизматчи	Янгиликлардан хабардор бўлиш Халқаро тажриба алмашиш Жамоани мақсад сари ундаш	Мотивация Ташаббусларни илгари суриш Ходимларни ривожлантириш

Янги Ўзбекистон учун инсон кадрини эъозлайдиган, коррупцияга тоқатсиз, ихчам, профессионал ва самарали давлат бошқаруви учун янги авлод раҳбар кадрларини тайёрлаш тизимини жорий этиш ҳамда давлат бошқаруви, иқтисодиёт ва ижтимоий соҳа тармоқлари учун бошқарув кадрларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини тубдан трансформация қилиш талаб қилинади.

Мазкур трансформация доирасида, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси томонидан хорижий тажриба ва миллий кадриятларимизга асосланган ҳолда давлат фуқаролик хизматчиларининг қуйидаги компетенцияларини шакллантириш бўйича тренинглар ташкил этилмоқда. Яъни: **фаросат илми, ҳалоллик, жамоани шакллантириш, креатив ва танқидий фикрлаш, эмоционал интеллект, бошқарув қарорларини қабул қилиш, вақтни бошқариш, мулоқот маданияти, форсайт** ва бошқалар. Шунингдек, қуйидаги келтирилган компетенциялар бўйича янги тренинг мавзулари ишлаб чиқилмоқда.

Давлат бошқаруви академиясининг контингенти давлат фуқаролик хизмати лавозимларининг сиёсий ва бошқарув гуруҳларидир. Шу билан бирга, давлат фуқаролик хизмати лавозимлари ёрдამчи гуруҳининг компетенцияларини ошириш дорисида академиянинг илмий-услубий кўмагида тегишли вазирлик ва идоралар қошидаги таълим муассасалари томонидан ўқитилади.

Умуман олганда, Давлат бошқаруви академияси ҳозирги замон ижтимоий-иқтисодий шароитларида ишлаш учун бошқарув кадрларининг касбий тайёргарлигига нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб берадиган олий касб таълими дастурлари бўйича давлат, хўжалик ва жамият бошқаруви соҳасида бошқарув кадрларини тайёрлаш (магистратура), қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш, шу жумладан, мустақил таълим дастурлари орқали давлат хизматчилари компетенцияларини ривожлантириш йўналишида иш олиб бормоқда.

Жумладан, Давлат бошқаруви академиясида олти ойга қадар бўлган таълим дастурларини жорий этиш ишларини олиб бормоқда. Улардан:

- Давлат органлари ва ташкилотлари раҳбар ва бошқарув кадрлари ҳамда мазкур лавозимларга номзодлар учун **«Тизимли таҳлил, стратегик режалаштириш ва мақсадли кўрсаткичларга эришиш»** дастури;
- Бошқарувнинг турли даражаларида амалий фаолият олиб борган янги авлод захира бошқарув кадрлари учун **«Янги Ўзбекистон ёш лидерлари»** дастури;
- Ҳокимлар ва уларнинг ўринбосарлари ҳамда мазкур лавозимларга номзодлар учун **«Худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ва хорижий инвестицияларни жалб этиш»** дастури;
- Давлат органлари ва ташкилотларининг кадрлар сиёсатида масъул таркибий тузилма раҳбарлари учун **«Кадрлар захирасини шакллантириш ва инсон ресурсларини ривожлантириш»** дастури;

- Ташаббускор аёлларнинг раҳбарлик кўникмаларини ривожлантириш ва уларни давлат хизматига тайёрлаш учун **«Раҳбар аёллар»** дастури.

Мазкур дастурларда хорижий ҳамкорларни жалб этиш режалаштирилмоқда. Масалан, Давлат бошқаруви академияси **Германия Федератив Республикасининг Ханнс Зайдель жамғармаси** билан давлат ва маҳаллий бошқарув соҳасида **илғор хорижий тажрибани ўрганиш ҳамда давлат хизматчилари салоҳиятини ошириш** борасида ўзаро ҳамкорлик қилиб келмоқда. Мазкур ҳамкорлик доирасида **Ханнс Зайдель жамғармаси** кўмаги асосида **Бавария давлат бошқаруви мактаби** билан биргаликда **туманларда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ва хорижий инвестицияларни жалб қилишга йўналтирилган ҳокимлар ва уларнинг ўринбосарлари** салоҳиятини ошириш бўйича **қўшма таълим** дастури ишлаб чиқилди.

Бавария давлат бошқаруви мактаби билан ташкил этиладиган **қўшма таълим дастури 24 ҳафтага** мўлжалланган бўлиб, дастурнинг биринчи мавсумида **30 нафар** иштирокчилар қамраб олинади.

Таълим дастури иштирокчилари **8 ҳафта** давомида (**4 марта 2 ҳафтадан**) **иш жойидан ажралган ҳолда** Академияда (Германия экспертларини жалб қилган ҳолда) аудитория машғулотларида иштирок этади, **11 ҳафта** ўз иш жойларида мустақил таълим, **2 ҳафта** ҳокимиятларда ҳамда **2 ҳафта Германияда** (вазирлик, идора ва ташкилотларида) **стажировка** ўтайдилар.

Дастурнинг **Германия билан боғлиқ барча харажатлари** (Германияда стажировка ўташ, Бавария давлат бошқаруви мактаби экспертларини жалб қилиш) **Ханнс Зайдель жамғармаси томонидан қопланади.**

Дастурни амалга ошириш учун **Академия билан** биргаликда **Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги, Бавария давлат бошқаруви мактаби ва Ханнс Зайдель жамғармаси** иштирок этади.

Корея Давлат Бошқаруви Институти (Korean Institute of Public Administration – **KIPA**) билан биргаликда **2024-2025 ўқув йилидан бошлаб** раҳбар кадрларни тайёрлаш бўйича **қўшма таълим дастурини** ишлаб чиқиш ишлари амалга оширилмоқда.

Жорий йилнинг **3-4 ноябрь** кунлари Бухоро шаҳрида қўшма таълим дастурини ишлаб чиқиш масалаларини муҳокама қилиш мақсадида «Давлат бошқаруви ходимларининг замонавий компетенцияларини ривожлантириш: Ўзбекистон ва Жанубий Корея истиқболлари» мавзусидаги халқаро конференция ташкил қилинди.

2024 йил январь ойида Академияда **1 ҳафта** давомида раҳбар кадрларни тайёрлаш бўйича қўшма таълим дастури тренерлари учун тренинглар ўтказилиши келишиб олинди. Мазкур тренинглар **КІРАнинг молиявий кўмаги асосида ва тренерлари томонида олиб борилади.**

Инсон ресурсларини ривожлантириш миллий институти (National Human Resource Development Institute – **NHI**) билан ҳамкорликда «Ўзбекистонда ёш лидерларнинг бошқарув салоҳиятини ошириш» йўналишида **3 йил муддатга мўлжалланган** қўшма таълим дастури ишлаб чиқилмоқда. Дастурнинг таркибий қисмлари таълим, стажировка, менторлик ҳамда ротациядан иборат бўлиб, дастурдан қуйидаги натижалар кутилмоқда:

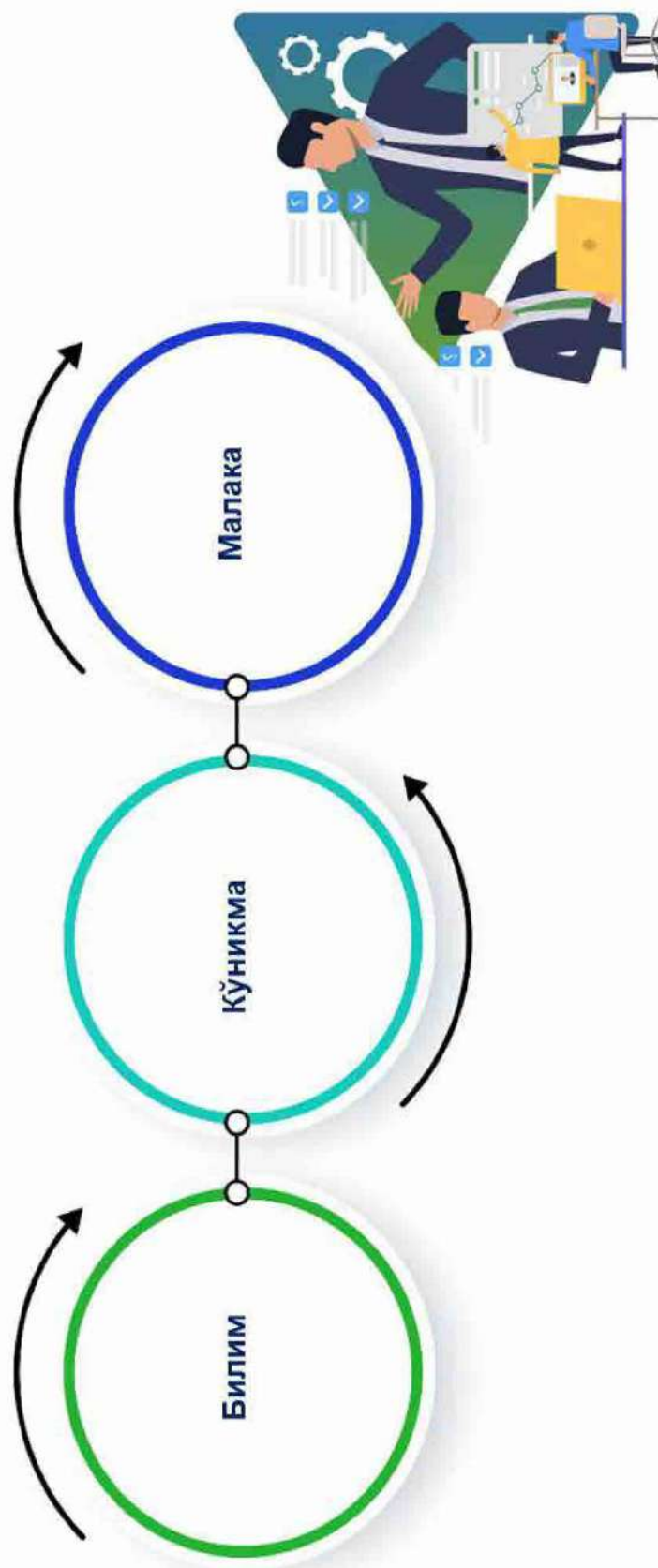
- замонавий назарий билим, амалий кўникма ва профессионал тажрибага эга бўлган истиқболли кўпсонли ёш лидерлар қатлами шаклланади;

- бугунги кунда кенгайиб бораётган ротация амалиёти тизимлашади, унда иштирок этаётган ёш раҳбарлар учун ижобий мотивация яратилади;
- давлат хизматида меритократияга асосланган карьера модели шаклланади, ёш раҳбарлар учун катта авлод масъулияти маданияти яратилади;
- битирувчиларга «Бошқарув ва лидерлик» мутахассислиги бўйича магистрлик даражаси (Executive MBA) берилади;
- ўқув-амалий жараёни муваффақиятли тугатган тингловчилар Миллий кадрлар захирасига киритилади.

Давлат бошқаруви академияси нуфузли хорижий ташкилотлар билан давлат бошқаруви ходимларининг компетенцияларини ривожлантириш масалалари бўйича ўзаро тажриба алмашиб келмоқда. Давлат бошқаруви академиясида амалий ва назарий билимларга таянган ҳолда, давлат бошқаруви кадрлари салоҳиятини ривожлантириш энг олий мақсадлар қаторида кириб келади.

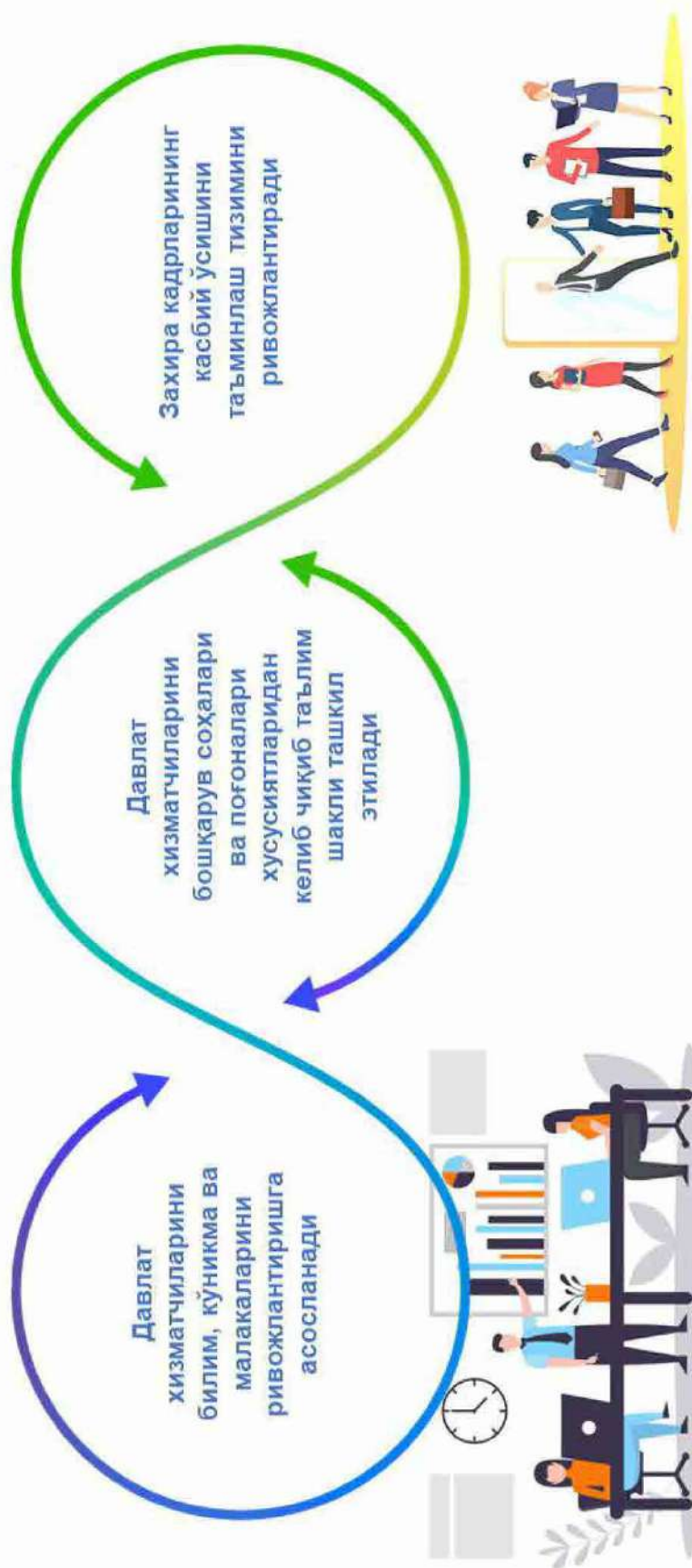
КОМПЕТЕНЦИЯ БУ

КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИНГ КУЧЛИ ТОМОНЛАРИ

3

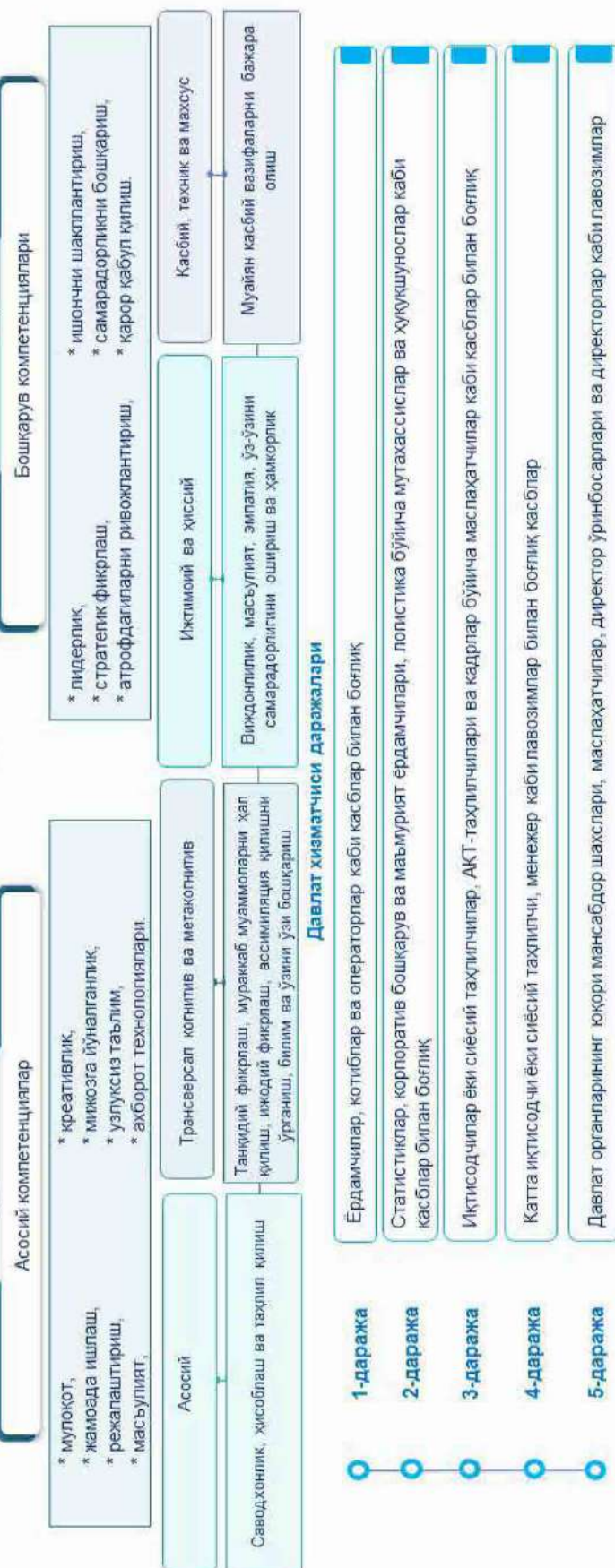

ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТ ТАШКИЛОТИ (OECD) НИНГ ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТЧИСИ УЧУН КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИ

4

Компетенция деганда – фаолият давомиди талаб этиладиган, кўникмалар, сифатлар ва хатти-харакаатларнинг йиғиндиси тушунилади

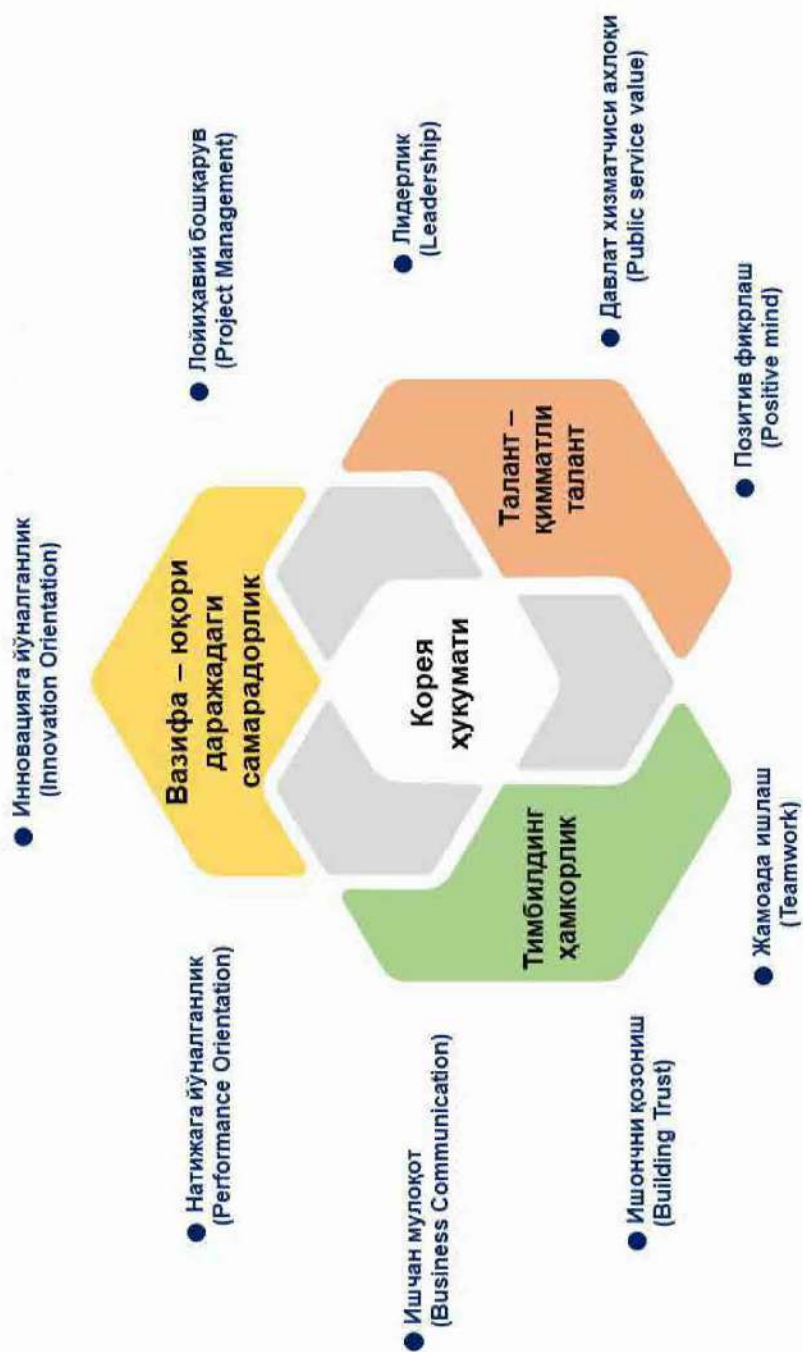

Ҳар бир компетенция даражасида шахснинг ушбу мафакани қандай намоён этишини кўрсатадиган хулқ-атвор кўрсаткичлари мавжудлиги инобатга олинади.
Бунда хулқ-атвор кўрсаткичлари шахснинг муваффақиятли ишлаши учун муътаалланган бўлади.

Фаолиятдан — таълим мазмунигача

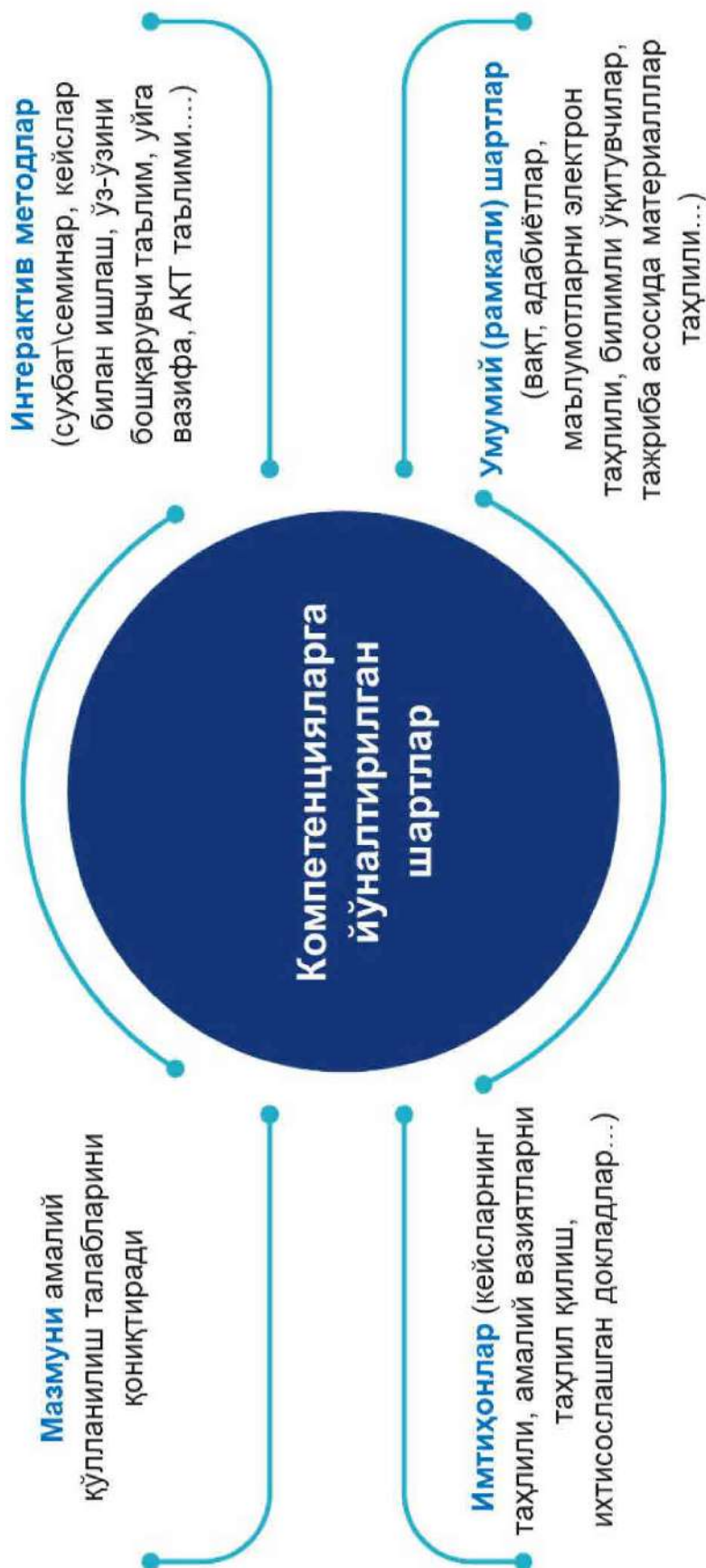

ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИНИНГ КОМПЕТЕНЦИЯЛАР ТИЗИМИ

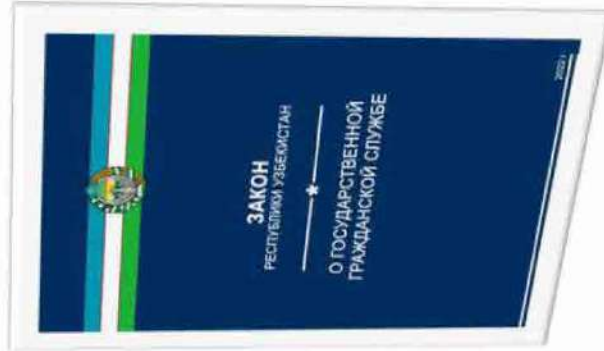
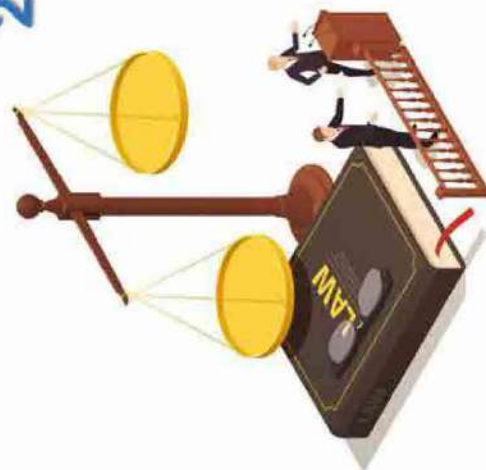
7

Давлатлар	Компетенциялар	Давлатлар	Компетенциялар
Буюк Британиянинг муваффақият профиллари (Success Profiles):	1. Хулқ-атвор 2. Кучли томонларга эътибор 3. Лаёқати 4. Амалий кўникмалар 5. Инновацияларни рағбатлантириш ва ўзгаришларга раҳбарлик қилиш 6. Махсус компетенциялар	Россияда мавжуд касбий ва шахсий компетенциялари:	1. Стратегик фикрлаш 2. Коммуникативлик 3. Персонал самарадорлик 4. Ўзгаришларни бошқариш 5. Лидерлик
Канаданинг (Key Leadership Competencies) асосий лидерлик (етакчилик) компетенциялари:	1. Стратегик қарашни ярата билиш 2. Жамоа билан ишлаш, одамларни сафарбар қилиш 3. Ишончли, соғлом иш муҳитини сақлаш 4. Ҳамкорлар ва манфаатдор томонлар билан ҳамкорлик 5. Инновацияларни рағбатлантириш ва ўзгаришларга раҳбарлик қилиш 6. Натижаларга эришиш	Раҳбарларнинг таянч малакалари (АҚШ)	1. Ўзгаришларни бошқариш 2. Инсон ресурсларини бошқариш 3. Натижага йўналганлик 2. Касбий билим 5. Ҳамкорлик лаёқати
Финляндиянинг юқори бошқарув лавозимлари учун танлов мезонлари модели (Selection criteria for senior management posts)	1. Инсон ресурсларини бошқариш 2. Фаолиятнинг самарадорлиги ва сифатини ошириш ва назорат қилиш 3. Ташкилий тузилманинг эҳтиёжларини қондириш ва натижаларга эришишга эътибор қаратиш 4. Операцион муҳитга таъсир кўрсатиш ва ўзгаришларни бошқариш 5. Давлат бошқарувидаги умумий мапакалар 6. Узгирсиз ривожланиш қобилияти	Раҳбар компетенциялари (INTAN Малайзия)	1. Муносиб хулқ-атвор ва қадриятлар 2. Профессионализм 3. Натижага йўналганлик 4. Лойиҳавий бошқарув 5. Инновативлик ва коммуникацион технологиялар

“Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 2022 йил 8 август

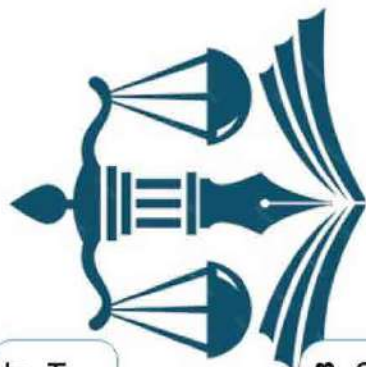

4-модда. Асосий тушунчалар

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси — давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи;

42-модда. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини узлуксиз равишда ошириш

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини узлуксиз равишда оширишдан мақсад унинг самарали фаолият юритиши учун зарур бўлган **билимлар, кўникмалар ва малакаларни** эгаллаши учун шарт-шароитлар яратишдан иборатдир.

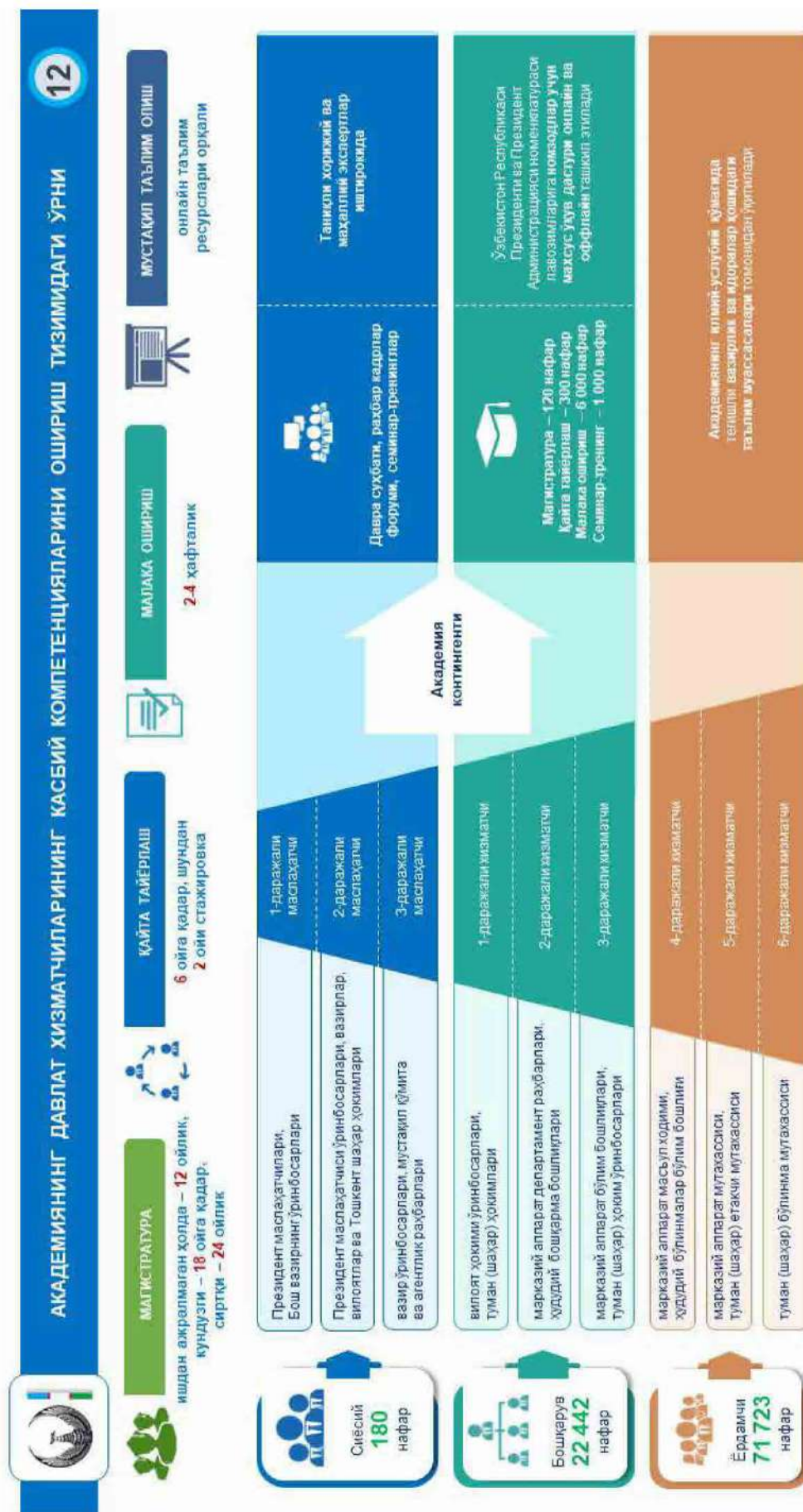

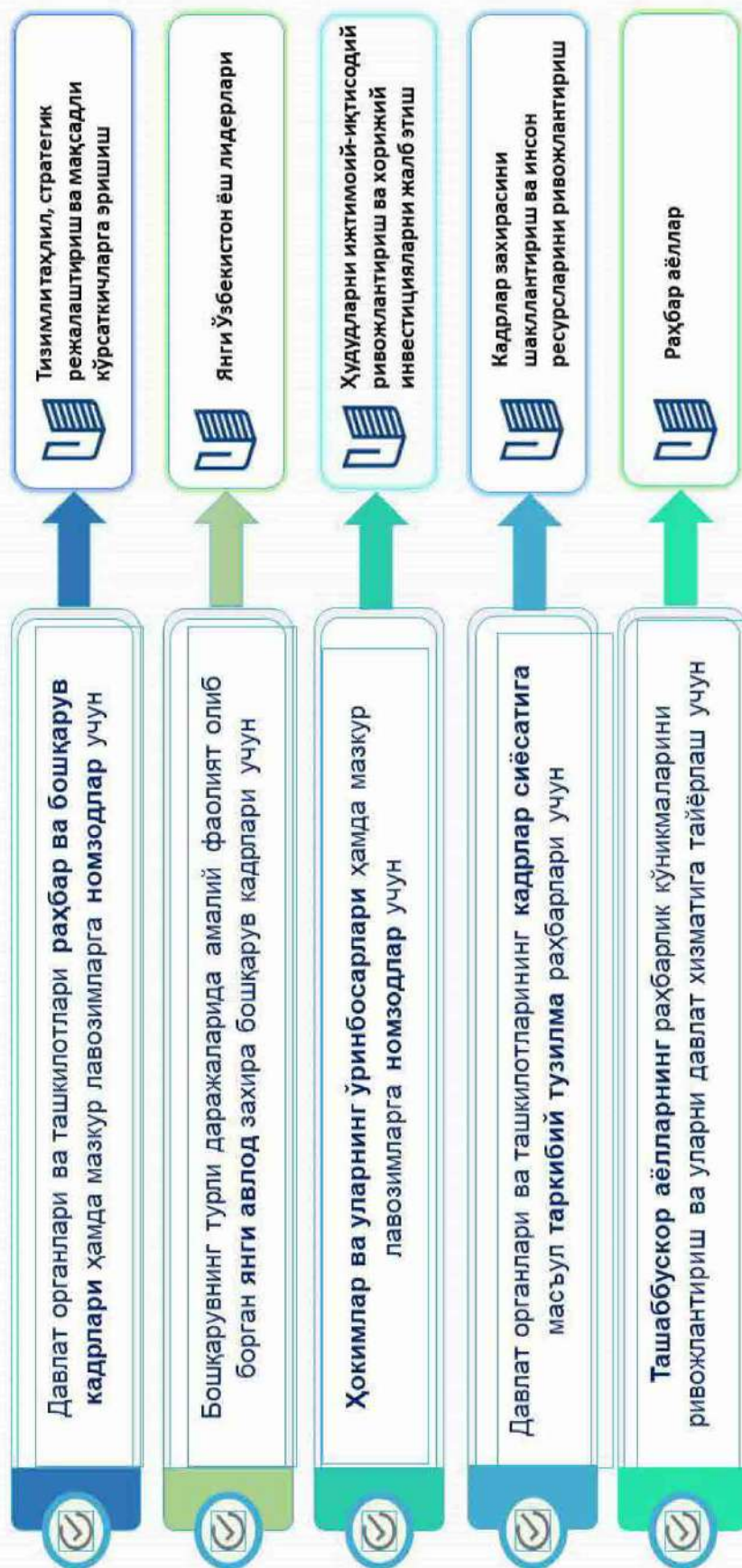
Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси даражаси унинг билимлари, кўникмалари ва малакалари даражасини аниқлаш имконини берувчи ахборот тизимлари орқали **давлат органи томонидан мунтазам равишда баҳолаб борилади**.

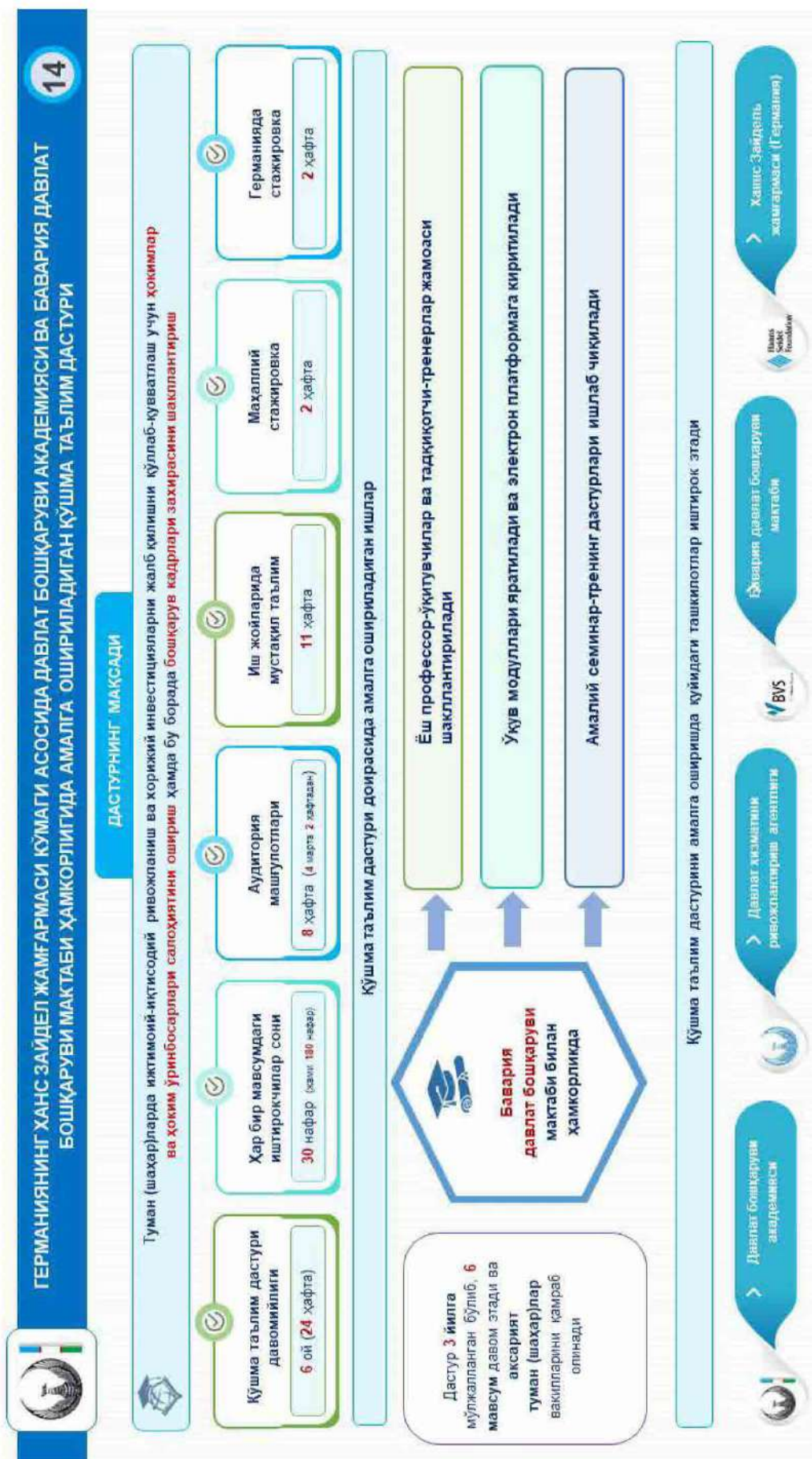

Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси — давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи ҳисобланади. Бугунги кунга келиб Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси томонидан хорижий тажриба ва миллий қадриятларимизга асосланган ҳолда давлат фуқаролик хизматчиларининг қуйидаги компетенцияларини шакллантириш бўйича тренинглار ташкил этилмоқда. Яъни: **фаросат илми, ҳалоллик, жамоани шакллантириш, креатив ва танқидий фикрлаш, эмоционал интеллект, бошқарув қарорларини қабул қилиш, вақтни бошқариш, мулоқот маданияти, фурсайт** ва бошқалар. Шунингдек, юқорида келтирилган компетенциялар бўйича янги тренинг мавзулари ишлаб чиқилмоқда.

Компетенциялар			
Гуруҳлар	Тоифалар	Малака даражалари	Асосий
Сиёсий	Раҳбар кадрлар	Олий даражали маспаҳатчи	Глобал фикрлаш Инновацияга очиллик Самарали музокара
		1-даражали маспаҳатчи	Стратегик фикрлаш Тизимли таҳлил Қонун устуворлигини таъминлаш
		2-даражали маспаҳатчи	Тизимли таҳлил Креатив фикрлаш Ваколат узатиш
		3-даражали маспаҳатчи	Рационал фикрлаш Ташкилотчилик Ижобий корпоратив маданиятни шакллантириш
Бошқарув	Бошқарув кадрлари	1-даражали хизматчи	Устувор мақсадларни белгилаш Ходимларни ривожлантириш Эмоционал барқарор бўлиш
		2-даражали хизматчи	Жараёнларни мувофиқлаштириш Ҳамкорлик лаёқати Жамоавий муносабат билдириш
		3-даражали хизматчи	Янгиликлардан хабардор бўлиш Халқаро тажриба алмашиш Жамоани мақсад сари ундаш
Ёрдамчи	Мутахассислар	4-даражали хизматчи	Муаммоларни аниқлаш Вазифаларни англаш Жавобгарлиқни ҳис қилиш
		5-даражали хизматчи	Ҳалоллик Жараёнга дахлдор бўлиш Коммуникативлик
		6-даражали хизматчи	Ўз устида ишлаш Масъулият Коммуникативлик
Бошқарув профессионализи			
Қарор қабул қилиш			
Натижани прогнослаштириш			
Бошқарув профессионализи			
Қарор қабул қилиш			
Сиёсий илмий			
Эмоционал интеллект			
Ташаббусларни илгари суриш			
Лойиҳаларни бошқариш			
Бошқарув профессионализи			
Ўз устида ишлаш (LLL)			
Лидерлик			
Вазиятларни таҳлил қилиш			
Инновацион тактифлар бериш			
Ўзгаришларни бошқариш			
Аҳолига қўмак бериш			
Мослашувчанлик			
Ваколат узатиш			
Мотивация			
Ташаббусларни илгари суриш			
Ходимларни ривожлантириш			
Янгиликлардан хабардор бўлиш			
Ташаббуслорлик			
Мослашувчанлик			
Жараёнга дахлдор бўлиш			
Касбий билим			
АКТ саводхонлик			
Мулоқот маданияти			
Касбий билим			
АКТ саводхонлик			

Қўшма таълим дастурини амалга оширишда қуйидаги ташкилотлар иштирок этади

Давлат бошқаруви академияси

Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги

БҲС

Бавария давлат бошқаруви мактаби

Ханс-Зайдель жамғармаси (Германия)

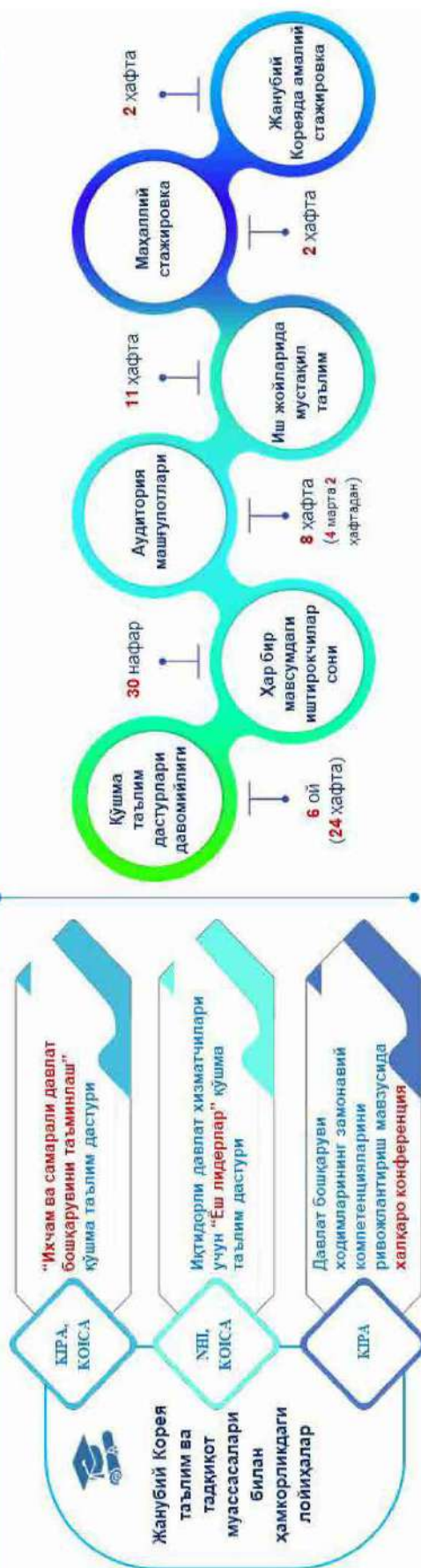

15

КОРЕЯ ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК АГЕНТЛИГИ, ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ ИНСТИТУТИ, ИНСОН РЕСУРСЛАРИНИ БОШҚАРИШ
ИНСТИТУТИ ҲАМДА ДАВЛАТ СИЁСАТИ ВА БОШҚАРУВИ МАКТАБИ БИЛАН ҲАМКОРЛИҚДА ҚЎШМА ТАЪЛИМ ДАСТУРЛАРИ

ДАСТУРЛАРНИНГ МАҚСАДИ

Давлат бошқаруви соҳасида истиқболли кадрлар заҳирасини шакллантиришга қўмаклашиш мақсадида
Давлат бошқаруви академиясида ҳамкорликда қўшма таълим дастурларини йўлга қўйиш

Қўшма таълим дастурларини 2024-2025 ўқув йилидан жорий этиш кўзда тутилмоқда. Унга қадар **“Тренерлар учун тренинглар дастури”** бошланади.

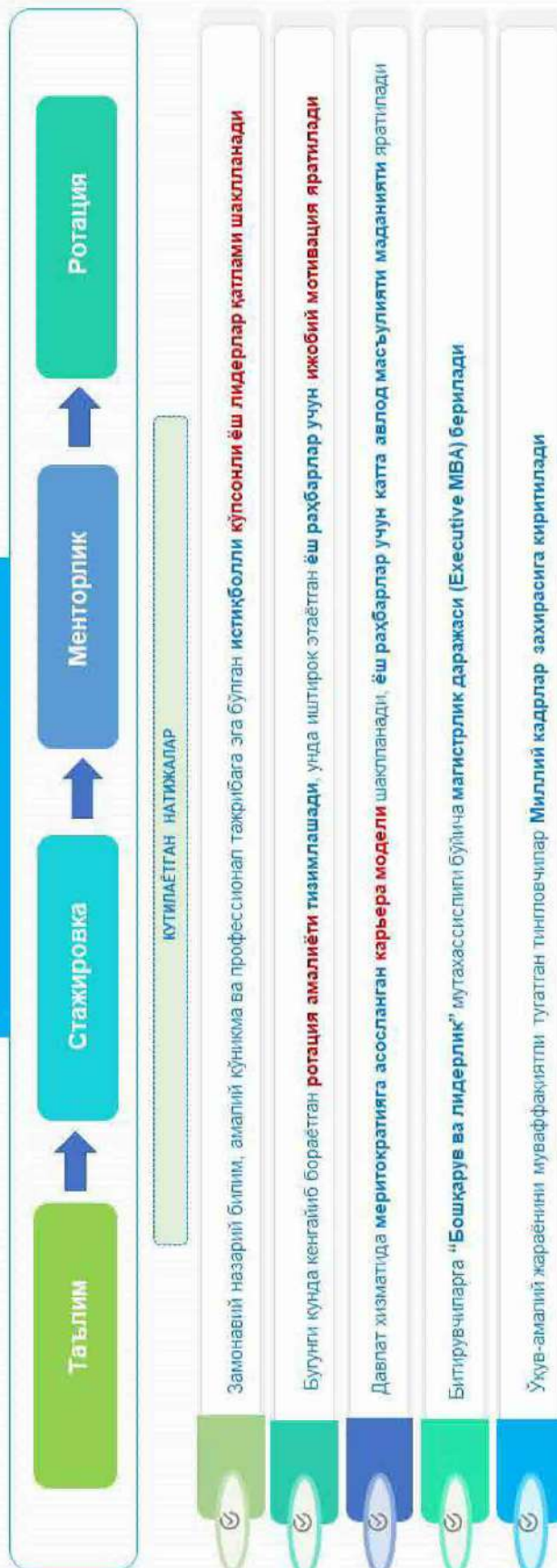

ДАСТУРНИНГ АСОСИЙ МАҚСАДИ

Давлат бошқаруви ва маҳаллий бошқарув соҳасида замонавий назарий билим ва профессионал кўникмага эга бўлган, бошқарув илми, маҳорати ва маданиятини чуқур ўзлаштирган, бошқарувнинг турли даражаларида амалий фаолият олиб борган янги авлод захира бошқарув кадрлари – “Янги Ўзбекистон ёш лидерлари”ни тайёрлашдан иборат

ДАСТУРНИНГ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

1. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини моҳияти нимадан иборат?

- А) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи
- Б) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган қобилият, малакалар ва лаёқат мажмуи
- В) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган тажриба, назорат ва кўникмалар мажмуи
- Г) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган мотивация, малакалар ва тажрибалар мажмуи

2. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенцияси қайси ҳужжатда илк бор белгиланди?

- А) Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонунида
- Б) Меҳнат кодекси
- В) Ўзбекистон Республикаси Конституцияси
- Г) Ўзбекистон Республикасининг “Аҳоли бандлиги тўғрисида”ги қонунида

3. Давлат фуқаролик хизматчисининг касбий компетенциясини узлуксиз равишда оширишдан мақсади нимадан иборат?

- А) Самарали фаолият юритиш учун зарур бўлган билимлар, кўникмалар ва малакаларни эгаллаш
- Б) Самарали фаолият юритиш учун зарур бўлган тажриба ва малакаларни эгаллаш
- В) Самарали фаолият юритиш учун зарур бўлган малакаларни эгаллаш
- Г) Самарали фаолият юритиш учун зарур бўлган дунёқарашни шакллантириш

4. “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қачон қабул қилинган?

- А) 2022 йил 8 август
- Б) 2021 йил 4 август
- В) 2022 йил 8 сентябрь
- Г) 2022 йил 8 ноябрь

5. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонунига асосан малака талаблари тўғри кўрсатилган жавобни кўрсатинг?

- А) Давлат фуқаролик хизматининг муайян малака даражаси берилиши ва (ёки) давлат фуқаролик хизматининг муайян лавозимини эгаллаш учун талабгор бўлаётган номзодларга нисбатан давлат органи томонидан белгиланадиган, иш тажрибасига ва касбий компетенциясига доир талаблар
- Б) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи

В) Давлат фуқаролик хизматчилари томонидан риоя этилиши шарт бўлган одоб-ахлоқ нормалари мажмуи;

Г) Давлат хизматининг бир тури бўлиб, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг давлат фуқаролик хизмати лавозимларидаги давлат органлари ваколатлари амалга оширилишини таъминлашга доир ҳақ тўланадиган касбий фаолиятини ифодалайди

6. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонунига асосан “давлат хизматчилари” тушунчаси тўғри кўрсатилган жавобни кўрсатинг?

А) Давлат хизматининг бир тури бўлиб, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг давлат фуқаролик хизмати лавозимларидаги давлат органлари ваколатлари амалга оширилишини таъминлашга доир ҳақ тўланадиган касбий фаолиятини ифодалайди

Б) Давлат фуқаролик хизматининг муайян малака даражаси берилиши ва (ёки) давлат фуқаролик хизматининг муайян лавозимини эгаллаш учун талабгор бўлаётган номзодларга нисбатан давлат органи томонидан белгиланадиган, иш тажрибасига ва касбий компетенциясига доир талаблар

В) Давлат органининг ваколатларини лозим даражада амалга ошириш учун зарур бўлган билимлар, малакалар ва кўникмалар мажмуи

Г) Давлат фуқаролик хизматчилари томонидан риоя этилиши шарт бўлган одоб-ахлоқ нормалари мажмуи

7. Танқидий фикрлаш, мураккаб муаммоларни ҳал қилиш, ижодий фикрлаш, ассимиляция қилишни ўрганиш, билим ва ўзини ўзи бошқариш қайси компетенция турига киради?

А) Трансверсал когнитив ва метакогнитив

Б) Ижтимоий ва ҳиссий

В) Касбий, техник ва махсус

Г) Асосий

8. Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти (OECD) нинг давлат фуқаролик хизматчиси учун компетенцияларни қандай блокларга ажратган?

А) Асосий ва бошқарув

Б) Умумий ва махсус

В) Амалий ва назарий

Г) Шахсий ва касбий

9. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонунига асосан давлат фуқаролик хизматчиси қандай тоифага бўлинади?

А) Раҳбар кадрлар, бошқарув кадрлари. Мутахассислар

Б) Сиёсий, маслаҳатчи, ёрдамчи

В) Бошқарув кадрлар, хизматчилар, ёрдамчилар

Г) Маслаҳатчилар, мутахассислар

10. Германиянинг Ханнс Зайдель жамғармаси кўмаги асосида давлат бошқаруви академияси ва Бавария давлат бошқаруви мактаби ҳамкорлигида амалга ошириладиган қўшма таълим дастурларини давомийлиги кўрсатилган тўғри жавобни белгиланг?

- А) 6 ой
- Б) 1 йилга
- В) 8 ойга
- Г) 10 ойга

11. Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги, Давлат бошқаруви институти, Инсон ресурсларини бошқариш институти ҳамда Давлат сиёсати ва бошқаруви мактаби билан ҳамкорликда қўшма таълим дастурларини давомийлиги кўрсатилган тўғри жавобни белгиланг?

- А) 6 ой
- Б) 1 йил
- В) 3 йил
- Г) 2 ҳафта

12. “Вазифа – юқори даражадаги самарадорлик, тимбилдинг ва талант” қайси давлат хизматчисининг компетенциялар моделида акс этган?

- А) Корея давлат хизматчисини компетенциялари модели
- Б) Германия давлат хизматчисини компетенциялари модели
- В) Буюк британия давлат хизматчисини компетенциялари модели
- Г) РФ давлат хизматчисини компетенциялари модели

13. Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти (OECD) нинг Давлат фуқаролик хизматчисининг даражаси неча поғонадан иборат?

- А) 5 та
- Б) 3 та
- В) 6 та
- Г) 9 та

14. Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти (OECD) нинг давлат фуқаролик хизматчиси учун компетенциялар моҳияти кўрсатилган жавобни белгиланг.

- А) Кўникмалар, сифатлар ва хатти-ҳаракатлар
- Б) Амалий тажриба, сифатлар ва қобилиятлар
- В) Билим, кўникма, ва ҳуқ-атвори
- Г) Кўникмалар, қобилиятлар, тажрибалар

15. Давлат хизматчиларининг компетенцияларини баҳолашнинг самарали шартларидан бири бу-.....

- А) Интерактив методлар
- Б) Назарий методлар
- В) Танқидий методлар
- Г) Малака ошириш

16. Мулоқот, жамоада ишлаш, режалаштириш, масъулият, креативлик, миждозга йўналганлик, узлуксиз таълим, ахборот технологиялари қандай компетенция турига киради?

- А) Асосий
- Б) Бошқарув
- В) Трансверсал когнитив ва метакогнитив
- Г) Ижтимоий ва ҳиссий

17. Муваффақият профиллари қайси давлатда ишлаб чиқилган?

- А) Буюк Британия
- Б) Канада
- В) Финляндия
- Г) Германия

18. Стратегик қарашни ярата билиш, жамоа билан ишлаш, одамларни сафарбар қилиш, ишончли, соғлом иш муҳитини сақлаш, ҳамкорлар ва манфаатдор томонлар билан ҳамкорлик, инновацияларни рағбатлантириш ва ўзгаришларга раҳбарлик қилиш, натижаларга эришиш қайси компетенция моделига мансуб?

- А) Канаданинг асосий лидерлик (етакчилик) компетенциялари
- Б) Буюк Британияда муваффақият профиллари
- В) Финляндиянинг юқори бошқарув лавозимлари учун танлов мезонлари модели
- Г) Корея Республикаси давлат хизматчисини компетенциялари моделида

19. Глобал фикрлаш, инновацияга очиқлик, самарали музокара компетенциялари қайси малака даражасига тааллуқли?

- А) Олий даражали маслаҳатчи
- Б) 1-даражали маслаҳатчи
- В) 2-даражали маслаҳатчи
- Г) 3-даражали маслаҳатчи

20. Давлат бошқаруви академиясининг асосий контингенти – бу?

- А) Сиёсий ва бошқарув гуруҳлар
- Б) Раҳбар кадрлар ва мутахассислар
- В) Бошқарув кадрлари ва мутахассислар
- Г) 6-даражали хизматчилар

Ўзбек миллий мумтоз ва замонавий адабиёти – давлат хизматчиларида ватанга садоқат фидойилик ва халққа хизмат қилиш каби хислатларни шакллантириш манбаи сифатида

Бугун дунёда бўлаётган мураккаб ва зиддиятли воқеа-ҳодисаларни кузатар экансиз, беихтиёр, Яратганга шукр, дейсиз. Негаки, бизнинг юртимизда тинчлик, осойишталик қарор топган, ҳамма ўз юмуши, меҳнати билан банд. Қишлоқ ва маҳаллаларда, туман ва шаҳарларда амалга оширилаётган улкан бунёдкорлик ишлари унча-мунча кишининг ақлини шоширади. Президентимиз раҳнамолигида халқимизни ҳаётдан рози қилиш, турмуш шароитини янада яхшилаш, Янги Ўзбекистонимизда янги ҳаётни барпо этиш йўлида олиб борилаётган ислохотлар самараси ва натижасини ҳар қадамда, ҳар бир кишининг ҳаётида кўриш, кузатиш мумкин. Янги Ўзбекистон тараққиётнинг янги – юксак босқичига юксалаётир.

Ривожланаётган мамлакатнинг адабиёти ҳам ривожланади, албатта. Сўз санъати – адабиёт халқ маънавияти юксалишининг асосидир. Чунки у ўзида халқнинг руҳини акс эттиради. Тараққиётнинг юксалиши учун авлодларга қанот бағишлайди. Шунинг учун ҳам ўзини ҳурмат қилган ҳар бир халқ бутун имконияти ва салоҳиятини адабиётнинг ривожини йўлига сафарбар этади.

Президентимиз раҳнамолигида юртимизда миллий адабиёт ривожига кўрсатилаётган алоҳида эътибор ушбу фикрни тасдиқлайди. Мамлакат пойтахти Тошкент шаҳрининг қоқ марказида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси учун замон талаблари даражасидаги муҳташам бино қуриб берилди. Адиблар хиёбони бунёд этилди. Давлат раҳбарининг махсус қарорига кўра ташкил этилган Адиблар хиёбони мукаммал композиция асосида яратилган. Энг юксакликда шеъринг мулкининг султони Алишер Навоий обидаси, унинг атрофида Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Муҳаммад Ризо Огаҳий, Бердак, Фурқат, Муқимий сингари ўзбек мумтоз адабиётининг йирик намояндалари, Абдулла Қодирий, Бехбудий, Чўлпон, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон ва Зулфиядан Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов ва Муҳаммад Юсуфгача бўлган замонавий ўзбек адабиётининг атоқли вакиллариининг ёдгорликлари ўрин олган. Юқоридан қараганда, гўё буюк Алишер Навоий кейинги барча даврлар ижодкорлари билан нафис адабий мажлис қураётгандек таассурот уйғонади.

Ўзбек мумтоз ва замонавий адабиёти – бутун халқимиз, жумладан, давлат хизматчилари қалбида Ватанга садоқат, фидойилик ва халққа хизмат қилиш каби фазилатларни шакллантиришнинг муҳим манбаидир. Адабиётимизнинг минг йиллик тарихи синчиклаб кўздан кечирилса, бунга кўплаб

мисоллар келтириш мумкин. Ўрхун ва Енасой дарёлари бўйларидан топилган қадимги тошбитиклар аجدодларимизнинг ижодий тафаккур борасидаги юксак камолотидан дарак беради. Тошга битилган ушбу ёдгорликлар ўзбек халқининг ойдин келажак ҳақидаги орзу-ўйлари, бу йўлдаги интилишлари, қувончу шодликлари, изтиробу армонлари беқиёс бадиий ифода этилгани билан алоҳида ажралиб туради. **Тошбитикларда будун, яъни халқ озодлиги, юрт ободлиги ғояси етакчи ўринда туради. Ватан манфаати йўлида хизмат қилиш, мамлакатнинг мустаҳкам, осойишта бўлиши учун кураш битиктошларда бош мақсад экани айтилади.** Жумладан, Билга хоқон ёдгорлигида мана бундай ёзилади: «**Бекларим, эшитинглар! Турк будунни тўплаб, эл тутишингизни тошларга ўйиб ёздим. Адашиб-айрилганингизни ҳам тошларга ўйиб, бағримни тилиб ёздим. Эй мендан кейин қоладиган турк будун, мангу тошларга қараб фикр қилингиз, мангу тошларга қараб зикр қилингиз!**» Бу ерда айнан масъул давлат хизматчилари бўлган бекларга халқни эзгу мақсадлар йўлида бирлаштириш, унинг эрки ва озодлигини, тараққийсини таъминлаш вазифаси юклатилмоқда.

Буюк тилшунос ва адиб Маҳмуд Кошғарийнинг XI асрда яратилган «Девону луготит турк» асари туркий тил ва адабиётнинг жаҳоний миқёси исботидир. Юсуф Хос Ҳожибнинг «Қутадғу билиг» («Саодатга йўлловчи билим») асари ана шу кўп асрлик адабий-тарихий жараён натижаси ўлароқ дунёга келган. Бу асар туркий эпик тафаккурнинг нодир намунаси эканлиги билан бирга, миллий давлатчилигимиз асослари бетакрор бадиий талқин этилганига кўра ҳам қимматлидир. Хожа Аҳмад Яссавий бадиий адабиётда ҳикмат жанрига асос солди. «Туркистон мулкининг шайх ул-машойихи» бўлган бу улўф мутафаккирнинг ҳикматлари халқ орасида катта шухрат қозонган.

Дурбекнинг «Юсуф ва Зулайхо» достони Қуръони каримдаги пайғамбарлар ҳаётига доир қиссаларнинг бадиий талқини бўйича яратилган асарлар ичида алоҳида ўрин тутди. Достон мажозий ва ҳақиқий ишқ, ахлоқ ва маърифат, адолат ва ҳақиқат мавзулари ўзаро уйғунликда тасвирлангани билан алоҳида аҳамиятга эга. Саккокий адабиётимиз тарихига соҳиби девон шоир ва қасиданавис сифатида кирган. **Унинг буюк олим ва адолатли шоҳ Мирзо Улуғбекка бағишланган бетакрор қасидаларида шоҳнинг фазилатлари улуғланиши баробарида жамият равнақи учун нималарга эътибор қаратилиши зарурлиги ҳақида ҳам қимматли ўғитлар ифодаланган.**

Алишер Навоий шеърояти ўзбек адабиётини жаҳоний миқёсга юксалтирди. Буюк мутафаккир лирик асарларида ватанпарварлик ва халқпарварлик, миллий ва умумбашарий қадриятлар, инсоний ва илоҳий муҳаббат, одоб-ахлоқ ва илму маърифат, комил шахс ва мукаммал жамият орзуси каби ҳеч бир замонда аҳамиятини йўқотмайдиган инсоний фазилатлар васф этилади. Ўз навбатида, бу фазилатларнинг зидди бўлган одамзодни камолотдан тўсувчи такаббурлик ва худбинлик, жаҳолат ва қабоҳат, зулм ва ҳақсизлик сингари иллатлар аёвсиз танқид қилинади.

Юз жафо қилса манга, бир қатла фарёд айламон,

Элга қилса бир жафо, юз қатла фарёд айларам.

Буюк мутафаккир бобомиз давлат амалдорларига ўзини эмас, элни ўйлаш зарурлигини ҳар бир асарида қайта-қайта уқтиради. Халқ ғамини чекмаган одамни одам демагин, дея насихат қилади. Нафсу ҳаво, ҳирсу ҳавас қораланади.

*То ҳирсу ҳавас хирмани барбод ўлмас,
То нафсу ҳаво қасри барафтод ўлмас,
То зулму ситам жонига бедад ўлмас –
Эл шод ўлмас, мамлакат обод ўлмас, –*

дея миллатни ва унинг тараққийси йўлида масъул бўлган амалдорларни хирсу ҳавасдан, нафсу ҳаво йўлига кириб, Ватан манфаатларини унутиб қўйишдан сақланишга чақиради. Халққа зулму ситам кўрсатиш – давлатнинг заволига олиб келишидан огоҳ этади. Эл шод, мамлакат обод бўлиши йўлида жидду жаҳд кўрсатишга чақиради. Бу фикрлар мухтарам Президентимизнинг «ҳалоллик вакцинаси» жамият равнақининг асоси экани ҳақидаги фикрлари билан нақадар ҳамоҳанг экани сир эмас.

«Маҳбуб ул-қулуб» асарида мансаб эгалари бир дирҳам учун юз ҳақни ноҳақ этгувчи бўлмасликка даъват этади. Бир сават узумга эга бўлиш учун бир боғ куйиб кетишидан ғам чекмайдиган, бир ботмон буғдойни ўзиники қилиш учун бутун бошли хирмонлар соврилишидан алами йўқ амалдорлар қаттиқ танқид қилинади. Юрт манфаати ҳамма нарсадан баланд экани таъкидланади. Амалдорлар илм аҳлига дастёр, фуқаро хизматига тайёр, зулм ришталарини узгувчи ва халқ фаровонлиги манбаи бўлган зироат – экин ҳосилдорлиги учун жон куйдургувчи бўлмоғи зарурлигини таъкидлайди. Буюк бобокалонимизнинг ушбу бебаҳо ўғитлари давлатимиз раҳбарининг халқни рози қилиш зарурати, «Халқ давлат ташкилотларига эмас, давлат ташкилотлари халққа хизмат қилиши» муҳимлиги билан боғлиқ фикрларига нечоғлиқ уйғун эканини сезмаслик мумкин эмас.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур – бетакрор шоир ва адиб, серқирра олим сифатида ўзидан бой адабий-илмий мерос қолдирди. Унинг теран фалсафий тафаккур ва юксак бадииятни мужассам этган лирик шеърляти, қомусий характердаги «Бобурнома»си, фикрда доир «Мубаййин» ва адабиётшуносликка оид «Рисолаи аруз» асарлари ўзбек адабиёти тараққиётида алоҳида ўрин тутади.

Бобур ҳам она юрт тараққийси, халқ турмушининг ободлиги энг олий мақсад эканига ҳар бир асарида урғу беради. Жумладан, буюк шоир мансаб-мартабага эришган инсонлар меҳнат ва заҳмат билан кун кечираётган халқ вакиллариини ёддан чиқармасликлари зарурлиги ҳақида мана бундай ёзади:

*Давлатқа етиб меҳнат элин унутма,
Бу беш кун учун ўзингни асру тутма.*

Бу фикрлар Юртбошимизнинг давлат амалдорлари оёғи ердан узилмаслиги, Ватан тараққийси, халқ фаровонлиги масалаларини бир нафас бўлсин унутмасликлари кераклиги тўғрисидаги ўғитларига айнан мувофиқ келади.

Бобораҳим Машраб шеърляти содда ва халқчил, шунинг баробарида, бадиий жиҳатдан юксак экани билан алоҳида ажралиб туради. Бу орқали шоир ўзбек тилининг ифода имкониятларини янада ошириш баробарида халқ дилига озор етказмаслик, унга хизмат қилиш билан боғлиқ бебаҳо ўғитларни битган эди: Буюк шоирнинг:

*Мардумозори қилиб, бўлма Худонинг душмани,
Осмонга етса бошинг, қилмагил моумани, -*

деган сўзлари ҳам ушбу фикрни тасдиқлайди. Машраб мардумозор, яъни халққа жабр-зулм қилувчи, ўксик кўнгилларни кўтариш ўрнига озор

берувчи кимсаларни Худонинг душмани деб атайди. Бу фикрлар барчамиз, жумладан, давлат хизматчилари учун ҳам ҳаётий зарурат бўлган ўғитлардир.

Муҳаммад Ризо Огаҳий ижодий мероси серқирра эканига кўра бошқа ижодкорлар асарларидан фарқ қилади. У шоир ва тарихчи сифатида Алишер Навоийдан кейин энг кўп ва сара асарлар яратди. **Улуғ шоир шеърлари ватанпарварлик, халқпарварлик туйғулари бетакрор бадиий талқин этилгани жиҳатидан алоҳида ажралиб туради. Маълумки, бу улуғ мутафаккир умрининг асосий қисми саройда ўтган. У хоразмшоҳларнинг устози, маслаҳатгўйи сифатида доимо улар ёнида бўлди. Уч хонлик ўртасидаги ноаҳилликдан изтироб чекди. Салтанатда адолат ҳукм суриши учун қайғурди. Миллатни огоҳликка, илму маърифатга чақирди. Жумладан, шоир бундай ёзади:**

Мулку миллатга эмин ўлса агар огоҳлар,

Икки олам обрўйин ҳосил эткай шоҳлар.

Улуғ мутафаккир давлат амалдорларини фуқаронинг аҳволидан, элнинг турмуш тарзидан, ўзга давлатлару миллатлар ҳолидан хабардор ва огоҳ бўлишга чақиради.

Илм андоғ ганжи нофиъдур бани Одамгаким,

Кимда ул бўлса, ики олам бўлур обод анго.

Барчани, жумладан, амалдорларни «ганжи нофиъ», яъни фойдали хазина бўлган илму маърифатни эгаллашга, илмни давлат равнақи, миллат манфаати йўлига сафарбар этишга чақиради. Илм жамият тараққийсининг асоси эканини уқтиради.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий адабиётни халқ руҳиятига ниҳоятда яқинлаштирган, асарларида **Ватан ва миллат манфаати нечоғлиқ муқаддас эканини бетакрор ва таъсирли ифодалаган маърифатпарвар шоирдир. Шоирнинг «Миллий ашулалар учун миллий шеърлар» туркуми бунинг ёрқин исботидир.**

Ватан, ватан дер эдилар, на дер эдим билмай они,

Энди билсам Ватан эркон бу танларнинг ширин жони.

Бир жон эмас, эй суйгули, томирларнинг қони Ватан

Ватан, Сенсан, бале, билганлара жонларни жонони Ватан!

Мана, шоир Ватанга бўлган муҳаббатини қалб ҳарорати билан қандай ифодалаган! Бу сатрлар бизнинг замондошларимиз ақлу шуурига ҳам ёруғлик олиб киради. Ватанга муҳаббат туйғусини жўш урдиради.

Абдулҳамид Чўлпон ижоди орқали юксалишга эришган янги ўзбек шеърияти ўзига хос тараққиёт тенденцияларига эга. **Оташнафас шоир шеърларида ўзбек халқининг орзу ва армонлари, миллий ўзлик, Ватан ва миллат тараққиёти ғоялари поэтик рамз ва тимсоллар воситасида бетакрор бадиий талқин этилган.**

Халқ денгиздир, Халқ тўлқиндир, Халқ кучдир,

Халқ исёндир, Халқ оловдир, халқ ўчдир –

дея халқнинг нақадар қудратли эканини таъкидлаган шоир унга хизмат қилмоқни муқаддас бурч деб билади. Бу туйғу миллатнинг ҳар бир фарзанди қалбига кўчишини орзу қилади. Улуғ шоирнинг:

Бутун кучни халқ ичидан олайлик,

Қучоқ очиб халқ ичига борайлик –

деган сатрлари ҳар биримиз, айниқса, давлат хизматчилари учун бурчдир.

Гафур Гулом — ижодий салоҳияти баланд, катта миқёсларда фикр юритган, тафаккур қамрови кенг улуг шоир. Унинг шеърларида ҳаёт фалсафаси теран талқин этилади. Шоир асарлари Шарқ шеъриятининг боқий анъаналарини янгилагани жиҳатидан ҳам юксак бадиий қимматга эга. Устоз шоирнинг мана бу сатрлари бугунги кун, бизнинг замондошларимиз учун ҳам аҳамиятлидир.

*Ҳар лаҳза замонлар умридек узун,
Асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал.
Умрдан ўтажак ҳар лаҳза учун
Қудратли қўл билан қўййлик ҳайкал.*

Бугун ҳам, шоир айтмоқчи «асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал» бўлаётган бир давр. Бошқача айтганда, шоир ўтаётган ҳар бир лаҳзани қадрлашга, шахс камолоти, Ватан равнақи, халқ манфаати йўлига сафарбар этишга чақиради.

Ҳамид Олимжон қуйма мисралар, оҳорли ташбеҳлар ва тутилмаган метафоралар замирида тарихий ҳақиқат, халқ кўнглидаги дардлар, уруш ва тинчлик, севги ва нафрат, вафо-садоқат сингари туйғуларни шеърга солди. Шоирнинг «Ўзбекистон» шеъри она юрт мадҳида битилган энг гўзал ва таъсирчан асарлардан бири сифатида адабиётимиз тарихида алоҳида ўрин тутди. Бу шеър Ватан туйғусини қалбларга кўчириши билан қимматлидир.

*Ўхшаши йўқ бу гўзал бўстон,
Достонларда битган гулистон, —
Ўзбекистон дея аталур,
Уни севиб эл тилга олур.
Чиройлидир гўё ёш келин,
Икки дарё ювар кокилин;
Қорли тоғлар турар бошида,
Гул водийлар яшнаб қошида.
Чор атрофда ёйганда гилам,
Асло йўқдир бундайин кўклам.
Тоғлардаги қип-қизил лола
Бўлиб гўё ёқут пиёла,
Булоқлардан узатади сув,
Эл кўзидан қочади уйқу.*

Ҳамид Олимжон жонажон Ватанимиз Ўзбекистонни ана шундай мадҳ этади. Бу шеър ўқувчининг қалбига Ватанга муҳаббат туйғусини чуқур жойлайди. Она юрт тупроғининг нечоғлиқ муқаддас ва қадрли эканини таъсирчан руҳда кўнгилларга жойлайди.

Зулфия она халқига бўлган севгисини чинакам бойлик деб билган, «Дунё ичра топган дунёмсан, халқим!» дея у билан ифтихор қилган ноёб истеъдод эгаси. Шеърларида мадҳ этган инсонийлик, вафо, садоқат ва диёнат туйғуларига ўзи ҳаётда олишмай амал қилган шоира ижодда ўзига хос мактаб яратди.

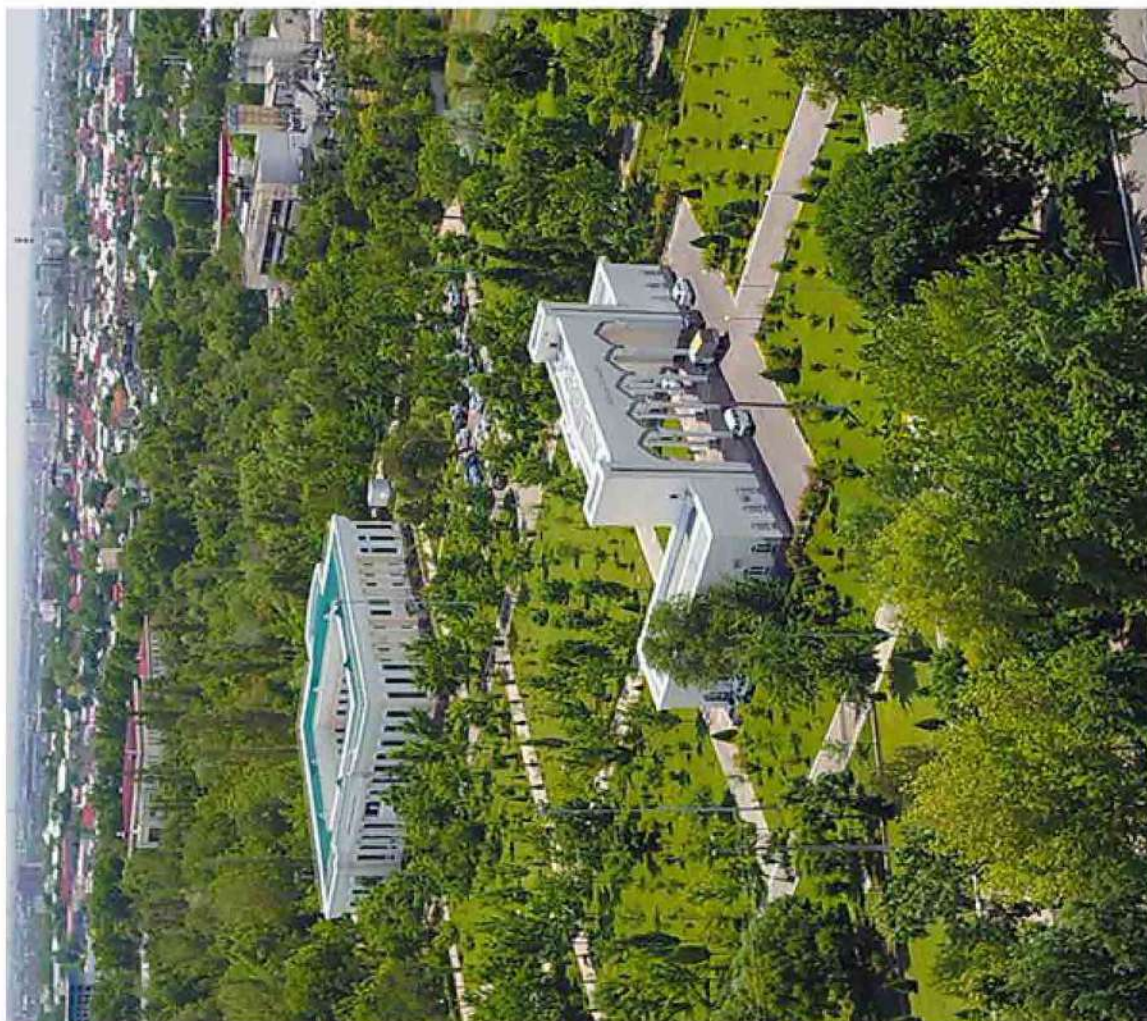
Эркин Воҳидов — оҳорли ва нафис шеърияти билан адабиётимиз ривожига улкан ҳисса қўшди. Шоир вазаллари билан кўҳна арузга янги мазмун бағишлади. Янги даврда мумтоз арузнинг адабиётимиздаги мавқеини ва тараққиётини белгилаб берди. «Инсон қасидаси» шеърини миллатидан, ирқидан қатъи назар, башариятга тутилган ойна, дейиш мумкин. Қасидада инсон ва унинг яратилишидан кўзланган ҳикмат, ўз моҳиятидан адашув одамзодни қандай тубанликка тушириши мумкинлиги ҳақидаги

теран фалсафий ғоя бетакрор талқин этилган. «Ўзбегим» шеъри ўзбек халқининг мураккаб ва шонли тарихи, жаҳон тамаддунида тутган ўрни, бу халқ етиштирган буюк алломалар илмий меросининг аҳамияти, шоирнинг она халқига бўлган чексиз муҳаббати тимсоли сифатида алоҳида аҳамиятга эга.

Абдулла Орипов – ўзбек адабиётининг феноменал намояндаси. Адабиётда бир хил қолиплар, бадий-эстетик тафаккурда яқраглич хукм сурган бир даврда шоир шеъриятга янги рух олиб кирди. Унинг шеърлари моҳиятида ҳаёт ва инсон фалсафаси туради; юксак ахлоқий фазилатлар васф этилади; шахс камолотига тўсиқ бўлувчи иллатлар қораланади. Қайси шеърий шаклда ёки қай вазнда ёзилган бўлмасин, кичик шеърдами ёки дostonдами, табиат тасвири бериладими ёки халқ, ватан, она сингари етакчи образлар талқин этиладими, шоир лирикасида умумбашарий ғоялар акс этади. «Ўзбекистон» қасидаси наинки Абдулла Орипов шеъриятида, балки ўзбек адабиётида она Ватан мавзусида яратилган асарларнинг энг мукаммалидир. Унда Ўзбекистоннинг муаззам тарихи, ўзбек халқининг умумбашарият тараққиётидаги ўрни, муаллифнинг Ватан ва халққа муҳаббат туйғуси юксак бадий талқин этилган. Шу жиҳатдан, атоқли рус шоири Евгений Евтушенконинг «Ўзбекларга хос донишмандлик, бағрикенглик, хокисорлик ва андиша Абдулла Орипов поэзиясига сингиб кетган»и ҳақидаги хулосаси чуқур асосга эга.

Адабиёт – халқ тафаккури ва руҳиятининг кўзгуси. Ҳар қандай халқнинг тараққиёт миқёси адабиётининг ривожланиш даражасига мутаносиб бўлади. Ишонамизки, муаззам тарихга эга, жаҳон адабий-эстетик тафаккури ривожига муносиб ҳисса қўшган буюк мутафаккирларга эга ўзбек адабиёти дунёнинг энг ривожланган адабиётлари сафидан мустаҳкам ўрин эгаллайди бу эса, ўз навбатида, халқимиз маънавияти янада юксалишини таъминлайди.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

Бугун дунёда бўлаётган мураккаб ва зиддиятли воқеа-ҳодисаларни кузатар экансиз, беихтиёр, Яратганга шукур, дейсиз. Негаки, бизнинг юртимизда тинчлик, осойишталик қарор топган, ҳамма ўз юмуши, меҳнати билан банд. Қишлоқ ва маҳаллаларда, туман ва шаҳарларда амалга оширилаётган улкан бунёдкорлик ишлари унча-мунча кишининг ақлини шоширади. Президентимиз раҳнамолигида халқимизни ҳаётдан рози қилиш, турмуш шaroитини янада яхшилаш, Янги Ўзбекистонимизда Янги ҳаётни барпо этиш йўлида олиб борилаётган ислохотлар самараси ва натижасини ҳар қадамда, ҳар бир кишининг ҳаётида кўриш, кузатиш мумкин. Янги Ўзбекистон тараққиётнинг янги – юксак босқичига кириб бораётир. Ривожланаётган мамлакатнинг адабиёти ҳам ривожланади, албатта. **Сўз санъати – адабиёт халқ маънавияти юксалишининг асосидир.** Чунки у ўзида халқнинг руҳини акс эттиради. Тараққиётнинг юксалиши учун авлодларга қанот бағишлайди. Шунинг учун ҳам ўзини ҳурмат қилган ҳар бир халқ бутун имконияти ва салоҳиятини адабиётнинг ривожини йўлига сафарбар этади.

Президентимиз раҳнамолигида юртимизда миллий адабиёт ривожига кўрсатилаётган алоҳида эътибор ушбу фикрни тасдиқлайди. Мамлакат пойтахти Тошкент шаҳрининг қоқ марказида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси учун чинакам сарой деса арзигулик алоҳида бино қуриб берилди. Адиблар хиёбони бунёд этилди. Давлат раҳбарининг махсус қарорига кўра ташкил этилган Адиблар хиёбони мукаммал композиция асосида яратилган. Энг юксакликда шеърят мулкчининг султони Алишер Навоий ҳайкали, унинг атрофида **Заҳириддин Бобур, Мухаммад Ризо Огаҳий, Бердақ, Фурқат, Муқимий** сингари ўзбек мумтоз адабиётининг йирик намояндалари, **Абдулла Қодирий, Бехбудий, Чўлпон, Гафур Ғулом, Ҳамид Олимжон ва Зулфиядан Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов ва Мухаммад Юсуф**гача бўлган замонавий ўзбек адабиётининг атоқли вакиллари ёдгорликлари ўрин олган. Юқоридан қараганда, гўё буюк Алишер Навоий кейинги барча даврлар ижодкорлари билан нафис адабий мажлис кураётгандек таассурот уйғонади.

Ўзбек мумтоз ва замонавий адабиёти – бутун халқимиз, жумладан, давлат хизматчилари қалбида Батанга садоқат, фидойилик ва халққа хизмат қилиш каби фазилатларни шакллантиришнинг муҳим манбаидир. Адабиётимизнинг минг йиллик тарихи синчиклаб кўздан кечирилса, бунга кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Ўрхун ва Енисей дарёси бўйларида топилган қадимги тошбитиклар аждоқларимизнинг ижодий тафаккур борасидаги юксак камолотидан дарак беради. Тошга битилган ушбу ёдгорликлар ўзбек халқининг ойдин келажак ҳақидаги орзу-ўйлари, бу йўлдаги интилишлари, қувончу шодликлари, изтиробу армонлари беқиёс бадий ифода этилгани билан алоҳида ажралиб туради.

Тошбитикларда будун, яъни халқ озодлиги, юрт ободлиги ғояси етакчи ўринда туради. Батан манфаати йўлида хизмат қилиш, мамлакатнинг мустаҳкам, осойишта бўлиши учун кураш битикошларда бош мақсад экани айтилади. Жумладан, Билга хоқон ёдгорлигида мана бундай ёзилади: “Бекларим, эшитинглар! Турк будунни тўшлаб, эл тутишингизни тошларга ўйиб ёздим. Адашиб-айрилганингизни ҳам тошларга ўйиб, бағримни тилиб ёздим. Эй мендан кейин қоладиган турк будун, мангу тошларга қараб фикр қилингиз, мангу тошларга қараб зикр қилингиз!” Бу ерда айнан масъул давлат хизматчилари бўлган бекларга халқни эзгу мақсадлар йўлида бирлаштириш, унинг эрки ва озодлигини, тараққийсини таъминлаш вазифаси юклатилмоқда.

Буюк тилшунос ва адиб Махмуд Кошғарийнинг XI асрда яратилган “Девону луғотит турк” асари туркий тил ва адабиётнинг жаҳоний миқёси исботидир. Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” (“Саодатга йўлловчи билим”) асари ана шу қўпасрлик адабий-тарихий жараён натижаси ўлароқ дунёга келган.

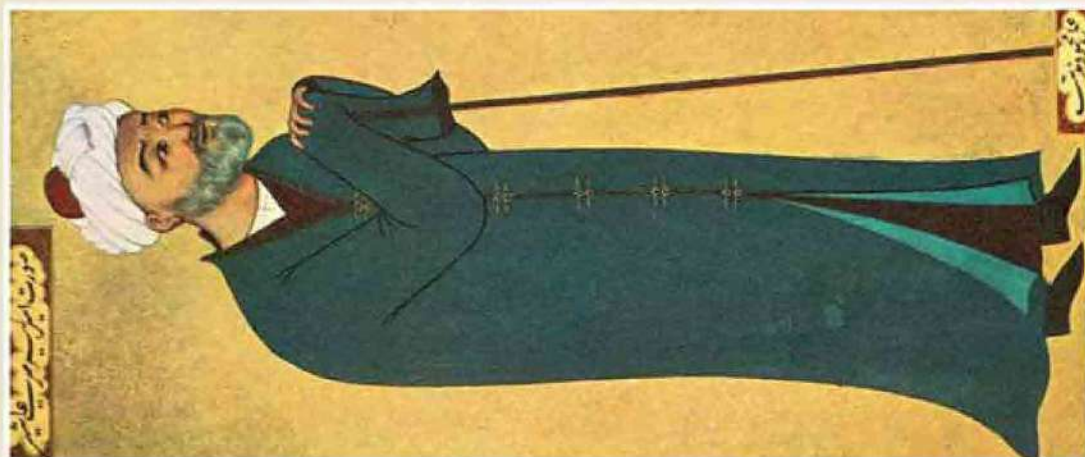

Бу асар туркий эпик тафаккурнинг нодир намунаси экани билан бирга, миллий давлатчилигимиз асослари бетакрор бадий талқин этиганига кўра ҳам қимматлидир. Ҳожа Аҳмад Яссавий бадий адабиётда ҳикмат жанрига асос солди. “Туркистон мулкнинг шайх ул-машойихи” бўлган бу улў мутафаккирнинг ҳикматлари халқ орасида катта шўҳрат қозонган.

Унинг буюк олим ва адолатли шох Мирзо Улуғбекка бағишланган бетакрор қасидаларида шохнинг фазилатлари улуғланиши баробарида жамият равнақи учун нималарга эътибор қаратилиши зарурлиги ҳақида ҳам қимматли ўғитлар ифодаланган.

Дурбекнинг "Юсуф ва Зулайхо" достони Қуръони каримдаги пайғамбарлар ҳаётига доир қиссаларнинг бадий талқини бўйича яратилган асарлар ичида алоҳида ўрин тутади. Достон мажозий ва ҳақиқий ишқ, ахлоқ ва маърифат, адолат ва ҳақиқат мавзулари ўзаро уйғунликда тасвирлангани билан алоҳида аҳамиятга эга. **Саккокий** адабиётимиз тарихига соҳиби девон шоир ва қасиданавис сифатида кирган.

Алишер Навоий шеърияти ўзбек адабиётини жаҳоний миқёсга юксалтирди. Буюк мутафаккир лирик асарларида ватанпарварлик ва халқпарварлик, миллий ва умумбашарий қадриятлар, инсоний ва илоҳий муҳаббат, одоб-ахлоқ ва илму маърифат, комил шахс ва мукаммал жамият орзуси каби ҳеч бир замонда аҳамиятини йўқотмайдиган инсоний фазилатлар васф этилади.

*Юз жафо қилса манга, бир қатла фарёд айламон,
Элга қилса бир жафо, юз қатла фарёд айларам.*

Буюк мутафаккир бобомиз давлат амалдорларига ўзини эмас, элни ўйлаш зарурлигини ҳар бир асарида қайта-қайта уқтиради. Халқ ғамини чекмаган одамни одам демагин, дея насихат қилади. Нафсу ҳаво, ҳирсу ҳавас қораланади.

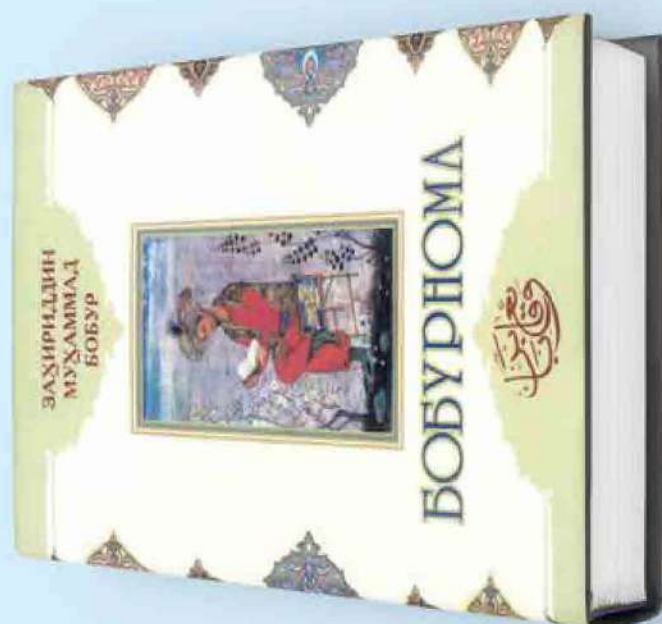
*То ҳирсу ҳавас хирмани барбод ўлмас,
То нафсу ҳаво қасри барафтод ўлмас,
То зулму ситам жониға бедад ўлмас –
Эл шод ўлмас, мамлакат обод ўлмас, –*

дея миллатни ва унинг тараққийси йўлида масъул бўлган амалдорларни ҳирсу ҳавасдан, нафсу ҳаво йўлига кичиб, Ватан манфаатларини унутиб қўйишдан сақланишга чақиради. Халққа зулму ситам кўрсатиш – давлатнинг заволига олиб келишидан огоҳ этади. Эл шод, мамлакат обод бўлиши йўлида жидду жаҳд кўрсатишга чақиради. Бу фикрлар мухтарам Президентимизнинг “ҳалоллик вакцинаси” жамият равнақининг асоси экани ҳақидаги фикрлари билан нақадар ҳамоҳанг экани сир эмас.

Заҳриддин Муҳаммад Бобур –
бетакрор шоир ва адиб, серқирра олим
сифатида ўзидан бой адабий-илмий
мерос қолдирди. Унинг теран фалса-
фий тафаккур ва юксак бадииятни
муҷассам этган лирик шеърляти, қо-
мусий характердаги “Бобурнома”си,
фикҳга доир “Мубаййин” ва адабиёт-
шуносликка оид “Рисолаи аруз” асар-
лари ўзбек адабиёти тараққиётида
алоҳида ўрин тутади.

Бобур ҳам она юрт тараққийси, халқ турмушининг ободлиги энг олий мақсад эканига ҳар бир асарида урғу беради. Жумладан, буюк шоир мансаб-мартабага эришган инсонлар меҳнат ва заҳмат билан кун кечираётган халқ вакилларини ёддан чиқармасликлари зарурлиги ҳақида мана бундай ёзади:

*Давлатқа етиб меҳнат элин унутма,
Бу беш кун учун ўзингни асру тутма.*

Бу фикрлар Юртбошимизнинг давлат амалдорлари оёғи ердан узилмаслиги, Ватан тараққийси, халқ фаровонлиги масалаларини бир нафас бўлсин унутмасликлари кераклиги тўғрисидаги ўғитларига айнан мувофиқ келади.

Бобораҳим Машраб шеърияти содда ва халқчил, шунинг баробарида, бадий жихатдан юксак экани билан алоҳида ажралиб туради. Бу орқали шоир ўзбек тилининг ифода имкониятларини янада ошириш баробарида халқ дилига озор етказмаслик, унга хизмат қилиш билан боғлиқ бебаҳо ўғитларни битган эди: Буюк шоирнинг:

***Мардумозори қилиб, бўлма Худонинг душмани,
Осмонга етса бошинг, қилмағил моумани, –***

деган сўзлари ҳам ушбу фикрни тасдиқлайди. Машраб мардумозор, яъни халққа жабр-зулм қилувчи, ўксик кўнгилларни кўтариш ўрнига озор берувчи кимсаларни Худонинг душмани деб атайдди. Бу фикрлар барчамиз, жумладан, давлат хизматчилари учун ҳам ҳаётий зарурат бўлган ўғитлардир.

Муҳаммад Ризо Огаҳий ижодий мероси серқирра эканига кўра бошқа ижодкорлар асарларидан фарқ қилади. У шоир ва тарихчи сифатида Алишер Навоийдан кейин энг кўп ва сара асарлар яратди. Улуғ шоир шеърлари ватанпарварлик, халқпарварлик туйғулари бетакрор бадий талқин этилгани жиҳатидан алоҳида ажралиб туради. Маълумки, бу улуғ мутафаккир умрининг асосий қисми саройда ўтган. У хоразмшоҳларнинг устози, маслаҳатгўйи сифатида доимо улар ёнида бўлди. Уч хонлик ўртасидаги ноҳилликдан изтироб чекди. Салтанатда адолат ҳукм суриши учун қайғурди. Миллатни огоҳликка, илму маърифатга чақирди. Жумладан, шоир бундай ёзади:

*Мулку миллатга эмин ўлса агар огоҳлар,
Икки олам обрўйин ҳосил эткай шоҳлар.*

Улуғ мутафаккир давлат амалдорларини фуқаронинг аҳволдан, элнинг турмуш тарзидан, ўзга давлатлару миллатлар ҳолидан хабардор ва огоҳ бўлишга чақиради.

*Илм андоғ ганжи нофигдур бани Одамғаким,
Кимда ул бўлса, ики олам бўлур обод анго.*

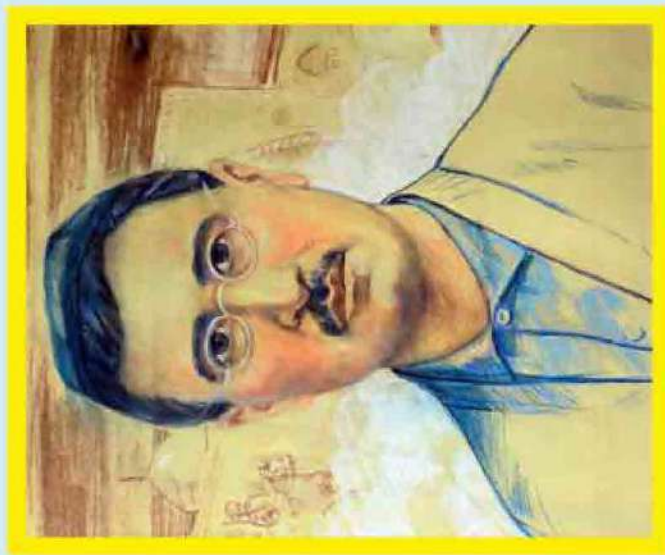
Барчани, жумладан, амалдорларни “ганжи нофиъ”, яъни фойдали хазина бўлган илму маърифатни эгаллашга, илмни давлат равнақи, миллат манфаати йўлига сафарбар этишга чақиради. Илм жамият тараққийсининг асоси эканини уқтиради.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий адабиётни халқ руҳиятига ниҳоятда яқинлаштирган, асарларида Ватан ва миллат манфаати нечоғлиқ муқаддас эканини бетакрор ва таъсирли ифодалаган маърифатпарват шоирдир. Шоирнинг “Миллий ашулалар учун миллий шеърлар” туркуми бунинг ёрқин исботидир.

*Ватан, ватан дер эдилар, на дер эдим билмай они,
Энди билсам Ватан эркон бу танларнинг ширин жони.
Бир жон эмас, эй суйгули, томирларнинг қони Ватан
Ватан, Сенсан, бале, билганлара жонларни жонони Ватан!*

Мана, шоир Ватанга бўлган муҳаббатини қалб харорати билан қандай ифодалаган! Бу сатрлар бизнинг замондошларимиз ақлу шуурига ҳам ёруғлик олиб киради. Ватанга муҳаббат туйғусини жўш урдиради.

Абдулҳамид Чўлпон ижоди орқали юксалишга эришган янги ўзбек шеърияти ўзига хос тараққиёт тенденцияларига эга. Оташнафас шоир шеърларида ўзбек халқининг орзу ва армонлари, миллий ўзлик, Ватан ва миллат тараққиёти ғоялари поэтик рамз ва тимсоллар воситасида бетакрор бадий талқин этилган.

*Халқ денгиздир, Халқ тўлқиндир, Халқ кучдир,
Халқ исёндир, Халқ оловдир, халқ ўчдир –*

дея халқнинг нақадар қудратли эканини таъкидлаган шоир унга хизмат қилмоқни муқаддас бурч деб билади. Бу туйғу миллатнинг ҳар бир фарзанди қалбига кўчишини орзу қилади. Улуғ шоирнинг:

*Бутун кучни халқ ичидан олайлик,
Қучоқ очиб халқ ичига борайлик –*

деган сатрлари ҳар биримиз, айниқса, давлат хизматчилари учун бурчдир.

Ғафур Ғулом – ижодий салоҳияти баланд, катта миқёсларда фикр юритган, тафаккур қамрови кенг улуғ шоир. Унинг шеърларида ҳаёт фалсафаси теран талқин этилади. Шоир асарлари Шарқ шеъриятининг боқий анъаналарини янгилагани жиҳатидан ҳам юксак бадий қимматга эга. Устоз шоирнинг мана бу сатрлари бугунги кун, бизнинг замондошларимиз учун ҳам аҳамиятлидир.

***Ҳар лаҳза замонлар умридек узун,
Асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал.
Умрдан ўтажак ҳар лаҳза учун
Қудратли қўл билан қўяйлик ҳайкал.***

Бугун ҳам, шоир айтмоқчи “асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал” бўлаётган бир давр. Бошқача айтганда, шоир ўтаётган ҳар бир лаҳзани қадрлашга, шахс камолоти, Ватан равнақи, халқ манфаати йўлига сафарбар этишга чақиради.

Ҳамид Олимжон қўйма мисралар, оҳорли ташбеҳлар ва тугилмаган метафоралар замирида тарихий ҳақиқат, халқ кўнглидаги дардлар, уруш ва тинчлик, сеvgи ва нафрат, вафосадоқат сингари туйғуларни шеърга солди. Шоирнинг “Ўзбекистон” шеъри она юрт мадҳида битилган энг гўзал ва таъсирчан асарлардан бири сифатида адабиётимиз тарихида алоҳида ўрин тутади. Бу шеър Ватан туйғусини қалбларга кўчириши билан қимматлидир.

Ўхшаши йўқ бу гўзал бўстон,
Достонларда битган гулистон, –
Ўзбекистон дея аталур,
Уни севиб эл тилга олур.
Чиройлидир гўё ёш келин,
Икки дарё ювар кокилин;
Қорли тоғлар турар бошида,
Гул водийлар яшнар қошида.
Чор атрофда ёйганда гилам,
Асло йўқдир бундайн кўклам.
Тоғлардаги қип-қизил лола
Бўлиб гўё ёқут пиёла,
Булоқлардан узатади сув,
Эл кўзидан қочади уйку.

Ҳамид Олимжон жонажон Ватанимиз Ўзбекистонни ана шундай мадҳ этади. Бу шеър ўқувчининг қалбига Ватанга муҳаббат туйғусини чуқур жойлайди. Она юрт тупроғининг нечоғлиқ муқаддас ва қадрли эканини таъсирчан руҳда кўнгилларга жойлайди.

Миртемир лирик шеърлари, ўзбек адабиётида ҳодиса бўлган “Сурат” достони ҳамда шакли, мундарижаси, оҳанги, сўз ва жумла қурилишлари билан миллий адабиётимиздаги ўзига хос жанр ҳисобланган сочмалари билан миллат адабий-эстетик тафаккури микёсларини кенгайтиришга хизмат қилди.

*Ўлан авжларида гул очади дашт,
Ўлан авжларида замон уйғонур.
Ўлан авжларида дунё-дунё ғашт,
Ўлан авжларида олам тўлғонур.*

*Ўлан авжларида туғилур сўйгу,
Ўлан авжларида туғилур жужжуқ,
Ўлансиз на ранг бор, на ёруғ туйғу,
Ҳаёт лабларига тошади учуқ...*

Зулфия она халқига бўлган севгисини чинакам бойлик деб билган, “Дунё ичра топган дунёмсан, халқим!” дея у билан ифтихор қилган ноёб истеъдод эгаси. Шеърларида мадҳ этган инсонийлик, вафо, садоқат ва диёнат туйғуларига ўзи ҳаётда оғишмай амал қилган шоира ижодда ўзига хос мактаб яратди.

***Эъзозлар, ардоғлар учун ташаккур,
Асли Сиз офтобим, мен зиёсиман.
Тонгларингиз кўлсин дориломон, хур,
Бахтим шул – Ўзбекнинг Зулфиясиман.***

Эркин Воҳидов – оҳорли ва нафис шеърят-
ти билан адабиётимиз ривожига улкан
ҳисса қўшди. Шоир ғазаллари билан кўҳна
арузга янги мазмун бағишлади. Янги даврда
мумтоз арузнинг адабиётимиздаги мавқеи-
ни ва тараққиётини белгилаб берди. “Инсон
қасидаси” шеърини миллатидан, ирқидан
қатъи назар, башариятга тутилган ойна,
дейиш мумкин.

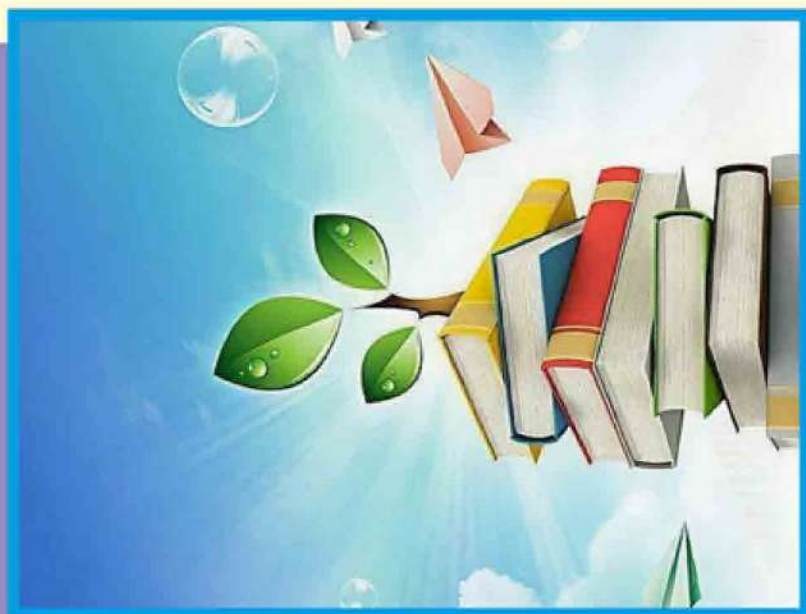
*Юртошм, боғинга бир ниҳол қада,
Ниҳолинг номини яхшилик ата.
Ниҳолинг ёнига бир гул экиб қўй,
У гулнинг номини гўзаллик деб қўй,
Гулу ниҳолинг бахш этиб ҳаёт,
Сув қуй ва бу сувга меҳр деб қўй от.
Сендан фарзандинга боғ қолсин эй дўст,
Боғинг ВАТАН дея, ном олсин эй дўст!*

Абдулла Орипов – ўзбек адабиётининг феноменал намояндаси. Адабиётда бир хил қолиплар, бадий-эстетик тафаккурда яқранглик ҳукм сурган бир даврда шоир шеъриятга янги руҳ олиб кирди.

* * *

*Ватанлар, Ватанлар, майли, гулласин,
Боғ унсин мангулик музда ҳам, аммо,
Юртим, сени фақат бойликларинг чун
Севган фарзанд бўлса, кечирма асло!*

Адабиёт – халқ тафаккури ва руҳия-
тининг кўзгуси. Ҳар қандай халқнинг
тараққиёт миқёси адабиётининг ри-
вожланиш даражасига мутаносиб
 бўлади. Ишонамизки, муаззам тарихга
эга, жаҳон адабий-эстетик тафаккури
ривожига муносиб ҳисса қўшган буюк
мутафаккирларга эга ўзбек адабиёти
дунёнинг энг ривожланган адабиётла-
ри сафидан мустаҳкам ўрин эгаллай-
ди ва бу эса, ўз навбатида, халқимиз
маънавияти янада юксалишини таъ-
минлайди.

Сирожиддин САЙИД,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси,
Халқ шоири

Адабиёт – халқ тафаккури ва руҳиятининг кўзгуси.

Қайдлар учун

**РЕСПУБЛИКА ИЖРО ЭТУВЧИ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИ,
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ, ХЎЖАЛИК БИРЛАШМАЛАРИ
РАҲБАРЛАРИ ВА ЎРИНБОСАРЛАРИНИНГ
СОҲАДАГИ ПРОФЕССИОНАЛ БИЛИМ ҲАМДА
КЎНИКМАЛАРИНИ ОШИРИШ ЮЗАСИДАН
ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА**

Нашр учун масъуллар:
Х. Кличев, Ш. Абдуллаев

Мухаррир:
Э. Шарипов

Компьютерда саҳифаловчилар:
Х. Холиёров, И. Атажанов

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги
«Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази.
Нашр. лиц. АІ № 032, 29.10.2019.
Тошкент шаҳри, Амир Темур шоҳкўчаси, 19-уй.
Телефонлар: (99871) 233-28-18, (99871) 280-55-47
Веб сайт: www.adolatmarkazi.uz
e-mail: info@adolatmarkazi.uz

Босишга рухсат этилди 23.11.2023 й.
Қороз бичими 60x84¹/₈. «AntiquaUz» гарнитураси.
Офсет усулида чоп этилди. Босма табағи 46.
Нашриёт ҳисоб табағи 31. Адади 350 нусха.
-буюртма.